Thomas Mann

Alteță regală

roman

Editura Eminescu

THOMAS MANN

Alteţă regală

81

Traducere de Mihai Izbăşescu

EDITURA EMINESCU
1974

Cuprins

Preludiu 4
Stânjeneala 7
Ţara 30
Cizmarul Hinnerke 42
Doctorul Überbein 68
Albrecht al II-lea 113
Înalta profesie 149
Imma 171
Împlinirea 271
Tufa de trandafiri 336

Preludiu

NE AFLĂM PE STRADA ALBRECHT, acea arteră de circulaţie a reşedinţei, care leagă piaţa Albrecht şi Palatul vechi cu Cazarma puşcaşilor de gardă, la amiază, într-o zi de lucru, într-un anotimp oarecare. Vremea e potrivit de bună, indiferentă. Nu plouă, dar aerul nu e nici limpede; este cenuşiu uniform, obişnuit, nefestiv, iar strada e scăldată într-o lumină mată şi searbădă, care exclude orice impresie de mister, orice notă specifică a atmosferei. Circulaţia este de o intensitate mijlocie, fără multă zarvă şi îmbulzeală, corespunzătoare caracterului nu tocmai activ al oraşului. Vagoanele de tramvai circulă lin, trec câteva birje, pe trotuare se mişcă populaţia, gloată incoloră, trecători, public, lume. Doi ofiţeri, cu mâinile în buzunarele oblice ale mantalelor cenuşii, se apropie din direcţii opuse – un general şi un sublocotenent. Generalul vine dinspre palat, sublocotenentul dinspre cazarmă. Sublocotenentul este foarte tânăr, abia i-au mijit tuleii, încă pe jumătate copil. Are umerii înguşti, părul negru şi pometii largi, aşa cum au mulţi oameni pe-aici, pe la noi, ochii albaştri privind puţin obosiţi şi o faţă de copil cu o expresie prietenos-reţinută. Generalul are păr coliliu şi este înalt şi corpolent, o apariţie deosebit de impunătoare. Sprâncenele îi sunt ca de vată, iar mustaţa stufoasă acoperă atât gura cât şi bărbia. Merge încet şi apăsat, sabia îi zăngăne pe asfalt, pomponul îi flutură în vânt şi, la fiecare pas, reverele mari şi roşii ale mantalei unduie încet în sus şi-n jos. Astfel se îndreaptă unul spre celălalt. Poate duce situaţia asta la încurcături? Imposibil. Oricărui observator îi apare

limpede înaintea ochilor desfăşurarea firească a unei asemenea întâlniri. Intervine aici raportul dintre bătrân şi tânăr, dintre ordin şi ascultare, dintre meritele vârstei şi noviciatul firav, există aici imensa distanţă ierarhică, există instrucţiuni. Ordine firească, urmează-ţi cursul! Dar, în loc de toate astea, ce se întâmplă? În loc de toate astea se desfăşoară următorul spectacol surprinzător, penibil, încântător şi anapoda. Dând cu ochii de tânărul sublocotenent, generalul îşi schimbă atitudinea în mod ciudat. Se reculege şi parcă se face mai mic. Îşi moderează – cum s-ar spune – dintr-o zvâcnire, măreţia ţinutei, pune capăt zgomotului făcut de sabie şi, în timp ce figura lui capătă o expresie ursuză şi încurcată, se vede limpede că nu se poate hotărî încotro să privească, fapt pe care încearcă să-l ascundă îndreptându-şi privirea oblic înainte, pe sub sprâncene, fixând asfaltul. La o observaţie mai atentă, şi tânărul sublocotenent trădează o uşoară sfială, care la el pare dominată însă, în mai mare măsură decât la bătrânul comandant, de oarecare graţie şi disciplină. Încordarea gurii sale se *transformă într-un zâmbet deopotrivă de modest şi de binevoitor, iar ochii îi alunecă deocamdată pe lângă general, în depărtare, cu un calm liniştit şi stăpânit, care are o aparenţă de naturaleţe. Acum au ajuns la trei paşi unul de celălalt. Şi, în loc de a executa salutul reglementar, sublocotenentul dă capul puţin pe spate, scoate concomitent mâna dreaptă din buzunarul mantalei – dar numai dreapta, ceea ce pare surprinzător – şi descrie, cu această dreaptă înmănuşată în alb, o uşoară mişcare încurajatoare şi afabilă, ce se rezumă la deschiderea degetelor cu palma în sus; iar generalul, care a aşteptat acest semn, cu braţele lăsate în jos, duce mâna la cască, se dă deoparte, lasă – cum s-ar spune – drumul liber, cu o semiplecăciune, şi-l salută pe sublocotenent de jos în sus, cu faţa roşie şi cu ochi umeziţi, plini de evlavie. Atunci sublocotenentul răspunde, cu mâna la şapcă, la salutul superiorului său, răspunde în timp ce o expresie de*

copilăroasă prietenie îi înfloreşte pe tot chipul, răspunde – şi trece mai departe.

Minune! Fantastică scenă! Trece mai departe! Lumea îl priveşte, dar el nu se uită la nimeni, cată drept înainte printre oameni, oarecum cu privirea unei doamne care se ştie privită. Este salutat: atunci răspunde şi el la salut, aproape cordial şi, cu toate astea, de la distanţă. După câte se pare, nu merge prea bine; ai impresia că nu prea e obişnuit să-şi folosească picioarele sau că atenţia generală îl stânjeneşte, atât de neregulat şi de şovăitor îi e pasul, ba uneori pare chiar că şchioapătă. Un gardian ia poziţie de drepţi, o doamnă elegantă, care tocmai iese dintr-un magazin, se lasă într-un genunchi, surâzând. Oamenii se întorc după el, arată cu capul spre el, ridică din sprâncene şi-i rostesc în surdină numele...

Este Klaus Heinrich, fratele mai tânăr al lui Albrecht al II-lea şi cel mai apropiat agnat în succesiunea la tron. Uite-l colo cum merge, încă mai poate fi văzut. Circulă printre oameni, cunoscut şi totuşi străin, merge prin mulţime şi parcă e înconjurat de un gol, îşi urmează drumul de unul singur şi poartă pe umerii săi înguşti povara augustităţii sale.

Stânjeneala

CÂND VESTEA CĂ MAREA DUCESĂ Dorothea a dat naştere, la Grimmburg, pentru a doua oară unui prinţ, a ajuns în rezidenţă, prin cele mai felurite mijloace de comunicaţii ale erei moderne, s-au tras salve de tun. Şaptezeci şi două de salve, care au bubuit pe deasupra oraşului şi ţării, trase de către militarii de pe meterezele „Citadelei”. Îndată după aceea, pentru a nu rămâne mai prejos, au pornit şi pompierii canonada, din tunurile municipale pentru dat onorul; dar, între diferitele detonaţii interveneau pauze mari, ceea ce a provocat mare ilaritate în rândurile populaţiei.

De pe o colină împădurită, castelul Grimmburg domina pitorescul orăşel cu acelaşi nume, care-şi oglindea acoperişurile înclinate, cenuşii, în braţul de fluviu ce curgea pe lângă el şi la care puteai ajunge, din capitală, într-o jumătate de oră de mers cu nerentabilul tren local. Castelul semeţ, construit odinioară de către margraful Klaus Grimmbart, străbunul stirpei princiare, era aşezat acolo, sus: reîntinerit şi reparat de mai multe ori în decursul timpului, înzestrat cu confortul vremurilor ce treceau, păstrat în bună stare de locuit şi ca loc de baştină al casei domnitoare, cinstit în mod deosebit ca leagăn al dinastiei. Căci legea casei şi tradiţia cereau ca toţi descendenţii direcţi ai lui Grimmbart, toţi copiii familiei domnitoare să fie născuţi în mod obligatoriu aici. Această tradiţie nu putea fi trecută uşor cu vederea. Ţara văzuse suverani cu mintea limpede şi dispuşi s-o conteste, suverani care-şi bătuseră joc de ea şi care, cu toate astea, i se supuseseră totuşi ridicând din umeri.

Acum era mult prea târziu pentru a se abate de la ea. Raţională şi conformă cu spiritul vremii sau nu – de ce să se renunţe, fără a fi nevoie, la o datină memorabilă, care se verificase întrucâtva? Poporul era convins că e ceva în asta. În decursul a cincisprezece generaţii, doi copii ai domnitorilor de pe tron văzuseră lumina zilei, din pricina unor întâmplări oarecare, în alte castele; amândoi avuseseră un sfârşit nefiresc şi nedemn. Dar de la Heinrich Ispăşitorul şi de la Johann cel Violent, împreună cu gingaşele şi mândrele lor surori, până la Albrecht, tatăl marelui duce, şi până la acesta însuşi, toţi suveranii ţării împreună cu fraţii şi surorile lor fuseseră aduşi pe lume aici; iar cu şase ani înainte, Dorothea dăduse viaţă tot aici primului ei fiu, marelui duce moştenitor.

De altfel, castelul de baştină era un loc de refugiu, pe cât de demn, pe atât de paşnic. Pentru răcoarea încăperilor sale, pentru farmecul umbros al împrejurimilor, era preferat, ca reşedinţă de vară, chiar şi rigid agreabilului Hollerbrunn. Urcuşul dinspre oraş, acea uliţă cam barbar pavată, ce ducea printre nişte locuinţe sărăcăcioase şi un zid în parapet, crăpat, pe sub bolţi masive, până la vechea cârciumă şi hanul pentru străini de la intrarea în curtea castelului, în mijlocul căreia se afla statuia de piatră a lui Klauss Grimmbart, ziditorul, era pitoresc, fără a fi comod. Dar un parc impunător acoperea coama dealului pe care se afla castelul şi ducea, pe drumuri confortabile, în jos, într-un ţinut împădurit şi uşor ondulat, care oferea nenumărate posibilităţi de plimbare cu trăsura sau de hoinăreală liniştită.

În ce priveşte interiorul castelului, acesta fusese supus ultima oară, încă la începutul domniei lui Johann Albrecht, unor cuprinzătoare reparaţii şi înfrumuseţări – cu cheltuieli ce stârniseră multe discuţii. Amenajarea încăperilor de locuit fusese completată şi renovată într-un stil cavaleresc şi, totodată, confortabil, dalele cu stemă din Sala judecăţii fuseseră refăcute întru totul după modelul celor vechi. Poleiala de aur a rafinatelor bolţi cu

arcade încrucişate în diferite variante strălucea împrospătată, toate încăperile fuseseră înzestrate cu parchet, iar atât sala cea mare de banchete, cât şi cea mică, fuseseră împodobite de mâna de artist a profesorului von Lindemann – un eminent om cu studii academice – cu imense picturi murale, reprezentări din istoria casei domnitoare a ţării, executate într-o manieră luminoasă şi banală, ce era departe şi neştiutoare de dorinţele frământate ale şcolilor mai noi. Nu lipsea nimic. Întrucât vechile şemineuri şi sobe ale castelului, straniu policrome şi înălţându-se în terase rotunde până-n tavan, nu prea erau utilizabile, fuseseră instalate sobe cu antracit, pentru a se permite şederea şi pe timp de iarnă.

Dar, în ziua celor şaptezeci şi două de salve, era anotimpul cel mai frumos, primăvară târzie, vară timpurie, început de iunie, a doua zi după Rusalii. Înştiinţat telegrafic dis-de-dimineaţă că naşterea începuse spre ziuă, Johann Albrecht sosi la ora opt la Grimmburg, cu nerentabilul tren local, fu primit cu urări de bine de trei-patru personalităţi oficiale, primarul, judecătorul de acolo, pastorul, medicul orăşelului, şi porni imediat cu trăsura spre castel, în suita marelui duce sosiră ministrul de stat baron doctor Knobelsdorff şi adjutantul său general, generalul de infanterie contele Schmettern. Puţin mai târziu îşi mai făcură apariţia la castelul de baştină vreo doi-trei miniştri, predicatorul curţii şi preşedinte al consiliului superior al bisericii, domnul Wislizenus, câţiva domni cu funcţii superioare la curte şi un adjutant încă tânăr, căpitanul von Lichterloh. Cu toate că medicul de casă al marelui duce, generalul doctor Eschrich, se afla lângă lăuză, Johann Albrecht avusese capriciul să-l invite a-l însoţi la castel şi pe tânărul medic local, un oarecare doctor Sammet, care pe deasupra mai era şi de origină evreiască. Omul acela modest, muncitor şi serios, care avea de lucru până peste cap şi nici nu se aşteptase la asemenea onoare, bâlbâise, de câteva ori: „Cu multă plăcere... cu mare plăcere...”, ceea ce provocase unele

zâmbete.

Marea ducesă folosea ca dormitor „iatacul miresei”, o încăpere pentagonală, foarte pestriţ zugrăvită, care, situată la etajul întâi, oferea prin ferestrele ei solemne o privelişte splendidă peste păduri, peste coline şi peste sinuozităţile fluviului, şi care era împodobită de jur-împrejur cu o friză de portrete în formă de medalion, chipuri ale mireselor princiare ce-şi aşteptaseră aici, în alte vremuri, stăpânii. Acolo stătea culcată Dorothea: pe după tăblia de la picioare a patului era petrecut un cordon lat şi rezistent, de care se ţinea ca un copil care se joacă de-a mânat caii, iar trupul ei frumos şi planturos se opintea din greu. Doctoriţa Gnadembusch, moaşa, o femeie blândă şi savantă, cu mâini mici, delicate şi cu ochi căprui ce căpătau, prin lentilele rotunde şi groase ale ochelarilor, o strălucire misterioasă, o susţinea pe principesă, spunându-i:

„Trageţi cu putere, trageţi cu putere de cordon, alteţă regală... Merge repede... E uşor de tot... A doua oară... nu mai contează... Binevoiţi să depărtaţi genunchii... Şi bărbia mereu în piept...”

O îngrijitoare, îmbrăcată ca şi ea în alb, dădea de asemenea o mână de ajutor şi, în pauze, umbla primprejur, cu paşi mari, ducând recipiente şi feşe. Medicul de casă, un om încruntat, cu barbă neagră-căruntă, a cărui pleoapă stângă părea paralizată, supraveghea naşterea. Purta un halat de operaţii peste uniforma sa de general medic. Din când în când îşi făcea apariţia în iatac, pentru a se informa de progresul naşterii, guvernanta-şefă şi confidenta Dorotheei, baroneasa von Schulemburg-Tressen, o femeie corpolentă şi astmatică, cu un aspect indiscutabil mic-burghez, care obişnuia să dezvăluie, însă, la balurile palatului, un pogon de decolteu. Sărută mâna stăpânei şi se întoarse îndărăt într-o odăiţă retrasă, unde făceau conversaţie câteva doamne costelive, care aveau în grijă cheile, împreună cu camerierul de serviciu al marii

ducese, un anume conte Windisch. Doctorul Sammet, care îmbrăcase halatul de olandă peste frac, ca pe un dominou, aştepta lângă lavoar într-o atitudine modestă şi atentă.

Johann Albrecht îşi petrecea timpul într-o încăpere boltită ce invita la muncă şi contemplare, separată de „iatacul miresei” doar prin aşa-numitul „cabinet de frezat” şi printr-o cameră de trecere. Purta denumirea de „bibliotecă”, având în vedere mai multe foliante manuscrise care erau rezemate oblic în imensul dulap şi care conţineau istoricul castelului. Încăperea era mobilată ca birou. Bordura pereţilor era ornamentată cu globuri. Prin fereastra ogivală, deschisă, sufla vântul puternic al înălţimilor. Marele duce ceruse să i se servească ceaiul, camerierul Prahl, în persoană, adusese serviciul; dar acesta rămăsese uitat pe tăblia birouaşului, iar Johann Albrecht umbla dintr-un colţ într-altul, într-o stare de nelinişte, de neplăcută încordare. Paşii îi erau însoţiţi de necontenitul scârţâit al cizmelor de lac. Adjutantul suveranului, căpitanul von Lichterloh, trăgea cu urechea, plictisindu-se în camera de trecere, aproape goală.

Miniştrii, adjutantul-general, predicatorul curţii şi cei cu rang la curte, vreo nouă sau zece domni, aşteptau în sălile de reprezentare de la mezanin. Colindau prin sala mare şi cea mică de banchete, unde, printre tablourile lui Lindemann, erau atârnate drapele şi arme; se rezemau de coloanele fusiforme, care se desfăşurau deasupra lor, în bolţi policrome; se opreau în faţa ferestrelor înguste şi înalte până-n tavan şi priveau, prin ochiurile prinse în rame de plumb, în jos, peste fluviu şi orăşel; se aşezau pe laviţele de piatră, ce se-ntindeau de-a lungul pereţilor, sau în jilţurile din faţa şemineurilor, ale căror acoperişuri gotice erau susţinute de nişte mici ştrengari de piatră, plutind în aer gârboviţi şi caricaturali. Ziua senină făcea să sclipească fireturile ce tiveau uniformele, stelele ordinelor de pe piepţii umflaţi cu vată, latele lampasuri de aur de la pantalonii demnitarilor.

Conversaţia mergea greu. Necontenit se ridicau tricornuri sau mâini înmănuşate în alb în dreptul gurilor ce căscau spasmodic. Aproape toţi domnii aveau lacrimi în ochi. Cei mai mulţi dintre ei nici nu avuseseră timp să ia micul dejun. Câţiva îşi găseau o distracţie în a supune unei cercetări minuţioase trusa de operaţie şi recipientul sferic de cloroform, învelit în piele, pe care generalul medic Eschrich le depusese acolo pentru orice eventualitate. După ce povesti mai multe istorioare în felul său sacadat şi flecar, prim-mareşalul curţii von Bühl zu Bühl – un om voinic cu mişcări fandosite, cu o meşă falsă, castanie, cu ţvicăr de aur şi unghii lungi şi galbene – se instală într-un fotoliu şi făcu uz de darul său de a dormi cu ochii deschişi – adică de a pierde conştiinţa timpului şi a spaţiului, ţinând privirea fixă şi păstrând ţinuta cea mai demnă, fără a aduce însă nici cea mai mică ofensă demnităţii locului.

Doctorul von Schröder, ministrul finanţelor şi al agriculturii, purta în ziua aceea o discuţie cu ministrul de stat doctorul baron Knobelsdorff, ministrul de interne, de externe şi al Casei Marelui Duce. Era o conversaţie incoerentă, care începuse cu consideraţii de artă, trecuse la chestiuni financiare şi economice, pomenise, în sens relativ defavorabil, pe un înalt funcţionar al curţii şi se preocupă apoi şi de persoana stăpânilor supremi. Ea începuse când domnii, ţinând pălăriile cu mâna la spate, stăteau în faţa unui tablou din marea sală de banchete şi gândeau amândoi, de fapt, mai multe decât rosteau. Ministrul de finanţe spuse:

„Şi ăsta? Ăsta ce-i? Ce se petrece în el? Excelenţa voastră sunteţi atât de informat...”

„Superficial. Reprezintă investirea ca vasali a doi principi tineri ai casei de către unchiul lor, împăratul roman. Excelenţa voastră îi vede colo pe cei doi tineri domni îngenunchind şi depunând jurământul, cu mare ceremonial, pe spada împăratului...”

„Frumos, neobişnuit de frumos! Ce culori! Uluitoare! Ce

încântătoare sunt buclele aurii ale principilor!” Iar împăratul... e împărat aşa cum scrie la carte! Mda, acest Lindemann îşi merită distincţiile ce i-au fost acordate.”

„Întrutotul. Care i-au fost acordate, le merită.”

Doctorul Schröder, un om înalt, cu barba colilie, purtând pe nasul alb nişte ochelari de aur, delicat croiţi, şi având o burtă ce se reliefa imediat dedesubtul stomacului şi o ceafă groasă ce se revărsa peste gulerul scrobit şi brodat al fracului, privea puţin cam sceptic, fără să întoarcă ochii de la tablou, dar atins de o neîncredere ce-l cuprindea uneori în discuţiile cu baronul. Acest Knobelsdorff, acest favorit şi funcţionar suprem era atât de ambiguu... Uneori afirmaţiile sale, răspunsurile sale erau învăluite de o batjocură irezistibilă. Călătorise mult, cunoştea întreg mapamondul, era atât de variat informat, interesându-se de toate de o manieră surprinzătoare şi liberă. Totuşi era corect... Domnul von Schröder nu prea îl înţelegea. Cu toată identitatea de păreri, nu era posibil să te simţi întrutotul de acord cu el. Opiniile lui erau pline de o rezervă tainică, aprecierile de o îngăduinţă care te neliniştea, neştiind dacă reprezintă justiţie sau desconsiderare. Dar cel mai suspect era zâmbetul său, zâmbetul ochilor, fără participarea gurii, zâmbet care părea să se nască din ridurile dispuse ca nişte raze la coada ochilor sau, dimpotrivă, părea să fi produs cu vremea aceste riduri... Baronul Knobelsdorff era mai tânăr decât ministrul de finanţe, un bărbat pe atunci în floarea vârstei, deşi mustaţa tunsă şi părul lins, cu cărare la mijloc, erau uşor încărunţite, – de altfel îndesat, cu gâtul scurt şi vizibil sugrumat de gulerul ţinutei de ceremonii, care era acoperită de fireturi până la tivul pulpanelor. Îl lăsă o clipă pe domnul von Schröder pradă nedumeririi sale, apoi continuă:

„Numai că, în interesul unei lăudabile conduceri a finanţelor curţii, ar fi de dorit ca acest celebru om să se mulţumească ceva mai mult cu decoraţii şi titluri şi... vorbind pe şleau, cam cât o fi costat acest agreabil

tablou?”

Domnul von Schröder prinse din nou viaţă. Dorinţa, speranţa de a se înţelege cu baronul, de a ajunge, totuşi, la intimitate şi la o unanimitate confidenţială de păreri, îl făcu să devină zelos.

„Exact gândul meu! spuse el, întorcându-se pentru a relua plimbarea prin saloane. Excelenţa voastră îmi luaţi întrebarea din gură. Cât s-o fi plătit oare pentru această investire de vasali? Cât, oare, pentru restul acestei splendori cromatice de pe pereţii de-aici? Căci restaurarea castelului a costat, acum şase ani, *in summa* un milion.”

„Prost calculat.”

„Rotund şi netto! Iar această *summa* a fost verificată şi aprobată de prim-mareşalul curţii von Bühl zu Bühl care se lasă, acolo în fund, în voia plăcutei sale catalepsii, apoi a fost verificată, aprobată şi lichidată de directorul finanţelor curţii, contele Trumerhauff...”

„Lichidată sau trecută la datorii.”

„Una din două!... Această *summa,* zic eu, impusă şi pretinsă unei casierii, unei casierii.”

„Cu un cuvânt: casieriei administraţiei bunurilor marelui duce.”

„Excelenţa voastră ştie la fel de bine ca şi mine, ce vrea să spună asta. Nu, zău, mă ia cu frig... jur că nu sunt nici zgârcit, nici ipohondru, dar mă ia cu frig la inimă când mă gândesc că, având în vedere împrejurările existente, se aruncă un milion cu atâta sânge rece, pentru ce? Pentru un fleac, pentru un capriciu nostim, pentru strălucitoarea recondiţionare a castelului de baştină, unde trebuie să fie născut...”

Domnul von Knobelsdorff râse:

„Da, zău, romantismul e un lux, şi încă unul costisitor! Excelenţă, sunt de părerea dumneavoastră, fireşte! Dar gândiţi-vă că, în ultimă analiză, toată starea dezastruoasă a gospodăriei princiare îşi are cauza în acest lux romantic. Răul începe cu faptul că principii sunt ţărani; averile lor

constau din terenuri şi pământuri, veniturile lor din produse agricole. În ziua de azi... Nu s-au putut decide nici până astăzi să devină industriaşi şi oameni de finanţe. Se lasă conduşi, cu o regretabilă îndărătnicie, de anumite noţiuni fundamentale desuete şi ideologice, ca de pildă noţiunile de fidelitate şi de demnitate. Averea princiară este imobilizată – prin fideicomis – de fidelitate. Înstrăinările avantajoase sunt excluse. Amanetarea ipotecară, procurarea de credite în scopul ameliorărilor economice le par inadmisibile. Administraţia este îngrădită, cu stricteţe, în valorificarea conjuncturilor de afaceri – de către demnitate. Iertaţi-mă, nu-i aşa? Vă spun adevăruri elementare. Cine ţine atât de mult – ca acest gen de oameni – la o comportare bună, fireşte că nu poate şi nu vrea să ţină pasul cu libertatea de deplasare şi cu iniţiativa nelimitată a oamenilor de afaceri mai puţin îndărătnici şi mai puţin obligaţi ideal. Ei, la urma urmei, ce vrea să-nsemne, faţă de acest lux negativ, milionul negativ care a fost jertfit de dragul unui capriciu nostim, pentru a repeta expresia excelenţei voastre? Măcar dacă asta ar rămâne aşa! Dar mai avem sarcina permanentă a cheltuielilor pentru o întreţinere acceptabil de demnă a curţii. Apoi sunt de întreţinut castelele şi parcurile lor: Hollerbrunn, Monbrillant, Premiul de vânătoare, nu-i aşa... Ermitajul, Locul delfinului, Fazaneria, şi celelalte... am uitat castelul „Casa binecuvântată şi ruina Haderstein... fără a mai vorbi de Palatul vechi... Sunt prost întreţinute, dar reprezintă un capitol din buget... Apoi mai sunt de subvenţionat Teatrul Curţii, Galeria, Biblioteca. În fine, sunt sutele de pensii de plătit, tot fără o obligaţie legală, numai din fidelitate şi demnitate. Şi în ce manieră princiară a sărit marele duce în ajutor la ultimele inundaţii... Dar vă ţin un adevărat discurs!”

„Un discurs, spuse ministrul de finanţe, cu care excelenţa voastră gândeaţi că-mi faceţi opoziţie, în timp ce mă sprijiniţi cu el. Preascumpe baroane – şi la aceste cuvinte domnul von Schröder îşi duse mâna la inimă – am

certitudinea că, în privinţa opiniei mele, a opiniei mele loiale, este exclus orice *malentendu* între dumneavoastră şi mine. Regele nu poate face ceva injust... Persoana supremă este mai presus de orice reproş. Dar o vină, ah, ce cuvânt ambiguu!... o vină există şi eu o pun, fără şovăială, pe seama contelui Trummerhauff. Faptul că predecesorii săi în acest post i-au dus de nas pe suveranii lor cu privire la situaţia materială a curţii era în spiritul vremii şi era scuzabil. Dar comportarea contelui Trummerhauff nu mai e. Lui, în calitatea de director al finanţelor curţii, iar fi revenit obligaţia să pună capăt indolenţei ce... domneşte, lui i-ar reveni şi astăzi obligaţia să pună la curent, fără menajamente, pe alteţa sa regală...”

Domnul von Knobelsdorff zâmbi cu sprâncenele ridicate.

„Adevărat? spuse el. Aşadar părerea excelenţei voastre e că numirea contelui s-a făcut în acest scop? Iar eu, eu îmi imaginez uimirea îndreptăţită a acestui nobil, dacă i-aţi expune părerea dumneavoastră despre asemenea lucruri. Nu, nu... Excelenţa voastră nu trebuie să vă înşelaţi în privinţa faptului că această numire a inclus în sine o manifestare de voinţă foarte calculată a alteţei sale regale, pe care cel numit era primul care trebuia s-o respecte. Ea însemna nu numai: «Eu nu ştiu nimic», ci şi «Eu nu vreau să ştiu nimic». Poţi fi o personalitate exclusiv decorativă şi totuşi capabilă să înţelegi acest lucru... De altfel... sincer vorbind... am înţeles-o cu toţii. Şi pentru noi toţi e valabilă, în ultimă analiză, doar o circumstanţă atenuantă: aceea că nu există niciun principe pe lume, faţă de care... faptul de a-i vorbi despre datoriile lui să fie mai puţin fatal, decât faţă de alteţa sa regală. Domnitorul nostru are în felul lui de a fi ceva, care te face să-ţi îngheţe pe buze asemenea meschinării...”

„Foarte adevărat. Foarte adevărat”, făcu domnul von Schröder. Oftă şi îşi mângâie, gânditor, garnitura de fulgi de lebădă a tricornului. Cei doi domni şedeau, pe

jumătate întorşi unul spre altul, într-un loc mai înalt, pe o banchetă la fereastra unei nişe spaţioase, pe lângă care trecea, pe afară, un coridor îngust de piatră, un fel de galerie, care oferea, prin arcadele ogivale, o perspectivă asupra orăşelului. Domnul von Schröder vorbi din nou:

„Îmi răspundeţi, domnule baron, păreţi să mă contraziceţi şi cuvintele dumneavoastră sunt în fond mai neîncrezătoare şi mai amare decât ale mele.”

Domnul von Knobelsdorff tăcu, cu un gest vag şi indefinit concedant.

„S-ar prea putea, spuse ministrul de finanţe şi dădu posomorât din cap, privindu-şi pălăria. S-ar prea putea ca excelenţa dumneavoastră să aveţi dreptate. Poate că suntem vinovaţi cu toţii, noi şi predecesorii noştri. Câte, oare, n-ar fi trebuit să fie împiedicate! Vedeţi dumneavoastră, domnule baron, odată, acum zece ani, s-a ivit prilejul de-a asana finanţele curţii, chiar şi numai de a le ameliora, dacă vreţi. Prilejul s-a pierdut. Noi ne înţelegem unul pe altul. Marele duce a avut atunci în mână, ca un om fermecător ce e, posibilitatea de a aranja situaţia printr-o căsătorie care, dintr-un punct de vedere sănătos, s-ar fi putut numi strălucită. În schimb... las deoparte sentimentele mele... dar n-am să uit niciodată mutra jalnică cu care a fost rostită în toată ţara cifra dotei...”

„Marea ducesă, interveni domnul von Knobelsdorff, şi ridurile de la cozile ochilor dispărură aproape complet, este una dintre cele mai frumoase femei pe care am văzut-o vreodată.”

„O ripostă, care se potriveşte excelenţei voastre. O ripostă estetică. O ripostă care ar rezista, chiar şi dacă alegerea alteţei sale regale s-ar fi oprit, ca aceea a fratelui său Lambert, la o membră a baletului curţii...”

„Oo, în privinţa asta nu era niciun pericol. Gustul stăpânului este greu de satisfăcut, a dovedit-o. Necesităţile sale au constituit totdeauna contrariul acelei lipse de alegere pe care a manifestat-o toată viaţa sa

prinţul Lambert. El s-a hotărât târziu să se căsătorească. Aproape se renunţase la speranţa într-o descendenţă directă. De voie sau de nevoie, lumea se resemnase să-l vadă ca moştenitor al tronului pe prinţul Lambert, despre a cărui proastă dispoziţie suntem de acord. Deodată, la puţine zile după urcarea sa pe tron, Johann Albrecht o cunoaşte pe principesa Dorothea şi exclamă: asta sau niciuna! Şi Marele Ducat are o mamă a ţării. Excelenţa voastră aţi amintit mutrele îngrijorate care s-au ivit când s-a aflat cifra dotei – dar n-aţi amintit şi bucuria entuziastă care a domnit, cu toate acestea. O principesă săracă, fireşte. Dar frumuseţea, o asemenea frumuseţe nu este oare o forţă care te face fericit, sau ba? De neuitat venirea ei! A fost iubită din clipa când şi-a îndreptat primul surâs spre poporul ce-o privea. Excelenţa voastră trebuie să-mi îngăduiţi să-mi mărturisesc încă o dată credinţa în idealismul poporului. Poporul vrea să vadă în principele său tot ce are el mai bun, mai înalt, visul său, nu punga sa. Pentru a o reprezenta pe aceasta, există alţi oameni...”

„Nu există alţi oameni. La noi nu.”

„Un fapt regretabil în sine. Principalul e că Dorothea ne-a dăruit un moştenitor al tronului...”

„În care dare-ar cerul să se dezvolte un oarecare simţ al cifrelor.”

„De acord.”

Aici se termină discuţia celor doi miniştri. Se întrerupse, fu întreruptă, şi anume prin faptul că tânărul aghiotant von Lichterloh anunţă naşterea fericit terminată. În sala mică de banchete se produse rumoare şi toţi domnii se găsiră reuniţi acolo. Una dintre marile uşi sculptate fu deschisă cu vioiciune şi aghiotantul îşi făcu apariţia în sală. Avea faţa îmbujorată, ochi albaştri, soldăţeşti, o mustaţă cânepie zbârlită şi, la guler, galoanele argintii ale regimentului de gardă. Emoţionat şi puţin dezlănţuit, ca un om eliberat de o plictiseală de moarte, plin de bucuria unei veşti bune, trecu cu exuberanţă, sub imperiul

sentimentului unei clipe neobişnuite, peste protocol şi regulament. Salută vesel, ridicând, cu cotul depărtat de corp, mânerul sabiei aproape până în dreptul pieptului şi strigă cu un fornăit arogant: „Raportez respectuos: un prinţ!”

„À la bonne heure!” sări generalul adjutant contele Schmettern.

„Îmbucurător, foarte îmbucurător, asta zic şi eu că e cât se poate de îmbucurător!” vorbi prim-mareşalul von Bühl zu Bühl în maniera sa bolborosită; revenise numaidecât la starea de conştienţă.

Preşedintele consiliului superior al bisericii, doctorul Wislizenus, un domn cu faţa întinsă, bărbierită, şi cu o ţinută frumoasă, care ajunsese, la o vârstă încă relativ tânără, la marea demnitate, ca fiu al unui general şi datorită distincţiei sale personale, şi pe a cărui jachetă neagră, mătăsoasă, se boltea steaua unui ordin, şi împreună mâinile albe, sub piept, şi spuse cu un glas ce suna plăcut:

„Dumnezeu s-o binecuvânteze pe Alteţa sa Mare ducală!”

„Uiţi, domnule căpitan, interveni domnul von Knobelsdorff zâmbind, că încalci, cu constatările dumitale, drepturile şi îndatoririle mele. Până când nu voi fi făcut cea mai temeinică cercetare cu privire la situaţia de fapt, întrebarea, dacă e prinţ sau prinţesă, rămâne nedecisă...”

Toţi râseră şi domnul von Lichterloh răspunse:

„La ordin, excelenţă! Am de altfel şi onoarea să rog pe excelenţa voastră, din cea mai înaltă însărcinare...”

Acest schimb de cuvinte se referea la funcţiunea ministrului de ofiţer al stării civile a casei marelui duce, în care calitate era chemat şi obligat să constate, cu propriii ochi, sexul copilului princiar şi să-l înregistreze administrativ. Domnul von Knobelsdorff rezolvă această formalitate în aşa-numitul cabinet de frezat, unde era îmbăiat nou-născutul, dar întârzie acolo mai mult decât se

aşteptase el însuşi, consternat şi reţinut de o constatare penibilă, asupra căreia păstră deocamdată tăcere faţă de toată lumea, în afară de doică.

Doctoriţa Gnadembusch dezveli copilul în faţa lui şi ochii ei, strălucind misterios îndărătul lentilelor groase ale ochelarilor, se plimbară de câteva ori de la ministrul de stat la mica făptură roşie-arămie care căuta să apuce ceva cu o mână – numai cu o singură mână –, de parcă ar fi vrut să întrebe: „Este exact?” – Era exact, domnul von Knobelsdorff era satisfăcut şi moaşa înveli copilul la loc. Dar nici după asta nu încetă să privească când în jos, spre prinţ, când în sus, spre baron, până ce-i îndreptă privirea spre locul unde voia. Cutele de la colţul ochilor dispărură, baronul încruntă din sprâncene, examină, compară, pipăi, cercetă cazul vreme de două-trei minute şi întrebă în cele din urmă:

„Marele duce a văzut asta?”

„Nu, excelenţă.”

„Când o vedea marele duce una ca asta, vorbi Knobelsdorff, să-i spui că o să crească ulterior până la dimensiunea normală.”

Iar domnilor de la mezanin le raportă: „Un prinţ voinic!”

Dar, la vreo zece sau cincisprezece minute după el, făcu şi marele duce penibila descoperire, – lucrul era inevitabil; şi ca urmare avu loc o scenă penibilă pentru medicul general Eschrich, iar pentru doctorul grimmburghez Sammet o întrevedere cu marele duce, care-l făcu să urce mult în stima acestuia şi îi fu de folos pentru cariera sa ulterioară. Pe scurt, lucrurile s-au petrecut precum urmează.

Imediat după naştere, Johann Albrecht zăbovise din nou în bibliotecă şi stătuse apoi câtva timp la patul de lăuzie, mână în mână cu soţia sa. După aceea se duse în „cabinetul de frezat”, unde sugarul era culcat în pătuţul lui înalt, delicat poleit cu aur şi învăluit pe jumătate de o perdea de mătase albastră, şi se lăsă într-un fotoliu, tras repede lângă fiul său. Dar, în timp ce şedea şi privea

copilul dormind, se întâmplă să observe ceea ce tare ar fi vrut ceilalţi să-i tăinuiască. Trase plapuma mai în jos, se întunecă şi făcu apoi tot ceea ce făcuse şi domnul von Knobelsdorff înaintea lui, se uită pe rând la doctoriţa Gnadembusch şi la soră, care amuţiră, aruncă o privire spre uşa închisă a iatacului şi se întoarse, cu pas agitat, în bibliotecă.

Aici scutură numaidecât clopoţelul de argint, împodobit cu un vultur, care se afla pe birou şi-l făcu să răsune, apoi îi spuse, foarte scurt şi rece, domnului von Lichterloh care intră zornăindu-şi pintenii: „Doresc să vină domnul Eschrich”.

Când marele duce era furios pe vreo persoană din anturajul său, obişnuia să-l dezbrace pe respectivul, pentru moment, de toate titlurile şi demnităţile sale şi să nu-i lase decât numele.

Tânărul aghiotant zornăi din nou din pinteni şi se trase îndărăt. Johann Albrecht măsură de câteva ori încăperea, scârţâind violent din cizme, apoi, când auzi că domnul von Lichterloh îl introduce în anticameră pe cel chemat, luă poziţia de audienţă, lângă birou.

Cum sta aşa, cu capul întors, mândru, în semiprofil, cu braţul stâng – ce depărta jacheta, căptuşită cu mătase, de jiletca albă – înfipt bine în şold, semăna întrutotul cu portretul său făcut de mâna profesorului Lindemann, portret care făcea pereche cu acela al Dorotheei, în palatul de reşedinţă, în Sala celor douăsprezece luni, alături de marea oglindă de deasupra şemineului, ambele fiind difuzate în public prin numeroase reproduceri, fotografii şi cărţi poştale ilustrate. Deosebirea era numai că, în acel tablou, Johann Albrecht părea să aibă statură eroică, în timp ce în realitate era abia de înălţime mijlocie. Fruntea îi era înaltă, din pleşuvie, iar de sub sprâncenele încărunţite ochii săi albaştri, învăluiţi într-o umbrire mată, priveau scrutător, cu o trufie obosită. Avea pometii laţi, aşezaţi puţin prea sus, ceea ce era o caracteristică a poporului său. Favoriţii şi musca de sub

buza de jos erau cărunte, mustaţa răsucită – aproape albă. De la nările umflate ale nasului său robust, dar încovoiat cu distincţie, porneau oblic două scobituri neobişnuit de adânci ce se pierdeau în barbă. În scobitura vestei sale de pichet strălucea panglica galbenă ca lămâia a Ordinului pentru constanţă al casei princiare. La butonieră, marele duce purta un bucheţel de garoafe.

Medicul general Eschrich intră cu o plecăciune adâncă. Îşi scosese halatul alb. Pleoapa lui paralizată atârna, mai grea ca de obicei, peste lumina ochiului. Făcea o impresie sumbră şi nenorocită.

Marele duce, cu stânga în şold, dădu capul pe spate, întinse dreapta şi o mişcă de mai multe ori prin aer încolo şi-ncoace, cu palma în sus, scurt şi nerăbdător.

„Aştept o explicaţie, o justificare, domnule general medic, vorbi el cu un glas ce tremura de enervare. Vei avea bunătatea să-mi dai socoteală. Ce e cu braţul copilului?”

Medicul de casă ridică puţin braţele cu un gest slab de neputinţă şi nevinovăţie. Spuse:

„Binevoiţi, alteţă regală... O întâmplare nefericită. Condiţii defavorabile în timpul graviditătţii alteţei sale regale...”

„Astea sunt vorbe!” Marele duce era atât de enervat, încât nici nu dorea o justificare, pur şi simplu o împiedica. „Îţi atrag atenţia, domnul meu, că mi-am ieşit din fire. Întâmplare nefericită! Trebuia să împiedici întâmplările nefericite...”

Medicul general sta în faţa lui pe jumătate înclinat şi vorbea în jos, spre pământ, cu vocea umil scăzută.

„Vă rog, prea supus, să-mi îngăduiţi să amintesc, cel puţin, că nu port singur răspunderea. Consilierul privat Grasanger a examinat-o pe alteţa sa regală, – o autoritate în materie de ginecologie... Dar, în cazul ăsta, răspunderea nu poate reveni nimănui...”

„Nimănui... Mda! Îmi permit să te fac răspunzător pe dumneata... Răspunzi faţă de mine... Dumneata ai

supravegheat sarcina, ai ajutat la naştere, M-am bazat pe cunoştinţele care corespund rangului dumitale, domnule medic general, mi-am pus toată încrederea în experienţa dumitale. Am fost înşelat amarnic, decepţionat amarnic. Rezultatul conştiinciozităţii dumitale constă în faptul că a fost adus pe lume un copil... schilod...”

„Binevoiţi, alteţă regală, să luaţi în consideraţie, cu toată bunăvoinţa...”

„Am luat în consideraţie. Am cântărit şi am găsit că e prea uşor... Mulţumesc!”

Generalul medic Eschrich se retrase de-a-ndăratelea, înclinându-se. În anticameră ridică din umeri, foarte roşu la faţă. Marele duce îşi reluă mersul de colo până colo. Prin bibliotecă, scârţâind din cizme în mânia sa princiară, nedrept, needificat şi stupid în însingurarea sa. Fie că voia să-l jignească în continuare pe medicul curant, fie că regretă că se lipsise astfel de orice lămurire, după zece minute interveni evenimentul neaşteptat şi anume: marele duce îl chemă la el, prin domnul von Lichterloh, pe tânărul doctor Sammet.

Când primi vestea, doctorul spuse iar: „Cu mare plăcere... cu mare plăcere...” şi chiar păli puţin, dar apoi se comportă excelent. E drept că nu cunoştea eticheta curţii şi că se înclină prea devreme, încă din pragul uşii, astfel că aghiotantul n-o putu închide în urma lui şi-i şopti că-l roagă să înainteze puţin; apoi, se prezentă degajat şi agreabil şi răspunse satisfăcător, deşi, în vorbire, vădi deprinderea de a începe cam greu frazele, cu sunete premergătoare şovăielnice, şi de a intercala între ele, ca pentru o modestă confirmare, câte un „mda”. Îşi purta părul blond-închis tuns perie, iar mustaţa îi atârna neglijent. Bărbia şi obrajii îi erau bine bărbieriţi şi uşor iritaţi din cauza asta. Ţinea capul puţin înclinat într-o parte, iar privirea ochilor săi cenuşii reflecta inteligenţă şi blândeţe activă. Nasul, care i se lăsa prea mult peste mustaţă, indica originea sa. Pusese un papion negru la frac, iar ghetele lustruite aveau o croială rustică. Cu o

mână la lanţul de argint al ceasului, ţinea cotul strâns lipit de torace. În înfăţişarea lui îşi găseau expresie onestitatea şi caracterul practic, care trezeau încredere.

Marele duce i se adresă neobişnuit de condescendent, puţin cam în felul unui profesor care a certat un elev rău şi se adresează altuia cu o blândeţe subită.

„Domnule doctor, am pus să te cheme... Doresc de la dumneata informaţii în privinţa acelui cusur al trupului prinţului nou-născut... Presupun că nu ţi-a scăpat neobservat... Mă aflu în faţa unei enigme... Într-un cuvânt, te rog să-mi spui părerea dumitale.” Şi, schimbându-şi poziţia, marele duce termină cu o mişcare frumoasă a mâinii, prin care-i dădea cuvântul doctorului.

Doctorul Sammet îl privi tăcut şi atent, parcă aşteptând ca marele duce să isprăvească de vorbit. Apoi spuse:

„Mda. Este vorba, aşadar, de un caz care nu intervine prea frecvent, dar care ne e totuşi bine cunoscut şi familiar. Mda. În esenţă, este un caz de atrofie...”

„Cum aţi spus?... Atrofie?...”

„Iertaţi-mă, alteţă regală. Vreau să spun sfrijire. Mda.”

„Foarte adevărat. Sfrijire. Se potriveşte. Mâna stângă e sfrijită. Dar e nemaipomenit! Nu înţeleg una ca asta! Niciodată n-a mai existat asemenea lucru în familia mea. Se vorbeşte în ultima vreme despre ereditate...”

Din nou doctorul îl contemplă tăcut şi atent pe acest suveran impunător, dar trăind, parcă, pe altă lume, la care ajunsese de curând vestea că în ultima vreme se vorbeşte despre ereditate... Răspunse simplu:

„Iertare, alteţă regală, dar nici nu poate fi vorba despre ereditate în cazul de faţă.”

„Aha! Într-adevăr, nu! vorbi marele duce puţin ironic. Resimt asta ca o satisfacţie. Dar vrei să fii atât de bun şi să-mi spui despre ce este vorba de fapt?”

„Cu multă plăcere, alteţă regală. Malformaţia are o cauză pur mecanică, mda. S-a produs o strangulare mecanică în timpul dezvoltării fătului. Asemenea malformaţii le numim formaţii strangulatorii, mda.”

Marele duce asculta cu o scârbă plină de teamă; se temea evident de efectul oricărui cuvânt nou asupra sensibilităţii sale. Ţinea sprâncenele încruntate şi gura deschisă; cele două scobituri, ce se pierdeau în barbă, păreau din cauza asta şi mai adânci. Spuse:

„Formaţii strangulatorii... Dar cum, pentru Dumnezeu... Nu mă pot îndoi că s-a avut toată grija...”

„Formaţiile strangulatorii, răspunse doctorul Sammet, pot lua naştere în diverse feluri. Dar se poate afirma cu relativă certitudine că, în cazul nostru... în acest caz „amnionul poartă vina.”

„Cum aţi spus... amnionul?”

„Este una dintre peliculele ovulului. Mda. În anumite împrejurări, desprinderea de embrion a acestei pelicule poate întârzia şi se poate produce atât de anevoios, încât să se formeze, prin întindere, fire şi cordoane între cele două, fire amniotice, cum le spunem, mda. Aceste fire pot deveni periculoase, căci se pot încolăci în jurul unor membre ale copilului, le pot sugruma, de pildă pot să ligatureze complet căile vitale ale unei mâini şi s-o amputeze, mda.” „Dumnezeule... s-o amputeze! Deci trebuie să mai şi fim recunoscători că nu s-a ajuns până la amputarea mâinii?”

„S-ar fi putut întâmpla. Mda. Dar este sigur că a fost strangulare şi, în consecinţă, atrofie.”

„Şi asta nu se poate observa, nici prevedea, nici împiedica?”

„Nu, alteţă regală. Categoric, nu. Este absolut sigur ca nu-i revine nimănui nicio vină. Asemenea strangulaţii îşi înfăptuiesc opera într-ascuns. Suntem neputincioşi în faţa lor. Mda.”

„Şi... malformaţia e incurabilă? Mâna va rămâne sfrijită?”

Doctorul Sammet şovăi, îl privi cu bunătate pe marele duce.

„O compensare perfectă nu se va produce, asta nu, vorbi el precaut. Dar şi mâna sfrijită se va dezvolta totuşi,

comparativ, puţin, da, da, asta oricum...”

„Va putea fi folosită? Folosibilă? De pildă pentru ţinut frâul calului sau pentru gesturi cu mâna cum se obişnuieşte?”

„Folosibilă... puţin... Poate nu chiar atât de mult. Dar, la urma urmei, mai este mâna dreaptă, care e perfect sănătoasă”

„Cusurul va fi foarte vizibil? întrebă marele duce şi cercetă îngrijorat faţa doctorului Sammet... Foarte bătător la ochi? Crezi că o să prejudicieze foarte tare aspectul general?”

„Mulţi oameni, răspunse doctorul Sammet evaziv, trăiesc şi acţionează sub povara unor prejudicieri grave. Mda.”

Marele duce îi întoarse spatele şi începu să se plimbe prin încăpere. Doctorul Sammet îi făcu, respectuos, loc, retrăgându-se, în acest scop, până la uşă. În cele din urmă, marele duce se postă din nou lângă birou şi spuse:

„Acum sunt informat, domnule doctor; îţi mulţumesc pentru expunerea dumitale. Îţi stăpâneşti bine meseria, nu încape îndoială. De ce trăieşti la Grimmburg? De ce nu profesezi în rezidenţă?”

„Sunt încă tânăr, alteţă regală, şi, înainte de a mă dedica profesării unei specialităţi în capitală, aş vrea să activez, vreme de câţiva ani, cât mai multilateral, să practic în tot felul şi să mă informez. Pentru asta, un orăşel de provincie ca Gerimmburg oferă cea mai bună posibilitate. Mda.”

„Foarte serios, foarte respectabil. Cărei specialităţi te gândeşti să te dedici mai târziu?”

„Bolilor de copii, alteţă regală. Intenţionez să mă fac medic de copii. Mda”

„Eşti evreu?” întrebă marele duce, dând capul pe spate şi mijindu-şi ochii...

„Da, alteţă regală.”

„Aha. Vrei să-mi mai răspunzi la o întrebare? Ai resimţit originea dumitale vreodată ca o piedică în carieră, ca un

handicap în concurenţa profesională? Întreb ca suveran al ţării, care ţine, în mod special, la valabilitatea necondiţionată şi privată, nu numai administrativă, a principiului egalităţii.”

„Oricine din marele ducat are dreptul să muncească”, răspunse doctorul Sammet. Apoi mai spuse multe; începea frazele anevoie, scoţând câteva sunete premergătoare şovăielnice, în timp ce-şi mişca cotul ca o aripă scurtă, într-un mod stângaci, dar pătimaş; apoi adăugă cu o voce înăbuşită, dar lăuntric plină de ardoare şi reţinută: „Niciun principiu egalitarist – dacă îmi pot îngădui remarca asta – nu va putea împiedica vreodată menţinerea, în mijlocul vieţii obşteşti, a unor excepţii şi forme speciale puse în evidenţă de norma burgheză într-un sens fie sublim, fie deocheat. Individul ar face mai bine să nu întrebe care e specificul situaţiei sale deosebite, ci să vadă, în această punere în evidenţă esenţialul şi să deducă din ea, în orice caz, o îndatorire excepţională. Eşti mai curând în avantaj decât în dezavantaj, faţă de majoritatea oamenilor comozi, dacă ai un mobil în plus faţă de ei, pentru realizări neobişnuite. Mda, mda”, repetă doctorul Sammet. Era răspunsul pe care-l întărise cu doi „mda”.

„Bine... nu e rău, e foarte recomandabil, cel puţin”, spuse marele duce, cântărind vorbele. În frazele doctorului Sammet i se părea că găseşte ceva familiar, dar şi ceva, ca o încălcare a regulii. Îl concedie pe tânăr cu cuvintele:

„Dragă doctore, timpul meu e măsurat. Îţi mulţumesc. Această discuţie – abstracţie făcând de cauza ei penibilă – m-a satisfăcut întru totul. Îmi face plăcere să-ţi confer Crucea Albrecht clasa a III-a cu coroană. Îmi voi aminti de dumneata. Mulţumesc.”

Aceasta a fost convorbirea medicului grimmburghez cu marele duce. Foarte puţin după aceea, Albrecht părăsi castelul şi se întoarse în reşedinţă cu un tren special, mai cu seamă pentru a se arăta populaţiei festiv emoţionate,

dar şi pentru a acorda mai multe audienţe în palatul din oraş. Era stabilit că seara avea să revină la castelul de baştină şi că se va instala acolo pentru săptămânile următoare.

Toţi domnii care veniseră la Grimmburg pentru naştere şi care nu făceau parte din curtea marelui duce, fură luaţi de asemenea în trenul special al nerentabilei căi ferate locale şi călătoriră în compania nemijlocită a monarhului. Dar drumul de la castel până la gară fu parcurs de marele duce doar împreună cu ministrul de stat von Knobelsdorff, într-un landou deschis, o trăsură a curţii, dată cu lac maro şi cu coroană de aur mică pe portieră. Penele albe de la pălăria vânătorului de gardă, din faţă, fluturau în adierea vântului de vară. Johann Albrecht fu grav şi mut în timpul acestui drum, se arătă abătut şi posac; şi, deşi domnul von Knobelsdorff ştia că marele duce suporta greu, chiar şi în relaţiile intime, să i se adreseze cuvântul neîntrebat şi fără a fi invitat, îndrăzni totuşi, în cele din urmă, să rupă tăcerea.

„Alteţa voastră regală, vorbi el rugător, pare să fi pus tare mult la inimă mica anomalie, care a fost constatată la prinţ... Totuşi, aş crede că în ziua asta motivele de bucurie şi de mândră recunoştinţă precumpănesc atât de mult...”

„Ah, dragă Knobelsdorff, răspunse Johann Albrecht iritat şi aproape plângăreţ, o să-mi treci cu vederea indispoziţia şi n-o să-mi ceri acum să şi fredonez. Nu văd niciun motiv pentru asta. Marea ducesă se simte bine, da, desigur. Iar copilul e băiat, – şi asta e bine. Dar se naşte cu o atrofie, cu o formaţie strangulatorie, pricinuită de nişte fire amniotice. Nimeni nu-i de vină pentru asta, este o neşansă. Dar asemenea neşanse, de care nu e nimeni vinovat, sunt de fapt nişte neşanse îngrozitoare, iar înfăţişarea prinţului trebuie să trezească în poporul său alte simţăminte decât compătimire. Marele duce moştenitor este firav, trebuie s-o ducem tot într-o teamă pentru el. A fost o minune, că a trecut cu bine peste

pleurezia de acum doi ani şi va fi, deopotrivă, o minune dacă va ajunge la bătrâneţe. Acum îmi dăruieşte cerul un al doilea fiu, – pare voinic, dar vine pe lume cu o singură mână. Cealaltă este sfrijită, inutilizabilă, o malformaţie, va trebui s-o ascundă. Ce împovărare! ce obstacol! Va trebui să braveze necontenit în faţa lumii. Cu vremea, o să trebuiască să facem cunoscut acest lucru, pentru ca la prima sa apariţie publică să nu producă o impresie prea penibilă. Nu, nu pot să mă consolez. Un prinţ cu o mână...”

„Cu o mână, reluă domnul von Knobelsdorff. Oare alteţa voastră repetă cu intenţie această formulare?”

„Cu intenţie?”

„Aşadar, nu?... Căci prinţul are două mâini, numai că una este atrofiată şi că, dacă vrem, putem spune, deci, că e prinţul cu o mână...”

„Ei şi?”

„Şi că aproape ar trebui să dorim ca purtătorul acestei malformaţii să nu fie al doilea fiu al alteţei voastre, ci cel născut cu drept la coroană.”

„Ce tot spui?”

„Mda, alteţa voastră regală va râde de mine; dar eu mă gândesc la ţigancă.”

„Ţigancă? Am răbdare, dragă baroane!”

„La ţiganca – iertaţi-mă! – care a prezis acum o sută de ani ivirea unui prinţ din stirpea alteţei voastre regale, a unui prinţ cu o mână – aceasta este formularea păstrată de tradiţie – şi care a legat de ivirea acestui prinţ o anumită făgăduinţă straniu formulată.”

Marele duce se răsuci pe banchetă şi privi mut în ochii domnului von Knobelsdorff, la colţurile cărora mijiră ridurile în formă de raze.

„Foarte amuzant!” spuse el apoi şi se uită din nou înainte.

„Prezicerile, continuă domnul von Knobelsdorff, obişnuiesc să se împlinească de asemenea manieră, încât intervin împrejurări care, cu oarecare bunăvoinţă, pot fi

interpretate în sensul lor. Şi acest lucru e facilitat tocmai prin formularea largă a oricăror precizări adevărate. Cu o mână, – e un bun stil de oracol. Realitatea aduce un caz moderat, de atrofie. Dar, prin faptul că face asta, realizează foarte mult, căci cine mă împiedică pe mine, cine împiedică poporul, să luăm indicaţia aluzivă drept tot şi să declarăm împlinită partea condiţională a prezicerii? Poporul o va face şi, anume, cel mai târziu atunci când şi restul, făgăduinţa propriu-zisă, ar urma să se adeverească oarecum; atunci va potrivi şi interpreta lucrurile, aşa cum a făcut-o totdeauna, pentru a vedea împlinindu-se ceea ce e scris. Nu văd limpede – prinţul este al doilea născut, nu va domni, intenţia destinului e tulbure. Dar prinţul cu o mână a venit, – şi facă cerul să ne dea cât o putea mai mult.”

Marele duce tăcu, înfiorat lăuntric de reverii dinastice.

„Ei, Knobelsdorff, nu vreau să mă supăr pe dumneata. Vrei să mă consolezi şi nu-ţi joci rău rolul. Dar suntem solicitaţi...”

Aerul vibra de urale îndepărtate, pe multe voci. Publicul grimmburghez se îmbulzea, nerăbdător, la gară, îndărătul cordonului. Persoanele oficiale stăteau, izolate, în faţă, în aşteptarea echipajelor. Se remarca primarul, care-şi sălta jobenul, zvântându-şi cu o batistă înflorată fruntea şi ducând la ochi o fiţuică, al cărei conţinut îl memora. Johann Albrecht arboră pe faţă expresia cu care avea să asculte modestul discurs şi să răspundă scurt şi condescendent: „Scumpe domnule primar...” Orăşelul era pavoazat; clopotele sunau.

Au sunat şi toate clopotele din capitală. Iar seara a avut loc o iluminaţie de bucurie, fără vreo invitaţie specială din partea consiliului municipal, ci din proprie iniţiativă, – iluminaţie mare în toate sectoarele oraşului.

Ţara

ŢARA MĂSURA OPT MII DE KILOmetri pătraţi şi număra un milion de locuitori.

O ţară frumoasă, liniştită, neagitată. Vârfurile copacilor din pădurile sale foşneau visătoare; ogoarele se întindeau şi se măreau, cultivate cu devotament; meşteşugurile erau nedezvoltate, până la punctul de a fi mizere.

Avea cărămidării, dispunea de câteva mine de sare şi de argint, – asta era aproape tot. Se mai putea vorbi şi de o industrie a turismului, dar ar fi însemnat îndrăzneală să afirmi că e în plin avânt. Izvoarele minerale alcaline, care ţâşneau din pământ în imediata apropiere a capitalei şi alcătuiau centrul unui agreabil parc de cură, transformau rezidenţa într-o staţiune balneară. Dar în timp ce, pe la sfârşitul Evului Mediu, staţiunea primea vizitatori din toată lumea, mai târziu îşi pierduse faima, fusese eclipsată de numele altora şi ajunsese să fie dată uitării. Cel mai concentrat dintre izvoarele sale, numit Izvorul Ditlinde, neobişnuit de bogat în săruri de litiu, fusese dat în exploatare sub domnia lui Johann Albrecht. Şi, întrucât lipsea o organizare intensivă şi o reclamă suficient de zgomotoasă, încă nu izbutiseră să impună apa lui în lumea întreagă. Se expediau o sută de mii de sticle pe an din ea, – adesea mai puţine decât mai multe. Şi nu veneau prea mulţi străini aici, pentru a o bea la faţa locului...

În fiecare an era vorba, în parlamentul landului, despre rezultatele financiare puţin îmbucurătoare ale întreprinderilor de comunicaţii; prin aceasta urma să fie exprimat şi definit un rezultat întru totul şi perfect

defavorabil, anume că trenurile locale nu rentau, iar căile ferate nu dădeau niciun beneficiu; stări de fapt îngrijorătoare, dar de neînlăturat şi înrădăcinate, pe care ministrul comunicaţiilor le explica în expuneri clare, dar care se repetau mereu, din cauza apaticelor condiţii comerciale şi industriale ale ţării şi prin insuficienţa rezervelor interne de cărbuni. Cei care voiau să critice cu orice preţ adăugau ceva despre o organizare deficitară a întreprinderilor de stat pentru comunicaţii. Dar spiritul combativ şi contestatar nu era puternic în parlamentul landului, o loialitate greoaie şi naivă constituia atmosfera dominantă ce domnea printre reprezentanţii poporului.

Aşadar renta căilor ferate nu se afla câtuşi de puţin pe primul loc printre veniturile de stat din sectorul economiei particulare; în această ţară forestieră şi agrară, pe primul loc se afla, din cele mai vechi timpuri, venitul pădurilor. Faptul că şi el scăzuse, că regresase în mod înspăimântător, era mai greu de justificat, cu toate că existau destule motive pentru asta.

Poporul îşi iubea pădurea. Locuitorii erau blonzi şi îndesaţi, cu ochi albaştri, meditativi şi cu pometi laţi, aşezaţi puţin prea sus, un gen de oameni înţelepţi şi cumsecade, sănătoşi şi înapoiaţi. Erau legaţi de pădurea ţării cu toate forţele sufletului; pădurea trăia în cântecele lor, era, pentru artiştii care se năşteau din sânul poporului, sursă şi putere a inspiraţiei şi nu numai sub raportul darurilor spirituale şi sufleteşti pe care le oferea. Săracii îşi adunau lemnele de foc din pădure, ea le dăruia, ei le căpătau gratis. Mergeau aplecaţi, adunau fragi, zmeură şi ciuperci printre trunchiurile ei şi câştigau câte ceva de pe urma lor. Dar nu era totul. Poporul îşi dădea seama că pădurea avea o influenţă categoric favorabilă asupra felului climei şi a condiţiilor sanitare ale ţării; ştia bine că, fără superba pădure din jurul rezidenţei, Parcul izvoarelor de-acolo, de-afară, n-avea să se umple de străini care plăteau bani grei; pe scurt, acest popor, nu prea întreprinzător şi nici înaintat, ar fi trebuit să

înţeleagă că pădurea reprezenta cel mai important avantaj, proprietatea comună cea mai rentabilă a ţării, sub toate aspectele.

Cu toate astea păcătuiseră împotriva pădurii, comiseseră crime împotriva ei, de ani şi de generaţii întregi. Administraţia silvică de stat a marelui ducat nu putea fi scutită de cele mai grele reproşuri. Această autoritate era lipsită de clarviziune politică, ignora faptul că pădurea trebuia să fie păstrată şi menţinută ca un bun obştesc inalienabil, dacă voiau ca ea să fie de folos nu numai generaţiei actuale, ci şi celor viitoare, şi că avea să se răzbune dacă era exploatată fără măsură şi miop, în folosul prezentului, fără a se gândi la viitor.

Acest lucru se întâmplase şi încă se mai întâmpla. În primul rând, fertilitatea unor mari suprafeţe de pădure fusese epuizată, în măsura în care fuseseră jefuite constant, şi de o manieră exagerată şi neplanificată, de stratul de îngrăşământ vegetal. Se mersese în această privinţă, în repetate rânduri, atât de departe încât se ridicase şi se livrase agriculturii, în parte ca aşternut, în parte ca humus, nu numai stratul recent de frunze de conifere şi foioase, ci şi cea mai mare parte a depozitelor de ani de zile. Multe păduri fuseseră astfel despuiate de orice pământ fertil; erau unele care degeneraseră în parchete de arbori piperniciţi din cauză că li se greblase aşternutul de frunze; şi lucrul acesta se putea observa atât la pădurile comunale, cât şi la cele ale statului.

Dacă această exploatare ar fi fost întreprinsă pentru a ameliora o situaţie gravă, de moment, a agriculturii, ar fi putut fi scuzată, de bine de rău. Dar cu toate că n-au lipsit vocile ridicate împotrivă, care socoteau ca nerecomandabilă, ba chiar ca periculoasă o agricultură întemeiată pe utilizarea aşternutului de frunze uscate, s-a continuat comerţul de îngrăşământ silvic, chiar şi fără motive speciale, doar din considerente fiscale, cum se spunea, aşadar din considerente care, privite la lumina zilei, nu aveau decât un mobil, un scop, acela de a face

bani. Căci ceea ce lipsea erau banii. Dar, pentru procurarea lor, au atacat fără încetare capitalul, până ce-a sosit ziua când au băgat de seamă, cu spaimă, că intervenise o nebănuită devalorizare a acestui capital.

Erau un popor de ţărani şi, dintr-un zel anapoda, artificial şi nepotrivit, au crezut că trebuie să fie în ritmul vremii şi să manifeste un spirit comercial fără scrupule. O altă caracteristică era producţia laptelui... E cazul să spunem aici un cuvânt despre ea. S-au formulat plângeri, de pildă în rapoartele anuale ale medicilor oficiali, că se poate observa un regres în modul de alimentare şi, deci, în dezvoltarea populaţiei rurale. Cum asta? Proprietarii de vite erau obsedaţi să prefacă în bani tot laptele disponibil. Perfecţionarea industrială a valorificării laptelui, dezvoltarea şi rentabilizarea producţiei lactatelor îi ispitea să pună pe ultimul plan propria gospodărie. Substanţiala alimentare cu lapte a devenit rară la sate şi în locul ei a apărut tot mai mult consumarea laptelui degresat, sărac în substanţe hrănitoare, a surogatelor de calitate inferioară, a grăsimilor vegetale şi, din păcate, şi a băuturilor spirtoase. Criticaştrii vorbeau de subalimentare, ba chiar de o sleire fizică şi morală a populaţiei rurale, au adus faptele înaintea camerei, iar guvernul a promis să acorde, cu toată seriozitatea, atenţie problemei.

Dar era mult prea limpede că guvernul era însufleţit, în fond, de acelaşi spirit ca şi proprietarii de vite induşi în eroare. În pădurile statului, exploatările excesive nu mai conteneau, ele nu mai puteau fi recuperate şi însemnau o diminuare progresivă a avutului public. Or fi fost uneori necesare, când dăunătorii bântuiau pădurea, dar destul de des erau făcute numai şi numai din motive fiscale; şi, în loc să folosească încasările rezultate din tăieri pentru achiziţionarea de noi terenuri forestiere, în loc măcar să împădurească suprafeţele defrişate cât mai repede cu putinţă, cu un cuvânt, în loc să compenseze pagubele rezultate pentru pădure sub raportul valorii capitalului,

sumele devenite lichide fuseseră consumate pentru acoperirea cheltuielilor curente şi pentru răscumpărarea titlurilor de creanţă. Era evident, că o micşorare a datoriei statului era cât se poate de dorit; dar criticaştrii socoteau că vremurile nu erau de aşa natură încât să permită folosirea unor venituri extraordinare pentru finanţarea amortizărilor.

Cine n-avea interes să înfrumuseţeze lucrurile, trebuia să califice finanţele statului ca zdruncinate. Ţara avea şase sute de milioane datorii, – le târa după ea cu răbdare, cu spirit de sacrificiu, dar şi cu un oftat lăuntric. Căci povara, prea grea în sine, creştea întreit printr-un nivel al dobânzilor şi prin condiţii de restituire cum se impun unei ţări cu creditul zdruncinat, ale cărei obligaţii de stat au un curs scăzut, scăzut de tot, şi care aproape că este inclusă printre ţările interesante în lumea creditorilor.

Seria proastelor perioade financiare era imprevizibilă. Era deficitelor părea să n-aibă nici început, nici sfârşit. Şi o economie nefastă, care nu se ameliora cu nimic prin frecventa schimbare de personal, vedea în împrumuturi singurul remediu împotriva bolii latente. Chiar şi ministrul de finanţe von Schröder, ale cărui nobile intenţii şi al cărui caracter pur nu trebuie puse sub semnul îndoielii, obţinuse de la marele duce titlul personal de nobleţe pentru faptul că ştiuse să plaseze, în cele mai dificile condiţii, un împrumut nou cu dobândă mare. Urmărea din tot sufletul o creştere a creditului statului; dar, pentru că nu ştiuse să găsească altă soluţie, decât să facă datorii noi, în timp ce le amortiza pe cele vechi, procedeul său se dovedi o iluzie bine intenţionată, dar costisitoare. Căci, la cumpărarea şi vinderea concomitentă a obligaţiilor de stat, se plătea un preţ mai mare decât se obţinea şi, cu acest prilej, se pierdeau milioane.

Se părea că poporul acesta nu era în stare să dea, din mijlocul său, un financiar cât de cât suficient de talentat. Practicile rebarbative şi micile procedee de muşamalizare

erau la ordinea zilei. În alcătuirea bugetului, nevoile ordinare ale statului nu mai puteau fi deosebite clar de cele extraordinare. Capitolele de cheltuieli ordinare erau strecurate printre cele extraordinare, iar alcătuitorii bugetului se păcăleau singuri şi păcăleau şi lumea cu privire la adevărata stare de lucruri, folosind, pentru acoperirea unui deficit din bugetul ordinar, împrumuturi destinate aparent unor scopuri extraordinare...

Într-adevăr, o vreme, titularul portofoliului finanţelor a fost un fost mareşal al curţii.

Doctorul Krippenreuther, care a venit la cârmă către sfârşitul domniei lui Johann Albrecht al III-lea, era ministrul care, convins ca şi domnul von Schröder de necesitatea unei grabnice amortizări a datoriilor, a impus în parlament o ultimă şi extremă intensificare a presiunii impozitelor. Dar ţara, de la natură inaptă pentru impozite, se afla la limita capacităţii de prestare şi Krippenreuther nu se alese decât cu ura poporului. Ceea ce întreprindea el nu era altceva decât o trecere a averii dintr-o mână într-alta care, pe deasupra, se mai şi efectua cu pierderi; căci, odată cu sporirea impozitelor, se punea pe umerii economiei ţării o povară care apăsa mai greu decât aceea de care era uşurată prin amortizarea datoriilor...

De unde să vină, aşadar, ajutor şi însănătoşire? Se părea că era nevoie de o minune – şi, până când se va întâmpla aceasta – de economiile cele mai nemiloase. Poporul era blajin şi fidel, îşi iubea suveranii. Dar depresiunea economică era prea dureroasă, prea general resimţită. Sectoarele forestiere defrişate şi degenerate le vorbeau celor mai puţin iniţiaţi un limbaj jalnic. Şi, astfel, s-a ajuns să se insiste, în repetate rânduri, în parlamentul landului, pentru reduceri în lista civilă, pentru micşorarea apanajelor şi a dotării coroanei.

Lista civilă însuma o jumătate de milion, veniturile din domeniile rămase în proprietatea coroanei se ridicau la şapte sute cincizeci de mii de mărci. Asta era tot. Iar curtea era plină de datorii – în ce măsură, o ştia poate

doar contele Trummerhauf, directorul finanţelor marelui duce, un domn stăpân pe formele exterioare de viaţă, dar total nedotat pentru chestiuni de afaceri. Johann Albrecht nu ştia, sau cel puţin se făcea că nu ştie nimic, şi urma, în privinţa asta, întru totul exemplul predecesorilor săi care rareori acordaseră datoriilor o atenţie mai mult decât fugară.

Simţămintelor de veneraţie ale poporului le corespundea un extraordinar sentiment de grandoare al suveranilor săi, care luase uneori forme visătoare, ba chiar de exaltare, şi se manifestase totdeauna, cel mai vizibil şi mai îngrijorător, sub forma unei vădite înclinări către risipă şi către cea mai necontrolată desfăşurare de fast, ca semn concret al grandorii. Doar unul din familia Grinimburg purtase numele expres de „cel somptuos”, – de meritat l-ar fi meritat însă aproape toţi. Şi astfel, înglodarea în datorii a casei domnitoare era o îndatorare istorică şi tradiţională, care amintea de vremurile când toate împrumuturile erau încă probleme particulare ale suveranilor şi când Johann cel Violent amanetase libertatea unor supuşi de vază, pentru a obţine un împrumut.

Toate acestea erau de domeniul trecutului; iar Johann Albrecht, după impulsurile sale un adevărat membru al stirpei Grimmburg, nu mai era absolut deloc în situaţia de a da frâu liber acestor impulsuri. Străbunii săi lichidaseră temeinic averea familiei, aceasta era acum aproape egală cu zero sau nu valora mult mai mult; se risipise pe construirea castelelor de plăcere cu nume franţuzeşti şi cu colonade de marmoră pe parcuri cu jocuri de ape alcătuite măiestrit, pentru opere pompoase şi pentru tot felul de exhibiţii scăldate în aur. Trebuia să se ţină o socoteală strânsă, iar întreţinerea curţii fusese pusă treptat pe picior mai mic, împotriva voinţei marelui duce, ba chiar fără ştirea lui.

Cu privire la modul de viaţă al principesei Katharina, sora marelui duce, se vorbea în capitală pe un ton

emoţionant. Fusese măritată cu o rudă de sânge a familiei domnitoare dintr-un stat vecin, rămăsese văduvă, se întorsese în capitala fratelui ei şi locuia, împreună cu copiii ei roşcovani, în fostul palat ereditar al marilor duci de pe strada Albert, în faţa căruia sta toată ziua, într-o atitudine ostentativă, un portar uriaş cu un baston cu măciulie în vârf şi cu bandulieră; în interiorul palatului totul se desfăşura extraordinar de moderat.

Prinţul Lambert, fratele marelui duce, conta mai puţin. Era în disensiune cu fraţii şi surorile sale, care dezaprobau căsătoria lui morganatică, şi nu prea călca pe la curte. Trăia în vila sa de lângă parcul palatului, împreună cu soţia, care odinioară executase paşi de dans pe scena teatrului curţii şi care purta un titlu de baroană von Rohrdorf, după numele unei moşii a prinţului; acestui sportiv uscăţiv şi obişnuit al teatrelor i se citeau şi lui datoriile pe faţă. Renunţase la felul august de viaţă, apărea pretutindeni ca simplu particular şi, dacă gospodăria sa era cunoscută pentru mizeria ei dezordonată, lucrul ăsta nu trezea prea multă compătimire.

Dar chiar şi în palatul vechi avuseseră loc schimbări, restrângeri, comentate în oraş şi în ţară, de cele mai multe ori, cu emoţie şi durere, căci poporul dorea în fond să se vadă reprezentat cu mândrie şi splendoare. Pentru a se face economii, diferite funcţii superioare de la curte fuseseră concentrate într-una singură şi, de mai mulţi ani, domnul von Bühl zu Bühl era prim-mareşalul curţii, prim-maestru de ceremonii şi mareşal al casei, toate în una şi aceeaşi persoană. Se procedase la concedieri printre funcţionarii mărunţi şi printre purtătorii de livrea, printre furieri, printre maiştrii de arme şi de călărie, printre bucătarii curţii şi maiştrii cofetari, printre lacheii de casă şi de curte. Efectivul grajdurilor a fost redus la minimum. Ce conta asta? Dispreţul pentru bani al marelui duce se revolta, prin izbucniri neaşteptate, împotriva constrângerii; şi, în timp ce bufetul de la festivităţile curţii

atingea ultima limită a simplităţii permise, în timp ce la supeul de după concertele de joi, din sala de marmoră, nu se servea, pe husele de pluş roşu ale meselor cu picioare aurite, nimic altceva decât, invariabil, *roastbeaf,* cu sos *remoulade* şi îngheţată, în timp ce la masa înţesată de lumânări a marelui duce se mânca zilnic ca într-o familie de funcţionari de mijloc, suveranul risipea cu încăpăţânare venitul pe un an întreg pentru restaurarea Grimmburgului.

Dar, între timp, celelalte castele ale sale se dărăpănau. Domnul von Bühl nu dispunea, pur şi simplu, de mijloacele necesare pentru a împiedica incuria. Şi cu toate astea, era păcat de unele dintre ele. Cele aflate în locuri mai îndepărtate de rezidenţă sau în ţară, acele refugii graţios fastuoase, cuibărite în mijlocul frumuseţilor naturii şi ale căror nume cochete aminteau de odihnă, singurătate, plăcere, de trecerea timpului şi lipsa de griji sau purtau un nume de floare ori de nestemată, constituiau locuri de excursie pentru locuitorii rezidenţei şi pentru străini şi aduceau anumite venituri din taxele de intrare, care erau folosite uneori – nu totdeauna – pentru întreţinerea lor. Însă, la cele care se aflau în imediata apropiere a oraşului, nu prea era cazul. Aşa era de pildă micul palat *empire* „Ermitaj”, de la marginea mahalalei de nord a oraşului, care privea spre un mic lac încremenit în nămol; era atât de tăcut şi de graţios-sobru, dar nelocuit de multă vreme şi neglijat, în mijlocul parcului său sălbăticit, care dădea în grădina oraşului. Aici era şi castelul „Locul delfinului”, la numai un sfert de oră de drum, în partea nordică a parcului oraşului; castelul aparţinuse cândva în întregime coroanei şi îşi oglindea delăsarea într-un havuz imens, pătrat; amândouă erau într-o stare deplorabilă. Faptul că, în special, „Locul delfinului” – această nobilă construcţie, în stil baroc timpuriu, cu aleasa construcţie de coloane a portalului, cu ferestrele înalte împărţite în ochiuri mici, înrămate în alb, cu volutele sale de frunziş cioplite în piatră, cu splendidul

urcuş în scară, cu busturi romane în nişe, cu întreaga splendoare păstrată – urma să fie lăsat pradă ruinei pentru totdeauna, după cât se părea, constituia o durere pentru toţi amatorii de frumuseţi arhitectonice; şi când, într-o bună zi, ajunse din nou la cinste şi tinereţe, datorită unor împrejurări neprevăzute, ba chiar aventuroase, faptul acesta trezi, oricum, satisfacţie generală în cercurile respective... De altfel, de la „Locul delfinului”, se putea ajunge în cincisprezece sau douăzeci de minute la Parcul izvoarelor, care era aşezat puţin mai la nord-vest de oraş şi care era legat printr-o linie directă de tramvai cu centrul acestuia.

În folosinţa familiei marelui duce se aflau doar castelul „Holerbrunn”, – reşedinţa de vară, o suită de clădiri albe cu acoperişuri chinezeşti – aşezat dincolo de lanţul de coline ce înconjura oraşul, în loc răcoros şi plăcut, lângă râu, şi vestit prin tufele de liliac ale parcului său; mai departe castelul „Premiul vânătorului”, casa de vânătoare complet îmbrăcată în iederă din mijlocul pădurii dinspre apus; şi, în sfârşit, palatul din oraş, numit „cel vechi”, cu toate că nu exista câtuşi de puţin unul nou.

Se numea astfel, fără termen de comparaţie, numai pentru vechimea sa, iar criticaştrii găseau că renovarea lui ar fi fost mai urgentă decât aceea a Grimmburgului. Decolorarea şi dărăpănarea domneau până şi-n încăperile interioare care slujeau pentru reprezentare şi ca locuinţă a înaltei familii, fără a mai vorbi de multe camere nelocuite şi nefolosite, care erau situate în cele mai îndepărtate colţuri ale multiplei construcţii şi în care nu se vedea nimic altceva decât orbeală şi murdărie de muşte. De câtăva vreme se interzisese accesul publicului – o măsură ce fusese luată, pare-se, ţinând seama de starea revoltătoare a palatului. Dar oamenii, care puteau să intre şi să vadă, furnizorii şi oamenii de serviciu, afirmau că din multe mobile mândre şi rigide se vedea zegrasul.

Palatul alcătuia, împreună cu capela curţii, un complex cenuşiu, neregulat şi nesistematic, cu turnuri, galerii şi

bolţi; era pe jumătate fortăreaţă, pe jumătate clădire fastuoasă; diferite epoci contribuiseră să-i dea înfăţişarea de azi şi mari porţiuni erau dărăpănate, roase de vreme, deteriorate, gata să se fărâmiţeze. Spre partea de vest a oraşului, care era aşezată mai jos, palatul avea un versant abrupt şi era accesibil, dintr-acolo, pe nişte trepte menţinute laolaltă de nişte bare de fier ruginite, fragile. Iar spre piaţa Albrecht era orientat imensul portal principal, păzit de lei ghemuiţi, pe al căror fronton era o frază pioasă, trufaşă: *„Turris fortissima nomen Domini”*[1], cioplită în piatră şi lizibilă doar pe jumătate. Aici era postul de gardă, ghereta sentinelei, aici avea loc schimbarea gărzii, duruitul tobelor, parada şi îngrămădeala ştrengarilor de pe stradă.

Castelul vechi avea trei curţi, în ale căror colţuri se înălţau frumoase turnuri cu scară; printre dalele de bazalt ale curţilor răsăreau, de altfel, de cele mai multe ori, prea multe buruieni. Iar în mijlocul uneia dintre curţi se afla o tufă de trandafir, – fusese acolo dintotdeauna în mijlocul unui rond, deşi în rest nu mai existau alte amenajări horticole. Era o tufă de trandafir cum nu se mai afla alta (un castelan o îngrijea), se odihnea în zăpadă, primea ploaia şi lumina soarelui şi, când venea vremea, făcea trandafiri. Erau nişte trandafiri extraordinar de frumoşi, de o formă aleasă, cu petale roşu-închis, catifelate, îţi făcea plăcere să-i priveşti, adevărate opere de artă ale naturii. Dar trandafirii ăştia aveau o însuşire stranie şi înfiorătoare: nu miroseau! Ba miroseau totuşi, dar, din motive necunoscute, nu era miros de trandafiri ceea ce răspândeau, ci miros de putregai, un miros uşor, dar perfect distinct, de putregai. Toată lumea ştia asta, era scris şi în ghid, iar străinii veneau în curtea palatului ca să se convingă cu propriul nas. Umbla şi un zvon în popor, că sta scris undeva, cum că odată, într-o zi de bucurie şi de fericire obştească, florile tufei de trandafiri vor începe să miroasă cât se poate de firesc şi de plăcut.

[1] Turnul cel mai puternic e numele Domnului (n. tr.).

De altfel era lesne de înţeles şi inevitabil, ca imaginaţia poporului să fie aţâţată de ciudata tufă de trandafiri. În acelaşi fel era stârnită şi de Camera bufniţelor din palatul vechi, unde se zicea că umblă şi hodorogesc stafiile. Camera se afla într-un loc foarte inofensiv, nu departe de Camerele frumoase şi de Sala cavalerilor, unde domnii de la curte obişnuiau să se adune când era mare recepţie, şi, deci, într-o parte comparativ nouă a clădirii. Dar se spunea că nu se petrec lucruri curate acolo, căci uneori se produceau în ea o gălăgie şi o larmă ce nu se puteau auzi în afara încăperii şi a căror cauză era de negăsit. Lumea jura că zgomotul era făcut de stafii şi mulţi afirmau că se producea mai ales înaintea unor evenimente importante şi hotărâtoare din cadrul familiei marelui duce; nişte zvonuri, fireşte, neadeverite, care nu puteau fi luate mai în serios decât toate celelalte produse ale unei atmosfere istorice şi dinastice, ca de pildă o anumită prezicere tenebroasă, care fusese transmisă vreme de mai bine de o sută de ani şi care merită să fie amintită în acest context. Totul pornise de la o ţigancă bătrână care spunea că ţara va avea parte de mare fericire de la un principe cu o singură mână. „El va da ţării cu o mână, spusese muierea lăţoasă, mai mult decât sunt în stare să dea alţii cu două.” Aşa fuseseră notate spusele ei şi aşa erau reproduse în diverse împrejurări.

În jurul palatului vechi era aşezată capitala, alcătuită din oraşul vechi şi oraşul nou, cu clădirile publice, monumentale, fântânile şi parcurile ei, cu străzile şi pieţele ce purtau numele unor principi, artişti, oameni politici cu merite sau ale unor cetăţeni de vază; era împărţită în două jumătăţi, foarte inegale, de râul peste care se arcuiau mai multe poduri şi care ocolea, într-o buclă largă, capătul de sus al parcului municipal, pentru a se pierde printre colinele din jur... Oraşul era cetate universitară, avea o facultate, nu prea frecventată, în care domnea o lume de savanţi, cam de modă veche; singur profesorul de matematică, consilierul aulic

Klinghammer, se bucura de un renume apreciabil în lumea ştiinţei... Teatrul curţii, oricât de modest era dotat, se menţinea la un nivel artistic acceptabil... Exista şi puţină viaţă muzicală, literară şi artistică... Se producea şi o oarecare afluenţă de străini, care doreau să participe la felul de viaţă ponderat şi la manifestările spirituale ale capitalei, printre ei bolnavi mai înstăriţi, care locuiau permanent în vilele din împrejurimile Parcului cu izvoare şi care erau cinstiţi de către stat şi municipalitate ca nişte contribuabili solvabili...

Acesta era oraşul: aceasta era ţara. Asta era situaţia.

Cizmarul Hinnerke

AL DOILEA FIU AL MARELUI DUCE şi-a făcut pentru prima oară intrarea în societate când a fost botezat. Festivitatea a trezit în ţara întreagă o participare, pe care obişnuia s-o manifeste faţă de toate evenimentele din sânul augustei familii; ceremonia a avut loc după ce s-a discutat şi citit o mulţime în legătură cu modul organizării ei; a fost celebrată în biserica de la curte de către preşedintele consiliului superior al bisericii, domnul Wislizenus, cu tot fastul şi în mod public, în măsura în care prim-mareşalul curţii făcuse să parvină, din înalt ordin, invitaţii în toate clasele societăţii.

Domnul von Bühl zu Bühl, un ritualist de curte de cea mai înaltă circumspecţie, a supravegheat, în mare ţinută, ajutat de doi maeştri de ceremonie, întreaga desfăşurare complicată; reuniunea oaspeţilor princiari în Camerele frumoase, cortegiul festiv în care, conduşi de paji şi de camerieri, au mers pe scara lui Heinrich cel Somptuos şi apoi prin galeria acoperită, până la biserică; pe urmă accesul publicului ca şi al celor mai înalte personalităţi, repartizarea locurilor, respectarea tuturor datinilor exterioare în timpul ceremoniei religioase, ordinea şi ierarhia, cu prilejul prezentării felicitărilor care a urmat îndată după terminarea serviciului divin... Domnul von Bühl respira sacadat, se ploconea, ridica bastonul, surâdea cu pasiune şi se înclina mergând de-a-ndăratelea.

Biserica era împodobită cu plante şi draperii. Alături de reprezentanţii nobilimii de la curte sau de la ţară şi de funcţionărimea superioară ori inferioară, stranele erau

pline de comercianţi, de oameni de la ţară şi de meseriaşi umili, toţi înălţaţi sufleteşte. Iar în faţă, lângă altar, şedeau în semicerc, pe fotolii de pluş roşu, rubedeniile celui ce primea botezul, alteţe străine, ca naşi, şi reprezentanţii împuterniciţi ai celor care nu putuseră veni personal. Cu şase ani în urmă, la botezul marelui duce moştenitor adunarea nu fusese câtuşi de puţin mai strălucită. Căci, având în vedere firea şubredă a lui Albrecht, vârsta înaintată a marelui duce şi lipsa de rude de sânge din stirpea Grimmburg, persoana principelui născut al doilea conta deopotrivă ca o garanţie importantă pentru viitorul dinastiei... Micul Albrecht n-a luat parte la sărbătoare; şedea în pat, suferind de o indispoziţie care, după explicaţiile generalului medic Eschrich, era de natură nervoasă.

Domnul Wislizenus a ţinut o predică pe tema unui cuvânt din *Biblie* pe care-l hotărâse marele duce însuşi. *„Curierul rapid”,* un jurnal indiscret din capitală, relatase faptele amănunţit, într-un reportaj, pretinzând că ştie sigur cum marele duce luase într-o zi, personal, din biblioteca rar vizitată, imensa *Biblie* a casei, cu încuietori de metal, că se închisese în cabinetul său, unde căutase în ea vreme de o oră şi copiase în cele din urmă textul ales pe o foaie de hârtie, cu creionul său de buzunar, apoi cum îl semnase „Johann Albrecht” şi-l trimisese predicatorului curţii. Domnul Wislizenus îl trată tematic şi, aşa-zicând, în manieră muzicală. Îl întorsese pe toate feţele, îl prezentă în diferite lumini şi-l comentă sub toate aspectele; îl făcu să răsune cu voce fremătătoare şi cu toată forţa pieptului său; şi, în timp ce la început, rostit încetişor şi calm, textul fusese doar o temă subţire, aproape imaterială, la sfârşit, când îl prezentă pentru ultima oară mulţimii, apăru instrumentat bogat, interpretat exhaustiv şi plin de înaltă însufleţire. Apoi trecu la actul propriu-zis al botezului şi-l îndeplini amănunţit, vizibil pentru toţi şi accentuând fiecare detaliu.

În ziua aceasta, prinţul „reprezenta” pentru prima oară şi faptul că se afla în primul plan al acţiunii îşi găsi expresia chiar şi în împrejurarea că intră în scenă. Ultimul şi la distanţă de toată lumea, îşi făcu apariţia încet, precedat de domnul von Bühl, în braţele prim-guvernantei curţii, baroana von Schulemburg-Tressen, şi toţi ochii erau îndreptaţi spre el. Dormea în dantelele sale, în fundele sale şi în mătasea sa albă. Una din mâini era întâmplător acoperită. Produse bucurie, emoţie şi plăcu nespus. Centru al întregii festivităţi şi obiect al atenţiei fiecăruia, prinţul stătu liniştit, fără pretenţii personale şi, în mod firesc, încă întru totul răbdător. Meritul său era că nu deranja, nu intervenea, nu se opunea, ci, fără îndoială dintr-o încredere înnăscută, se lăsa în voia etichetei care domnea în jurul lui, care-l purta şi care-l scutea, azi, de orice împovărare...

Adesea, în diferite momente ale ceremoniei, se schimbau braţele în care se odihnea. Baroana von Schulemburg îl trecu, cu o reverenţă, mătuşii sale Katharina, care purta, cu o expresie gravă pe faţă, o rochie de mătase refăcută recent şi vopsită mov şi care era împodobită cu bijuteriile coroanei. Când sosi momentul, ea îl depuse solemn în braţele Dorotheei, mama lui; aceasta îl ţinu sus şi frumos, cu un surâs ce înflorea pe mândra şi delicata ei gură, îl oferi, un interval de timp măsurat, binecuvântărilor, după care-l dădu mai departe. Câteva minute îl ţinu o verişoară, o copilă de unsprezece ani, cu părul blond numai bucle, cu picioruşe subţiri ca nişte beţe, cu brăţişoarele goale, tremurând de frig, şi cu o eşarfă lată de mătase roşie înnodată la spate într-o fundă colosală ce sta depărtată de rochiţa ei albă. Mutrişoara ascuţită era îndreptată cu teamă spre maestrul de ceremonii...

Principele se deşteptă în treacăt; dar flăcăruţele ce licăreau şi o trâmbă colorată de praf scăldat în soare îi luară ochii, astfel încât îi închise iar. Şi, întrucât în capul lui nu erau gânduri, ci doar vise molcome, fără obiect, şi

nici nu simţea vreo durere, adormi din nou.

Primi o mulţime de nume în timp ce dormea; dar numele principale erau: Klaus Heinrich.

Apoi continuă să doarmă în pătuţul său cu vergele de aur şi cu perdeluţe de mătase albastră, în timp ce, în cinstea sa, avea loc masa familiei în Sala de marmoră, iar în Sala cavalerilor masa pentru ceilalţi oaspeţi veniţi la botez.

Ziarele comentară prima sa apariţie în public; îi descriseră înfăţişarea şi toaleta, constatară că se comportase cu adevărat princiar, şi dădură glas impresiei emoţionante şi înălţătoare pe care o produsese apariţia sa. Apoi opinia publică nu mai auzi o vreme nimic despre el şi nici el despre ea.

Încă nu ştia nimic, nu pricepea nimic, nu bănuia nimic din dificultăţile, primejdiile şi asprimea vieţii care-i erau sortite; manifestările sale în viaţă nu lăsau să se bănuiască de fel că s-ar simţi în vreun fel de opoziţie cu marea masă. Mica lui existenţă era un vis lipsit de răspunderi, dirijat cu grijă din afară, un vis ce se derula pe o scenă greu de cuprins cu privirea; şi această scenă era populată de apariţii extrem de numeroase şi colorate, făcând doar figuraţie sau acţionând, unele ivindu-se fugar, altele perseverând.

Printre cele care perseverau, părinţii erau departe, destul de departe şi nu întru totul clari. Erau părinţii lui, asta era sigur, şi erau măreţi şi prietenoşi. Dacă se apropiau, impresia lui era că tot restul se retrăgea de ambele părţi şi că forma o alee a respectului, pe care ei veneau, păşind, spre el, pentru a-i dovedi o clipă afecţiunea lor... Cele mai apropiate şi limpezi erau două femei cu bonete şi şorţuri albe, două fiinţe cu desăvârşire bune, pure şi afectuoase, care-i îngrijeau în tot felul trupu-i delicat şi se sinchiseau foarte mult de plânsul lui... Un participant de-aproape la viaţa lui era şi Albrecht, fratele său; dar el era serios, distant şi mult mai avansat.

Când Klaus Heinrich împlini doi ani, mai avu loc o

naştere la Grimmburg şi o principesă văzu lumina zilei. I se acordară treizeci şi şase de salve, fiindcă era de sex feminin, iar la botez primi numele Ditlinde. Era sora lui Klaus Heinrich şi venirea ei pe lume fu o fericire pentru el. La început era uimitor de mică şi de fragilă, dar în curând ajunse cât el, îl întrecu şi-şi petrecu toată ziua împreună cu el. Lângă ea trăia, cu ea privea, afla, înţelegea totul, în comunitate de simţăminte, cu ea recepta lumea ce le era comună.

Era o lume întreagă, erau experienţe făcute anume să-i pună pe gânduri. Iarna locuiau în palatul vechi. Vara şi-o petreceau lângă râu, la răcoare, în mireasma tufelor violete, printre care se aflau statui albe – la Hollebrunn, reşedinţa de vară. Pe drumul într-acolo, sau când tata şi mama îi luau cu ei în trăsura lăcuită maro şi cu coroane mici de aur pe portiere, restul oamenilor se sculau în picioare, aclamau şi salutau; căci tata era prinţ şi domn peste o ţară şi, ca atare, şi ei erau un prinţ şi o prinţesă, – fireşte întru totul în acelaşi sens ca şi prinţii şi prinţesele din basmele franţuzeşti, pe care li le citea *madame* din Elveţia. Acesta era un fapt asupra căruia merita să stăruie şi, fără discuţie, un caz special. Când ceilalţi copii ascultau basmele, era inevitabil să privească la prinţii, de care era vorba în ele, de la mare distanţă şi ca la nişte fiinţe solemne, al căror rang era o ridicare în slăvi a realităţii şi frecventarea cărora era pentru ei, fără îndoială, o înfrumuseţare a gândurilor şi o înălţare mai presus de cotidian. Dar Klaus şi Ditlinde priveau la acele făpturi ca la nişte egali ai lor, locuiau într-un palat ca şi ei, erau pe picior de egalitate cu ei şi, când, ascultând povestea, se contopeau cu ei, nu se înălţau deasupra realităţii. Trăiau aşadar, în mod permanent şi pentru totdeauna, pe înălţimea la care alţii se ridicau numai când auzeau poveşti? *Madame* din Elveţia – avându-se în vedere întreaga ei atitudine – n-ar fi putut nega acest lucru, dacă întrebarea ar fi putut să fie formulată în cuvinte.

Madame din Elveţia era văduva unui pastor calvinist şi fusese adusă pentru ei amândoi, în timp ce fiecare din ei mai avea şi câte două cameriste. *Madame* era toată numai negru şi alb: boneta era albă, neagră era rochia, albă îi era faţa cu negul deopotrivă de alb de pe un obraz, iar negru-alb, amestecat, era părul ei cu luciu metalic. Se înspăimânta foarte uşor. Privea în sus, la Dumnezeu, şi-şi plesnea mâinile albe, împreunându-le, în faţa unor lucruri care erau lipsite de primejdie, dar totuşi neîngăduite. Dar maniera cea mai tăcută şi gravă de a pedepsi în cazurile serioase era să-i „privească trist” pe copii... pentru că uitaseră de sine. Dintr-o anumită zi înainte începu să le spună lui Klaus Heinrich şi Ditlindei, după o înaltă dispoziţie, „alteţă mare-ducală” şi începu să se înspăimânte şi mai uşor...

Totuşi lui Albrecht i se spunea „alteţă regală”. Copiii mătuşii Katharina nu făceau parte din ramura bărbătească a familiei, după cum se dovedi, deci prezentau mai puţină importanţă. Dar Albrecht era mare-duce moştenitor şi succesor la tron, situaţie cu care se potrivea destul de bine şi faptul că era atât de palid şi de distant şi că sta mult în pat. Purta jachete austriece cu buzunare cu clape şi cu elastic la spate. Avea o ţeastă alungită spre spate, cu tâmple înguste, şi o faţă prelungă, inteligentă. Pe când era foarte mic, trebuise să lupte împotriva unei boli grave, cu prilejul căreia – după afirmaţiile generalului medic Eschrich – inima lui se deplasase temporar în partea dreaptă. În orice caz, privise moartea în faţă, şi asta părea să fi sporit demnitatea sfioasă care-l caracteriza. Părea să fie extrem de retras, rece din timiditate şi mândru din lipsă de graţie. Sâsâia uşor şi roşea apoi din cauza asta, întrucât se supraveghea cu severitate. Omoplaţii îi erau aşezaţi puţin cam nesimetric. Unul din ochi suferea de o slăbiciune, aşa că la făcutul lecţiilor purta ochelari, ceea ce contribuia să-i dea un aer matur şi înţelept... În stânga lui Albrecht se găsea necontenit preceptorul său, doctorul

Veit, un om cu mustaţa pe oală, de culoarea lutului, cu obrajii scofâlciţi şi palizi, cu ochii nefiresc de mari. La orice oră din zi, doctorul Veit era îmbrăcat în negru şi ţinea atârnată în jos, pe coapsă, o carte între ale cărei pagini era vârât degetul arătător.

Klaus Heinrich se simţea desconsiderat de Albrecht şi îşi dădea seama că asta se datora nu numai diferenţei de vârstă, în defavoarea sa. El, personal, era o fire duioasă şi mereu cu lacrimile în ochi, asta îi era firea. Plângea când era „privit trist”, iar când se lovea la frunte de un colţ al marii mese de joacă, în aşa fel încât îi dădea sângele, se văita tare de mila frunţii. Dar Albrecht dăduse ochii cu moartea şi, totuşi, nu plângea cu niciun preţ. Îşi ţuguia puţin buza inferioară, mică şi rotunjită, sugându-şi-o uşor pe cea de sus – atâta tot. Era distins. *Madame* din Elveţia îl dădea întotdeauna de exemplu în chestiuni de *comme il faut.* El n-ar fi angajat niciodată o discuţie cu oamenii decorativi, în harnaşament splendid – care aparţineau castelului şi care nu erau de fapt bărbaţi sau oameni, ci lachei – aşa cum făcea pe atunci Klaus Heinrich, în clipele când nu era supravegheat. Căci Albrecht nu era curios. Ochii lui priveau însingurat şi fără nevoia de a lăsa lumea să pătrundă în el. În schimb, Klaus Heinrich stătea de vorbă cu lacheii tocmai din această nevoie, ca şi dintr-o dorinţă mai puternică, deşi poate mai primejdioasă şi nepotrivită, de a-şi lăsa inima să fie atinsă de ceea ce se afla dincolo de graniţe. Dar lacheii – cei bătrâni ca şi cei tineri, de la uşi, de pe coridoare şi din camerele de trecere, cu jambierele lor de culoarea nisipului şi cu fracuri maro, pe ale căror trese roşcat-aurii se repeta de multe ori micuţa coroană de pe portiera trăsurii – îşi înţepeneau genunchii când Klaus Heinrich stătea de vorbă cu ei, îşi duceau mâinile mari la cusătura pantalonilor groşi, de catifea, se plecau uşor spre el, astfel încât eghileţii de la umăr li se legănau; toţi dădeau răspunsuri fără miez, cum se cuvenea, răspunsuri în care formula de adresare – alteţă mare-ducală – era lucrul cel

mai important şi la care prindeau a zâmbi, cu o expresie compătimitor-grijulie, de parcă ar fi vrut să spună: „Curatule, delicatule!”. Uneori, când se ivea posibilitatea, Klaus Heinrich întreprindea expediţii de cercetare prin părţile nelocuite ale palatului, împreună cu Ditlinde, sora lui, când aceasta se făcuse destul de mare.

Pe atunci lua lecţii cu inspectorul şcolar Droge, directorul şcolilor municipale, care fusese angajat ca prim-profesor al său. Inspectorul Droge era realist de felul său. Degetul său arătător, încreţit din cauza uscăciunii pielii şi împodobit cu o şevalieră de aur, fără piatră, urmărea rândurile tipărite, când citea Klaus Heinrich, şi nu se clintea din loc până ce cuvântul nu era citit cum trebuie. Venea cu redingotă şi vestă albă, cu panglica unei decoraţii oarecare la butonieră şi cu cizme largi, lustruite cu ceară, ale căror turetci erau de culoarea pielii naturale. Purta un barbişon conic, cărunt, şi din urechile sale mari şi turtite ieşeau tufe cărunte de păr. Părul castaniu era periat spre tâmple, în formă de vârfuri ridicate în sus, şi cu o cărare precis trasată, astfel încât se vedea limpede pielea gălbuie, uscată a capului, care era poroasă ca etamina. Dar la spate şi pe lături, de sub părul castaniu, des, ieşea la iveală altul rar şi cărunt. Pleca uşor capul în faţa lacheilor care-i deschideau uşa spre marea sală de clasă, lambrisată, unde-l aştepta Klaus Heinrich. Totuşi în faţa lui Klaus Heinrich făcea o plecăciune, nu în clipa intrării şi de formă, ci ritos cu bună-ştiinţă, păşind înaintea lui şi aşteptând ca înaltul său elev să-i întindă mâna. Asta şi făcea Klaus Heinrich şi faptul că o făcea de fiecare dată, la venire ca şi la despărţire, într-un fel drăguţ, cuceritor şi matur, aşa cum văzuse că întinde mâna părintele său domnilor celor care aşteptau asta, i se părea mai important şi mai esenţial decât toată lecţia ce se desfăşura între cele două momente.

După ce inspectorul Droge venise şi plecase de nenumărate ori, Klaus Heinrich învăţase, pe nebăgate de seamă, tot felul de lucruri utile şi se simţea, împotriva

aşteptărilor, familiarizat cu disciplinele cititului, scrisului şi socotitului şi ştia să enumere la cerere, relativ fără lacune, localităţile din marele ducat. Dar, după cum am amintit, nu asta era, de fapt, ceea ce i se părea necesar şi esenţial. Uneori, când era neatent la lecţie, inspectorul îi atrăgea atenţia referindu-se la înalta lui chemare: „Înalta voastră chemare vă obligă...”, spunea el, sau: „O datoraţi înaltei voastre chemări...” Care era chemarea sa şi în ce consta înălţimea ei? De ce zâmbeau lacheii: „Curatule, delicatule”, şi de ce era *madame* chiar atât de înspăimântată când îşi dădea un pic în petic cu vorba sau cu fapta? Privea cercetător în jur, în limitele orizontului său, şi, uneori, când privea intens şi îndelung şi-şi constrângea privirea să pătrundă în esenţa lucrurilor, simţea desluşindu-se în el o vagă senzaţie a lucrurilor care de fapt îl priveau.

Se afla într-o sală, care făcea parte din Camerele frumoase, Sala argintie, şi în care, din câte ştia, tatăl său, marele duce, dădea recepţiile solemne – intrase întâmplător, singur, în încăperea goală şi o contempla.

Era iarnă şi frig, micile sale ghetuţe se oglindeau în parchetul de culoare deschisă, împărţit în pătrate mari prin inserţii gălbui, care se întindea în faţa lui ca o suprafaţă de gheaţă. Tavanul, acoperit cu arabescuri argintate, era atât de sus, încât era nevoie de o vergea lungă, lungă de metal, pentru a face să plutească la mijlocul distanţei candelabrul de argint, cu multe braţe, în care erau înfipte lumânări înalte, albe. Pereţii, încadraţi de stinghii argintate, erau tapetaţi cu mătase albă, pe alocuri cu pete galbene şi cu rupturi. Un fel de baldachin monumental, sprijinit pe două coloane groase, argintii, şi ornat în faţă cu o ghirlandă argintie răsucită de două ori, de la a cărui înălţime privea în jos, din mijlocul unei draperii din imitaţie de hermină, portretul unei străbune moarte, pudrate, despărţea partea cu şemineul de rest. Fotolii largi, argintate, tapisate cu mătase albă, tăiată de vreme, înconjurau acolo, în fund, vatra rece. Pe pereţii

laterali, faţă în faţă, se înălţau oglinzi uriaşe, cu rame argintii, oglinzi al căror luciu prezenta pete oarbe şi pe ale căror largi console de marmură albă se aflau sfeşnice, două la dreapta şi două la stânga, cele mai scunde în faţa celor înalte, toate prevăzute cu lungi lumânări albe, ca şi aplicele dispuse de jur împrejur, ca şi cele patru sfeşnice cu picior înalt din colţuri. La ferestrele înalte din dreapta, care dădeau spre piaţa Albrecht şi pe ale căror glafuri exterioare se aşternuseră perne de zăpadă, cădeau greu, până jos pe parchet, draperii de mătase albă, cu pete galbene, sumese şi strânse cu şnururi argintii şi garnisite cu dantele. În mijlocul încăperii, sub candelabru, se afla o masă de mărime potrivită, al cărei suport semăna cu o buturugă noduroasă, argintie, şi a cărei tăblie ortogonală era făcută din sidef lăptos; sta acolo inutilă şi fără scaune, menită să slujească, cel mult, ca sprijin şi punct de reazim când lacheii deschideau uşile şi le dădeau drumul înăuntru celor care, îmbrăcaţi în haine de gală, se prezentau pentru o clipă măsurată solemn...

Klaus Heinrich privea prin sală şi vedea limpede că nimic din ea nu părea să aibă habar de realismul pe care inspectorul Droge ştia să i-l inculce, în ciuda temenelelor sale. Aici domneau atmosfera de duminică şi solemnitatea sărbătorilor, la fel ca în biserică, unde pretenţiile inspectorului ar fi fost deopotrivă de nelalocul lor. Aici domnea un fast sever şi gol, şi uniformitatea formală a unei rânduieli ce se prezenta, din punctul de vedere al scopului şi comodităţii, ca nepretenţioasă cu sine însăşi...; un serviciu înalt şi plin de încordare, fără îndoială, care era departe de a fi uşor şi agreabil, care te obliga la ţinută şi disciplină şi la o renunţare plină de stăpânire, dar al cărui obiect n-avea nume. Şi era frig în Sala argintie a lumânărilor, ca şi în aceea a reginei zăpezii, unde îngheaţă bocnă inimile copiilor.

Klaus Heinrich merse pe suprafaţa ca o oglindă până la masa din mijloc. Îşi sprijini uşor mâna dreaptă pe tăblia de sidef şi-şi propti stânga în şold, în aşa fel încât să vină

cât mai îndărăt, aproape la spate, şi din faţă să fie aproape invizibilă; căci nu era tocmai frumoasă: bătând în cafeniu şi încreţită, şi fără să fi ţinut pasul cu dreapta în privinţa creşterii. Se lăsă greu pe un picior, îl duse pe celălalt puţin înainte şi-şi îndreptă privirea spre ornamentele argintii ale uşii. Nu era locul potrivit pentru a visa şi nici poziţia indicată pentru asta; şi, cu toate astea, visa.

Îl vedea pe taică-său şi-l privea, cum făcea şi cu sala, pentru a pricepe. Vedea trufia mată a ochilor săi albaştri, cutele care porneau, mândre şi ursuze, de lângă nări şi se pierdeau în barbă şi care uneori erau adâncite şi accentuate de un aer de sastisire, de plictiseală... N-aveai voie să-i adresezi cuvântul, nici să te apropii de el şi să-i vorbeşti neîntrebat – nici chiar copiii; era interzis, era periculos. Răspundea, de bună seamă, dar distant şi rece, iar pe chipul lui se contura o nedumerire, o scurtă dezorientare, pentru care Klaus Heinrich simţea cea mai adâncă înţelegere.

Papa adresa, primul, cuvântul şi concedia; aşa era deprins. Dădea recepţii cu conversaţie la începutul balului curţii şi la sfârşitul dineului cu care începea iarna. Mergea cu mama prin camerele şi saloanele unde erau adunate diversele ranguri de la curte, trecea prin Sala de marmoră şi prin Camerele frumoase, prin galeria cu tablouri, prin Sala cavalerilor, prin Sala celor douăsprezece luni, Sala de audienţe şi Sala de dans, şi nu numai că mergea într-o anumită direcţie, dar şi urma un anumit drum, pe care promptul domn von Bühl i-l menţinea liber, şi adresa cuvântul domnilor şi doamnelor. Cel căruia i se adresa se retrăgea cu o plecăciune, lăsa o porţiune de parchet lucitor între el şi papa şi răspundea cu emoţie ponderată şi plină de fericire. Apoi papa saluta peste intervalul lăsat, având certitudinea unor prescripţii grijulii care limitau mişcările celorlalţi şi favorizau atitudinea lui, saluta zâmbitor şi uşor şi trecea mai departe... Fireşte, fireşte, Klaus Heinrich înţelegea bine nedumerirea care tulbura

pentru o clipă expresia lui papa, dacă cineva era destul de necugetat să i se adreseze direct; o înţelegea şi o simţea şi el, cu teamă, în acelaşi timp! Ceva anume, delicat, primejduit, era rănit atunci, ceva pe care se bazează fiinţa noastră, astfel încât rămânem neajutoraţi, dacă acel ceva este străpuns. Şi era, totuşi, acelaşi ceva care ne şterge strălucirea din ochi şi ne sapă cute de plictiseală atât de adânci...

Klaus Heinrich sta acolo şi privea, o vedea pe maică-sa şi frumuseţea ei, care era vestită şi slăvită în lung şi-n lat. O vedea dreaptă, *en robe de ceremonie,* în faţa marilor ei oglinzi luminate de lumânări; căci uneori, la festivităţi, avea voie să fie şi el de faţă când coaforul curţii şi cameristele aduceau ultimele retuşuri toaletei ei. Era de faţă şi domnul von Knobelsdorff, când mama era împodobită cu giuvaeruri din tezaurul coroanei; supraveghea şi nota pietrele preţioase care erau folosite. Ridurile de la ochi îi jucau şi o făcea pe mama, prin fraze caraghioase, să râdă astfel încât în obrajii ei moi se formau gropiţe mici. Dar era un râs plin de măiestrie şi de înaltă bunăvoinţă, iar ea se privea între timp în oglindă, de parcă ar fi exersat.

În sângele ei curgea puţin sânge slav, după cum se spunea, şi de aceea ochii ei albaştri-închis aveau o strălucire atât de dulce, o strălucire neagră ca şi noaptea părului ei înmiresmat. Klaus Heinrich semăna cu ea – aşa auzea spunându-se – în măsura în care avea ochi albaştri metalici şi păr închis, în timp ce Albrecht şi Ditlinde erau blonzi, cum fusese papa înainte de a încărunţi. Dar era departe de a fi frumos, din cauza pometţilor lui laţi şi mai cu seamă, a mâinii stângi, pe care mama îl obliga s-o ascundă cu abilitate în buzunarul lateral al jachetei, la spate, sau în faţă, la piept; îl obliga să facă asta tocmai când, într-un elan afectuos, voia s-o cuprindă cu amândouă braţele. Privirea ei era rece, când îl poftea să ia seama la mână.

O vedea ca în tabloul din Sala de marmoră: într-o

rochie de mătase lucitoare, cu garnitură de dantele şi mănuşi lungi, care lăsau să se vadă, sub mânecile bufante, doar o fâşie din braţul ei ca de fildeş; o vedea cu diadema în noaptea părului, stând dreaptă, cu silueta ei splendidă, cu un zâmbet de perfecţiune rece mijind în jurul buzelor minunat de severe; iar, în spatele ei, un păun cu gâtul albastru, lucind metalic, îşi rotea, vanitos, coada. Chipul ei era atât de blând, dar frumuseţea îl făcea sever, şi se putea vedea că şi inima ei era severă şi nu se gândea la nimic alta decât la propria ei frumuseţe. Dormea mult în ziua dinaintea balului sau cercului şi mânca doar gălbenuş de ou, pentru a nu se îngreuna. Apoi strălucea seara la braţul lui papa, prin săli, pe drumul prestabilit; demnitarii cărunţi se îmbujorau când le făcea onoarea să le adreseze cuvântul, iar *„Curierul rapid”* scria că alteţa sa regală a fost, nu numai datorită rangului său înalt, regina festivităţii. Da, îi făcea pe oameni fericiţi când se arăta, atât la curte, cât şi afară, pe străzi, sau după-amiaza în parcul oraşului, călare sau în caleaşcă; şi obrajii oamenilor se colorau mai intens. Flori şi ovaţii şi toate inimile zburau spre ea, iar cei ce strigau: „Trăiască!” se refereau chiar la ei – se vedea limpede – şi strigau bucuros să trăiască ei înşişi şi, în clipa asta, credeau în lucruri înalte. Dar Klaus Heinrich ştia bine, că mama muncise ore întregi, cu grijă, la frumuseţea ei, că zâmbetul şi salutul ei erau numai exerciţiu şi intenţie şi că propria ei inimă nu bătea emoţionată, câtuşi de puţin, pentru nimic şi pentru nimeni.

Oare iubea pe cineva, de pildă pe el, pe Klaus Heinrich, care îi semăna? Ah, ba da, îl iubea totuşi, de îndată ce avea timp pentru asta, şi apoi chiar şi atunci, când îi amintea, în cuvinte reci, de mâna sa. Dar se părea că-şi păstra expresia şi semnul afecţiunii ei pentru ocaziile când erau de faţă şi spectatori care s-ar fi putut arăta încântaţi de asta. Klaus Heinrich şi Ditlinde nu veneau des în contact cu mama lor, mai ales că nu luau parte – aşa cum începuse de câtăva vreme Albrecht, moştenitorul

tronului – la masa părinţilor; copiii mâncau separat, cu *madame* din Elveţia; şi când erau chemaţi în vizită în încăperile unde locuia mama, lucru ce se întâmpla o dată pe săptămână, atunci asemenea reuniune se desfăşura fără aluzii sentimentale, cu întrebări calme şi răspunsuri cuminţi, în timp ce de fapt nu conta decât felul cum şedeau într-un fotoliu, în mână cu o ceaşcă plină cu lapte. Dar la concertele, care aveau loc din două în două joi, în Sala de marmoră, sub denumirea de „joile marii-ducese”, şi care erau astfel rânduite, încât societatea de la curte să şadă la mese mici cu picioare aurii şi cuverturi de pluş roşu, în timp ce cântăreţul de cameră Schramm, de la Teatrul curţii, cânta, acompaniat de muzică, atât de puternic încât i se umflau vinele de pe fruntea cheală, – la concerte le era îngăduit uneori lui Klaus Heinrich şi Ditlindei să stea în sală, îmbrăcaţi de sărbătoare, cât dura un număr din program şi o pauză; şi, atunci, mama arăta că-i iubeşte, le-o arăta lor şi tuturor celorlalţi atât de cordial şi de expresiv, încât nu mai rămânea nicio umbră de îndoială. Îi lua cu ea la masa pe care o prezida şi le spunea, cu un surâs fericit, să treacă de-o parte şi de alta lângă ea, le rezema obrăjoarele de umerii şi de pieptul ei, se uita în ochii lor cu o privire duioasă, încântată, şi-i săruta pe amândoi pe frunte şi pe gură. Iar doamnele plecau capetele într-o parte şi-i priveau repede, cu ochii mijiţi şi cu figura radioasă, în timp ce domnii dădeau încet din cap şi-şi muşcau mustăţile, pentru a-şi stăpâni bărbăteşte emoţia... Da, era frumos; şi copiii simţeau că participă şi ei la acest efect ce depăşea tot ceea ce realiza cântăreţul Schramm cu cele mai divine arii ale sale, şi se lipeau alintându-se, mândri, de mama. Căci măcar Klaus Heinrich îşi dădea seama că, după firea lucrurilor, nu le stătea bine, pur şi simplu, să simtă şi să fie fericiţi cu atât, ci că le revenea datoria să exteriorizeze afecţiunea şi s-o exhibeze, pentru ca oaspeţilor să le crească inimile de bucurie.

Uneori aveau prilejul şi oamenii de afară, din oraş şi din

parc, să vadă că mama îi iubeşte. Căci în timp ce Albrecht ieşea în zorii zilei, împreună cu marele duce, cu trăsura sau călare – deşi călărea atât de prost – Klaus Heinrich şi Ditlinde trebuiau s-o însoţească pe mama, din când în când şi alternativ, în plimbările ei cu trăsura, care aveau loc primăvara şi toamna, după-masa, la ora promenadei. În prezenţa baroanei von Schulemburg Tressen. Klaus Heinrich era puţin emoţionat şi agitat înaintea acestor plimbări cu trăsura, de care nu se lega nicio plăcere, ci, dimpotrivă, multă osteneală şi efort. Căci, de-ndată ce trăsura deschisă părăsea portalul leilor din piaţa Albrecht, printre grenadierii ce prezentau armele, se aduna acolo popor mult, care-i aştepta să iasă, bărbaţi, femei şi copii ce strigau şi priveau lacomi; şi trebuia să se concentreze şi să facă faţa cu graţie, să zâmbească, să ascundă mâna stângă şi să salute cu pălăria astfel încât să producă bucurie în popor. Aşa se petreceau lucrurile în timpul plimbării prin oraş şi prin parc. Celelalte vehicule trebuiau să se ţină, fireşte, la distanţă de al lor, vardiştii aveau grijă de asta. Totuşi pietonii adăstau pe marginea drumului, femeile făceau reverenţe, domnii ţineau pălăria pe coapsă şi priveau, de jos, cu ochii plini de evlavie şi de insistentă curiozitate – iar Klaus Heinrich trăgea concluzia că toţi erau acolo, pentru ca să fie, vezi bine, acolo şi să privească, în timp ce el era acolo pentru a se arăta şi a fi privit, şi asta era, de departe, cel mai greu lucru. Ţinea mâna stângă în buzunarul pardesiului şi zâmbea cum dorea mama, în timp ce-şi simţea obrajii dogorind. Iar *„Curierul rapid”* scria că obrajii tânărului nostru duce arătau ca nişte trandafiri, de bine ce se simţea.

Klaus Heinrich avea treisprezece ani când stătea la izolata măsuţă de sidef, din mijlocul Sălii argintii reci şi încerca să înţeleagă acel „ceva anume” de care era vorba în legătură cu el. Şi în timp ce pătrundea profund aspectele – mândria goală şi zdrenţuită a încăperilor care era mai presus de scop şi comoditate, simetria lumânărilor albe în care părea să-şi afle expresia un

serviciu înalt şi încordat şi o renunţare stăpânită, scurta tulburare de pe chipul tatei când i se adresa cuvântul, frumuseţea rece şi sever îngrijită a mamei, care se înfăţişa surâzând entuziasmului oamenilor, privirile evlavioase şi insistent-curioase ale gloatei de-afară – îl cuprinse o presimţire, o înţelegere aproximativă şi fără cuvinte a ceea ce însemna rolul său. Dar, în acelaşi timp, îl cuprinse o groază, o înfiorare faţă de acest fel de menire, o spaimă faţă de înalta sa chemare, spaimă atât de puternică, încât se întoarse şi duse repede ambele mâini la ochi, ambele, chiar şi stânga, mică şi încreţită, şi se lăsă jos, lângă măsuţa singuratică, şi plânse, plânse de mila sa şi a inimii sale, până când veni cineva şi ridică ochii spre Dumnezeu şi îşi împreună mâinile şi-l descusu şi-l duse de-acolo... Pretextă că-i fusese frică... şi acesta era adevărul.

Nu ştiuse, nu înţelesese şi nu bănuise nimic din dificultatea şi severitatea vieţii care-i era sortită; fusese vesel, se dezlănţuise fără grijă şi dăduse multe prilejuri de înspăimântare. Dar impresiile care-l făceau să nu-şi mai poată ascunde adevărata stare de fapt, se înmulţeau încă de timpuriu. În mahalaua de la miazănoapte, nu departe de Parcul izvoarelor, luase fiinţă o stradă nouă; i se adusese la cunoştinţă că, în conformitate cu decizia consiliului municipal, primise numele de „strada Klaus Heinrich”. Cu prilejul unei plimbări cu trăsura, mama lui intră cu el la un negustor de artă; urmau să cumpere ceva. Lacheul aştepta lângă portiera trăsurii, publicul se aduna, negustorul de artă era aferat şi fericit, – deci nimic nou în toate astea. Dar Klaus Heinrich observă, pentru prima oară, fotografia sa în vitrină. Era atârnată alături de cele ale unor artişti şi oameni de seamă, bărbaţi cu frunţi înalte, ai căror ochi priveau cu însingurarea celebrităţii.

În general toţi erau mulţumiţi de el. Progresa în ce priveşte ţinuta şi, sub presiunea înaltei chemări, se contură în firea sa o comportare manierată şi stăpânită. Dar ciudat era faptul că, în acelaşi timp, îi sporea şi

dorinţa: acea rătăcitoare dorinţă de a şti, pe care inspectorul Droge nu era omul în stare s-o satisfacă şi care-l împinsese să stea la taifas cu lacheii. Acum n-o mai făcea; nu ducea la nimic. Ei zâmbeau, „curatule, delicatule” şi tocmai prin acest zâmbet îl întăreau în impresia vagă că lumea lui, a lumânărilor înfipte simetric, se afla într-un antagonism inconştient cu lumea de dincolo, de-afară, dar nu-l ajutau cu nimic. Privea în jur, în timpul plimbărilor cu trăsura sau pe jos, pe care le întreprindea prin parcul oraşului, împreună cu Ditlinde şi cu *madame* din Elveţia, urmaţi de un lacheu. Simţea că, dacă toţi erau de acord împotriva lui, pentru a-l privi, în timp ce el era singur şi scos din rândul lor, pentru a fi privit, totuşi el nu participa cu nimic la activitatea şi existenţa lor. Intuia că, probabil, nu erau întotdeauna aşa cum îi vedea el, când stăteau şi salutau cu ochi plini de evlavie; că pesemne curăţenia şi delicateţea lui erau ceea ce le făcea ochii să strălucească plini de evlavie şi că se petrecea şi cu ei ceea ce se petrecea cu copiii, când auzeau de prinţul din basme şi când li se înfrumuseţau gândurile şi se înălţau mai presus de cotidian. Dar el nu ştia cum priveau ei, neînfrumuseţat şi neînălţat, în zilele de lucru; înalta sa chemare îi ascundea asta; şi era, de bună seamă, o dorinţă primejdioasă şi neconvenabilă să-şi lase inima să vină în atingere cu lucruri pe care calitatea lui de alteţă i le ţinea departe. Cu toate astea o dorea, o dorea dintr-un fel de gelozie şi cu acea curiozitate rătăcitoare care-l împingea uneori să întreprindă expediţii de explorare prin părţile nelocuite ale palatului vechi, împreună cu Ditlinde, sora sa, ori de câte ori era posibil.

Ei îi spuneau „scotoceală” şi farmecul „scotocitului” era mare; căci era greu să te familiarizezi cu planul şi construcţia palatului vechi şi de fiecare dată, când pătrundeau destul de departe în zonele periferice, descopereau odăi, iatacuri şi săli pustii, în care încă nu puseseră piciorul, sau măcar stranii căi ocolite spre

încăperile cunoscute. Dar o dată, în cursul unei asemenea rătăciri avură parte de o întâlnire neaşteptată, trecură printr-o aventură care, în aparenţă lipsită de însemnătate, zgudui totuşi puternic sufletul lui Klaus Heinrich şi-l învăţă multe.

Se ivise un prilej favorabil. În timp ce *madame* din Elveţia era liberă şi lua parte la serviciul divin de după-amiază, ei îşi băură laptele din ceşti de ceai, la marea ducesă, în compania a două doamne de onoare; li se dădu apoi voie să plece şi li se atrase atenţia să se întoarcă, de mână, la îndeletnicirile lor, în camerele copiilor, aflate nu prea departe. Nu era nevoie să fie însoţiţi; că doar Klaus Heinrich era destul de mare s-o conducă pe Ditlinde. Fireşte că era; şi pe coridor îi spuse:

„Da, Ditlinde, o să ne întoarcem, fireşte, în camerele copiilor, dar nu e nevoie, ştii, s-o facem pe drumul cel mai scurt, mai plictisitor. Mai întâi o să «scotocim» puţin. Dacă urcăm un etaj mai sus şi mergem pe culoar până unde încep bolţile, în spate se află o Sală cu coloane. Şi dacă, din Sala cu coloane, urcăm pe scara în spiralăce se află în spatele uneia din uşi, ajungem într-o cameră cu tavan de lemn, unde zac aruncate o mulţime de lucruri ciudate. Dar ce mai urmează dincolo de această cameră nu ştiu încă şi tocmai asta vrem să vedem. Aşadar, hai să mergem.”

„Da, hai să mergem, spuse Ditlinde, dar nu prea departe şi nu pe unde e praf, căci pe rochia mea se vede totul.”

Purta o rochiţă de catifea roşu-închis, brodată cu atlaz de aceeaşi culoare. Pe atunci avea încă gropiţe la coate şi un păr auriu lucitor, care se răsucea în jurul urechilor, formând nişte bucle asemeni coarnelor de berbec. Mai târziu slăbi, iar părul îi deveni blond-cenuşiu. Şi ea avea pometii laţi, aşezaţi cam sus, ai tatălui şi ai poporului ei, însă erau croiţi delicat, astfel încât nu impietau asupra gingăşiei feţei ei în formă de inimioară. La el, în schimb, erau puternici şi dezvoltaţi, astfel încât păreau să-i

îngusteze puţin ochii albaştri ca oţelul, şi să le alungească conturul. Părul lui de culoare închisă era pieptănat lins, în părţi, cu cărare la mijloc, tăiat pe tâmple, cu exactitate, în unghi drept şi periat oblic de pe frunte. Purta o jacheţică deschisă în faţă, cu o vestă butonată până sus şi un guler alb, răsfrânt. Cu mâna dreaptă ţinea mânuţa Ditlindei, iar braţul stâng îi atârna din umăr, subţire şi prea scurt, cu mâna cafenie, încreţită şi nedezvoltată. Era bucuros că putea s-o lase să atârne fără grijă şi că nu trebuia s-o ascundă cu abilitate; căci nu era nimeni acolo care să se uite la el şi să vrea să fie înfrumuseţat şi înălţat, iar el putea să privească şi să cerceteze după placul inimii.

Merseră şi scotociră, după placul inimii. Pe coridoare domnea linişte şi abia dacă văzură, de departe, câţiva lachei. Urcară un etaj mai sus şi merseră pe culoar până începură bolţile şi se aflară în partea palatului care data din vremurile lui Johann cel Violent şi Heinrich Ispăşitorul, după cum ştia şi explica Klaus Heinrich. Ajunseră în Sala cu coloane şi Klaus Heinrich fluieră acolo, pe mai multe tonuri, atât de repede, încât ultimul ton răsună când primele încă nu se stinseseră şi, astfel, un acord clar vibra sub bolţile în cruce. Se căţărară dibuind, uneori în patru labe, pe scara de piatră în spirală, care ducea îndărătul uneia din uşi, şi ajunseră în camera cu tavan de lemn, unde se aflau mai multe obiecte ciudate. Erau acolo câteva flinte frânte, mari şi butucănoase, cu cocoşul acoperit de rugină groasă, flinte care fuseseră, de bună seamă, prea proaste pentru a fi puse în muzeu; mai era şi un tron scos din uz, cu o pernă de pluş roşu ferfeniţit, cu picioare de leu larg arcuite şi cu nişte copilaşi ce stăteau suspendaţi deasupra spătarului, purtând o coroană. Mai era apoi acolo un obiect tare, îndoit şi prăfuit, în formă de cuşcă şi înspăimântător la vedere, care-i preocupă îndelung şi intens. Dacă nu se înşelau cumva, era o cursă de şobolani, căci se recunoştea vârful de fier de care se atârna slănina, – şi era groaznic să-ţi imaginezi cum cădea în jos uşa-ghilotină în urma marelui şi

respingătorului animal care muşca teribil... Da, asta le-a luat mult timp şi, când s-au ridicat de lângă cuşcă, chipurile le erau înfierbântate, iar hainele erau pline de praf şi de rugină. Klaus Heinrich scutură hainele amândorura, dar asta nu ajută prea mult, întrucât şi mâinile lui erau cenuşii. Şi, deodată, văzură că se cam întunecase. Trebuiră să facă repede calea întoarsă, Ditlinde insista plină de teamă: se făcuse prea târziu ca să meargă mai departe.

„E mare păcat, spuse Klaus Heinrich. Cine ştie ce-am mai fi descoperit şi când vom mai fi iar în situaţia de a scotoci, Ditlinde!”

Dar o ascultă, totuşi, pe sora sa şi se grăbiră să coboare din nou pe scara în spirală; străbătură Sala coloanelor şi ieşiră în culoarul cu arcade, pentru a-şi relua iute, mână-n mână, drumul spre casă.

Merseră o bucată; dar Klaus Heinrich clătină din cap, căci i se părea că n-ar fi acesta drumul pe care veniseră. Merseră mai departe; dar mai multe semne le dovedeau că greşiseră direcţia. Banca asta de piatră cu capete de pajuri nu fusese aici mai adineaori. Această fereastră ogivală da spre partea de vest, aşezată mai în vale, a oraşului, în loc să dea spre curtea interioară cu tufa de trandafiri. Greşiseră drumul, n-o mai puteau nega; poate că ieşiseră din Sala cu coloane pe o uşă greşită; în orice caz, se rătăciseră de-a binelea.

Merseră o bucăţică îndărăt, dar neliniştea nu le îngădui să continue prea mult astfel, aşa că se întoarseră iar şi preferară să persevereze la întâmplare pe drumul pe care porniseră. Mergeau într-o atmosferă apăsătoare, de aer închis, şi pânze mari de păianjen, ţesute nestânjenit, se întindeau prin colţuri; merseră cuprinşi de îngrijorare, iar Ditlinde era chiar cuprinsă de remuşcări şi gata să plângă. O să se observe întârzierea lor, o să fie priviţi cu tristeţe, poate chiar i se va raporta marelui duce; nu vor mai găsi niciodată drumul îndărăt, vor fi daţi uitării şi vor muri de foame. „Şi, unde e o cursă de şobolani, Klaus

Heinrich, acolo sunt şi şobolani. Klaus Heinrich o consolă. Singurul lucru pe care puteau să-l facă era să găsească locul unde erau atârnate pe perete armurile şi drapelele încrucişate; din punctul acela ştia precis care era direcţia. Şi deodată – de-abia trecuseră de un cot al galeriei acoperite – se petrecu ceva. Se speriară.

Ceea ce auzeau era mai mult decât ecoul propriilor lor paşi; erau alţii, străini, mai apăsaţi decât al lor, paşi ce se îndreptau repede spre ei, uneori şovăitori, şi erau însoţiţi de o răsuflare grea şi de mormăieli, care-i făcură să le îngheţe sângele în vine. Ditlinde făcu o mutră de parcă voia s-o ia la fugă de spaimă; dar Klaus Heinrich nu-i dădu drumul de mână şi se opriră amândoi cu ochii holbaţi, aşteptând să vină ceea ce venea.

Era un om care se contură, vizibil, în semiîntuneric şi, privită calm, apariţia lui nu trezea groază. Era îndesat la trup şi îmbrăcat ca un veteran din cortegiul festiv. Purta o redingotă de croială franconă veche, un fular de lână la gât şi o medalie pe piept. Într-o mână ţinea un joben arcuit, iar în cealaltă mânerul de os al unei umbrele strânse cu noduri, cu care lovea, în tactul mersului, dalele. Părul cărunt, rar, era pieptănat lins, pornind de la una din urechi în sus, cu şuviţe lipite pe ţeastă. Avea sprâncene arcuite, negre, şi o barbă albă-gălbuie, care-i cădea ca marelui duce; pleoapele de sus atârnau greu, iar sub ele se vedeau ochii albaştri apoşi, cu pungi de piele uscată; avea pometii tradiţionali, iar cutele feţei congestionate erau ca nişte crăpături. Ajuns foarte aproape, păru să-i fi recunoscut pe copii, căci se lipi de peretele exterior al galeriei, şi începu să execute o serie de plecăciuni, lăsându-şi trupul să se plece de mai multe ori înainte, din tălpi, scurt şi zvâcnit, în timp ce gura căpătase o expresie blajină; jobenul îl ţinea în faţă, cu deschizătura în sus. Klaus Heinrich se gândi să treacă pe lângă el cu o înclinare a capului, dar se opri locului surprins, întrucât veteranul începu să vorbească.

„Cer iertare!” icni el adânc şi pe neaşteptate, apoi

continuă mai agale: „Cer expres iertare tinerilor stăpâni! Dar îmi vor lua tinerii stăpâni în nume de rău, dacă le-aş supune rugămintea, să binevoiască să-mi indice drumul cel mai scurt spre ieşirea cea mai apropiată? Nu trebuie să fie neapărat piaţa Albrecht. Dar vreo ieşire oarecare din palat, dacă pot să-mi îngădui să adresez cererea tinerilor stăpâni...”

Klaus Heinrich îşi proptise mâna stângă în şold, mult spre spate, şi privea în pământ. I se adresase pur şi simplu cuvântul, i se ceruseră explicaţii direct şi într-o formă neajutorată; se gândi la tatăl său şi-şi încruntă sprâncenele. Se căznea în grabă să-şi dea seama cum trebuia să se comporte în această situaţie greşită şi nereglementară. Albrecht şi-ar fi făcut gura pungă, şi-ar fi supt puţin buza de sus, cu cea de jos, scurtă şi rotunjită, şi ar fi trecut, tăcut, mai departe, – asta era sigur. Dar de ce mai scotocea, dacă la prima aventură serioasă voia să treacă mai departe, rigid şi ofensat? Omul era cumsecade şi n-avea, cu siguranţă, nicio intenţie rea, asta o văzu Klaus Heinrich când se sili să ridice ochii. Spuse pur şi simplu:

„Vino cu noi, e cel mai bun lucru. Am să-ţi arăt cu plăcere, unde va trebui să coteşti ca să ajungi la o ieşire.” Şi porniră.

„Mulţumesc! spuse omul. Mulţumesc din inimă pentru toată bunăvoinţa! Nici nu m-aş fi gândit, zău, că într-o zi mă voi preumbla cu tinerii stăpâni prin palatul vechi. Dar aşa se-ntâmplă, şi, după toată supărarea mea... căci m-am supărat, tare m-am supărat, lucrul e adevărat şi nestrămutat... după toată supărarea mea am, totuşi, această cinste şi această bucurie...”

Mult ar mai fi dorit Klaus Heinrich să întrebe care fusese cauza unei atari supărări; dar veteranul reîncepu (între timp lovea, în tact, cu umbrela în dale):

„Şi i-am recunoscut îndată pe tinerii stăpâni, cu toate că e niţel cam întuneric pe coridoarele astea, căci i-am văzut de multe ori în caleaşcă şi m-am bucurat

întotdeauna, căci am şi eu aşa o pereche de plozi, vreau să zic, ai mei sunt plozi, ai mei... şi pe băiat îl cheamă tot Klaus Heinrich."

„Întocmai ca pe mine?" spuse Klaus Heinrich din pură satisfacţie... „Ce întâmplare plăcută!"

„Aş, întâmplare? vorbi omul. Asta, vezi bine, nu-i întâmplare, căci se numeşte aşa dinadins, după dumneavoastră, fiindcă e cu câteva luni mai mic ca dumneavoastră, şi mai sunt mulţi în oraş pe care îi cheamă tot aşa, pe toţi ca pe dumneavoastră. Aş, asta nu se poate zice că e întâmplare..."

Klaus Heinrich îşi ascunse mâna şi tăcu.

„Mda, v-am recunoscut îndată, continuă omul. Şi mi-am zis, slavă Domnului, mi-am zis, ăsta zic şi eu că e noroc la nenorocire, şi ei o să-ţi ajute să ieşi din capcana în care ai căzut singur, nerod bătrân, şi poţi să râzi, mi-am zis, că aici s-au mai împotmolit mulţi, pe care ticăloşii i-au tras pe sfoară şi care n-au nimerit-o aşa de bine..."

„Ticăloşi?" îşi zise Klaus Heinrich... Şi „tras pe sfoară"? Privi ţintă înainte, nu cuteză să întrebe. Îl cuprinse o teamă, o speranţă... Spuse încet de tot: „Dumneata ai fost... tras pe sfoară!"

„Dus de nas! sări veteranul. De nas m-au dus, nemernicii, şi asta în chip vădit! Pot spune asta tinerilor stăpâni, oricât sunt ei de tineri; o să le facă bine să ştie, că e mare stricăciune printre oamenii de aici! Vine omul şi livrează cu tot respectul, lucrul făcut de el... Dar, să mă ierte Dumnezeu! strigă el deodată şi se lovi cu jobenul în frunte: Nici nu m-am prezentat şi făcut cunoscut stăpânilor! Hinnerke! spuse el. Meşter cizmar Hinnerke, furnizorul curţii, cu serviciul militar făcut şi decorat!" Şi împunse cu degetul arătător al mâinii sale mari, bătătorite şi cu pete galbene, spre medalia din piept. „Lucrurile stau aşa, că alteţa sa regală, domnul papa, a avut bunăvoinţa să comande la mine o pereche de cizme, cizme cu tureatcă, cizme de călărie, cu ştaifuri pentru pinteni şi din piele de lac de calitatea întâi. Aşa că le fac,

le-am făcut singur, cu toată grija şi azi au fost gata şi străluceau iac' aşa. Să te duci singur, îmi zic... am un băiat care duce comenzile, dar îmi zic: să te duci tu însuţi, că sunt pentru domnul marele duce. Mă-mbrac aşadar şi iau cizmele şi o pornesc spre palat. «Bine!» zic îndată lacheii de jos şi vor să mi le ia. «Nu!» zic eu, că n-am încredere în ei. Comenzile şi titlul meu de furnizor al curţii le am pentru faima mea, vreau eu să le zic, şi nu pentru că plătesc lacheii de la odăi. Dar băieţii sunt răsfăţaţi cu bacşişuri de către furnizori şi vor să ciupească ceva şi de la mine pentru serviciul făcut. «Nu», zic eu, că eu nu sunt pentru învârteli şi treburi pe furiş, «vreau să le livrez personal şi, dată nu le pot da domnului mare duce în persoană, vreau să le predau domnului camerist Prahl». Se cam oţărăsc ei, dar zic: «Atunci trebuie să te duci sus pe-acolo!» Şi mă duc sus. Acolo sus iar apar vreo câţiva, şi zic: «Bine!» şi vor să se-ngrijească ei de cizme, dar eu cer să vină Prahl şi nu mă las. Zic ei: «Acum bea cafea!», dar eu mă ţin bine şi zic, că atunci am să aştept, până termină de băut. Şi-n timp ce spuneam asta, cine vine cu ghetele lui cu catarame? Cameristul Prahl. Mă vede şi eu îi dau cizmele cu câteva cuvinte potrivite şi el zice: «Bine!» şi mai zice în mod special: «Frumoase mai sunt!» şi dă din cap, la mine, şi pleacă cu ele. Acu sunt liniştit, că pe Prahl ăla te poţi bizui, şi dau să plec. «Hei!» strigă unul. «Domnu Hinnerke! Ai luat-o greşit!» «La dracu!» zic eu şi fac calea-ntoarsă şi merg în partea aialaltă. Dar ăsta a fost lucrul cel mai nerod pe care-l puteam face, căci mă duseseră de nas şi o pornisem încotro nu voiam. Merg o bucată şi iar dau de unu la fel şi-l întreb de poarta Albrecht. Da el îşi dă îndată seama despre ce e vorba şi zice: «Atunci ia-o mai întâi pe scara asta în sus şi apoi tot la stânga şi apoi iar în jos, aşa scurtezi o bună bucată de drum!» Şi eu mă încred în prietenoşia lui şi fac cum zice şi mă-ncăpăţânez morţiş tot mai mult şi mai mult, să-mi pierd cumpătul, nu alta. Atunci bag de seamă că nu e vina mea, ci a pungaşilor, şi-mi aduc aminte că am mai

auzit, că fac adesea aşa cu furnizorii care nu le dă bacşiş şi-i lasă să rătăcească peste tot, până iese untul din ei. Şi furia mă orbeşte şi mă prosteşte, şi ajung prin locuri unde nu mai e suflet de om şi nu mai ştiu ca să fac şi ajung să mă tem zdravăn. În sfârşit dau de tinerii stăpâni. Mda, aşa am păţit-o cu cizmele mele!" încheie cizmarul Hinnerke şi-şi şterse fruntea cu dosul mâinii.

Klaus Heinrich strânse mâna Ditlindei. Inima îi bătea atât de tare, încât uită cu totul să-şi mai ascundă mâna stângă. Asta era. Asta era ceva din lucrurile acelea, un pic, o înghiţitură! Sigur, asta era ceva din lucrurile pe care înalta lui chemare i le ascundea, ceva din frământarea oamenilor când erau neînfrumuseţaţi şi în postură cotidiană. Lacheii... Tăcu. Nu găsi niciun cuvânt.

„Acu tăceţi, spuse cizmarul, tineri stăpâni! Şi glasul lui blajin era foarte mişcat. De fapt nici n-ar fi trebuit să vă povestesc toate astea, căci nu e rostul dumneavoastră să aflaţi asemenea răutăţi. Da pe urmă tot îmi zic – continuă el, lăsând capul pe-o parte şi plesnind din degete – că nu poate să strice, că dumneavoastră nu poate să vă strice pentru mai târziu..."

„Lacheii... începu Klaus Heinrich şi-şi făcu puţin curaj... sunt va să zică răi? Puteam să-mi închipui foarte limpede..."

„Răi? sări cizmarul. Sunt nişte nemernici. Ăsta e cuvântul potrivit pentru ei. Ştiţi de ce sunt în stare? Opresc mărfurile, dacă n-au primit bacşiş destul, le opresc, când furnizorul le livrează foarte punctual la timpul fixat, şi le predau cu mare întârziere, pentru ca vina să cadă pe furnizor şi să apară în ochii preaînaltului stăpân că şi-a nesocotit obligaţia şi să-i fie retrase comenzile. Asta fac, fără scrupule, şi lucrul e arhicunoscut în tot oraşul..."

„Da, asta e rău! vorbi Klaus Heinrich. Asculta şi tot asculta. Aproape că nici nu-şi dădea seama cât era de zguduit. Oare fac şi mai multe? întrebă el... Sunt sigur că fac şi mai multe în genul ăsta."

„Şi încă cum! întări omul şi râse. Nu, ăia nu se dau îndărăt de la nimic, le-o spun tinerilor stăpâni, se ţin de tot felul de isprăvi. Aşa e, de pildă, gluma cu deschisul uşii... Asta o fac cam aşa... Cineva este primit în audienţă la domnul papa, prea-milostivul nostru mare duce, şi să zicem că e un ageamiu şi că n-a fost încă niciodată la curte. Vine aşadar în frac şi-l ia cu frig şi cu cald, căci fireşte că nu e un fleac să te afli pentru prima oară în faţa alteţei sale regale. Şi lacheii se hlizesc pe seama lui, fiindcă ei sunt aicea acasă, şi-l împing în anticameră şi nici el nu ştie cum se face, da uită cu adevărat să le dea bacşiş lacheilor. Apoi iată că vine şi clipa lui şi domnul adjutant îi rosteşte numele şi lacheii deschid canaturile uşii şi-l lasă să intre în odaia unde aşteaptă marele duce. Iată-l deci acolo pe ageamiu, face plecăciune şi dă răspunsuri, şi domnul mare duce, în bunătatea lui, îi dă mâna şi asta înseamnă că trebuie să plece şi porneşte de-a-ndăratelea şi gândeşte că uşa cu canaturi o să se deschidă în spatele lui, cum i s-a făgăduit. Dar nu se deschide, fiindcă n-au căpătat bacşiş, şi nimeni nu mişcă niciun deget, acolo, afară. Da el nu se-ntoarce, asta nu poate s-o facă în niciun caz, că n-are voie să-şi arate spatele faţă de domnul mare duce, ar fi o mare greşeală şi o ofensă pentru înaltul stăpân. Şi caută în spatele lui, cu mâna, mânerul uşii şi nu-l găseşte şi-l apucă bâţâielile şi sare de colo-colo prinprejurul uşii şi dacă, din mila lui Dumnezeu, a dat de mâner, este o clanţă de modă veche şi nu se pricepe la ea şi dibuie cu deştele şi-şi scrânteşte mâna şi se canoneşte şi tot face la plecăciuni între timp, de desperare, până ce preamilostivul stăpân îi dă drumul să iasă, mai ştii, chiar cu propria sa mână. Mda, asta e chestia cu deschisul uşii! Dar asta încă nu-i nimic, acu vreau să le spun tinerilor stăpâni...”

Tot vorbind şi ascultând, nici nu luaseră seama la drum, lăsaseră în urmă vreo câteva scări şi se găseau acum la parter, nu departe de poarta Albrecht. Eiermann, un lacheu camerist al marii ducese le ieşi înainte. Avea un

frac violet şi favoriţi pe obraz. Fusese trimis să le caute pe alteţele lor mari-ducale. Clătină din cap încă de la distanţă, în semn de părere de rău, şi făcu, totodată, o gură ca o pâlnie. Dar când dădu cu ochii de cizmarul Hinnerke, care venea cu copiii împungând înainte cu umbrela, toţi muşchii feţei sale se fleşcăiră, iar faţa căpătă o expresie bleagă şi stupidă.

Aproape că nu mai avură timp pentru mulţumiri şi rămas-bun, atât de repede se pricepu Eiermann să-l despartă pe meşter de copii şi să-l îndepărteze. Şi, dând semne rău prevestitoare, le însoţi pe alteţele lor mari ducale în camerele lor de sus, unde era *madame* din Elveţia.

Aceasta îşi ridică privirile spre cer şi-şi împreună palmele pentru absenţa lor şi pentru halul în care le erau hainele. Se întâmplă şi lucrul cel mai rău: „fură priviţi cu tristeţe”. Dar Klaus Heinrich nu izbuti să manifeste decât strictul necesar în materie de pocăinţă. Se gândea: lacheii... „Curatule, delicatule”, zâmbeau ei, căci luau parale şi, dacă nu căpătau, îi lăsau pe furnizori să rătăcească pe coridoare, le opreau mărfurile, ca să cadă vina întârzierii pe ei, şi nu deschideau uşa cu canaturi, astfel încât pe cel primit în audienţă îl apucau bâţâielile. Asta era în castel, dar cum o fi în afară? Afară, printre oamenii care priveau la el cu atâta evlavie şi înstrăinare, când trecea cu trăsura, salutând?... Dar cum cutezase omul ăsta să i-o spună? Nu-i zisese nici o singură dată, măcar, „alteţă regală”, îl violentase şi-i ofensase grosolan „curăţenia şi delicateţea”. Şi de ce era, cu toate astea, atât de plăcut să audă asemenea lucruri despre lachei? De ce-i bătea inima cu atâta bucurie, plină de spaimă, când era atinsă de unele din lucrurile sălbatice şi insolente, de care nu avea parte augustitatea sa?

Doctorul Überbein

KLAUS HEINRICH A PETRECUT trei ani de adolescenţă împreună cu tovarăşi de aceeaşi vârstă din nobilimea de la curte şi de la ţară a monarhiei; i-a petrecut într-un internat, un fel de colegiu august, întemeiat şi organizat pentru el de către von Knobelsdorff, ministrul casei, în castelul de vânătoare „Fazaneria”.

Aflat de o sută de ani în proprietatea coroanei, castelul „Fazaneria” dădea numele primei staţii pe o linie de cale ferată de stat, ce ducea din capitală spre nord-vest, şi îşi luase acest nume de la rezervaţia de fazani domestici aflată nu departe, pe câmpie şi prin lăstăriş, fazanii fiind pasiunea unuia dintre suveranii de odinioară ai ţării. Castelul, o casă de ţară în formă de cutie, cu un singur cat şi cu un acoperiş de şindrilă, dominat de un paratrăsnet, era situat, cu remiza şi clădirea grajdurilor, chiar la liziera unei întinse păduri de conifere. Străjuit de un şir de trei bătrâni alineaţi, avea vedere spre o pajişte largă, mărginită, departe, de arcul vineţiu al pădurii şi străbătută în toate direcţiile de cărări; pe pajişte se conturau terenuri de joc bătătorite şi garduri pentru cursele de cai cu obstacole. În faţa castelului, mai la o parte, era aşezat un han, cu o grădină-berărie şi cofetărie, împrejmuit de copaci înalţi, pe care îl avea în arendă un om chibzuit, pe nume Stavenhüter; în zilele de duminică hanul era asaltat de excursionişti, în special biciclişti, din capitală. Elevilor de la „Fazanerie” le era îngăduit să meargă la grădină doar sub supravegherea unui profesor.

Erau cinci, în afară de Klaus Heinrich: un Trummerhauff, un Gumplach, un Platow, un Prenzlau şi un Wehrzahn. Prin partea locului li se spunea „fazanii”. Un landou, cam ieşit din circulaţie, din parcul de trăsuri al curţii, un gig, o sanie şi câţiva cai de călărie erau la dispoziţia lor; iar când, pe vreme de iarnă, o parte din pajişte era inundată şi îngheţa, aveau prilej să şi patineze. Mai erau la castelul „Fazaneria” un bucătar, două cameriste, un vizitiu şi doi lachei, dintre care unul ştia să mâne şi caii, la nevoie.

Profesorul de liceu Kurtchen, un holtei mărunţel, bănuitor şi irascibil, cu maniere de comediant, dar de un cavalerism vechi, francon, conducea internatul. Purta o mustaţă tăiată scurt, încărunţită, nişte ochelari de aur în faţa ochilor căprui, neliniştiţi, iar când ieşea, totdeauna un joben dat pe ceafă. Mergea cu pântecele înainte, ţinându-şi de o parte şi de alta, pe lângă burticică, pumnii lui mici, ca un alergător de fond. Pe Klaus Heinrich îl trata cu un tact plin de orgoliu, dar era plin de suspiciune faţă de trufia nobiliară a celorlalţi elevi şi se înfuria ca un cotoi când adulmeca o umbră de dispreţ faţă de originea sa burgheză. În cursul plimbărilor, îi plăcea să se oprească, ori de câte ori erau oameni prin preajmă, să adune elevii în jurul său şi să le demonstreze ceva, desenând cu bastonul pe nisip. Doamnei Amelung, o văduvă de căpitan, mirosind puternic a picături Hoffmann, care ţinea cheile instituţiei, i se adresa cu „stimată doamnă” şi era mândru de asemenea cunoştinţe în ce priveşte bunele maniere.

Alături de profesorul Kurtchen, mai era un tânăr profesor suplinitor, cu titlul de doctor, un om dezgheţat, dornic de activitate şi fanfaron abil la vorbă, dar înclinat spre reverie; acesta a influenţat modul de a gândi şi simţămintele personale ale lui Klaus Heinrich, poate mai mult chiar decât era bine. Mai fusese cooptat şi un maistru de sport, pe nume Zotte. În treacăt fie spus, profesorul suplinitor se numea Überbein, cu pronumele

Raoul. Restul profesorilor de care era nevoie, veneau zilnic, cu trenul, din capitală.

Klaus Heinrich observă – şi fu de acord cu asta – că pretenţiile de natură obiectivă, la adresa lui, diminuară rapid. Degetul arătător încreţit al inspectorului Droge nu mai rămânea imobil la unele rânduri, îşi împlinise datoria ce-i revenea; iar, în timpul lecţiilor, ca şi la corectarea lucrărilor scrise, profesorul Kurtchen găsea nenumărate prilejuri să-şi dovedească tactul. La scurtă vreme după înfiinţarea internatului, într-o zi – era după gustarea de dimineaţă, în sufrageria cu ferestre înalte de la nivelul pământului – îl rugă pe Klaus Heinrich să vină sus, în camera sa de studii, şi-i spuse textual:

„Este împotriva interesului general, ca alteţa voastră mare-ducală să fie solicitată, în cursul exerciţiilor noastre ştiinţifice, să răspundă la întrebări care nu-i sunt binevenite în momentul respectiv. Pe de altă parte ar fi de dorit ca alteţa voastră mare-ducală să ridice mereu mâna pentru a răspunde. De aceea vă rog, alteţă mare-ducală, pentru orientarea mea, să întindeţi braţul, în lung, pe bancă, la întrebările care nu-s binevenite, iar la cele la a căror rezolvare v-ar fi plăcut să fiţi solicitat, să-l ridicaţi pe jumătate şi, anume, în unghi drept.”

În ceea ce-l priveşte pe doctorul Überbein, acesta umplea sala de clasă cu o locvacitate răsunătoare, a cărei voie bună se ridica deasupra aspectului concret, fără a-l pierde însă din vedere. El nu stabilise nicio înţelegere cu Klaus Heinrich, ci îl întreba când îi venea poftă, cu o prietenie deschisă, fără să se işte, din asta, vreun moment de jenă. Iar răspunsurile, puţin utile ale lui Klaus Heinrich, păreau să-l încânte pe doctorul Überbein, să-l antreneze la un entuziasm vesel.

„Ohoho! striga el, dând capul pe spate... Oo, Klaus Heinrich! Oo, sânge princiar! Oo, candoarea voastră! Problematica aspră a vieţii v-a găsit nepregătit! Acum, însă, îmi revine mie, om cu experienţă de viaţă, sarcina s-o descâlcim”.

Şi dădea chiar el răspunsul; nu mai întreba pe nimeni altul, dacă Klaus Heinrich răspunsese greşit. Modul de a preda al celorlalţi profesori avea un caracter expozitiv, lipsit de pretenţii. Maestrul de sport Zotte primise indicaţii de sus, să conducă exerciţiile fizice cu toate menajamentele pentru braţul stâng al lui Klaus Heinrich, în aşa fel încât nici atenţia prinţului însuşi, nici aceea a celorlalţi băieţi să nu fie atrasă în mod inutil asupra micului defect. Exerciţiile corporale se limitau, de aceea, la jocuri cu alergări; iar la ora de călărie, pe care tot domnul Zotte le-o preda, era exclusă orice temeritate.

Relaţiile dintre Klaus Heinrich şi cei cinci colegi nu puteau fi numite intime, nu voiau să se dezvolte până la punctul de a deveni familiare. El era singur, nu era unul dintre ei, nu se contopea nicidecum cu numărul lor. Ei erau cinci, iar el unul; prinţul, cei cinci şi profesorii, asta era ceea ce alcătuia colegiul. În calea unei prietenii fără rezerve stăteau mai multe lucruri. Cei cinci erau aici numai din cauza lui Klaus Heinrich; fuseseră aduşi pentru a-i ţine tovărăşie, nu mai erau întrebaţi la lecţie, dacă el răspunsese greşit, trebuiau să se adapteze la călărie şi joc, constituţiei lui fizice. Li se atrăgea atenţia, până la saturaţie, asupra avantajelor vieţii în comun cu el. Câţiva dintre ei, tinerii von Gumplach, von Platow şi von Wehrzahn, iuncări de ţară mai puţin înstăriţi, se aflau tot timpul sub impresia mândriei pline de fericire, pe care o manifestaseră părinţii lor, când le fusese remisă invitaţia Ministerului casei mari-ducale, ca şi sub impresia felicitărilor ce le sosiseră din toate părţile. Pe de altă parte, contele Prenzlau, băiatul acela gras şi pistruiat, cu părul roşu, cu un fel de a vorbi pe nerăsuflate şi cu prenumele Bogumil, era vlăstarul uneia dintre cele mai bogate şi mai nobile familii de moşieri din ţară, răsfăţat şi plin de vanitate. El ştia prea bine că alor săi nu le-ar fi fost prea uşor să refuze invitaţia baronului von Knobelsdorff, dar că pentru ei nu era câtuşi de puţin o favoare căzută din cer şi că el, contele Bogumil, ar fi

putut trăi pe moşiile tatălui său mult mai bine şi mai conform rangului său, decât la „Fazanerie”. Găsea caii de călărie proşti, landoul jerpelit, gigul învechit în ce priveşte construcţia; cârtea pe ascuns împotriva mâncării. Dagobert, conte von Trummerhauff, un băiat delicat ca un ogar, a cărui vorbă era plină de tandreţe, ţinea cu el în toate privinţele.

Aveau amândoi o vorbă, plină de firea lor aristocratică şi cârtitoare, o vorbă pe care o foloseau cu plăcere şi adesea pe un ton tăios de falset: „porcărie”. Era o porcărie să-şi prindă, cu butoni, gulere false la cămaşă. Era o porcărie să joace *lawn-tennis* în sacou obişnuit. Dar Klaus Heinrich, nu se simţea născut să folosească asemenea cuvânt. Până acum nici nu ştiuse că există cămăşi cu guler fix şi că poate să aibă cineva atâtea costume deodată, ca Bogumil Prenzlau. I-ar fi plăcut să spună „porcărie”, dar îşi aducea aminte, în aceeaşi clipă, că purta ciorapi cârpiţi. Găsea că e neelegant, pe lângă Prenzlau, şi stângaci în comparaţie cu Trummerhauff. Trummerhauff era nobil ca un animal. Avea un nas lung, ascuţit, tăios ca o muche de cuţit, cu nări largi, cu pereţi subţiri şi tremurători; avea vine albăstrii pe tâmplele diafane şi urechi minuscule, fără lobi. Din manşetele largi, colorate, prinse cu butoni de aur cu lănţişor, ieşeau la iveală nişte mâini alese, ca de femeie, cu unghiile bombate; iar încheietura uneia din mâini era împodobită cu o brăţară de aur. Vorbea tandru, cu ochii pe jumătate închişi... Nu, era limpede, nu putea concura cu Trummerhauff în privinţa distincţiei. Mâna lui dreaptă era cam lată; avea pometi ca tot norodul şi, alături de Dagobert, i se părea că e pur şi simplu scurt şi îndesat. Era foarte posibil ca Albrecht să se fi priceput mai bine să spună, împreună cu „fazanii”, „porcărie”. În ce-l privea, el nu era un aristocrat, nu era deloc, fapte clare pledau împotrivă. Cum stăteau lucrurile în privinţa numelui lui? „Klaus Heinrich”, aşa se numeau copiii de cizmari din ţară, iar odraslelor domnului Stavenhüter de dincolo, de

vizavi, care foloseau degetele pentru a se şterge la nas. Li se spunea, ca şi lui, ca şi părinţilor săi, ca şi fratelui său. Dar nobilii se numeau Bogumil şi Dagobert... Klaus Heinrich era izolat şi singur printre cei cinci.

Totuşi legă o prietenie la castelul „Fazaneria” şi anume cu doctorul Überbein, profesorul suplinitor. Raoul Überbein nu era un bărbat frumos. Avea barba roşie şi o culoare albă-verzuie a feţei, ochii albaştri ca apa, păr roşu, rar, şi urechi nespus de urâte, clăpăuge şi ascuţite în partea de sus. Dar mâinile lui erau mici şi delicate. Purta numai cravate albe, ceea ce dădea o notă solemnă înfăţişării lui, deşi garderoba îi era cam sărăcăcioasă. Când ieşea în aer liber purta un loden, iar la călărie – căci doctorul Überbein călărea, şi încă excelent – o redingotă cam ponosită, ale cărei pulpane le ridica şi le prindea cu ace de siguranţă, pantaloni strâmţi, cu nasturi, şi o pălărie înaltă.

În ce consta vraja pe care o exercita asupra lui Klaus Heinrich? Aceasta era complex alcătuită. Încă nu erau de mult laolaltă, când începu să circule zvonul printre „fazani” că, odinioară, profesorul salvase, cu mare greutate, un copil dintr-o mlaştină şi că este posesor al medaliei pentru salvare. Asta a fost o primă impresie. Mai târziu aflară şi mai multe din viaţa doctorului Überbein şi le află şi Klaus Heinrich. Se spunea că originea lui ar fi neclară, că n-ar avea tată. Că mama lui ar fi fost o actriţă care l-ar fi dat de suflet unor oameni săraci, plătindu-le o sumă forfetară, şi că ar fi suferit cândva de foame, de unde şi culoarea verzuie a feţei lui. Erau lucruri care nu se supuneau nici înţelegerii, nici reflectării, lucruri sălbatice, inaccesibile, la care, de altfel, făcea aluzie uneori chiar doctorul Überbein, de pildă când băieţii de neam nobil, cărora nu le ieşea din minte originea lui neclară, se comportau arogant şi necuviincios cu el.

„Mă, mezinaşilor şi puişorilor! le spunea el cu o indignare zgomotoasă. Eu am dat cu nasul prin destul de multe ca să pot pretinde din partea voastră modestie,

domnişoraşilor!”

Şi faptul că doctorul Überbein „dăduse cu nasul prin destul de multe”, nu rămase fără efect asupra lui Klaus Heinrich. Dar ceea ce prezenta mai mult farmec în persoana doctorului era maniera delicată de a se comporta faţă de Klaus Heinrich, tonul în care se desfăşurară, din prima zi, relaţiile dintre ei şi care-l deosebea strict de alţi oameni. El nu ştia nimic despre firea închisă şi rigidă a lacheilor, despre revoltele palide ale *Madamei* din Elveţia, despre temenelele reale ale inspectorului Droge sau despre menajamentele pline de suficienţă ale profesorului Kurtchen; nu ştia absolut nimic nici despre felul străin, plin de evlavie, dar totuşi insinuant, cu care priveau oamenii de afară la Klaus Heinrich. În primele zile după reunirea colegiului, profesorul suplinitor păstrase tăcere, se limitase doar să observe. Apoi se apropiase de prinţ cu o degajare zâmbitoare şi zgomotoasă, cu un spirit de camaraderie proaspăt, părintesc, cum Klaus Heinrich încă nu avusese prilejul să cunoască. La început îl tulburase, privea speriat la faţa verzuie a doctorului Überbein. Dar această concluzie nu se repercută asupra profesorului, nu-l intimidă câtuşi de puţin; îl întări în degajarea sa cordial fanfaroană şi, nu peste mult timp, Klaus Heinrich se încălzi şi fu cucerit. Căci în felul de a fi al doctorului Überbein nu era nimic vulgar, nimic copleşitor, nici măcar ceva intenţionat sau educativ. Era în el superioritatea omului care „dăduse cu nasul prin multe” şi, totodată, un omagiu delicat şi liber pentru cealaltă existenţă şi fire, a lui Klaus Heinrich; era în el iubire şi preţuire, alături de oferta veselă a unei alianţe între firile lor. Îi spusese de câteva ori „alteţă”, apoi simplu „principe”, în cele din urmă pur şi simplu „Klaus Heinrich”. Şi rămase aşa.

Când „fazanii” ieşeau la plimbare călare, ei doi mergeau în frunte, doctorul pe masivul său cal pag, în stânga lui Klaus Heinrich, care călărea pe bineintenţionatul său roib; mergeau la trap, prin zăpadă

sau prin frunzele căzute, prin lapoviţa primăverii sau prin dogoarea verii, de-a lungul lizierei pădurii, peste câmp, peste sate, şi doctorul Überbein povestea din viaţa lui. Raoul Überbein, cum mai suna şi numele ăsta, nu-i aşa? Bunul gust era cu totul altceva! Da, Überbein fusese numele părinţilor săi adoptivi, nişte oameni sărmani, spre apusul vieţii, din sfera funcţionarilor inferiori de bancă, şi-l purta în baza legii şi a unei hotărâri judecătoreşti. În faptul că se numea Raoul contase doar hotărârea şi recomandarea mamei sale, făcută în clipa când remisese oamenilor acelora suma convenită împreună cu fatala sa făptură mică – după cât se pare o hotărâre sentimentală, o hotărâre pioasă. Se prea poate ca tatăl său drept şi adevărat să se fi numit Raoul şi pesemne că numele său de familie se armonizase frumos cu acesta. De altfel fusese o acţiune cam uşuratică din partea părinţilor săi adoptivi, să ia un copil de suflet, căci „un anume” Schmalhans fusese maistru bucătar la soţii Überbein, şi probabil că ei se grăbiseră să accepte banii numai din cauza unei presante situaţii financiare precare. Băiatul primise doar o instrucţie şcolară minimă, dar îşi luase libertatea să arate cine era, se remarcase puţin şi, cum i-ar fi plăcut să se facă profesor, i se aprobaseră, dintr-un fond public, mijloacele pentru instrucţiunea sa seminarială. Astfel absolvise seminarul, de altfel nu fără distincţie, căci ţinuse la asta; apoi fusese angajat ca învăţător, cu un salariu colosal, din care îşi sprijinise când şi când, din recunoştinţă, părinţii adoptivi, până ce aceştia muriseră aproape în acelaşi timp. Găsească-şi odihna! Atunci se pomenise singur pe lume, un *malheur* din naştere, sărac ca o vrabie şi dăruit de Dumnezeu cu o mutră verzuie şi cu urechi de câine, prea urât pentru a putea intra pe sub pielea cuiva. Frumoase condiţii, nu-i aşa? Dar asemenea condiţii au fost, în fond, adevăratele condiţii bune, – odată pentru totdeauna, căci aşa stăteau lucrurile. O tinereţe nenorocită, însingurare şi excludere de la fericire, de la *dolce-farniente*-le fericirii, dependenţa

exclusivă şi severă de realizările sale; nu se îngrăşa din asta, era totdeauna vânjos înăuntrul său, nu cunoştea tihna şi trecea în zbor peste unele şi altele. Ce favorizare a însuşirilor, când erai obligat, rece şi lucid, să te bazezi pe ele! Ce avantaj faţă de cei care „n-au nevoie”, „n-aveau nevoie”! Faţă de oamenii care-şi aprind dimineaţa un trabuc... În vremea aceea, la patul de suferinţă al unuia dintre micii săi elevi nespălaţi, într-o odaie unde nu mirosea chiar a flori de primăvară, Raoul Überbein făcuse cunoştinţă cu un tânăr, cu câţiva ani mai mare decât el, dar într-o situaţie similară şi tot un *malheur* din naştere, mai ales că era şi evreu. Klaus Heinrich îl cunoştea, – dar s-ar putea spune că l-a cunoscut într-o împrejurare intimă. Numele lui era Sammet, *doctor medicinae;* fusese întâmplător de faţă, la Grimmburg, când venise pe lume Klaus Heinrich şi se stabilise, la câţiva ani după aceea în capitală, ca medic de copii. Ei, acesta fusese prietenul lui Überbein, era încă şi în ziua de azi; iar atunci avuseseră împreună multe discuţii utile despre destin şi despre tărie încordată. Ei drăcie, dăduseră cu nasul prin multe, şi unul şi celălalt. În legătură cu sine însuşi, Überbein se gândea cu serioasă bucurie la vremea când fusese învăţător. Activitatea lui nu se limitase cu totul şi cu totul la sala de clasă, îşi făcuse o plăcere să se sinchisească un pic, atât personal cât şi uman, de micii hoinari, să-i urmărească şi acasă, în viaţa lor de familie nu tocmai idilică; şi, cu acest prilej, nu pierduse ocazia de a-şi face o idee despre tot felul de lucruri. Într-adevăr, dacă n-ar fi cunoscut dinainte chipul, cu buzele strânse, al vieţii, ar fi avut prilejul să-l vadă atunci. De altfel nu încetase de a lucra pentru sine însuşi, dăduse lecţii particulare unor copii graşi, de burghezi, şi îşi strânsese cureaua mai tare, pentru a putea cumpăra cărţi; – nopţile lungi, liniştite şi libere le folosise pentru a studia. Şi, într-o bună zi, îşi trecuse, în baza unei aprobări extraordinare, examenul de stat; între timp îşi dăduse şi doctoratul şi se mutase la şcoala latinească. De fapt îi păruse rău să-şi părăsească micii

ştrengari; dar aşa îi fusese calea. Şi apoi se nimerise să fie ales ca profesor suplinitor la castelul „Fazaneria”, cu toate că era un *malheur* din naştere...

Astfel povestea doctorul Überbein şi Klaus Heinrich era pătruns de prietenie, când îl asculta. Îi dispreţui pe cei care „nu aveau nevoie” şi care-şi aprindeau dimineaţa un trabuc, fu frământat de teamă şi bucurie din cauza celor spuse de Überbein, în maniera sa de palavragiu vesel, despre „nas” şi „a-şi face o idee” şi despre „chipul cu buzele strânse al vieţii”, şi urmări, cu participare personală, cariera lui norocoasă şi vitează, de la banii daţi pentru înfierea lui până la angajarea ca profesor de liceu. Avea impresia că fusese împuternicit, în linii generale, să participe la o discuţie despre destin şi despre tăria încordată. Simţea un fel de moliciune; experienţa celor cincisprezece ani ai săi se pusese în mişcare, îl cuprinse o nevoie de comunicare şi dăruire, şi încercă să povestească şi el despre sine. Dar lucrul cel mai straniu fu că doctorul Überbein îl opri, opunându-se cât se poate de categoric unei asemenea intenţii.

„Nu, nu, Klaus Heinrich, spuse el, opreşte-te, gata. Fără mărturisiri directe, dacă îmi permiţi să te rog! Să nu crezi că nu ştiu că ai să-mi povesteşti o mulţime de lucruri... Am ştiut-o din clipa când te-am privit vreme de o jumătate de zi. Dar mă înţelegi complet greşit, dacă crezi că aş vrea să te ispitesc să plângi la pieptul meu. În primul rând vei regreta mai curând sau mai târziu. În al doilea rând, dumitale nu-ţi sunt menite bucuriile mărturisirii intime... Vezi, eu am voie să pălăvrăgesc. Ce sunt eu? Un profesor suplinitor. Nu chiar unul de rând, fie, dar cu toate astea nimic mai mult. O fiinţă individuală perfect determinabilă. Dar dumneata? Ce eşti dumneata? Asta-i mai greu... să zicem: o chintesenţă, un fel de ideal. Un recipient. O existenţă simbolică, alteţă Klaus Heinrich; şi, prin asta, o existenţă *formală.* Dar forma şi raportul direct, încă nu ştii că se exclud? Se exclud. N-ai niciun drept la intimitate nemijlocită şi, dacă ai experimenta-o,

ai constata singur că nu e pentru dumneata, ai găsi-o nesatisfăcătoare şi lipsită de gust. Trebuie să te îndemn la ţinută, Klaus Heinrich...”

Klaus Heinrich salută cu cravaşa, zâmbind. Şi continuară să călărească.

Altă dată doctorul Überbein spuse în treacăt: „Popularitatea este un fel de intimitate nu prea temeinică, dar măreaţă şi cuprinzătoare.” Nu spuse mai mult în privinţa asta.

Uneori, vara, în recreaţia mare, de dimineaţă, şedeau împreună în grădina pustie a hanului, se plimbau, prinşi de vreo discuţie, pe pajiştile pe care se zbenguiau „fazanii”, – improvizau o haltă, cu limonadă, în localul domnului Stavenhüter. Domnul Stavenhüter ştergea bucuros masa grosolană şi aducea personal limonada.

„Marfă pură! spunea domnul Stavenhüter. Cea mai sănătoasă din toate. Nu e sintetică, alteţă mare-ducală şi domnule doctor, ci din sucuri naturale îndulcite şi poate fi recomandată cu conştiinţa perfect împăcată!”

Apoi punea copiii să cânte în cinstea vizitatorilor. Erau trei, două fete şi un băiat, şi ştiau să cânte pe trei voci. Stăteau la oarecare distanţă, sub acoperişul de frunze verzi al castanilor, şi cântau cântece populare, în timp ce îşi ştergeau nasul cu degetele. Odată au cântat un cântec care începea: *„Oameni, oameni suntem toţi”,* şi doctorul şi-a manifestat, prin întreruperi, dezaprobarea faţă de acest număr din program.

„Un cântec prost, a zis el aplecându-se într-o parte, spre Klaus Heinrich. Un cântec atât de vulgar... Un cântec oarecare, Klaus Heinrich, nu trebuie să te impresioneze prea mult.”

Mai târziu, când copiii încetaseră să mai cânte, reveni încă o dată asupra cântecului şi-l califică chiar drept „şleampăt”.

„Suntem cu toţii, cu toţii oameni, repetă el, ţi-e mai mare mila, da, fără îndoială. Dar poate că, tocmai de aceea, e îngăduit să amintim faptul că cei remarcabili

dintre noi pot da prilej de a accentua în mod special acest adevăr... vezi – spuse el lăsându-se pe spate, punând picior peste picior şi mângâindu-şi, pe dedesubt, spre gâtlej, barba roşie – vezi, Klaus Heinrich, un om cu unele nevoi spirituale nu se va putea împiedica să nu caute, în această lume banală, ceva extraordinar şi să-l îndrăgească, oriunde şi oricând s-ar ivi; nu se poate să nu se revolte din cauza unui asemenea cântec şleampăt, fiindcă se neagă, astfel, din spirit de turmă, cazul special, atât cel înalt cât şi cel mizerabil, precum şi cel care este amândouă deodată... Vorbesc oare *pro domo?* Prostii! Eu nu sunt decât un biet profesor suplinitor. Dar, Dumnezeu ştie ce-mi biciuie sângele, – nu găsesc nicio satisfacţie în faptul de a accentua că toţi suntem, în fond, doar profesori suplinitori. Mi-e drag neobişnuitul, sub orice formă şi în orice sens, mi-s dragi cei cu demnitatea excepţiei în sânge, cei însemnaţi, cei ce pot fi recunoscuţi ca străini, toţi cei la a căror vedere vulgul face o mutră de prost; le doresc să-şi iubească destinul, nu le doresc să se acomodeze cu adevărul pervertit şi călduţ pe care tocmai l-am auzit, cântat, pe trei voci... De ce-am devenit oare profesorul dumitale, Klaus Heinrich? Eu sunt un ţigan, plin de râvnă, fie, dar totuşi născut ţigan. Predestinarea mea de a deveni o slugă princiară nu este deosebit de convingătoare. De ce-am dat urmare chemării, cu sinceră satisfacţie, atunci când mi-a fost adresată, ţinându-se seama de râvna mea şi în ciuda faptului că sunt un *malheur* din naştere? Pentru că văd forma dumitale de existenţă, Klaus Heinrich, ea fiind cea mai vizibilă, cea mai expresă, cea mai bine păzită formă a extraordinarului de pe pământ. Am devenit profesorul dumitale pentru că aş vrea să menţin viu în dumneata destinul dumitale. Însingurare, etichetă, datorie, tărie încordată, ţinută, formă, – cine trăieşte cu toate astea să nu aibă, oare, dreptul la dispreţ? Ar trebui, poate, să se lase îndrumat spre omenie şi comoditate? Nu, vino, hai să mergem, Klaus Heinrich, dacă-ţi face plăcere. Micuţii ăştia ai lui

Stavenhüter sunt nişte ştrengari lipsiţi de tact.”

Klaus Heinrich râse; le dărui copiilor ceva din banii săi de buzunar şi plecară.

„Da, da, îi spuse doctorul Überbein lui Klaus Heinrich, în cursul unei plimbări prin pădure – se depărtaseră întrucâtva de cei cinci „fazani” – în ziua de azi, nevoia spiritului de a adora trebuie să se resemneze. Unde e măreţia? Da, să-i fie de bine! Dar, abstracţie făcând de orice măreţie şi misiune propriu-zisă, mai există încă ceva, pe care o numesc augustitate – nişte forme de viaţă alese şi melancolic-izolate, de care trebuie să te apropii, mă rog, cu cea mai delicată simpatie. De altfel, măreţia e puternică, poartă cizme înalte, răsfrânte, n-are nevoie de serviciile cavalereşti ale spiritului. Dar augustitatea este emoţionantă, este, să mă ia dracul, cel mai emoţionant lucru ce există pe pământ.”

De câteva ori pe an „fazaneria” pleca în oraşul de reşedinţă pentru a asista la reprezentarea operelor şi pieselor clasice la Teatrul Curţii; în special aniversarea lui Klaus Heinrich era sărbătorită cu participarea la un astfel de spectacol. Atunci principele şedea, cu o ţinută demnă, în fotoliul său cu picioare arcuite, lângă balustrada de pluş a unei loji a curţii, din avanscenă, tapisată în roşu, al cărui baldachin se sprijinea pe capetele a două femei sculptate, cu mâinile încrucişate şi cu feţe reci, severe; de acolo privea la colegii săi, prinţii al căror destin se împlinea pe scenă, ţinând în acelaşi timp piept binoclurilor pe care publicul le îndrepta, din când în când, spre el, chiar şi în timpul spectacolului. Profesorul Kürtchen şedea în stânga lui, iar doctorul Überbein cu „fazanii” într-o lojă alăturată. Odată au auzit astfel *Flautul fermecat* şi, în timpul călătoriei de întoarcere până la staţia „Fazaneria”, în compartimentul de clasa întâia, doctorul Überbein a făcut întreg colegiul să râdă, imitându-i pe cântăreţi cum vorbeau când rolul îi obliga să treacă la un dialog în proză.

„El e prinţ!” spusese suplinitorul onctuos şi-şi dădu

singur replica pe un ton de pastor ce lungeşte şi cântă cuvintele: „E mai mult decât atât; e un om!” Până şi profesorul Kürtchen se amuză într-atât, încât râse behăit. A doua zi, însă, cu prilejul unei meditaţii particulare, în camera cu cărţi a lui Klaus Heinrich, cea cu masa rotundă de mahon, cu tavanul văruit şi cu un tors grecesc pe soba de teracotă, doctorul Überbein îşi repetă parodia, apoi spuse:

„Dumnezeule mare, asta a fost cândva, la vremea respectivă, ceva nou, a fost un mesaj, un adevăr uluitor!... Există paradoxuri care au stat atâta vreme cu capul în jos, încât trebuie să le pui din nou în picioare pentru a face din ele ceva cât de cât îndrăzneţ. «E un om... E mai mult decât atât» – asta devine încetul cu încetul mai îndrăzneţ, mai frumos, chiar mai adevărat... Inversul este simplă umanitate; dar eu, în adâncul sufletului, nu prea sunt pentru umanitate, vorbesc despre ea depreciativ şi asta îmi dă cea mai mare satisfacţie. Într-un sens oarecare trebuie să ne numărăm printre cei despre care poporul spune: «La urma urmei sunt şi ei oameni»; altfel eşti plicticos ca un profesor secundar. Nu pot dori sincer nivelarea conflictelor şi distanţelor, să mă ierte Dumnezeu, dar asta e firea mea, iar tipul de *principe homo* îmi apare, sincer vorbind, ca un monstru. Sper că pe tine nu te atrage prea mult, Klaus Heinrich?... Vezi, au existat în toate vremurile principi şi făpturi deosebite, care şi-au petrecut în mod uşuratic existenţa lor excepţională, ignorând, cu naivitate, propria lor demnitate sau negând-o brutal şi dovedindu-se capabili să joace, cu mânecile suflecate, popice cu cetăţenii fără să resimtă o chinuitoare deformare în adâncurile firii lor. Dar aceştia sunt prea puţin importanţi, după cum, la urma urmei, este neimportant tot ceea ce este lipsit de spirit. Căci spiritul, Klaus Heinrich, spiritul este maestrul de ceremonii, care insistă neînduplecat pentru demnitate, ba chiar făureşte demnitatea cu adevărat, el e duşmanul neîmpăcat şi adversarul distins al oricărei comodităţi

umane. «Mai mult decât atât?» Nu! A reprezenta – adică a întruchipa pe mulţi în timp ce-i reprezinţi, a fi expresia elevată şi disciplinată a unei mulţimi – a reprezenta este, bineînţeles, ceva mai mult şi mai înalt decât faptul de a fi, Klaus Heinrich, de aceea ţi se spune «alteţă»...”

Astfel raţiona doctorul Überbein, cu glas tare, cordial şi locvace; şi ceea ce spunea el influenţa modul de a gândi şi simţămintele personale ale lui Klaus Heinrich, poate mai mult decât era bine. Principele avea pe atunci cincisprezece sau şaisprezece ani şi era, deci, perfect în stare, dacă nu să înţeleagă pe deplin asemenea idei, măcar să şi le însuşească oarecum, în esenţa lor. Hotărâtor era faptul că învăţăturile doctorului Überbein erau atât de neobişnuit de mult sprijinite de personalitatea lui. Dacă inspectorul Droge, care se înclina în faţa lacheilor, i-ar fi atras atenţia lui Klaus Heinrich asupra „înaltei sale chemări”, asta n-ar fi însemnat mai mult decât o întorsătură de frază, preluată în scopul de a conferi greutate pretenţiilor sale concrete şi, ar fi rămas, în fond, fără vreun sens lăuntric. Dar dacă doctorul Überbein, care era un *malheur* din naştere, cum spunea el, şi care avea o faţă verzuie pentru că răbdase odinioară de foame, dacă acest om, care salvase un copil dintr-un smârc sau dintr-o mlaştină, „care-şi făcuse o idee” şi care „dăduse cu nasul prin multe”, dacă el, care nu numai că nu se înclina în faţa lacheilor, ci uneori chiar striga la ei cu glas răsunător şi care chiar din a treia zi îi spuse lui Klaus Heinrich direct pe nume, fără a-i fi cerut voie, – dacă *el* explica, cu un zâmbet părintesc, că alteţa sa Klaus Heinrich „umbla pe culmile omenirii” (îi plăcea să folosească această expresie), atunci acest lucru însemna ceva liber, o senzaţie nouă, ceva ce avea – cum s-ar spune – o rezonanţă în adânc. Când Klaus Heinrich asculta povestirile zgomotoase şi joviale ale doctorului despre propria sa existenţă, despre „chipul cu buzele strânse al vieţii”, avea aceeaşi senzaţie ca odinioară, când scotocea cu Ditlinde, sora lui; şi faptul că el, cel care

ştia să povestească astfel, el „omul mânat de colo-colo”, cum îşi spunea singur, nu se comporta ca un străin şi nici plin de evlavie faţă de el, ca toţi ceilalţi, ci îl trata ca pe un camarad întru destin şi întru nevoia de a se dovedi tare, – faptul acesta îi încălzea lui Klaus Heinrich inima, i-o umplea de o recunoştinţă inexprimabilă şi constituia vraja care-l lega pentru totdeauna de profesorul suplinitor...

Puţin după a şaisprezecea aniversare a sa (Albrecht, marele duce moştenitor se afla încă de pe atunci în sud, din cauza sănătăţii sale), principele fu confirmat la biserica curţii, împreună cu cei cinci „fazani”, – *„Curierul rapid”* publică reportajul fără a face din asta o mare senzaţie. Preşedintele consiliului suprem al bisericii, doctorul Wislizenus, contrapunctă ceremonia cu un motiv din *Biblie,* pe care-l alesese însuşi marele duce; iar Klaus Heinrich fu numit, cu ocazia aceasta, sublocotenent, cu toate că nu avea habar de chestiunile militare... Orice aspect practic dispăru din ce în ce mai mult din existenţa sa. Şi, astfel, până şi actul ceremonial al confirmării rămase fără o însemnătate crucială, iar principele se întoarse îndată după aceea, liniştit, la castelul „Fazaneria”, pentru a-şi continua viaţa, fără vreo schimbare, în cercul profesorilor şi al colegilor săi.

Abia după un an îşi părăsi modesta cameră demodată, cu un tors pe soba de faianţă; colegiul se dizolvă şi, în timp ce cei cinci camarazi de viţă nobilă trecură în corpul de cadeţi, Klaus Heinrich îşi reluă locuinţa în palatul vechi, pentru a frecventa, vreme de un an, ultima clasă a liceului în capitală, conform unei înţelegeri între domnul Knobelsdorff şi marele duce. Era o măsură bine cumpănită şi populară, dar care nu modifica prea mult din punct de vedere obiectiv. Profesorul Kürtchen, reîntors la postul său de la liceul de stat, îi preda lui Klaus Heinrich, ca şi mai înainte, mai multe materii şi era grijuliu, în clasă mai mult chiar decât la internat, să-şi manifeste tactul. Se vădi de asemenea că încunoştiinţase şi pe ceilalţi profesori de acea înţelegere care se referea la cele două

atitudini ale principelui faţă de eventualitatea unui răspuns. În ce-l priveşte pe doctorul Überbein, care se întorsese de asemenea la liceu, acesta nu înaintase atât de mult în neobişnuita sa carieră, încât să predea în ultimele clase. Dar, la dorinţa vie şi insistentă a lui Klaus Heinrich, pe care o supusese marelui duce nu prin viu grai, ci pe cale aşa-zisă ierarhică, prin intermediul binevoitorului domn Knobelsdorff, profesorul suplinitor fusese angajat ca meditator şi îndrumător al studiilor de acasă: venea zilnic la palat, se răstea la lachei şi avea şi acum prilejul să-l influenţeze pe principe prin discursurile sale degajate şi visătoare.

Poate că pe seama acestei influenţe neîntrerupte trebuie pus şi faptul că relaţiile lui Klaus Heinrich cu tinerii, cu care împărţea banca de şcoală crestată cu briceagul, au rămas şi mai puţin strânse şi mai distante decât raporturile sale ca cei cinci de la castelul „Fazaneria” şi că, astfel, scopul popular al acestui an de şcoală a fost ratat. Recreaţiile pe care toţi elevii le petreceau, atât vara cât şi iarna, în curtea spaţioasă, pavată cu dale, ofereau un bun prilej pentru cultivarea camaraderiei. Numai că aceste recreaţii, destinate odihnei marii gloate, îi prilejuiră lui Klaus Heinrich, pentru prima oară, efortul specific al vieţii sale. Cel puţin în primele trei luni a fost, fireşte ţinta privirilor tuturor, – lucru nu tocmai uşor pentru el, ţinând seama de faptul, că aici mediul înconjurător îi refuza orice înălţare exterioară sau sprijin şi că trebuia să se mişte pe acelaşi pavaj cu cei care erau uniţi împotriva lui pentru a-l privi. Elevii cei mici, plini de o copilăroasă iresponsabilitate, adăstau foarte aproape, în atitudini ce vădeau uitare de sine, şi căscau gura la el, în timp ce elevii mai mari dădeau târcoale prin jurul lui, cu ochii mari, şi-l priveau dintr-o parte sau de jos în sus... Cu vremea, situaţia asta se mai atenua, dar şi atunci – indiferent cine va fi fost de vină, Klaus Heinrich sau gloata – ca şi mai târziu, camaraderia nu voia să facă progrese serioase. Îl puteai vedea pe

principe plimbându-se prin curte în sus şi-n jos, la dreapta directorului sau a profesorului care supraveghea recreaţia, urmat sau dându-i-se târcoale de către curioşi. Îl puteai vedea de asemenea şi la locul unde îşi petrecea de obicei recreaţia, discutând cu colegii. Plăcută privelişte! Se rezema acolo, pe jumătate şezând, de o consolă a zidului de cărămizi glazurate, cu picioarele încrucişate, cu mâna stângă proptită în şold, spre spate, având pe cei cincisprezece elevi ai ultimei clase, într-un semicerc larg, în faţa sa. În anul acela nu erau decât cincisprezece, căci ultimele promovări fuseseră făcute ţinându-se seama de faptul să nu fie trecute în clasa selectă elemente care, prin originea sau personalitatea lor, n-ar fi fost indicate să petreacă un an, tutuindu-se, cu Klaus Heinrich. Căci *tu*-ul era obligatoriu. Klaus Heinrich vorbea cu unul dintre ei, care ieşise puţin mai în faţă, apropiindu-se şi răspunzând cu scurte şi mici înclinări. Amândoi zâmbeau, întotdeauna zâmbeau când vorbeau cu Klaus Heinrich. De pildă, el întreba:

„Ţi-ai făcut compunerea la germană pentru marţea viitoare?”

„Nu, principe Klaus Heinrich, încă n-am terminat-o, n-am găsit încă o încheiere.”

„E o temă dificilă. Nici nu ştiu, încă, ce-am să scriu.”

„Oo, o să ştiţi dumneavoastră... o să ştii tu ce.”

„Nu, e greu. Ai luat un zece la teză la aritmetică?”

„Da, principe Klaus Heinrich, am avut noroc.”

„Nu, ăsta e pe merit. Eu n-am să pricep niciodată ceva din asta.”

Mişcare de veselie şi de aprobare în semicerc. Klaus Heinrich se întorcea către alt coleg, iar primul se trăgea repede îndărăt. Fiecare era conştient că în toată discuţia asta nu conta compunerea sau teza la aritmetică, ci discuţia ca act şi acţiune, ţinuta şi tonul, păşitul înainte şi retrasul îndărăt, dezbaterea fericită a unei chestiuni gingaşe, reci şi mai presus de orice. Poate că această conştiinţă explica şi zâmbetul de pe chipurile lor.

Uneori, când avea în faţa sa semicercul larg, Klaus Heinrich spunea câte ceva, de pildă: „Profesorul Nicolavius arată aproape ca o bufniţă”.

Atunci hazul era mare printre colegi. La acest semnal se destindeau, săreau peste cal, făceau în cor: „ha! ha! ha!” cu vocile lor care abia căpătaseră un timbru bărbătesc; în asemenea ocazii, unul dintre ei declara solemn, că alteţa sa Klaus Heinrich este „un tip fain”. Dar Klaus Heinrich nu spunea prea des asemenea lucruri, o făcea numai când vedea că zâmbetul de pe chipurile lor se ştergea şi devenea fad, că pe feţe se reflecta plictiseală sau chiar nerăbdare; o făcea pentru a-i înviora şi privea, pe jumătate curios, pe jumătate speriat, la exuberanţa pe care o dezlănţuia cu asta.

Nu Anselm Schickedanz fusese cel care-l numise „un tip fain” şi, cu toate astea, Klaus Heinrich tocmai pentru el făcuse comparaţia dintre profesorul Nicolavius şi o bufniţă. În fond, Anselm Schickedanz râsese, şi el, de această glumă mai liberă, dar de fapt nu în sens aprobator, ci cu o intonaţie care însemna: „Vai, Doamne!” Era un băiat brunet, cu şolduri înguste, care avea în toată şcoala faima de tip afurisit. În anul acela, atmosfera din ultima clasă a liceului era excelentă. „Cinstea” care rezulta din faptul că frecventau clasa împreună cu Klaus Heinrich fusese imprimată destul în conştiinţa tinerilor, din diferite părţi; iar Klaus Heinrich nu era omul care să-i fi determinat să nesocotească această îndatorire. Dar faptul că Anselm Schickedanz era un tip afurisit îi ajunsese totuşi, în repetate rânduri, la ureche şi, când îl privea, Klaus Heinrich era dispus – cu un fel de bucurie – să creadă zvonurile, cu toate că nu prea înţelegea bine, cum de ajunsese la asemenea faimă. Se interesă de mai multe ori de el, pe ascuns, sondă, ca din întâmplare şi căută să afle ceva, de la unul sau altul, despre firea afurisită a lui Schickedanz. Nu află nimic precis. Dar răspunsurile, pline de ură sau laudative, îl umplură de presentimentul unei amabilităţi nebune, al unei umanităţi

neîngăduit de superbe, care se afla acolo la îndemâna tuturor ochilor, cu excepţia alor săi; şi acest presentiment era ca o durere. Cineva spusese tocmai cu privire la Anselm Schickedanz şi recursese, fără să-şi dea seama, la formula de adresare interzisă: „Da, alteţă, pe ăsta să-l vedeţi când nu sunteţi de faţă!”

Niciodată n-avea să-l vadă Klaus Heinrich „când nu era de faţă”, niciodată n-avea să se apropie de el, să-l cunoască. Privea pe furiş la el, când îl vedea stând împreună cu ceilalţi, în semicerc, în faţa sa, zâmbind şi concentrat ca şi ei. Dar de faţă cu Klaus Heinrich, băieţii se stăpâneau; propria sa fire era de vină în privinţa asta, o ştia el bine, şi niciodată n-avea să vadă cum era, cum se comporta Schickedanz când se dezlănţuia, fără rezerve. Era ca un fel de gelozie, ca un regret care te doare uşor...

Tot cam în această epocă se situează şi o întâmplare penibilă, ba chiar revoltătoare, despre care perechea mare-ducală n-a aflat nimic, pentru că doctorul Überbein şi-a ţinut gura, şi despre care nici în capitală nu s-a vorbit, deoarece toţi cei care participaseră la ea şi fuseseră de vină au păstrat ulterior o tăcere absolută în privinţa ei, pesemne dintr-un fel de simţământ de ruşine. E vorba de lucrurile lipsite de tact care s-au petrecut cu prilejul prezenţei principelui Klaus Heinrich la balul cetăţenesc din anul acela şi la care a luat parte în special o domnişoară Unschlitt, fiica bogătaşului fabricant de săpun.

Balul cetăţenesc era o manifestare fixă în viaţa de societate a capitalei, o festivitate oficială şi, totuşi, fără gomă, pe care o organiza oraşul în fiecare iarnă; avea loc la restaurantul „La grădina burgheză”, un local mare din cartierul de sud, extins şi renovat de curând, şi care oferea cercurilor burgheze ocazia de a veni în contact cu societatea de la curte. Se ştia că Johann Albrecht nu agrease niciodată această manifestare civilă şi prea puţin rigidă, la care îşi făcea apariţia în redingotă şi unde dansa

o polcă în compania soţiei primarului, şi că obişnuia să se retragă cât mai curând cu putinţă. Cu atât mai plăcută impresie a produs însă faptul că fiul său, al doilea născut, şi-a făcut apariţia încă din acel an, deşi nu era obligat – ba chiar, din câte s-a aflat ulterior – în urma propriei sale insistenţe. Principele îl făcuse – aşa se spunea – pe excelenţa sa von Knobelsdorff mijlocitor al dorinţei sale fierbinţi pe lângă marea ducesă, iar aceasta obţinuse, la rândul ei, aprobarea soţului...

Sărbătoarea a început să se desfăşoare, din punct de vedere formal, în modul tradiţional. Personalităţile cele mai înalte – principesa Katharina într-o rochie de mătase, veche şi vopsită, şi cu o pălăriuţă legată cu panglici sub bărbie, însoţită de copiii ei roşcovani, prinţul Lambert alături de drăgălaşa-i soţie, la urmă Johann Albrecht cu Dorothea – descinseră la „Grădina burgheză”, salutaţi fiind în vestibul de delegaţii municipali, pe ale căror fracuri erau prinse rozete cu panglici lungi. Erau de faţă mai mulţi miniştri, aghiotanţi în ţinută civilă, numeroşi domni şi doamne de la curte, vârfurile societăţii, ba chiar şi moşieri de prin împrejurimi. În marea sală principală, albă, perechea mare-ducală îngădui să-i fie prezentate o serie de persoane şi deschise apoi balul printr-o defilare de perechi, în sunetele muzicii aflate într-un balcon boltit: Johann Albrecht cu primăreasa, Dorothea cu primarul. După aceea – în timp ce polca se transforma într-o horă, iar plăcerea cuprindea pe toată lumea, înfierbântând obrajii şi stabilind relaţii emoţionante, dulci, nostalgice, dureroase, pretutindeni în mijlocul caldelor efluvii umane ale sărbătorii – cele mai înalte personalităţi stăteau aşa cum obişnuiesc să stea cele mai înalte personalităţi la asemenea ocazii: exclusiviste şi zâmbind binevoitor, înşirate pe latura îngustă, de sus, a sălii, sub balconul boltit. Din când în când, Johann Albrecht atrăgea în discuţie câte un domn cu vază, Dorothea câte o doamnă. Cei cărora li se adresa cuvântul se apropiau şi se depărtau repede şi reculeşi, păstrau distanţa stând

înclinaţi şi cu fruntea plecată; dădeau sau clătinau din cap ori râdeau, în poziţia asta, la întrebările şi remarcile ce li se adresau; răspundeau zelos, dăruiţi întrutotul clipei, cu tranziţii subite şi servile de la cea mai lăuntrică veselie, la cea mai profundă seriozitate, cu o pasionalitate a fiinţei care era, fără îndoială, străină de existenţa lor cotidiană şi, pare-se, puternic intensificată. Curioşii, gâfâind încă din cauza dansului, formau un semicerc în jurul lor şi contemplau aceste convorbiri, în fond neesenţiale, pe faţă cu o expresie de ciudată încordare, care se realiza prin aceea că zâmbeau cu sprâncenele ridicate.

Multă atenţie i se acorda lui Klaus Heinrich. În compania a doi veri roşcovani, care făceau parte din armată, dar care erau astăzi tot în costum civil, el se ţinea ceva mai în spatele părinţilor, sprijinindu-se într-un picior, cu mâna stângă proptită în şold mult spre spate, întors pe jumătate spre public şi arătându-şi profilul dinspre partea dreaptă. Un reporter de la *„Curierul rapid”,* care fusese trimis la festivitate, îşi lua note despre el, stând în colţul său. Lumea îl putu vedea pe principe cum îşi salută, cu dreapta înmănuşată, profesorul, pe doctorul Überbein, care venea, cu barba lui roşie şi cu faţa vineţie, de-a lungul frontului de privitori, şi cum îi iese chiar în întâmpinare până la jumătatea sălii. Doctorul, cu nasturi mari de email la plastron, se înclină mai întâi, când Klaus Heinrich îi întinse mâna, apoi începu să-i vorbească numaidecât insistent, în felul său liber şi părintesc. Principele părea să refuze, arborând totuşi un zâmbet neliniştit. Apoi un mare număr de persoane auzi când doctorul Überbein exclamă:

„Nu, prostii, Klaus Heinrich, atunci de ce l-ai mai învăţat? De ce te-a deprins cu el *madame* din Elveţia, încă de la o vârstă fragedă? Nu înţeleg de ce mergi la bal dacă nu vrei să dansezi? Un, doi, trei, acum ai să faci câteva cunoştinţe!”

Şi, continuând să vorbească pe un ton glumeţ, îi

prezentă prinţului cinci tinere fete pe care le prinse de mână fără multe fasoane şi le aduse în faţa lui. Ele înaintară şi se retraseră din nou, una după alta, în mişcarea legănată, ca o alunecare, a reverenţei curteneşti, muşcându-şi cu dinţii buza inferioară, şi dându-şi toată silinţa să execute reverenţa corect. Klaus Heinrich sta cu tocurile lipite şi spunea:

„Îmi pare bine. Îmi pare foarte bine...”

Uneia îi spuse chiar:

„E un bal vesel, nu-i aşa, domnişoară „Da, alteţă mare-ducală, ne distrăm foarte bine” – răspunsese ea cu un glas subţire, ciripit. Era o fată din burghezie, înaltă, deşi cam osoasă, îmbrăcată în tul alb, cu o coafură blondă, ondulată, tapată şi cu cărare, care se înălţa deasupra feţei frumoase; avea un lanţ de aur în jurul gâtului decoltat, sub care se reliefau puternic claviculele, iar mâinile mari şi albe erau înmănuşate. Fata mai adăugă:

„Acum urmează cadrilul. Nu vrea alteţa voastră mare-ducală să danseze cu mine?”

„Nu ştiu... spuse el. Zău că nu ştiu...”

Privi în jur. Într-adevăr, în frământarea sălii prindea să se contureze o rânduială geometrică. Se formară linii, se alcătuiră careuri, lumea îşi lua locul, chema partenerele. Muzica încă tăcea.

Klaus Heinrich îi întrebă pe verii săi. Da, ei luau parte la *lancier,* îşi şi ţineau partenerele de mână.

Lumea mai văzu cum Klaus Heinrich se apropie, din spate, de fotoliul de damasc roşu al mamei sale şi cum îi vorbeşte cu însufleţire în surdină, văzu cum ea transmite întrebarea, cu o superbă rotire a grumazului, soţului ei şi cum marele duce aprobă din cap. Apoi impetuozitatea juvenilă, cu care principele se repezi să nu piardă începutul danţului, stârni unele zâmbete.

Reporterul de la *„Curierul rapid”,* cu notesul într-o mână şi cu creionul în cealaltă, observa din colţul său sala, cu jumătatea superioară a trupului aplecată într-o parte, pentru a vedea pe cine avea să invite prinţul. Era

blonda cea înaltă, cu clavicule pronunţate şi cu mâini mari, albe, domnişoara Unschlitt, fiica fabricantului de săpun. Ea aştepta încă în locul unde o părăsise Klaus Heinrich.

„Sunteţi încă aici? spuse el gâfâind... Îmi daţi voie să vă invit? Haideţi!”

Careurile se completaseră. Colindară o clipă şi nu-şi găsiră loc. Un domn cu rozetă cu panglici se repezi spre ei, apucă de umeri o pereche de tineri şi-i determină să lase liber locul lor de sub candelabru, pentru ca să-l poată ocupa alteţa mare-ducală cu domnişoara Unschlitt. Muzica întârziase, acum se porni să cânte, paşii şi reverenţele începură, iar Klaus Heinrich se învârti împreună cu ceilalţi.

Uşile spre camerele alăturate erau deschise. Într-una din camere se vedea bufetul cu vase pline de flori, cu terine de punş şi cu talere pline de sandvişuri policrome. Danţul se prelungi până acolo; două careuri îşi desfăşurau paşii în camera cu bufetul. În celelalte, erau întinse mese acoperite cu feţe albe, care încă nu erau ocupate.

Klaus Heinrich făcea paşi înainte şi înapoi, zâmbea unor feţe, întindea mâna şi întâlnea mâini, întâlnea tot mereu mâna mare şi albă a partenerei sale, cuprindea cu braţul său drept talia de tul moale, a fetei, şi se învârtea cu ea pe loc, în timp ce mâna stângă, care purta şi ea o mănuşă mică, era proptită în şold. Toţi vorbeau şi râdeau învârtindu-se sau făcând paşi. Principele făcea greşeli, nu-şi aducea aminte, perturba figurile dansului şi se oprea descumpănit, neştiind unde i-e locul.

„Trebuie să-mi atragi atenţia! spuse el în învălmăşeală. Încurc totul! Dă-mi, fără frică, câte-un ghiont!”

Şi fata prinse, treptat-treptat curaj şi-i atrase atenţia, îi comandă, surâzând, să se mişte într-o parte sau într-alta şi chiar îl împinse puţin, la nevoie. Frumoasa fată cu clavicule îşi asumă în special sarcina de a-l dirija.

Buna dispoziţie spori cu fiecare *tour* de dans. Mişcările deveniră mai degajate, strigătele mai îndrăzneţe.

Dansatorii începură să bată parchetul cu picioarele, iar la „înainte” şi „înapoi”, îşi legănau braţele în timp ce se ţineau de mână. Klaus Heinrich bătu şi el cu piciorul în parchet, la început abia schiţat, apoi mai puternic. În schimb, legănatul braţelor căzu în sarcina frumoasei fete, în timp ce înaintau amândoi împreună. Şi, de fiecare dată când dansau vizavi, făcea în faţa lui câte o reverenţă exagerată, ceea ce sporea veselia.

În camera bufetului domneau râsete şi chicote, astfel încât toţi priveau invidioşi într-acolo. Cineva ieşise din careu în timpul dansului, făcuse un salt până la bufet, şterpelise un sandviş şi acum, în timp ce se legăna şi bătea cu piciorul în parchet, mesteca mândru, în râsetele celorlalţi.

„Sunt obraznici! spuse frumoasa fată. Nu se plictisesc defel!”

Şi nu mai avu linişte. Până să bage cineva de seamă, ieşise din rând, zburase printre şiruri, sprintenă şi îndemânatică, apucase un sandviş de dincolo şi se şi întorsese.

Klaus Heinrich fu cel care aplaudă cu mai multă însufleţire. Nu izbuti s-o facă prea bine cu mâna stângă şi, atunci, găsi soluţia să se bată cu mâna dreaptă pe coapsă, îndoindu-se de râs. Apoi se mai linişti şi păli puţin. Se lupta cu sine însuşi... Cadrilul se apropia de sfârşit. Ceea ce voia să facă, trebuia să facă rapid. Căci şi venise rândul lanţurilor englezeşti.

Când aproape că era prea târziu, făcu lucrul pentru care se luptase cu sine. O luă la fugă, alergă în grabă printre dansatori, cerând scuze cu jumătate de voce când se lovea de cineva, ajunse la bufet, apucă un sandviş, se repezi îndărăt şi intră în careul său lunecând pe parchet... Dar asta nu fu tot. Duse sandvişul – era cu ou şi cu sardea – la buzele partenerei sale, fata cu mâinile mari şi albe; ea îndoi puţin genunchiul şi muşcă din el, muşcă, fără să folosească mâinile, cam jumătate... iar el, cu capul dat pe spate, îşi vârî restul în gură!

Exuberanţa careulului se dezlănţui în timpul lanţului mare, care tocmai începea. De jur împrejurul sălii, dansatorii se prinseră de mâini în cruce sau în lanţ şi porniră să meargă şerpuit. Se opriră, elanul şirurilor îşi schimbă direcţia, mai dădură o dată ocol, râzând şi discutând, cu greşeli, încurcături şi îmbulzeli rezolvate rapid.

Klaus Heinrich strângea mâinile, care i se ofereau, fără să ştie ale cui erau. Zâmbea cu inima emoţionată. Părul, periat lins, cu cărare, se zburlise şi câteva şuviţe îi atârnau pe frunte; plastronul cămăşii se umflase şi ieşea puţin din vestă, iar pe chipul lui, în ochii lui înfierbântaţi, se citea acea însufleţire emoţionată care este uneori expresia fericirii. În timp ce mergea şi dădea mâna, spuse de mai multe ori:

„Ne-am distrat tare bine! Ne-am distrat atât de bine!”

Îi întâlni pe verii săi şi le spuse şi lor: „Ne-am distrat nespus de bine, noi, cei de dincolo!”

Urmă apoi bătutul din palme şi revederea, fiecare ajunse la locul lui; Klaus Heinrich se găsea din nou faţă-n faţă cu frumoasa fată cu claviculele vizibile; şi, cum tactul se schimbă, mai cuprinse încă o dată cu braţul talia ei moale şi dansară în vârtej.

Klaus Heinrich nu conducea bine şi se ciocnea nu arareori de alte perechi, deoarece ţinea mâna stângă proptită în şold; dar îşi conduse partenera, de bine de rău, până la uşa camerei cu bufetul unde se opriră şi se răcoriră cu un *bowl* de ananas, care le fu oferit de către slujitori. Se aşezară chiar lângă intrare, pe două taburete de pluş, băură şi discutară, despre balul cetăţenesc, despre alte reuniuni de societate la care frumoasa fată participase până atunci în iarna respectivă...

În vremea asta, un domn din suită, maiorul von Platow, adjutantul de corp al marelui duce, se înfăţişă înaintea lui Klaus Heinrich, se înclină şi ceru îngăduinţa să-i raporteze că alteţele lor regale se retrăgeau. Dar Klaus Heinrich îşi manifestă în mod atât de mişcător dorinţa de a i se

îngădui să mai rămână, încât adjutantul nu putu insista în misiunea sa. Principele scoase nişte exclamaţii de regret, aproape revoltat, şi era, pare-se, cât se poate de dureros impresionat de pretenţia de a pleca acasă chiar atunci.

„Ne distrăm aşa de bine! spuse el ridicându-se şi chiar apucându-l pe maior de braţ. Dragă domnule von Platow, te rog fă-mi un serviciu! Vorbeşte cu excelenţa sa von Knobelsdorff, fă ce vrei – dar să plecăm tocmai acum când ne distrăm atât de bine împreună! Sunt sigur că şi verii mei mai rămân."

Maiorul privi spre frumoasa fată cu mâinile mari şi albe, care-i surâse; zâmbi şi el şi promise să facă tot posibilul. Această mică scenă se petrecu în timp ce, în holul de la intrarea „Grădinii burgheze", marele duce şi marea ducesă îşi luau rămas bun de la delegaţii oraşului. Îndată după aceea, la etajul întâi reîncepu dansul.

Sărbătoarea atinsese apogeul. Tot ce avea caracter oficial trecuse şi, acum, buna dispoziţie era restabilită în drepturi. Mesele acoperite cu feţe albe, din camerele alăturate, erau ocupate de familii care beau *bowl* şi supau. Tinerii năvăleau din când în când, se aşezau pe marginea scaunelor, înfierbântaţi şi agitaţi, ca să înghită, pe fugă, câţiva dumicaţi, să bea un pahar şi să se avânte, apoi, din nou în vârtejul petrecerii. La parter era o berărie în stil vechi, german, foarte frecventată de oameni mai aşezaţi. Marea sală de dans şi camera cu bufetul erau acum în stăpânirea exclusivă a tineretului dornic de dans. Camera cu bufetul era ocupată de vreo cincisprezece sau optsprezece tineri, fiice şi fii ai oraşului, printre care şi Klaus Heinrich. Acolo era un fel de bal particular. Dansau în sunetul muzicii ce răzbătea din sala principală.

În treacăt, fu văzut acolo şi doctorul Überbein, profesorul particular al principelui, care avu o scurtă discuţie cu elevul său. Fu auzit amintind, cu ceasul în mână, că domnul von Knobelsdorff se află jos în berărie şi că va reveni ca să-l ia pe principe. Apoi plecă. Ceasul era zece şi jumătate.

Şi, în timp ce el era jos, la o halbă de bere, conversând cu prietenii numai un ceas, cel mult un ceas şi jumătate, în camera cu bufetul se petrecuseră acele întâmplări revoltătoare, acele excese de neînţeles cărora le pusese apoi capăt chiar el, dar din păcate prea târziu.

Bowl-ul pe care-l bea lumea era uşor, conţinea mai mult sifon decât şampanie şi, dacă tineretul îşi cam pierduse echilibrul interior din cauza lui, de vină era mai curând beţia dansului decât tăria vinului. Dar, având în vedere caracterul prinţului şi originea solidă a restului societăţii, această stare de lucruri nu era suficientă pentru a explica cele ce s-au petrecut. Aici şi-a produs efectul, şi de-o parte şi de cealaltă, o altă ameţeală, stranie... Ciudăţenia a fost că Klaus Heinrich a urmărit cu precizie diferitele stadii ale acestei ameţeli şi că totuşi n-a fost în stare sau n-a avut voinţa să scape de ea.

Era fericit. Simţea în obrajii săi aceeaşi înfierbântare pe care o vedea şi pe chipurile celorlalţi şi privirea sa, voalată de o dulce ameţeală, rătăcea prin jur, cuprindea, plină de entuziasm, o figură după alta şi spunea: „Noi!” Gura lui rostea, cu un glas interiorizat şi fericit, doar mici propoziţiuni care conţineau un „noi”. „Noi vrem să ne aşezăm, noi vrem să dansăm iar, noi vrem să bem, noi alcătuim două careuri...” În special fetei cu claviculele vizibile, Klaus Heinrich îi spunea doar lucruri cu „noi”. Uitase complet de mâna stângă, care atârna în jos, nu se simţea stingherit de ea, în bucuria sa, şi nici nu se gândea s-o ascundă. Unii vedeau de-abia acum cum stau, de fapt, lucrurile cu ea şi priveau curioşi sau cu o grimasă involuntară la mâneca prea scurtă a fracului, la mănuşa mică de piele albă-glacé care acoperea mâna şi care se cam murdărise. Dar, întrucât Klaus Heinrich nu-şi făcea nicio grijă în legătură cu ea, prinseră cu toţii curaj şi în privinţa asta, şi se întâmplă ca, în timpul dansului în cerc sau rotit, câte cineva să-l apuce fără jenă de mâna malformată...

El n-o trăgea îndărăt. Se simţea purtat, ba mai mult,

aruncat de colo până colo de bunăvoinţă, de o bunăvoinţă puternică, dezlănţuită, care sporea şi se înfierbânta prin ea însăşi, care îl asalta tot mai fără jenă, care punea stăpânire pe el tot mai brutal şi mai de aproape, luându-l, triumfătoare, pe umeri. Ce se-ntâmpla? Era greu de precizat, greu de sesizat. Pluteau prin aer cuvinte, strigăte discontinui, nerostite, dar exprimate de mutrele oamenilor, de atitudinile lor, de tot ceea ce făceau şi spuneau. „Şi el, o dată, să...!” „Coborâţi-l, coborâţi-l până la noi...!” „Puneţi mâna, hai, puneţi mâna...!” O fată mărunţică, cu nasul cârn, care-l invită la un galop, când fu rândul doamnelor să aleagă, spuse foarte limpede, fără nicio legătură evidentă: „Ei, şi!”, în timp ce se pregătea s-o pornească în goană cu el.

El văzu în ochii tuturor mocnind o plăcere şi văzu că plăcerea lor era să-l coboare până la ei, să-l aibă printre ei, acolo jos. În bucuria sa, în visul său de-a fi cu ei, printre ei, de-a fi unul dintre ei, răzbătea din când în când o constatare rece, sfâşietoare, cum că se înşela, că acel „noi”, cald şi superb, îl minţea; îşi dădea seama că, totuşi, nu se contopea cu ei, ci rămânea centru şi obiect al atenţiei lor, dar altfel decât de obicei, şi anume într-un sens rău. Erau duşmani întrucâtva, o vedea din pofta de distrugere din ochii lor. Desluşea ca din depărtare, cu o spaimă straniu de fierbinte, cum frumoasa fată cu mâinile mari şi albe îl striga pur şi simplu pe nume, şi-şi dădea bine seama, că o făcea în alt sens, decât atunci când doctorul Überbein îi spunea doar „Klaus Heinrich”. Într-un anumit sens, ea avea dreptul şi permisiunea s-o facă: dar dacă el singur nu-şi păzea demnitatea, nu era oare nimeni acolo care s-o facă în locul lui? Avea senzaţia că parcă toţi smuceau de hainele lui; şi, uneori, răzbătea ceva sălbatic şi batjocoritor din exuberanţa asta. Un tânăr înalt, blond, cu ţvicăr pe nas, strigă tare, ca să audă toată lumea, când se lovi de el în timpul dansului: „Trebuie neapărat?” Fu o adevărată răutate felul în care tânăra fată frumoasă se învârti cu el, braţ la braţ, ca-ntr-un

vârtej, îndelung şi cu dinţii rânjiţi, până ce ameţiră de tot. În timp ce făceau piruete, Klaus Heinrich privea cu ochii împăienjeniţi la claviculele ce se conturau pe decolteul ei, acoperite de pielea întinsă, albă şi uşor granulată...

Căzură. Se-nvârtiseră prea nebuneşte şi, când încercară să oprească vârtejul, căzură cât erau de lungi; iar peste ei căzu, împiedicându-se, o a doua pereche, de altfel, nu chiar de la sine, ci mai curând împinsă de tânărul înalt cu ţvicăr. Se produse o învălmăşeală şi Klaus Heinrich auzi deasupra sa, în cameră, corul pe care-l cunoştea din curtea şcolii, când încercase o mică glumă pentru a înviora atmosfera, un „ha, ha, ha!”, dar, aici, mai răutăcios şi mai dezlănţuit...

Când, puţin după miezul nopţii, doctorul Überbein îşi făcu apariţia în pragul camerei cu bufetul, din păcate cu oarecare întârziere, i se oferi următoarea privelişte: tânărul său elev şedea, de unul singur, pe o sofa de pluş verde, lângă peretele lateral din stânga, cu fracul în dezordine şi împodobit în fel şi chip. O mulţime de flori, care înfrumuseţaseră mai înainte bufetul, în două vase chinezeşti, erau vârâte în răscroiala vestei, între nasturii plastronului, ba chiar între gulerul tare şi gât; în jurul gâtului avea un lănţug de aur care aparţinea fetei cu claviculele vizibile; iar pe cap i se legăna, în chip de pălărie, capacul plat de metal al unui vas de *bowl.* El murmura: „Ce faceţi... ce faceţi...”, în timp ce grupul de dansatori, ţinându-se de mâini, în semicerc, se legănau la dreapta şi la stânga, ca la horă, cu chiote, râsete şi chicote abia reţinute şi cu strigăte de „ha, ha, ha”.

Pe chipul vineţiu al doctorului Überbein apăru, sub ochi, o roşcată care părea nespus de stranie şi de neverosimilă.

„Încetaţi! Încetaţi!” strigă el cu glas răsunător şi, în liniştea, consternarea şi luciditatea ce se produse brusc, merse cu paşi mari spre principe, îndepărtă, cu două-trei gesturi, florile, aruncă lanţul şi capacul cât colo, se înclină apoi şi spuse cu o mină serioasă: „Îmi daţi voie s-o rog pe

alteţa voastră acum...”

„Am fost un măgar, am fost un măgar!” repetă el afară.

Klaus Heinrich părăsi balul cetăţenesc în compania sa.

Aceasta a fost penibila întâmplare care s-a petrecut în ultimul an de şcoală al lui Klaus Heinrich. După cum am spus, niciunul dintre participanţi n-a scos un cuvânt despre asta – nici chiar doctorul Überbein n-a mai atins această problemă faţă de prinţ, de-a lungul anilor; şi, cum nimeni n-a folosit cuvinte pentru a exprima acest lucru, a rămas fără substanţă şi s-a pierdut curând, cel puţin aparent, în negura uitării.

Balul cetăţenesc avusese loc în ianuarie. Marţea grasă, în care se încheia carnavalul cu balul curţii, şi marea recepţie din palatul vechi, cu care sfârşea anotimpul distracţiilor de societate – festivităţi la care Klaus Heinrich încă nu participa – trecuseră de mult. Apoi veni Paştele şi, odată cu el, încheierea anului şcolar: examenul de maturitate al lui Klaus Heinrich, acea frumoasă formalitate, la care întrebarea: „nu-i aşa alteţă mare-ducală?” se repetă de atâtea ori din partea profesorilor şi la care principele îşi justifică, printr-o ţinută agreabilă, locul excelent obţinut în clasificaţie. N-a fost un moment epocal; Klaus Heinrich a mai rămas în continuare în reşedinţă. Dar după Rusalii se apropie a optsprezecea aniversare a sa şi, totodată, un ansamblu de acţiuni festive, cu care fu sărbătorit acest serios moment crucial din viaţa sa şi care-i impuse, zile de-a rândul, obligaţii înalte şi încordate.

Atinse pragul dintre adolescenţă şi maturitate şi fu declarat major. Pentru prima oară de la botezul său, fu centrul tuturor atenţiilor şi susţinătorul rolului principal la marea ceremonie; dar, în timp ce atunci se lăsase tăcut, iresponsabil şi pasiv, în voia etichetei care domnea în jurul său, purtându-l, astăzi îi revenea obligaţia – în cadrul prescripţiilor ei obligatorii şi al liniilor ei strict arcuite şi învăluit de drapajul importantelor ei uzanţe – să se prezinte într-o ţinută demnă şi cu maniere frumoase, dar

şi cu vizibilă degajare, spre satisfacţia şi înălţarea sufletească a privitorilor.

De altfel nu era vorba de drapaj numai în sens figurat, căci principele purta în această împrejurare, o mantie de purpură, o piesă de garderobă, decolorată şi teatrală, care slujise până atunci tatălui şi bunicului său, cu ocazia majoratului lor, şi din care, în ciuda aerisirii ei timp de zile întregi, nu ieşise complet mirosul de naftalină. Mantia de purpură făcuse parte odinioară din costumul ordinului cavaleresc al pajurii grimmburgheze, dar nu mai era în uz decât ca ţinută de ceremonie pentru principii care deveneau majori. Albrecht, marele duce moştenitor, nu purtase niciodată acest exemplar de familie. Întrucât ziua naşterii sale cădea iarna, o petrecea totdeauna în sud, într-o localitate cu aer cald şi uscat, unde intenţiona să plece şi în toamna aceasta; şi, întrucât starea sănătăţii nu-i îngăduise călătoria în patrie cu prilejul celei de a optsprezecea aniversare a sa, se mulţumiseră să-l declare, oficial, major în lipsa sa şi să renunţe la actul solemn de la curte...

În ceea ce-l priveşte pe Klaus Heinrich, domnea o singură părere, în special printre reprezentanţii opiniei publice, şi anume că mantia îi venea excepţional de bine; iar el însuşi o simţea, în ciuda faptului că-i stânjenea mişcările, ca pe o adevărată binefacere, întrucât îi uşura ascunderea mâinii stângi. Între patul cu baldachin şi dulapurile pântecoase din dormitorul său, aşezat la etajul al doilea, cu ferestrele spre curtea cu tufa de trandafiri, se pregăti amănunţit şi precis pentru reprezentare, cu ajutorul lacheului de cameră, Neumann, un om liniştit şi meticulos, care-i fusese repartizat de curând ca garderobier şi servitor personal. Neumann pornise de la meseria de frizer şi era stăpânit, mai cu seamă în direcţia profesiunii sale iniţiale, de acea conştiinciozitate pătimaşă, de acea insuficientă cunoaştere a idealului din care rezultă priceperea superioară. Nu bărbierea ca oricare, nu se mulţumea cu faptul că nu mai rămânea

niciun fir în barbă; de rândul ăsta îl bărbieri în aşa fel încât să şteargă orice umbră de barbă, orice amintire a ei, şi nu numai că nu irită pielea, dar o făcu să fie din nou moale şi netedă. Îi tăie şi părul lui Klaus Heinrich, în unghi perfect drept deasupra urechii, şi-l aranjă cu tot zelul pe care-l impunea, după părerea sa, această pregătire pentru prezentarea în cadrul unei ceremonii. Ştiu să aleagă cărarea, în aşa fel încât să pornească de deasupra ochiului stâng şi să meargă pieziş până la vârtejul din creştetul capului, ca să nu se zburlească, acolo sus, vreo şuviţă sau vreun fir de păr; ştiu să perie părul spre spate ca o colină stabilă, pe partea dreaptă a capului, în aşa fel încât să nu-l poată deranja nici pălăria nici coiful. Apoi, cu ajutorul lui Neumann, Klaus Heinrich se strânse cu grijă în uniforma sa de sublocotenent de grenadieri de gardă, al cărei guler înalt, plin de trese, şi mulare pe trup favorizau o ţinută controlată; îşi puse panglica de mătase galbenă ca lămâia şi lanţul de aur plat al ordinului casei şi coborî în galeria tablourilor, unde aşteptau membrii familiei restrânse şi rubedeniile din străinătate ale perechii mari-ducale. Toate rangurile curţii aşteptau în Sala cavalerilor de alături; acolo, Johann Albrecht îl îmbrăcă, personal, pe fiul său cu mantia roşie.

Domnul von Bühl zu Bühl alcătuise un cortegiu, cortegiul ceremonial, cu care trecură din Sala cavalerilor în Sala tronului, şi asta îi dăduse destulă bătaie de cap. Componenţa curţii îngreuna o rânduire impresionantă în cortegiu; în special, domnul von Bühl se plângea de lipsa de funcţii superioare la curte, care ieşea în evidenţă cât se poate de simţitor la asemenea ocazii. Totodată întreba pe oricine întâlnea, de unde să ia o grupă demnă pentru deschis cortegiul, când demnităţile supreme sunt reprezentate doar de prim-maestrul de vânătoare al curţii, von Stieglitz, şi de directorul spectacolelor mari-ducale, un general beteag de un picior.

În timp ce, ca prim-mareşal al curţii, ca prim-maestru de ceremonii şi ca mareşal al casei – cu îmbrăcămintea sa

brodată şi cu părul său fals, castaniu, cu ordinele ce-l acopereau tot, ca pe un rege de bal costumat, cu ţvicărul de aur pe nas, mergea în urma cadeţilor – costumaţi ca paji şi cu cărarea deasupra ochiului stâng – legănându-se şi sprijinindu-şi bastonul înalt pe parchet, domnul von Bühl zu Bühl recapitula în minte, grijuliu, cine venea în urma sa. Câţiva camerieri – nu mulţi, că mai avea nevoie de câţiva şi la coada cortegiului – cu pălăria cu pene sub braţ şi cu cheia pe cusătura din spate a vestonului, în dreptul taliei, îl urmau purtând ciorapi de mătase în picioare. Domnul von Stieglitz şi teatrala excelenţă şchioapă, veneau în urma lor precedându-l pe prinţul Klaus Heinrich; acesta alcătuia miezul propriu-zis al cortegiului şi mergea, cu mantia lui, între preaînalţii părinţi, urmat fiind de fratele său Albrecht şi de sora sa Ditlinde. În spatele supremelor personalităţi păşea mai întâi, cu cutele lui jucăuşe la ochi, ministrul casei şi preşedintele consiliului von Knobelsdorff. Urma apoi un mic grup de aghiotanţi şi de doamne de onoare: generalul conte von Schmettern şi maiorul von Platow, un conte Trümmerhauff, văr al directorului finanţelor curţii, ca însoţitor militar al marelui duce moştenitor, şi doamnele mari-ducese sub conducerea astmaticei baroane von Schulemburg-Tressen. Veneau după aceea, însoţiţi şi urmaţi de adjutanţi, camerieri şi doamne de onoare: principesa Katharina împreună cu progeniturile ei roşcovane, principele Lambert cu gingaşa sa soţie şi rudele din străinătate sau reprezentanţii lor. Cortegiul era încheiat de paji.

Astfel merseră cu paşi măsuraţi din Sala cavalerilor prin Camerele frumoase, prin Sala celor douăsprezece luni şi prin Sala de marmoră, în Sala tronului. Lacheii, cu găetane roşcat-aurii pe fracurile lor maro, de gală, stăteau, câte doi şi cu o poză teatrală, la uşile cu canaturile deschise. Prin ferestrele largi năvălea pretutindeni, vesel şi fără menajamente, soarele dimineţii de iunie. În timpul acestei defilări între părinţii săi, Klaus

Heinrich privea în jur, la pustietatea cu zorzoane şi la fastul deteriorat al încăperilor pentru recepţii, cărora le lipsea acum transfigurarea conferită de lumina artificială. Ziua însorită lumina vesel şi lucid decăderea lor. Marile lustre, atârnate de tije îmbrăcate în ţesături şi dezbrăcate azi de husele lor, înălţau spre tavan pădurici rigide de lumânări fără flăcări; dar pretutindeni lipseau din prisme, ghirlandele de cristal ale coroanelor erau sparte, astfel încât făceau impresia că sunt cariate şi ştirbe. Tapiseria de mătase şi damasc a mobilelor de gală – care se lăfăiau, cu arcuri rigide, cu braţe largi şi într-o înşirare monotonă, de-a lungul pereţilor – era destrămată, iar poleiala de aur scorojită; mari pete albe întrerupeau câmpul luminos al înaltelor oglinzi flancate de aplice cu braţe multe, iar faldurile draperiilor decolorate în parte şi pălite în locurile unde erau strânse cu şnururi, lăsau să se zărească lumina, ici-colo, prin găurile făcute de molii. În multe locuri, şipcile aurite sau argintate ale panourilor tapetului se desprinseseră şi stăteau depărtate de perete; iar în Sala argintie din suita Camerelor frumoase – unde marele duce obişnuia să dea audienţe solemne în grup şi în al cărei mijloc se afla o măsuţă de sidef pe un picior de argint în chip de trunchi de copac – chiar căzuse, pur şi simplu, o bucată din stucul argintiu al plafonului, şi acum se vedea, acolo sus, un gol mare, alb, de gips...

Dar de ce, cu toate astea, aveai impresia că încăperile ţineau totuşi piept luminii lucide şi râzătoare a zilei, că o înfruntau cu mândrie şi dispreţ? Klaus Heinrich îl privi pe tatăl său dintr-o parte... Starea încăperilor nu părea să-l pună în încurcătură. Marele duce fusese întotdeauna de statură mijlocie; acum parcă se mai micşorase cu vârsta. Dar mergea cu capul dat, autoritar, pe spate, cu panglica galbenă ca lămâia, a ordinului, peste uniforma de general, pe care şi-o pusese azi, cu toate că n-avea înclinaţii militare; de sub fruntea înaltă şi pleşuvă şi de sub sprâncenele încărunţite, ochii lui albaştri şi umbriţi de oboseală priveau cu trufie ostenită în depărtare, iar de la

cele două vârfuri ale mustăcioarei albe, răsucite în furculiţă, porneau, săpate adânc în pielea gălbejită de vârstă, cele două brazde ce se pierdeau, cu o expresie de dispreţ, în barbă... Nu, ziua luminoasă n-avea nicio putere asupra sălilor; deteriorările nu numai că nu dăunau demnităţii lor, ci chiar o sporeau întrucâtva. Cu înalta lor ambianţă incomodă, cu simetria lor teatrală, cu atmosfera de scenă sau de biserică, straniu de stătută, ele se opuneau, cu rece renunţare, lumii aerisite şi încălzite de soare, de afară – lăcaşuri severe ale unui cult reprezentativ, pe care Klaus Heinrich îl slujea solemn astăzi, pentru întâia oară...

Intrară în vastitatea alb-aurie a Sălii tronului, printre perechile de lachei, care strângeau din buze cu o expresie de neîndurare, închizând ochii. Exerciţiile pline de evlavie, un fel de scufundare şi tălăzuire, hârşâitul piciorului, plecăciunea şi salutul – toate începură şi continuară prin sală de-ndată ce depăşiră frontul oaspeţilor poftiţi la festivitate. Erau diplomaţi cu soţiile lor, nobilime de la curte şi de la ţară, corpul de ofiţeri din reşedinţă, miniştrii printre care se zărea mutra silit-încrezătoare a noului ministru de finanţe Krippenreuther, cavalerii marelui ordin al pajurii grimmburgheze, preşedintele parlamentului landului, tot felul de demnitari. Iar sus de tot, în mica lojă situată pe latura intrării, deasupra oglinzii celei mari, se zăreau reprezentanţii presei, care luau note cu înfrigurare şi priveau, unii peste umerii celorlalţi... în faţa baldachinului tronului – o alcătuire de pluş cu faldurile strânse simetric, încununată de pene de struţ şi tivită cu garnituri de aur, care ar fi avut nevoie să fie renovată – cortegiul se împărţi ca la polcă, executând cu precizie evoluţiile prescrise. Pajii şi camerierii cotiră la dreapta şi la stânga, domnul von Bühl zu Bühl merse de-a-ndăratelea, cu faţa spre tron şi cu bastonul ridicat şi se opri locului în mijlocul sălii. Perechea mare-ducală şi copiii ei urcară treptele rotunjite şi tapisate cu roşu, până la teatralele fotolii

arcuite în afară şi aurite, care aşteptau acolo sus. Ceilalţi membrii ai casei se rânduiră, împreună cu alteţele din străinătate, de ambele laturi ale tronului; îndărătul lor se înşiră suita, doamnele de onoare, cavalerii de serviciu, iar treptele fură ocupate de paji. La un semn din mână al lui Johann Albrecht, domnul von Knobelsdorff, care mai întâi rămase în aşteptare vizavi de tron, se îndreptă în grabă, cu ochi zâmbitori şi într-o linie curbă bine calculată, spre măsuţa acoperită cu catifea, aşezată lateral în faţa treptelor, şi începu formalităţile oficiale pe baza mai multor documente.

Klaus Heinrich fu declarat major şi, prin asta, capabil şi îndreptăţit să poarte coroana, dacă împrejurările ar cere asemenea lucru. La acest pasaj, ochii tuturor se îndreptară spre el şi spre alteţa sa regală Albrecht, fratele său, care sta alături de el. Marele duce moştenitor purta uniforma de căpitan de cavalerie a regimentului de husari din care făcea parte cu numele. Din gulerul cu galoane de argint ieşea la iveală, nemilităreşte, gulerul scrobit, alb, de croială civilă, pe care se odihnea capul lui fin, inteligent şi bolnăvicios, cu craniul alungit şi cu tâmplele înguste, cu o mustaţă blondă-pai, încă nedefinită pe buza de sus; iar ochii albaştri, care văzuseră moartea, priveau însinguraţi... De bună seamă nu un cap de călăreţ, dar atât de zvelt şi neasemuit de nobil, încât Klaus Heinrich, cu pometii săi populari, părea aproape vulgar pe lângă el. În timp ce toţi îl priveau, marele duce moştenitor îşi făcu, ca de obicei, gura mică, ţuguie puţin buza de jos, scurtă şi rotunjită, sugându-şi uşor buza de sus.

Toate ordinele ţării îi fură conferite prinţului devenit major, chiar şi crucea Albrecht şi marele ordin al pajurii grimmburgheze, cu excepţia ordinului pentru fidelitate ale cărui însemne le avea de când împlinise zece ani. Apoi avu loc marea prezentare a felicitărilor, în cadrul unei defilări a invitaţilor, conduse de fandositul domn von Bühl, – după care urmă micul-dejun de gală în Sala de marmoră şi în Sala celor douăsprezece luni...

În zilele următoare, principilor străini li se oferiră distracţii. Se organiză o serbare în parcul de la Hollerbrunn, cu jocuri de artificii şi cu dans pentru tineretul de la curte. Se întreprinseră plimbări solemne cu trăsura, cu paji. Prin peisajul estival, la Mombrillant, la Premiul vânătorului, la mina Haderstein; iar poporul – acest neam cu ochi visători şi cu pometii aşezaţi prea sus – prezentă felicitări, stând pe şosele şi strigând „trăiască” pentru sine însuşi şi pentru reprezentanţii săi. În capitală, fotografia lui Klaus Heinrich fu atârnată în vitrinele negustorilor de artă, iar *„Curierul rapid”* publică chiar un portret, un desen popular şi straniu idealizat, care-l reprezenta pe principe cu mantia de purpură. Apoi mai pe urmă încă o zi mare: se procedă la încadrarea formală a lui Klaus Heinrich în armată, în regimentul grenadierilor de gardă.

Lucrurile se petrecură astfel: regimentul, care urma să aibă onoarea de a-l număra pe Klaus Heinrich printre ofiţerii săi, fu dispus într-un careu deschis în piaţa Albrecht. La mijloc fluturau multe egrete; erau de faţă principii casei, generalii. Publicul – formând o masă negricioasă în faţa tabloului policrom – se îngrămădea îndărătul cordoanelor. În mai multe locuri, aparate fotografice erau îndreptate spre locul acţiunii. Marea ducesă, împreună cu prinţesele şi doamnele de onoare, priveau spectacolul de la ferestrele palatului vechi.

Klaus Heinrich, îmbrăcat în uniformă de sublocotenent, se prezentă mai întâi, cu tot protocolul, marelui duce în palat. Grav, fără a se gândi măcar să zâmbească, păşi înaintea tatălui său, pentru a-i raporta oficial, cu călcâiele lipite, că s-a prezentat la ordin. Marele duce îi mulţumi scurt, de asemenea fără un zâmbet, şi se duse şi el jos, în piaţă, urmat de aghiotanţi, în mare ţinută şi cu egreta fâlfâind. Klaus Heinrich păşi în faţa drapelului plecat în jos – o bucată de mătase brodată, decolorată şi pe jumătate ferfeniţită – şi depuse jurământul. În fraze sacadate şi glas tăios, de comandă, de care se servea în mod special

în acest scop, marele duce ţinu un discurs, în care se adresă fiului său cu „alteţa voastră mare-ducală” şi-i strânse principelui mâna în public. Colonelul grenadierilor de gardă, cu faţa îmbujorată, strigă un „ura” pentru marele duce, la care se alăturară oaspeţii, regimentul şi publicul. Urmă apoi o paradă şi totul se termină cu un mic-dejun milităresc în palat.

Acest frumos act din piaţa Albrecht era fără însemnătate practică, îşi avea valoarea în sine. Klaus Heinrich nu intră în serviciul militar activ, ci se duse, încă în aceeaşi zi, împreună cu părinţii, cu fratele şi cu sora sa, la Hollerbrunn, pentru a petrece vara acolo, în răcoroasele camere vechi-francone de pe malul râului, între boschetele ca nişte ziduri ale parcului, şi pentru a merge apoi, în toamnă, la universitate. Căci asta corespundea planului prestabilit al vieţii sale: în toamnă se înscrise pentru un an la Universitate, nu la cea din capitală, ci la cea de-a doua din ţară, şi anume în compania doctorului Überbein, preceptorul său.

Numirea acestui tânăr savant ca mentor se datora iarăşi dorinţei speciale, susţinute cu însufleţire, a prinţului şi, tocmai în ceea ce priveşte personalitatea preceptorului şi camaradului mai în vârstă pe care Klaus Heinrich urma să-l vadă alături de el în timpul acestui an de libertate studenţească, forul autorizat crezu de cuviinţă că trebuie să ţină seama de manifestarea expresă a voinţei sale. Cu toate acestea, unele lucruri pledau împotriva unei asemenea alegeri: era nepopulară; cel puţin fu dezaprobată, cu glas tare sau în surdină, în multe cercuri.

Raoul Überbein nu era iubit în capitală. Toată consideraţia pentru medalia sa de salvator şi pentru înspăimântătoarea sa râvnă; dar omul acesta nu era un concetăţean agreabil, un coleg plăcut, un funcţionar ireproşabil. Cei mai bine intenţionaţi vedeau în el un om ciudat, cu un fel de a fi îndârjit şi nefericit în truda sa neostoită, un om care nu ştia ce e duminica, repaosul, destinderea, şi care, după împlinirea datoriei, nu se

pricepea să fie un om printre oameni. Acest fiu natural al unei aventuriere se ridicase prin muncă, fără mijloace materiale, din adâncurile societăţii, dintr-o tinereţe sumbră şi fără perspective, printr-o voinţă dârză, până la treapta de învăţător, de titrat universitar, de profesor de liceu; ajunsese – „obţinuse”, cum spuneau unii – să fie chemat la colegiul de la „Fazanerie” ca profesor al unui principe din neam de mare duce; şi, cu toate astea, nu-şi afla odihnă, satisfacţie, bucuria tihnită a vieţii. Dar viaţa, cum remarcase foarte adecvat un cap deştept în legătură cu doctorul Überbein, viaţa nu se rezolvă în cadrul profesiunii şi al realizărilor, ci îşi are cerinţele şi îndatoririle ei pur omeneşti, a căror ignorare înseamnă un păcat mai greu decât o anumită jovialitate faţă de sine şi faţă de alţii, în domeniul muncii; şi, oricum, nu se poate considera o personalitate armonioasă decât cel care ştie să dea fiecărui lucru – profesiunii şi faptului de a fi om, vieţii şi realizării – ceea ce este al său. Lipsa de sentiment colegial al lui Überbein trebuia să influenţeze în defavoarea lui. Evita orice sociabilitate faţă de tovarăşii de profesiune; iar relaţiile sale de prietenie se limitau la o persoană dintr-o altă ramură a ştiinţei, un medic şi specialist în boli de copii cu puţin simpaticul nume de Sammet, care avea de altfel multă clientelă şi cu care poate că Überbein se potrivea în privinţa anumitor trăsături de caracter. Doar extrem de rar – şi atunci doar ca o favoare – participa la masa permanentă care îi reunea pe profesorii de liceu, după truda şi povara zilei, la un pahar de bere, la un joc de cărţi, la un schimb de idei liber asupra chestiunilor publice; în rest îşi petrecea serile – după cum se ştia de la gazda sa – şi o mare parte din noapte cu munca ştiinţifică, în camera sa de lucru – în timp ce culoarea feţei îi devenea, în mod constant, mai vineţie, iar în ochi i se citea efortul excesiv. Autorităţile se văzuseră determinate, la scurtă vreme după reîntoarcerea sa de la castelul „Fazaneria”, să-l numească profesor definitiv. Ce mai voia să ajungă?

Director? Profesor universitar? Ministru al învăţământului? Un lucru era sigur şi anume că, în lipsa de măsură şi neostoiala râvnei sale, se ascundea – sau mai curând nu se mai ascundea – lipsa de modestie şi aroganţa. Comportarea lui, felul lui fanfaron de a vorbi tare şi tăios supăra, enerva, îndârjea. Faţă de colegii mai în vârstă sau de superiorii din corpul profesoral nu păstra tonul care s-ar fi cuvenit. Se purta părinteşte cu oricine, de la director până la cel mai mărunt profesor suplinitor; iar felul său de a vorbi despre sine, ca despre un om care „a dat cu nasul prin multe”, şi de a se fuduli cu „destin şi tărie încordată”, manifestând totodată un binevoitor dispreţ faţă de toţi cei „care n-au nevoi” şi care „îşi aprind dimineaţa un trabuc”, era fără îndoială plin de îngâmfare. Elevii îl iubeau şi el obţinea rezultate excelente, asta-i adevărat. Dar, în rest, doctorul avea mulţi duşmani în oraş, mai mulţi decât nici prin vis nu i-ar fi trecut; iar rezerva generală, cum că influenţa lui asupra prinţului n-ar fi fost chiar de dorit, fu exprimată până şi de o parte din presă...

Oricum, Überbein căpătă concediu de la şcoala latinească şi vizită mai întâi singur, ca responsabil cu încartiruirea, vestitul orăşel studenţesc, între ale cărui ziduri avea să petreacă Klaus Heinrich anul de splendidă viaţă studenţească; iar la întoarcere fu primit în audienţă de ministrul casei mari-ducale, excelenţa sa von Knobelsdorff, pentru a i se da obişnuitele instrucţiuni. Conţinutul lor era că rezultatul cel mai de seamă al acestui an urma să conste în faptul că, pe terenul comun al libertăţii academice, trebuia creată o tradiţie de camaraderie între fiul de suveran şi tineretul studenţesc; şi asta din interese generale dinastice; formulări incontestabile, care fură rostite pe un ton relativ superficial de către domnul von Knobelsdorff şi care fură repetate de către doctorul Überbein cu o plecăciune mută, în timp ce-şi strâmbă puţin gura, împreună cu barba sa roşie. Apoi urmă plecarea lui Klaus Heinrich la Universitate, împreună cu mentorul său, cu un docar şi cu

câţiva servitori.

Un an frumos, învăluit de farmecul libertăţii muzelor, în văzul publicului şi în oglinda reportajelor presei, dar o pondere obiectivă sub toate aspectele. Temerile, cum că doctorul Überbein s-ar fi putut să-l incomodeze pe prinţ, cu pretenţii prea greoaie, greşite şi fals înţelese, într-un sens ştiinţific obiectiv, fură spulberate. Se vădi, dimpotrivă, că doctorul ştia să facă bine deosebire între propria sa formă de existenţă, serioasă, şi cea înaltă a elevului său. Pe de altă parte (indiferent dacă din vina mentorului sau a prinţului însuşi), lucrurile rămaseră, şi în privinţa instrucţiunii, a lipsei de constrângere şi a camaraderiei degajate, la o formă de rudiment ponderat şi pur simbolic, astfel încât nici ştiinţa şi nici lipsa de constrângere nu putură fi considerate ca un aspect esenţial şi propriu-zis al acestui an. Aspectul esenţial şi propriu-zis a fost, după câte se pare, anul în sine, ca un obicei şi o formalitate frumoase, cărora Klaus Heinrich li s-a supus cu o ţinută adecvată, aşa cum se supusese exerciţiilor de reprezentare, cu prilejul ultimei sale aniversări; numai că, acum, nu cu mantia de purpură, ci uneori cu o şapcă studenţească colorată, zisă *şturmer,* cu care *„Curierul rapid”* se grăbi să-l înfăţişeze publicului, într-o fotografie.

În ceea ce priveşte studiul, înmatricularea s-a efectuat fără vreo festivitate deosebită, dar nu fără a se pune în evidenţă onoarea care îi revine facultăţii prin primirea lui Klaus Heinrich în mijlocul său; iar cursurile la care asista, începeau cu formula: „Alteţă mare-ducală!” De la vila drăguţă şi îmbrăcată în verdeaţă, pe care mareşalul curţii tatălui său i-o închiriase pe o stradă cu grădini, distinsă şi nu prea scumpă, Klaus Heinrich mergea la cursuri cu docarul şi cu un servitor în spatele său, fiind remarcat şi salutat de publicul de pe stradă; la facultate şedea cu conştiinţa că toate aceste lucruri sunt neesenţiale şi inutile pentru înalta sa chemare, dar mima, totuşi, o expresie de atenţie politicoasă. Anecdote agreabile

circulau pe seama lui şi înălţau sufletele: anume, cum ştia prinţul să-şi manifeste participarea. Către sfârşitul unei ore de curs despre Istoria naturală (căci prinţul frecventa şi asemenea cursuri pentru „privirea de ansamblu”), profesorul umpluse cu apă o sferă de metal, pentru a ilustra teoria, şi enunţase că apa va fi făcută să îngheţe şi, ca urmare a dilatării, va sparge învelişul de metal; în ora următoare avea să prezinte fragmentele. În această ultimă privinţă nu-şi ţinuse însă făgăduiala, probabil din uitucenie; în următoarea oră de curs, studenţii nu avuseseră prilejul să vadă sfera spartă. Atunci Klaus Heinrich se interesase de rezultatul experienţei. La sfârşitul cursului se amestecase, ca oricare altul, printre ceilalţi studenţi care-l înconjurau pe profesor interpelându-l, şi îi adresase, cu toată simpatia următoarele cuvinte: „A explodat bomba?”, la care profesorul, incapabil să se dumirească în primul moment, îi exprimase apoi, cu o agreabilă surpriză, ba chiar cu emoţie, mulţumirile sale pentru binevoitorul interes.

Klaus Heinrich era oaspete al unei corporaţii studenţeşti – numai oaspete, deoarece n-avea voie să se dueleze – şi asista când şi când, cu *şturmerul* în cap, la reuniunile lor formale, însoţite de băutură. Dar, cum cei care vegheau asupra lui ştiau prea bine că starea de apatie şi tâmpenie produsă de consumul băuturilor alcoolice nu se împăca defel cu înalta sa chemare, Klaus Heinrich n-avea voie să bea în mod serios; iar ei erau ţinuţi să se îngrijească, şi în felul acesta, de augustitatea sa. Obiceiurile brutale erau limitate la un minimum relativ raţional, tonul relaţiilor era excelent, ca mai înainte, în ultima clasă de liceu; răsunau vechi cântece cu poezie proaspătă şi în ansamblu, reuniunile luau un caracter de gală şi de paradă – imagini transfigurate ale vieţii lor cotidiene. Tutuirea era o convenţie între Klaus Heinrich şi fraţii de corporaţie, ca expresie şi fundament al unei comunităţi lipsite de protocol. Dar se putea observa, în general, că orice încercare în acest sens suna fals şi forţat

şi că, în fiece clipă, membrii corporaţiei reveneau, fără să vrea, la formula de adresare în care se amintea de „alteţa sa”.

Faptul acesta era consecinţa firii sale, al acelei ţinute prietenoase şi stricte, care nu era afectată niciodată de vreo participare obiectivă şi care determina uneori, în comportarea persoanelor cu care prinţul venea în contact, manifestări foarte ciudate, ba chiar comice. Astfel, într-o seară, în cursul unei serate organizate de unul din profesorii săi, prinţul atrase în discuţie pe un domn – un om corpolent, destul de în vârstă, după titlu consilier juridic, care, cu toată poziţia sa socială, avea proasta faimă de libertin şi de bătrân păcătos, imoral. Discuţia – al cărei subiect nu prezintă importanţă şi aproape că nici n-ar putea fi precizat – dură relativ mult, întrucât nu se găsi îndată cineva care să-l înlocuiască. Şi deodată, în plină conversaţie cu prinţul, consilierul juridic fluieră; scoase cu buzele sale groase una dintre acele suite de sunete fredonate fără sens, cum scoate omul când, într-o situaţie penibilă, vrea să simuleze o candoare nepăsătoare; după aceea încercă să mascheze ridicola impoliteţe, dregându-şi glasul şi tuşind... Klaus Heinrich era obişnuit cu asemenea manifestări şi trecu peste ea cu delicată indulgenţă. Dacă intra în vreun magazin, pentru a face, de unul singur, cumpărături, intrarea sa avea drept consecinţă o mică panică, îşi exprima dorinţa, cerea un nasture de care avea nevoie; dar vânzătoarea din magazin nu-l înţelegea; privea zăpăcită, forţele ei spirituale nu puteau fi orientate, decât cu greu, spre nasture, erau vizibil solicitate la maximum de altceva, de ceva în afara obiectului şi mai presus de el; lăsa să-i cadă mai multe lucruri pe jos, arunca de-a valma cutiile, dintr-o evidentă zăpăceală, iar lui Klaus Heinrich îi venea greu s-o liniştească.

Faptul acesta era – cum am mai spus – o consecinţă a firii sale şi, de multe ori, în oraş, era interpretat ca trufie sau ca un condamnabil dispreţ faţă de oameni. Alţii

negau, firește, această trufie; iar doctorul Überbein, cu care unii discutau despre acest lucru, la câte o reuniune de societate, punea întrebarea dacă, – „admiţând cu bunăvoinţă orice pretext pentru dispreţul faţă de oameni” – este propriu-zis posibil asemenea dispreţ, în cazul unei depărtări de orice realitate omenească, aşa cum există în cazul de faţă. Ba chiar, în timp ce lumea reflecta la asta, el făcea – în felul său fanfaron care nu admitea contrazicere – afirmaţia, că prinţul nu numai că nu dispreţuieşte oamenii, ba chiar îi respectă pe toţi, chiar şi pe cei mai lipsiţi de valoare, îi consideră deplini, îi consideră buni în asemenea măsură, încât pe un biet copil al vieţii cotidiene, supraapreciat şi suprasolicitat, nu putea decât să-l treacă sudorile...

Societatea din oraşul universitar n-avu timp să se pună de acord în privinţa asta. Anul de studii trecu cât ai bate din palme şi Klaus Heinrich plecă, se întoarse la reşedinţa părintească, în conformitate cu programul vieţii sale, pentru a face un alt an serviciul militar, cu toată seriozitatea, în ciuda mâinii sale stângi. Şase luni făcu serviciu la dragonii de gardă şi comandă luarea distanţei de opt paşi pentru exerciţiile cu lancea, ca şi alcătuirea formaţiilor în careu, de parcă asta ar fi fost treaba lui; apoi schimbă arma şi trecu la grenadierii de gardă, pentru a se orienta şi asupra serviciului la infanterie. Făcu chiar de gardă la palat şi comandă schimbarea gărzii, – un act la care asistă şi mult public. Ieşi în pas alergător din camera de gardă, cu steaua pe piept, luă poziţia de drepţi, cu sabia scoasă, în flancul companiei şi nu dădu comenzile chiar foarte corect; dar asta nu strică cu nimic, întrucât bravii soldaţi executară totuşi mişcările corect. Luă de asemenea, parte, şezând lângă colonel, la agapa ofiţerilor şi împiedică, prin prezenţa sa, ca domnii să-şi descheie gulerele uniformelor şi să se dedea, după-masă, la jocuri de noroc. După aceea, la vârsta de douăzeci de ani, porni într-o „călătorie instructivă”, – nu tot în compania doctorului Überbein, ci în aceea a unui însoţitor

militar şi maestru de călătorie, căpitanul din gardă von Braumbart-Schellendorff, un cavaler blond, care era desemnat să rămână aghiotantul lui Klaus Heinrich şi căruia i se oferea, prin călătoria aceasta, prilejul să stabilească relaţii strânse şi să dobândească influenţă asupra lui.

Klaus Heinrich nu văzu prea multe în cursul acestei călătorii instructive, care-l purtă departe şi care fu urmărită cu asiduitate de *„Curierul rapid”.* Vizită curţi străine, se prezentă suveranilor, merse cu domnul von Braumbart la mese de gală şi i se conferi, la plecare, un înalt ordin al ţării respective. Vizită curiozităţile pe care le alesese, pentru el, domnul von Braumbart (care primi de asemenea mai multe ordine), iar *„Curierul rapid”* informă, din timp în timp, că principele se pronunţase cât se poate de favorabil, faţă de directorul sau conservatorul respectiv, cu privire la un tablou, un muzeu sau un monument. Călători singuratic, apărat şi purtat de cavalereasca grijă a domnului von Braumbart, care administra banii şi al cărui zel, plin de evlavie, îl făcu pe Klaus Heinrich, ca la sfârşitul călătoriei, să nu fie în stare nici măcar să dea un geamantan la bagaje.

Vrem să dedicăm două cuvinte, nu mai multe, unui interludiu, care a avut drept loc de acţiune un mare oraş şi a fost pus la cale, cu toată grija necesară, de către domnul von Braumbart. Domnul von Braumbart avea în acel oraş un camarad de origină nobilă, căpitan de cavalerie şi holtei, care, la rândul său, întreţinea o legătură cât se poate de intimă cu o tânără doamnă din lumea teatrului, gata să facă servicii personale şi, totuşi, de încredere. Lăsându-l pe Klaus Heinrich (conform unei înţelegeri scrise între domnul von Braumbart şi camaradul său) singur cu domnişoara – şi anume în căminul ei aranjat în mod adecvat – astfel încât cunoştinţa să se adâncească suficient, între patru ochi, unul dintre obiectivele instructive, expres formulate ale călătoriei, fu realizat în mod conştiincios, fără ca pentru Klaus Heinrich

să fi fost vorba, şi în acest caz, de altceva decât de o agreabilă luare de cunoştinţă. Domnişoara, bogată în merite, primi un suvenir, iar prietenul domnului von Braumbart fu decorat la prima ocazie. Nimic mai mult despre asta...

Klaus Heinrich vizită, sub un nume fictiv de romantică rezonanţă nobiliară, şi frumoasele ţări ale sudului. Acolo şezu printre alţi străini pe terasa albă a unui restaurant situat deasupra mării albastre-închis, uneori singur pentru un sfert de ceas, îmbrăcat într-un costum civil de o distincţie discretă, şi desigur că se va fi întâmplat să fie observat de la alte mese, pentru a fi cântărit şi rânduit social, după obiceiul călătorilor. Oare ce putea fi acest tânăr care privea tăcut şi calm? Oamenii treceau în revistă sferele burgheze şi-l situau la nimereală în cea a negustorilor, a militarilor sau a studenţilor. Dar nu se prea potrivea nicăieri cu totul şi cu totul. Oamenii simţeau augustitatea, dar nimeni n-o ghicea.

Albrecht al II-lea

MARELE DUCE JOHANN ALBRECHT muri de o boală îngrozitoare, care avea ceva nud şi abstract în sine şi care, de fapt, nu putea fi denumită altfel decât moarte. Se părea că moartea, sigură de dreptul ei de posesiune, refuza în cazul acesta orice mască sau apariţie şi că se prezenta direct, ca ea însăşi, ca descompunere propriu-zisă. Era vorba, în esenţă, de o descompunere a sângelui, provocată de supuraţii interne, iar o operaţie radicală, întreprinsă de un chirurg celebru, nu putu nici măcar să încetinească procesul progresiv al distrugerii. Sfârşitul veni repede, cu atât mai repede cu cât Johann Albrecht opuse prea puţină rezistenţă morţii. Dădea semne de un dezgust fără margini şi se exprimă faţă de membrii familiei şi chiar de medicii curanţi, în repetate rânduri, în sensul că e obosit de moarte „de toate” – deci de existenţa sa princiară, de modul său de viaţă august şi supus exhibiţiei. Trăsăturile obrajilor, cele două brazde de trufie şi plictiseală, se conturară în ultimele sale zile într-un fel înspăimântător de exagerat, cu adevărat grotesc, ca o grimasă, pentru a se mai netezi puţin abia în moarte...

Ultima boală a marelui duce avu loc iarna. Marele duce moştenitor Albrecht, chemat fiind din localitatea caldă şi uscată unde-şi petrecea anotimpul rece, nimeri pe o vreme umedă, cu zăpadă, care-i ameninţa grav sănătatea. Fratele său Klaus Heinrich îşi întrerupse călătoria instructivă, care se apropia oricum de sfârşit, şi se întoarse cu domnul von Braumbart-Schellendorff, în lungi etape de câte o zi, din frumoasele ţări

ale Sudului. În afară de cei doi fii princiari, la căpătâiul muribundului se mai aflau marea ducesă Dorothea, prinţesele Katharina şi Ditlinde, prinţul Lambert – fără încântătoarea sa soţie –, medicii curanţi şi cameristul Prahl; iar în camera alăturată erau adunaţi, în interes de serviciu, demnitarii şi miniştrii. Dacă se putea acorda crezare afirmaţiilor, sub jurământ, ale slujitorilor, în ultimele săptămâni şi zile se intensificase extraordinar de mult larma făcută de „stafii” în Camera bufniţelor. Se pare că era vorba de o zdroncăneală şi o hodorogeală cu opinteli, care revenea periodic şi care nu se auzea defel în afara camerei.

Ultima acţiune augustă a lui Johann Albrecht a fost aceea de a-i înmâna personal profesorului, care executase cu mare măiestrie inutila operaţie, decretul său de consilier privat. Era îngrozitor de istovit, era „obosit de toate”, iar conştiinţa lui nu mai era limpede nici chiar în clipele mai lucide; dar suveranul îndeplini acest act cu toată grija şi făcu din el o ceremonie. Porunci să fie ridicat în capul oaselor, în pat, corectă, cu mâna dusă ocrotitor la ochi, poziţia întâmplătoare a celor de faţă, chemă pe cei doi fii să stea de o parte şi de cealaltă a patului cu baldachin, – şi, în timp ce spiritul său şi rătăcea pe căi necunoscute, porunci chipului său să afişeze un zâmbet binevoitor, pentru a înmâna personal diploma profesorului, care reveni în cameră după oarecare absenţă...

Aproape de sfârşit, când ravagiile bolii atinseseră creierul, marele duce îşi exprimă o dorinţă care, abia înţeleasă, fu împlinită în cea mai mare grabă, cu toate că împlinirea ei nu putea să amelioreze cu nimic boala. În murmurul bolnavului reveneau constant anumite cuvinte, aparent fără nicio legătură între ele. Rosti numele mai multor materiale, mătase, atlas, brocard, aminti de prinţul Klaus Heinrich, folosi un termen medical de specialitate şi îngăimă ceva despre un ordin, crucea Albrecht clasa a III-a cu coroană. Între timp se putură desluşi formulări foarte

generale, care se refereau probabil la profesiunea princiară a muribundului şi care sunau cam ca „obligaţie extraordinară” şi „majoritate comodă”; apoi se repetară denumirile de materiale, la care se adăugă în cele din urmă, cu glas mai tare, numele „Sammet”. Şi atunci înţeleseră că marele duce voia să-l convoace pentru consult pe doctorul Sammet, acel doctor care fusese întâmplător de faţă, cu douăzeci de ani în urmă, la naşterea lui Klaus Heinrich, la Grimmburg, şi care acum făcea clientelă în capitală. Doctorul era, fireşte, medic de copii; dar îl chemară totuşi şi el veni; cam încărunţit la tâmple, cu mustaţa pe oală, neîngrijită, peste care nasul se lăsa prea plat, de altfel bărbierit proaspăt şi cu obrajii puţin iritaţi din cauza asta. Cu capul aplecat într-o parte, cu o mână pe lănţugul ceasului şi cu cotul lipit de torace, el examină situaţia şi începu numaidecât să se ocupe, cu blândeţe activă, de înaltul bolnav, în legătură cu care fapt acesta îşi exprimă satisfacţia într-un mod neechivoc. Aşa se întâmplă că doctorul Sammet putu face marelui duce ultimele injecţii, uşurându-i, cu mâna lui, greaua trecere, şi că putu să-i dea, înaintea celorlalţi doctori, ajutor în moarte; o evidenţiere care trezi în acei domni, de bună seamă, oarecare iritare tăcută, dar care, pe de altă parte, avu ca urmare faptul că, la scurtă vreme după aceea, când importantul post deveni vacant, doctorul fu numit director şi medic-şef al spitalului de copii „Dorothea” în care calitate avu mai târziu o oarecare participare la desfăşurarea anumitor fapte.

Astfel muri, deci, Johann Albrecht, dându-şi sufletul într-o noapte de iarnă, iar palatul vechi fu iluminat festiv, în timp ce el deceda. Severele brazde ale plictiselii se întinseră pe faţa lui şi, eliberat de orice încordare proprie, se putu lăsa în voia formei care domnea pentru ultima oară în jurul său, purtându-l, şi care făcu încă o dată din chipul lui de ceară centrul şi obiectul obiceiurilor ei reprezentative. În plină vigoare încă, domnului von Bühl zu Bühl îi fu încredinţată conducerea supremă a

funeraliilor, care se desfăşurară în prezenţa multor oaspeţi princiari. Ceremoniile funebre, aşezarea pe diferite catafalcuri şi transportul de la unul la altul, defilările prin faţa rămăşiţelor pământeşti, prohodurile şi evocările în faţa catafalcului ţinură zile întregi; vreme de opt ceasuri, rămăşiţele lui Johann Albrecht putură fi văzute de public, în mijlocul unei gărzi de onoare alcătuită din doi colonei, doi locotenenţi-majori, doi plutonieri, doi sergenţi majori, doi subofiţeri şi doi camerieri. Apoi sosi, în sfârşit, clipa în care sicriul de zinc fu luat de opt lachei din nişa altarului bisericii curţii, unde fusese expus printre candelabre învelite cu zăbranic şi lumânări mari cât omul, şi fu adus în pronaos, unde opt pădurari îl puseră într-un sicriu de mahon; după aceea fu aşezat de opt grenadieri de gardă pe un car mortuar, drapat în negru şi tras de şase perechi de cai, care se puse în mişcare spre mausoleu, în salvele tunurilor şi dangătul clopotelor. Grele de apă, drapelele atârnau în bernă. Cu toate că era după-amiază devreme, felinarele de gaz ardeau pe străzile pe care le parcurgea cortegiul funerar. Bustul lui Johann Albrecht fusese expus în vitrine, în mijlocul unor decoruri triste, iar cărţile poştale cu chipul răposatului reprezentant, oferite gratuit, erau dorite insistent de toată lumea. Îndărătul trupelor şi al asociaţiilor de gimnaşti şi veterani, care formau un cordon pentru a menţine liber drumul de onoare, sta poporul, în vârful picioarelor, în lapoviţă, şi privea, cu capul descoperit, la sicriul ce trecea încet prin faţa lui; înaintea sicriului mergeau lacheii ce duceau coroanele, funcţionarii curţii, purtătorii de însemne şi predicatorul curţii doctorul Wislizenus; iar învelitoarea brodată cu argint, ce acoperea sicriul, era ţinută de colţuri de către prim-mareşalul curţii,von Bühl, prim-maestrul de vânătoare al curţii, von Stieglitz, generalul-adjutant conte Schmettern şi ministrul casei regale von Knobelsdorff. Alături de fratele său Klaus Heinrich – îndată după calul personal al răposatului, care era dus de căpăstru în urma

carului mortuar, şi în fruntea celorlalţi îndoliaţi – păşea marele duce Albrecht al II-lea. Costumul său, pomponul de pene înalt şi rigid al caschetei de blană, cizmele de lac răsfrânte de sub dolmanul de husar, de culoare deschisă, cu cute şi cu doliu la braţ, îi veneau prost. Păşea jenat sub privirile mulţimii, iar omoplaţii săi, aşezaţi cam pieziş de la natură se frământau în timpul mersului într-un fel stângaci, nervos. Pe chipul lui palid se citea repulsia faţă de constrângerea de a trebui să participe, primul, la această exhibiţie funerară. În timpul mersului nu ridica privirea şi îşi sugea buza de sus cu buza inferioară, scurtă şi rotunjită...

Această mutră o păstră şi în timpul festivităţilor urcării pe tron, care fură îndeplinite, de altfel, cu toate menajamentele. Marele duce semnă actul jurământului în Sala argintie din suita Camerelor frumoase, în faţa miniştrilor reuniţi, şi citi în Sala tronului – stând în faţa fotoliului ca de teatru, cu picioarele arcuite, sub baldachin – mesajul pe care-l alcătuise domnul von Knobelsdorff. În el fu amintită cu gravitate şi delicateţe situaţia economică a ţării şi se acordă preţuire frumoasei unanimităţi ce domnea, în ciuda tuturor dificultăţilor, între suveran şi ţară; la acest pasaj, un funcţionar superior, probabil nemulţumit de avansarea sa, se pare că i-ar fi şoptit vecinului său că unanimitatea constă în faptul că suveranul are tot atâtea datorii cât şi ţara, – o vorbă tăioasă, care a fost mult colportată şi a ajuns chiar şi în presa cu orientare ostilă... În cele din urmă, preşedintele parlamentului landului a strigat: „Trăiască!” în cinstea marelui duce; s-a celebrat apoi un serviciu divin în biserica de la curte, şi lucrurile au rămas aşa. Albrecht a mai iscălit un decret în temeiul căruia au fost amnestiate o serie de pedepse cu amendă şi închisoare, care fuseseră pronunţate pentru delicte mai puţin grave, mai ales pentru delicte forestiere. S-a renunţat la cortegiul solemn prin oraş şi la primirea oficială de la primărie, întrucât marele duce se simţea prea obosit. Având până

acum gradul militar de căpitan de cavalerie, marele duce fu avansat, cu prilejul urcării sale pe tron, colonel *à la suite* în regimentul său de husari; dar nu îmbrăcă aproape niciodată uniforma şi se ţinu cât putu mai la distanţă de anturajul său soldăţesc. Nu procedă la niciun fel de schimbare de personal, poate din pietate, nici printre demnitarii de la curte şi nici printre miniştri.

Publicul îl vedea rar. Repulsia lui mândră şi pudică de a se lăsa arătat, prezentat, salutat se manifestă, încă din prima zi, cu o intensitate care mâhni opinia publică. Nu apărea niciodată în loja cea mare a teatrului curţii. Nu participa niciodată la promenada cu echipaje din parcul oraşului. Când îşi avea reşedinţa în palatul vechi, ordona să fie condus cu trăsura închisă într-o parte mai excentrică şi pustie a parcului, unde cobora pentru a face puţină mişcare; iar vara, la Hollerbrunn, ieşea doar în mod excepţional dincolo de boschetele parcului.

Dacă poporul îl zărea, de pildă la poarta Albrecht, când se urca în cupeu, înfăşurat în greul palton îmblănit, pe care-l purtase şi tatăl său şi de al cărui guler gros se rezema capul lui delicat, îndrepta doar priviri timide spre el, iar strigătele rămâneau şovăitoare şi lipsite de adevărată încredere. Căci oamenii mărunţi simţeau, de bună seamă, că nu puteau striga să trăiască acest suveran şi prin asta să se refere la ei înşişi. Îl priveau şi nu se recunoşteau în el, cel a cărui distincţie pură nu avea nicio trăsătură a neamului lor de oameni. Erau altfel deprinşi. Nu se află încă şi azi, în piaţa Albrecht, un comisionar care, cu pometii lui aşezaţi prea sus şi cu favoriţii cărunţi, arată, într-un fel mai vulgar, exact cum ar fi arătat răposatul mare duce? Şi nu regăseai trăsăturile prinţului Klaus Heinrich aidoma la poporul de rând? Dar cu fratele său lucrurile nu stăteau la fel. Poporul nu găsea în el imaginea ideală elevată, la vederea căreia să strige „trăiască” şi să se poată bucura de sine însuşi. Expresia sa augustă – indiscutabila sa expresie augustă – era o nobleţe de natură generală, mai

presus de patrie şi fără pecetea familiară a autenticităţii. Şi el ştia asta; conştiinţa expresiei sale auguste, împreună cu cea a lipsei sale de autenticitate populară, constituiau pesemne sfiala şi trufia sa. Încă de pe atunci a început să lase reprezentarea, după posibilităţi, în seama lui Klaus Heinrich. Îl trimise la inaugurarea izvorului de la Immenstadt. Da, dispreţul faţă de orice reprezentare a persoanei sale princiare mergea atât de departe, încât domnul von Knobelsdorff nu-l putu convinge, decât cu trudă şi anevoie, să procedeze personal la primirea solemnă a preşedinţilor celor două camere în sala tronului şi să nu lase şi această acţiune spectaculară în seama fratelui mai tânăr, „din considerente de sănătate”, aşa cum intenţiona.

Albrecht al II-lea trăia destul de singuratic în palatul vechi; mersul lucrurilor determina aceasta de la sine. În primul rând, prinţul Klaus Heinrich îşi avea, de la moartea lui Johann Albrecht, curtea sa independentă. Era o cerinţă a etichetei; şi astfel i se atribuise ca locuinţă „Ermitajul”, acel castelaş *empire d*e la marginea cartierului de nord care – atât de tăcut şi de graţios-auster, dar nelocuit şi părăsit de multă vreme în mijlocul parcului său sălbăticit, ce da în parcul oraşului – avea vedere spre un mic eleşteu încremenit în nămol. Încă de pe vremea când Albrecht devenise major, „Ermitajul” avusese parte de renovarea strict necesară şi fusese destinat, din punctul de vedere al formei, să fie palatul marelui duce moştenitor; dar, întrucât Albrecht mergea vara, din localitatea caldă şi uscată, unde-şi făcea veacul, direct la Hollerbrunn, nu făcuse niciodată uz de reşedinţa sa.

Klaus Heinrich locuia acolo, fără cheltuieli exorbitante, cu un şef al curţii care se ocupa de gospodărie, un baron von Schulemburg-Tressen, nepot al prim-guvernantei curţii. În afară de cameristul Neumann, mai avea doi lachei pentru serviciul zilnic; valetul în livrea, de care avea nevoie pentru ieşirea cu trăsura la ceremonii, i-l împrumuta curtea marelui duce. Un vizitiu şi câţiva

rândaşi cu veste roşii îngrijeau de remiză şi de grajd, al căror efectiv se cifra la o caleaşcă, un cupeu, un docar, doi cai de călărie şi doi de trăsură. Un grădinar cu două ajutoare aveau grijă de parc şi de grădină; iar personalul feminin al castelului „Ermitaj” era alcătuit dintr-o bucătăreasă şi două cameriste. Sarcina mareşalului curţii, von Schulemburg, era să acopere bugetul tânărului său prinţ cu apanajul pe care-l acordase parlamentul landului, într-o memorabilă şedinţă, după urcarea pe tron a lui Albrecht, fratelui marelui duce. Suma se cifra la cincizeci de mii de mărci. Căci cele optzeci de mii de mărci, care fuseseră cerute iniţial nu avuseseră nicio perspectivă să treacă prin parlament şi astfel se renunţase la timp, în numele lui Klaus Heinrich, în mod înţelept şi generos – renunţare care făcuse cea mai bună impresie în ţară. În fiecare iarnă, domnul von Schulemburg punea să se valorifice gheaţa eleşteului. De două ori pe vară să se cosească poienile parcului şi să se vândă fânul. După cosit, întinderile câmpiilor semănau aproape a gazon englezesc.

Apoi, Dorothea, marea ducesă-mamă, nu-şi mai avea reşedinţa în palatul vechi, iar, în privinţa vieţii ei retrase, lucrurile se prezentau trist şi neliniştitor. Şi de la această principesă, pe care domnul von Knobelsdorff, care călătorise mult şi ştia multe o calificase drept una dintre cele mai frumoase femei văzute vreodată, – chiar şi de la ea, cea a cărei înfăţişare festivă prilejuise fericire, înălţarea inimii şi strigăte de „trăiască”, – chiar şi de la ea timpul îşi ceruse tributul. Dorothea îmbătrânise; perfecţiunea ei, îngrijită cu răceală şi stricteţe, vestită şi aclamată cu urale, se ofilise atât de repede şi de irezistibil, încât femeia nu putuse ţine pasul, înăuntrul ei, cu această transformare. Nicio artă, niciun mijloc, nici chiar cele mai supărătoare şi respingătoare, dintre cele cu care încercase să combată decăderea, nu izbutiseră să împiedice ca strălucirea dulce a ochilor ei albaştri-închis să nu se stingă, ca sub ei să nu se formeze cearcăne de

piele flască şi gălbuie, ca minunatele gropiţe din obrajii ei să nu se adâncească în cute şi ca gura ei mândră şi serioasă să nu pară acum atât de ascuţită şi de pungită. Dar, întrucât inima ei fusese la fel de strictă ca şi frumuseţea şi totdeauna concentrată doar asupra acestei frumuseţi, întrucât frumuseţea fusese însuşi sufletul ei şi ea nu dorise şi nu iubise nimic altceva decât efectul înălţător al acestei frumuseţi, în timp ce propria ei inimă nu bătea cu putere pentru nimic şi pentru nimeni, acum era descumpănită şi foarte sărăcită; nu putea găsi, lăuntric, tranziţia spre noua stare, şi lucrul ăsta dăuna stării ei de spirit. Generalul medic Eschrich se pronunţă şi în sensul unei zdruncinări sufleteşti, din cauza unui proces de involuţie neobişnuit de rapid, şi fără îndoială că avea dreptate, în felul său, cu această interpretare. Realitatea tristă era că Dorothea manifestase, încă din ultimii ani de viaţă ai soţului ei, semne de adâncă tulburare mintală şi de agitaţie. Fugea de lumină, dispusese ca la concertele de joi, din Sala de marmură, toate luminile să fie învăluite în roşu şi făcea adevărate crize, când nu putea impune ca această măsură să fie extinsă şi la celelalte festivităţi, la balul curţii, la balul intim, la dineu, la recepţia cea mare, deoarece ambianţa de amurg din Sala de marmură dăduse, şi aşa, destul prilej de ironie. Petrecea zile întregi în faţa oglinzii şi se putea observa cum le alinta cu mâinile pe cele care, din vreun motiv oarecare, reflectau chipul ei într-o lumină mai favorabilă. Apoi punea să se îndepărteze toate oglinzile din camerele ei, ba chiar să le acopere pe cele îngropate în perete, se aşeza în pat şi chema moartea. Într-o zi, doamna von Schulemburg o găsi complet tulburată şi congestionată de plâns, în baia celor douăsprezece luni, în faţa marelui portret care o înfăţişa în apogeul frumuseţii ei. Totodată începu să pună stăpânire pe ea o teamă maladivă de oameni; pentru curte şi popor era o adevărată suferinţă să observe cum această zeiţă de odinioară îşi pierdea siguranţa, cum

apariţiile ei în lume deveneau stângace şi cum privirea ei era voalată de o expresie jalnică. În cele din urmă se ascunse de tot şi, la ultimul bal al curţii la care asistase Johann Albrecht, acesta o condusese pe sora sa Katharina în locul soţiei sale „indispuse”. Moartea lui fusese, în acest sens, o eliberare pentru Dorothea, căci o scutise de orice obligaţii de reprezentare. Îşi alese, ca reşedinţă pentru văduvie „Casa binecuvântării”, un vechi castel de vânătoare cu atmosferă de mănăstire, care era situat la o oră şi jumătate de mers cu trăsura, de capitală, în mijlocul unui parc auster, şi care fusese împodobit cu embleme religioase şi vânătoreşti, într-o stranie harababură, de către un suveran-vânător pios. Acolo trăia, întunecată şi stranie, iar excursioniştii o puteau contempla uneori de la distanţă, cum îşi făcea plimbarea prin parc, alături de baroana von Schulemburg, şi cum saluta, cu înclinări îngăduitoare din cap, pomii de pe ambele laturi ale aleii...

În sfârşit, în ceea ce o priveşte pe Ditlinde, s-a căsătorit, la vârsta de douăzeci de ani, la un an după moartea tatălui ei. A acordat mâna unui principe dintr-o casă anexă, prinţul Philipp zu Ried-Hohenried, un domn mărunt, trecut de prima tinereţe, dar bine conservat, cu simţ artistic şi cu concepţii avansate, care se străduise mai multă vreme s-o cucerească, se ocupase personal de această chestiune, şi care-i oferise inima şi mâna la o serbare filantropică, într-un fel burghez autentic. Nu se poate spune că această alianţă a stârnit entuziasm furtunos în ţară. A fost primită cu calm, a decepţionat chiar unele speranţe mai orgolioase, care fuseseră nutrite în tăcere pentru fiica lui Johann Albrecht; iar cei puşi pe critică au găsit că, în cel mai bun caz, se poate spune despre această căsătorie că este o mezalianţă. În asta era adevărat faptul că Ditlinde descinsese, fără îndoială, din sfera ei augustă într-o zonă a vieţii mai lipsită de constrângere şi mai civilă, atunci când îi acordase mâna prinţului, – de altfel complet neinfluenţată din exterior şi

urmărindu-şi propria înclinaţie, acest domn de rang nobil nu era numai un amator şi colecţionar de picturi în ulei, ci şi un om de afaceri şi un industriaş în stil mare. Stirpea lui dinastică fusese deposedată cu un veac în urmă de calitatea de familie domnitoare; dar Philipp era primul din casa sa care se hotărâse să-şi folosească economiceşte, fără mofturi, situaţia sa de particular. După ce-şi petrecuse tinereţea în călătorii, se informase şi căutase o activitate care să-i ofere satisfacţie lăuntrică, dar care, mai cu seamă, să-i şi sporească veniturile (ceea ce devenise necesar). Astfel a ajuns un om întreprinzător, a înfiinţat ferme, fabrici de bere, o fabrică de zahăr, mai multe fabrici de cherestea pe moşiile sale, şi a început, mai ales, să exploateze planificat întinsele zăcăminte de turbă care-i aparţineau. Cum conducea toate aceste întreprinderi cu pricepere şi spirit comercial, ele au început în curând să înflorească şi au produs sume de bani care, chiar dacă sursa lor nu era prea princiară, îi dădeau, oricum, posibilitatea să ducă o viaţă princiară. Pe de altă parte, li se putea pune celor cu spirit critic întrebarea, ce altă partidă ar fi putut oferi ei prinţesei, sincer vorbind. Ditlinde – care nu adusese aproape nimic soţului ei, decât un inepuizabil tezaur de rufărie, printre care multe zeci de obiecte total învechite şi inutile, ca bonete de noapte şi fulare, făcând parte, în temeiul unei venerabile tradiţii, din zestre – ajunsese prin această căsătorie în condiţii de confortabilă bogăţie şi de bunăvoie, cu care nu fusese câtuşi de puţin deprinsă acasă; aceasta fără a mai pune la socoteală sentimentele ei. De altfel ea păşi în viaţa particulară cu vădită satisfacţie şi hotărâre şi nu păstră, din aspectele exterioare ale statutului ei de alteţă, decât titlul. Rămase în legătură de prietenie cu doamnele ei de companie, dar elimină din aceste relaţii orice caracter de serviciu şi evită să dea menajului ei un caracter de curte. Aceasta ar putea să surprindă la o grimmburghează, în general, şi la Ditlinde, în special; dar se pare că corespundea nevoilor

ei. Soţii petreceau vara pe moşiile lor princiare, iar iarna în frumosul palat de pe strada Albrecht, pe care îl achiziţionase Philipp zu Ried; şi nu în vechiul palat, ci aici se întâlneau, din când în când, odraslele mari-ducale – Klaus Heinrich şi Ditlinde, uneori chiar şi Albrecht – pentru câte o discuţie intimă.

Astfel se întâmplă că, într-o zi de la începutul toamnei – nici nu se împliniseră încă doi ani de la moartea lui Johann Albrecht – *„Curierul rapid”,* bine informat cum era, să publice în ediţia de seară că după-amiază alteţa sa regală marele duce şi alteţa sa mare-ducală Klaus Heinrich luaseră ceaiul la alteţa sa mare-ducală prinţesa zu Ried-Hohenried. Doar această notiţă. Dar în acea după-amiază se discutaseră între fraţi mai multe lucruri de importanţă pentru viitor.

Către ora cinci, Klaus Heinrich părăsi „Ermitajul”. Întrucât era o vreme însorită, comandase landoul; vehiculul deschis, dat cu lac cafeniu, spălat bine, deşi nu tocmai nou şi modern ca aspect, se apropie la cinci fără un sfert de micul castel, venind la pas pe drumul cu pietriş dinspre grajdul care era situat, cu curtea lui pavată, în aripa dreaptă a pavilioanelor administraţiei. Pavilioanele administraţiei, de culoare roşcată, construcţii străvechi, doar cu parter, alcătuiau împreună cu alba şi modesta casă a stăpânilor (deşi aşezate la oarecare distanţă de ea), un şir de clădiri destul de lung, a cărui faţadă, împodobită, la intervale regulate, cu arbuşti de dafin, era orientată către un eleşteu mâlos şi către sectorul public al parcului. Partea din faţă a proprietăţii care dădea, de fapt, spre grădina publică, era deschisă circulaţiei pietonilor şi camioanelor uşoare; împrejmuite cu gard erau doar grădina de flori, aşezată pe o pantă în vârful căreia se afla castelul, cum şi domeniul parcului, situat în fund şi cumplit de sălbăticit, care era despărţit printr-un grilaj de gard viu de unul din maidanele dezolante, acoperite cu moloz, ale mahalalei. Trăsura merse aşadar pe drumul dintre eleşteu şi micul pavilion al

administraţiei, coti pe poarta înaltă a grădinii împodobite cu două felinare cândva aurite, lăsă panta în urmă şi aşteptă în faţa terasei mici şi rigide flancate de dafini, care ducea spre camera dinspre grădină.

Klaus Heinrich ieşi din palat cu câteva minute înainte de ora cinci. Purta, ca de obicei, uniforma strânsă pe trup, de locotenent-major al grenadierilor de gardă şi-şi atârnase mânerul sabiei de braţ. Neumann, în frac violet cu mânecile prea scurte, coborî pe scară înaintea lui şi aşeză în trăsură, cu mâinile lui roşii de bărbier, mantaua gri, împăturită, a stăpânului său. Apoi, în timp ce vizitiul de pe capră se înclină puţin într-o parte, cu mâna la pălăria cu rozetă, cameristul aranjă pledul uşor pe genunchii lui Klaus Heinrich şi se trase îndărăt, cu o plecăciune mută. Caii se opintiră în hamuri.

Afară, în faţa porţii grădinii, se postaseră câteva persoane ieşite la plimbare. Salutară cu pălăriile până la pământ, cu sprâncenele ridicate şi zâmbind; Klaus Heinrich le mulţumi, ridicând mâna cu mănuşă albă la chipiu şi dând de mai multe ori din cap cu vioiciune.

Drumul ducea pe o alee de mesteceni cu frunzele îngălbenite, pe marginea unui teren necultivat, apoi prin mahala, printre case sărăcăcioase, pe străzi nepavate, unde copiii poporului lăsară pentru o clipă cercurile de butoaie şi sfârlezele să se odihnească, spre a privi cu ochi gânditori la echipaj. De altfel trăsura ar fi putut s-o ia şi prin Parcul izvoarelor; dar drumul prin mahala era mai scurt şi timpul presa. Ditlinde avea un spirit de ordine sensibil şi se enerva uşor dacă-i deranjai rânduiala casei prin nepunctualitate.

Într-o parte era spitalul de copii „Dorothea” pe care-l conducea prietenul lui Überbein, doctorul Sammet; Klaus Heinrich trecu cu trăsura pe lângă el. Apoi trăsura părăsi zona populară şi ajunse în strada Parcului, un bulevard impunător, plantat cu arbori, pe care se aflau casele şi vilele burghezilor înstăriţi şi a cărui linie de tramvai lega Parcul izvoarelor de centrul oraşului. Aici era o circulaţie

destul de vie şi Klaus Heinrich fu intens ocupat să răspundă la saluturile ce-i erau adresate. Civilii îşi scoteau pălăriile şi priveau de jos în sus; ofiţerii călare sau pe jos dădeau onorul, poliţiştii făceau drepţi, iar Klaus Heinrich, în colţul trăsurii, ducea mâna la cozorocul chipiului şi mulţumea în ambele părţi, cu acel dat din cap şi zâmbet exersat încă din adolescenţă, care era menit să întărească oamenii în participarea lor la personalitatea sa festivă... Avea un fel foarte special de a şedea în trăsură; nu se lăsa pe spate, nonşalant şi comod, în perne, ci participa la mersul cu trăsura ca şi la călărie, în măsura în care, cu mâinile încrucişate pe mânerul sabiei şi cu un picior dus puţin înainte, „lua" oarecum neregularităţile solului, adică se adapta activ la hurducăturile trăsurii cu suspensie proastă...

Landoul trecu prin piaţa Albrecht, lăsă în urmă, pe dreapta, palatul vechi cu cele două sentinele ce prezentară arma, continuă să meargă pe strada Albrecht în direcţia cazărmii grenadierilor de gardă şi coti la stânga în curtea palatului princiar al familiei. Era o construcţie de proporţii intime, clădită în stilul vetust al rococo-ului târziu, cu un fronton arcuit deasupra portalului principal; avea ferestre ochi-de-bou înghirlandate cu zorzoane, la mezanin, ferestre cu balcoane de *bel-etage* şi o cochetă *cour d'honneur,* alcătuită de cele două aripi doar cu un cat şi închisă spre stradă de un grilaj curbat, pe ai cărui stâlpi se jucau copilaşi de piatră. Dar aranjamentul interior era realizat, prin contrast cu stilul istoric al exteriorului, după gustul burghez de modă nouă şi cu tot confortul.

Ditlinde îşi primi fratele în salonul mare de la etajul întâi, în care se aflau mai multe grupuri de *causeuses* tapisate cu mătase verde-pal şi a cărui parte din fund, despărţită de cea principală prin coloane zvelte, era înţesată până la refuz de palmieri, de tufe de flori răsădite în hârdaie de metal şi de mese pline cu flori ce străluceau în toate culorile.

„Bună ziua, Klaus Heinrich”, spuse principesa. Era delicată şi zveltă, bogat îi era doar părul blond-cenuşiu, care odinioară se aranja, ca nişte coarne de berbec, în jurul urechilor şi care acum era adunat în cozi groase şi grele deasupra chipului în formă de inimă şi cu pomeţii grimmburghezi. Purta o rochie de casă dintr-o stofă moale, albastră-cenuşie, cu un guler alb de dantelă, cu decolteu ascuţit, cu un şal prins la centură printr-o broşă ovală de modă veche. Pielea diafană a feţei lăsa să se străvadă pe ici, pe colo, la tâmple, pe frunte, la colţurile ochilor albaştri ce priveau blând şi rece, vinişoare şi umbre albăstrui. Începea să se vadă că aşteaptă un copil.

„Bună ziua, Ditlinde, tu, cu florile tale răspunse Klaus Heinrich aplecându-se, cu călcâiele lipite, peste mâna mică, albă, puţin cam lată. „Ce frumos miroase la tine! Colo, înăuntru, e plin de flori, după câte văd...”

„Da, spuse ea, mi-s dragi florile, ce să fac... Totdeauna mi-am dorit să pot trăi printre flori multe de tot, printre flori vii, mirositoare, pe care să le pot îngriji; asta a fost un fel de dorinţă tainică a inimii mele, Klaus Heinrich, şi aş putea spune, de fapt, că pentru asta m-am măritat, căci în palatul vechi nu erau flori, după câte ştii... Palatul vechi şi flori! Am fi putut, cred, să «scotocim» mult după ele. Curse de şobolani şi altele asemenea, da. De fapt, dacă te uitai mai bine, totul era ca o cursă de şobolani scoasă din uz. Aşa era de prăfuit şi de înspăimântător totul... ferească Dumnezeu...”

„Dar tufa de trandafiri, Ditlinde?”

„Da, Dumnezeule mare, o singură tufă de trandafiri. Şi mai e şi trecută în ghidul de călătorie, fiindcă florile ei miros a putregai! Apoi mai stă scris că, într-o bună zi, va mirosi foarte firesc şi plăcut, ca alţi trandafiri. Dar asta nu prea pot să mi-o închipui.”

„În curând, spuse el şi o privi zâmbitor, vei avea de îngrijit altceva mai bun, mică Ditlinde, decât florile tale.”

„Da, zise ea şi se îmbujoră repede, abia vizibil, da, Klaus Heinrich, fireşte că nici asta nu mi-o puteam

închipui. Şi totuşi aşa va fi, dacă o vrea Dumnezeu. Dar vino înăuntru. Hai să mai stăm împreună ca odinioară...”

Camera, în al cărei prag discutaseră, era mică în raport cu înălţimea ei, avea un covor gri-bleu şi era aranjată cu mobile graţios modelate şi lăcuite în gri-bleu, mobile ale căror perne aveau huse de mătase pastel. În centrul înghirlandat al tavanului alb atârna o lustră de porţelan lăptos, iar pereţii erau împodobiţi cu tablouri în ulei, de diferite mărimi, achiziţii ale prinţului Philipp, – studii pline de lumină după gustul său, care înfăţişau capre albe la soare, păsări la soare, pajişti însorite şi oameni de la ţară care-şi mijeau ochii şi care aveau feţele pline de pete de soare. Birouaşul de damă, cu picioare subţiri, de lângă fereastra cu perdele albe, era acoperit de sute de lucruşoare, bibelouri, ustensile de scris şi mai multe bloc-notes-uri delicate, toate frumos rânduite; căci principesa avea obiceiul să-şi facă, cu grijă şi clar, notiţe în legătură cu toate obligaţiile şi intenţiile ei; în faţa călimării era un registru de gospodărie, deschis, la care era evident că Ditlinde lucrase până atunci; iar lângă birou, pe perete, era fixat un mic calendar cu foi volante, ornat cu funde, sub a cărui dată tipărită – a zilei – se putea vedea notat cu creionul: „Ora 5, fraţii mei”. Vizavi de uşa albă cu canaturi, ce da în salonul de recepţii, era aşezată, între o canapea şi un semicerc de scaune, măsuţa ovală acoperită cu damasc diafan şi cu un tişlaifăr de mătase bleu; pe ea erau distribuite, într-o ordine simetrică, serviciul înflorat de ceai, o fructieră cu prăjituri, farfurioare cu dulciuri şi cu minuscule sandvişuri cu unt; iar mai într-o parte aburea un samovar de argint, pe o măsuţă de sticlă, deasupra unei flăcări de spirt. Dar pretutindeni, în vasele de pe birou, de pe masa de ceai, de pe toaleta cu oglindă, de pe vitrina de sticlă plină de figurine de porţelan, de pe măsuţa de lângă şezlongul alb, erau flori; o masă plină de ghivece cu flori se afla până şi în faţa ferestrei.

Camera aceasta, aşezată lateral şi formând un unghi

faţă de suita camerelor de recepţie, era cabinetul Ditlindei, budoarul ei, încăperea în care primea după-amiaza, în cerc foarte restrâns, şi unde obişnuia să pregătească ceaiul cu propria-i mână. Klaus Heinrich o privi cum clăti cu apă fierbinte cana şi cum puse ceai în ea cu o linguriţă de argint.

„Şi Albrecht... o să vină?” întrebă el cu glas – fără să vrea – scăzut.

„Sper”, răspunse ea, aplecându-se atent asupra cutiuţei de cristal plină cu ceai, de parcă ar fi vrut să nu verse niciun pic (iar Klaus Heinrich evită şi el s-o privească), fireşte că l-am rugat, Klaus Heinrich, dar ştii şi tu, nu se poate angaja. Depinde de starea în care se află, dacă vine sau nu... Deocamdată am să fac mai întâi ceaiul nostru, căci lui Albrecht îi servesc laptele lui... De altfel, azi s-ar putea să vină şi Jettchen, în vizită pentru câteva clipe. O să-ţi facă plăcere s-o revezi. Fata asta plină de viaţă ştie totdeauna să istorisească atâtea...”

Spunând „Jettchen”, se referea la o domnişoară von Isenschnibbe, doamnă de companie şi prietenă intimă a principesei. Se tutuiau încă din vremea copilăriei.

„Mereu echipat?” întrebă Ditlinde punând ceainicul plin pe sucupă şi contemplându-l pe fratele ei... „Mereu în uniformă, Klaus Heinrich?”

Acesta sta cu călcâiele lipite şi îşi masa cu mâna dreaptă cam la înălţimea pieptului, mâna stângă care suferea de frig.

„Da, Ditlinde, îmi place mult aşa, chiar prefer uniforma. Îţi stă strânsă pe corp, ştii, şi apoi eşti îmbrăcat, în afară de asta e şi mai ieftină, căci o garderobă civilă ca lumea cred că costă o groază de bani, iar Schulemburg se plânge şi aşa, într-una, că toate se scumpesc atât de mult. În felul ăsta o scot la capăt cu două-trei uniforme şi pot să mă înfăţişez, cu toată cinstea, şi la rudele mele bogate...”

„Rude bogate! râse Ditlinde. Da, mai va până atunci, Klaus Heinrich!”

Se aşezară la masa de ceai, Ditlinde pe canapea, Klaus Heinrich pe un scaun vizavi de fereastră.

„Rude bogate! repetă ea şi se văzu că subiectul o încălzea. Nu, nici pe departe, cum am putea fi bogaţi, când averea în numerar e mică şi când totul e vârât în întreprinderi, Klaus Heinrich? Iar toate astea sunt recente şi în curs de dezvoltare, cum spune bunul meu Philipp;. Roadele le vor culege urmaşii noştri. Dar îi dăm înainte, asta e adevărat, iar eu ţin rânduială în gospodărie...”

„Da, asta faci, ţii rânduială...”

„...ţin rânduială şi notez tot şi sunt atentă la oameni şi, cu toată risipa pe care suntem datori faţă de lume s-o facem, tot punem o sumă respectabilă de-o parte, în fiecare an, şi ne gândim la copii. Iar bunul meu Philipp... Îţi trimite salutări, Klaus Heinrich, am şi uitat să-ţi spun, regretă din suflet că astăzi nu poate fi prezent... Abia ne-am întors de la Hohenried şi a şi pornit la drum, după afaceri, pe la moşii; cât e de mic şi de şubred de la natură, dar când e vorba de turba şi de gaterele sale, i se îmbujorează obrajii şi spune singur că a devenit mult mai sănătos de când are atâta de lucru.

„Spune el asta?” întrebă Klaus Heinrich şi în ochii lui miji ceva tulbure, în timp ce privea drept înainte, spre fereastra luminoasă, pe deasupra măsuţei cu flori... „Îmi pot imagina foarte bine că trebuie să fie în oarecare măsură stimulator să fii ocupat atât de intens. La mine, în parc, au fost cosite acum şi pajiştile, pentru a doua oară în anul acesta, şi-mi face plăcere să privesc cum clădesc oamenii fânul în adevărate coline, cu un par înfipt la mijloc, cum totul arată ca o tabără de mici colibe indiene sau cam aşa ceva; şi, pe urmă, o să le vândă Schulemburg. Dar asta fireşte că nici nu se poate compara.

„Ei, şi tu! vorbi Ditlinde, apăsându-şi bărbia pe piept. În cazul tău e cu totul altceva. Succesorul la tron! Menirea ta este alta, aşa-mi închipui. Ferească Dumnezeu! Bucură-te de popularitatea ta printre oameni.

Tăcură o vreme.

„Şi tu, Ditlinde, spuse el apoi, nu-i aşa că ţie îţi merge bine, chiar mai bine decât înainte, sau înseamnă că mă-nşel eu? Nu spun că ai căpătat bujori în obraji, ca Philipp de pe urma turbei sale; ai fost totdeauna puţin diafană şi aşa ai rămas. Dar ai o expresie de prospeţime, nu-i aşa? Încă nu te-am întrebat de când te-ai măritat, dar cred că putem fi liniştiţi în privinţa ta.”

Ea şedea într-o atitudine paşnică, cu braţele uşor încrucişate sub sâni.

„Mda, începu ea, sunt mulţumită, Klaus Heinrich, ai văzut bine, şi ar însemna să fiu nerecunoscătoare, dacă n-aş admite că sunt fericită. Vezi tu, ştiu prea bine că mulţi oameni din ţară au fost decepţionaţi de mariajul meu şi că spun că aş fi făcut o greşeală şi că aş fi coborât în rang şi câte altele. Şi nici nu trebuie să cauţi prea departe asemenea oameni, de vreme ce fratele nostru Albrecht – asta o ştii şi tu la fel de bine ca şi mine – îl dispreţuieşte din suflet pe bunul meu Philipp şi, pe deasupra, şi pe mine; şi nu-l poate suferi şi-l numeşte în sinea lui negustor şi burghez. Dar asta nu mă poate întrista, căci eu am vrut-o şi am acceptat mâna lui Philipp – aş spune: am apucat-o, dacă n-ar suna atâta de sălbatic – am acceptat-o pentru că era caldă şi bună şi se oferea să mă scoată din palatul vechi. Căci, când mă gândesc la palatul vechi şi la viaţa din el, aşa cum aş fi continuat s-o duc fără bunul meu Philipp, mă apucă groaza, Klaus Heinrich, şi simt că n-aş fi putut-o suporta şi aş fi ajuns cu mintea rătăcită şi stranie, ca biata mama. Sunt puţin firavă de la natură, ştii şi tu; m-aş fi prăpădit de tot, pur şi simplu, de atâta pustietate şi tristeţe; când a venit bunul Philipp, mi-am zis: «Asta este salvarea ta». Şi, dacă lumea spune că sunt o prinţesă rea, pentru că am abdicat, într-un fel, şi m-am refugiat aici, unde e puţin mai călduţ şi mai agreabil, – dacă spune că-mi lipseşte sentimentul demnităţii, conştiinţa augustităţii, sau cum îi mai zic, atunci înseamnă că este proastă şi neştiutoare, Klaus

Heinrich; am prea mult, dimpotrivă, prea mult din toate astea, ăsta-i adevărul; altfel nu m-ar fi înspăimântat într-atâta palatul vechi; şi asta ar trebui s-o înţeleagă şi Albrecht, căci şi el are din toate astea prea mult, în felul său – noi cei din neamul Grimmburg avem cu toţii prea mult din asta, şi de aceea pare uneori că avem prea puţin. Şi uneori, când Philipp e plecat, ca acum, şi când stau aici, printre florile mele şi tablourile lui Philipp, cu tot soarele lor, – slavă Domnului că nu-i decât un soare pictat, căci altfel, Doamne fereşte! ar trebui să luăm măsuri de protecţie; – şi când totul este în bună rânduială şi plăcut şi când mă gândesc la mai binele, cum îi spui tu, pe care voi avea să-l capăt în curând, atunci mi se pare că sunt mica sirenă din mare – despre care ne citea *madame* din Elveţia, dacă-ţi mai aminteşti – sirenă care a devenit soţia unui om şi a căpătat picioare în locul cozii ei de peşte... Nu ştiu dacă mă-nţelegi...”

„O, ba da, Ditlinde, te înţeleg de minune. Şi mă bucur din inimă că lucrurile s-au potrivit atât de bine şi de fericit pentru tine. Căci e primejdios, îţi spun din experienţă, e greu pentru noi să ajungem să fim fericiţi într-un fel corespunzător. Ajungi atât de repede pe căi rătăcite şi eşti greşit înţeles, căci cel mai greu lucru e că nimeni nu ne apără demnitatea, dacă n-o facem noi înşine; şi, atunci, totul degenerează atât de uşor în ocară şi ruşine... Dar care-i calea cea adevărată? Tu, una, ai găsit-o. Mai deunăzi m-au logodit şi pe mine, în ziare, cu verişoara noastră Griseldis. A fost un balon de încercare, cum îi spun ei, căci li se pare că a cam sosit vremea. Dar Griseldis este o fată neroadă şi pe jumătate moartă de cloroză şi spune totdeauna doar «mda», din câte o cunosc. Nici nu mă gândesc la ea, şi, slavă Domnului, nici Knobelsdorff. De altfel şi informaţia a fost calificată de îndată ca neîntemeiată... Iată, vine Albrecht!” spuse el şi se sculă.

Cineva îşi dresese glasul afară. Un servitor cu livrea verde-oliv deschise uşa cu canaturi, cu o mişcare rapidă,

fermă şi silenţioasă a ambelor sale braţe, şi anunţă cu glas în surdină: „Alteţa sa regală marele duce”.

Apoi se dădu la o parte înclinându-se. Albrecht venea prin salonul mare.

Cei o sută de paşi de la palatul vechi până aici îi parcursese în trăsură închisă, cu valetul pe capră. Era îmbrăcat, ca mai întotdeauna, în costum civil: purta o redingotă încheiată, cu revere mici de atlas şi cu cizme de lac în picioarele subţiri. De la urcarea pe tron lăsase să-i crească cioc. Părul său blond, tuns scurt, se retrăgea în două goluri mari de pe tâmplele sale fine, adâncite. Mersul său era un fel de umblet ţanţoş, stângaci şi, totuşi, indescriptibil de distins, în timpul căruia omoplaţii se strâmbau într-un fel ce reflecta stânjeneală. Purta capul lăsat pe spate, îşi ţuguia buza inferioară, scurtă şi rotunjită, cu care şi-o sugea pe cea de sus.

Principesa îi ieşi înainte până-n prag. Albrecht îi întinse pur şi simplu mâna, cu un cuvânt de salut rostit încet, aproape şoptit, întrucât îi displăcea gestul sărutatului mâinii, – mâna lui slabă şi rece, cu o expresie ciudat de sensibilă, pe care o ţinu nu departe de piept, fără a-şi dezlipi antebraţul de trup. Apoi îl salută aproape în acelaşi fel pe fratele său Klaus Heinrich, care-l aşteptase, cu călcâiele lipite, în faţa scaunului său, – şi nu mai spuse nimic.

Ditlinde începu:

„E drăguţ din partea ta, Albrecht, că ai venit. Te simţi bine? Arăţi splendid. Philipp îţi transmite regretul său că trebuie să lipsească azi. Te rog, ia loc unde-ţi place mai mult, de pildă aici, în faţa mea. Scaunul e destul de comod, ai stat pe el şi ultima dată. Deocamdată am făcut ceaiul doar pentru mine şi Klaus Heinrich. Îţi aduc imediat laptele.

„Mulţumesc, spuse el încetişor. Trebuie să te rog să mă ierţi... am întârziat. Ştii, când drumul e cel mai scurt... Şi-apoi după-amiaza trebuie să stau întins. O să rămânem numai între noi?”

„Absolut între noi, Albrecht. Cel mult dacă o să treacă Jettchen Isenschnibbe un pic pe-aici, dacă nu-ţi displace...”

„Aa?”

„Dar pot porunci foarte bine să i se spună că nu sunt acasă.”

„Oo, te rog...”

Fu servit laptele fierbinte. Albrecht cuprinse cu ambele mâini paharul înalt, gros, bombat.

„Ah, ceva cald, spuse el. Cât s-a făcut de frig aici, în ţară! Toată vara am îngheţat la Hollerbrunn. Încă n-aţi făcut focul? Eu am pus de mult să-l facă. Pe de altă parte, nu suport mirosul de sobă. Toate sobele miros. Von Bühl îmi promite în fiecare toamnă încălzire centrală în palatul vechi. Dar se pare că nu e realizabilă.”

„Bietul Albrecht, făcu Ditlinde. Pe vremea asta erai totdeauna de mult în sud, cât timp a trăit papa. Trebuie să-ţi fie dor.”

„Compasiunea ta mă onorează, buna mea Ditlinde, răspunse el tot foarte încet şi sâsâind uşor. Dar trebuie să înţelegem că nu pot lipsi de-aici. După cum se ştie, trebuie să guvernez ţara, pentru asta sunt aici. Astăzi a trebuit să iau preamilostiva hotărâre de a îngădui ca un cetăţean oarecare – îmi pare rău că i-am uitat numele – să primească şi să poarte un ordin străin. Mai departe am ordonat să se dea o telegramă adunării anuale a uniunii societăţilor de grădinărit, prin care accept preşedinţia de onoare a acestor societăţi şi garantez, cu cuvântul meu, că le voi sprijini în tot felul eforturile, – fireşte fără a şti cu ce alt sprijin pot să contribui în afară de telegramă, de vreme ce domnii se îngrijesc foarte bine de treburile lor. În afară de asta, am binevoit să confirm alegerea unui anumit om de ispravă ca primar al bunului meu oraş Siebemberge, – cu care prilej aş pune întrebarea dacă prin confirmarea mea, acest supus devine un primar mai bun decât ar fi fost şi fără ea...”

„Ei, Albrecht, astea sunt mărunţişuri! sări Ditlinde. Sunt

convinsă că ai avut de rezolvat şi chestiuni mai importante...”

„Oo, bineînţeles. L-am văzut venind la mine pe ministrul meu de finanţe şi de agricultură. Era şi vremea. Doctorul Krippenreuther mi-ar fi luat tare în nume de rău dacă n-aş fi pus să fie convocat din nou. A procedat sumar şi mi-a prezentat, în acelaşi timp, o privire de ansamblu asupra mai multor lucruri înrudite între ele: asupra recoltei, asupra noilor principii pentru alcătuirea bugetului, asupra reformei impozitelor, de care se ocupă. Se pare că recolta a fost proastă. Ţăranii au suferit pagube din cauza proastei dezvoltări a grânelor şi din cauza intemperiilor, şi de aceea stau prost nu numai ei, ci şi Krippenreuther, căci puterea de contribuţie a ţării – zice el – a fost afectată din nou. În afară de asta, s-au produs catastrofe ba în una, ba în alta din minele de argint. Întreprinderile s-au oprit, spune Krippenreuther, nu produc nimic şi repunerea lor în funcţiune va înghiţi sume mari. Am ascultat toate astea cu o mutră adecvată şi am făcut tot ce am putut, exprimându-mi mâhnirea asupra atâtor ghinioane. Apoi l-am ascultat dezbătând întrebarea, dacă cheltuielile pentru noile construcţii necesare caselor de pensii şi pentru serviciile administraţiilor silvice, vamale şi fiscale trebuie trecute în bugetul ordinar sau în cel extraordinar; am prins în treacăt câte ceva despre scara progresivă şi despre impozitul pe renta capitalului, despre impozitul pe comerţul ambulant, despre degrevarea fiscală a agriculturii lovite de calamităţi şi despre grevarea oraşelor şi am avut, în general, impresia că Krippenreuther îşi cunoaşte meseria. Eu însumi, fireşte, nu pricep aproape nimic din tot ceea ce ştie şi aprobă Krippenreuther, aşa că am spus «da, da» şi «de bună seamă» şi «îţi mulţumesc» şi am lăsat totul să meargă cât se poate de bine.”

„Vorbeşti cu atâta amărăciune, Albrecht.”

„Nu, vreau să vă spun ce mi-a trecut prin cap azi, în

timpul expunerii lui Krippenreuther. Aici, în oraş, locuieşte un om, un pensionar mărunt cu nasul plin de negi. Toţi copiii îl ştiu şi chiuie de bucurie când îl văd; i se spune Gottlieb-ţicnitul, fiindcă nu prea e în toate minţile; nume de familie nu mai are de multă vreme. E de faţă pretutindeni, unde se petrece ceva, cu toate că sminteala lui îl pune în afara oricăror relaţii serioase; are un trandafir la butonieră şi-şi poartă pălăria în vârful bastonului. De câteva ori pe zi, la orele când pleacă vreun tren, se duce la gară, ciocăneşte roţile vagoanelor, inspectează bagajele şi-şi dă importanţă. Când impiegatul cu şapca roşie dă semnalul de plecare, Gottlieb-smintitul face un semn cu mâna mecanicului locomotivei şi trenul porneşte. Dar Gottlieb-smintitul îşi închipuie că trenul pleacă la semnalul lui. Asta sunt eu. Dau semnalul şi trenul pleacă. Dar ar pleca şi fără mine, şi faptul că dau semnalul nu e altceva decât maimuţăreală. M-am săturat...”

Toţi tăcură. Ditlinde privea îndurerată în poală, iar Klaus Heinrich, ciupindu-şi mustăcioara arcuită, căută printre sora sa şi marele duce spre fereastra luminoasă.

„Te înţeleg foarte bine, Albrecht, începu el după o vreme, cu toate că a fost destul de dur din partea ta să te compari şi să ne compari şi pe noi cu Gottlieb-smintitul. Vezi, nici eu nu pricep, firește, nimic din scara progresivă şi din impozitul pe comerţul ambulant sau din extragerea turbei; şi mai există atâtea lucruri la care nu mă pricep defel: tot ceea ce-ţi imaginezi când spui mizeria din lume, foamea şi lipsa, nu-i aşa, şi lupta pentru existenţă, cum i se spune, şi războiul şi groaza spitalului. N-am văzut şi n-am simţit nimic din toate astea, cu excepţia morţii însăşi, când a murit papa, şi nici aia n-a fost moarte aşa cum poate să fie, întrucât a fost mai curând ceva înălţător, căci întreg palatul era iluminat. Şi, uneori, mi-e ruşine că n-am dat şi eu cu nasul prin multe. Dar pe urmă îmi zic iarăşi, că nu duc o viaţă uşoară, câtuşi de puţin uşoară, cu toate că drumul meu e pe culmile omenirii, cum se

exprimă lumea, sau tocmai de aceea; şi că poate cunosc, în felul meu, asprimea vieţii, chipul ei cu buzele strânse – dacă îmi îngădui să mă exprim aşa – mai bine decât mulţi dintre cei care se pricep la scara progresivă sau la vreun alt domeniu. Despre asta e vorba, Albrecht, despre faptul că n-ai o viaţă uşoară, despre asta e vorba în toate, dacă mi-e îngăduit să-ţi răspund, şi cu asta eşti justificat. Şi, de vreme ce oamenii chiuie de bucurie când mă văd, trebuie să ştie, totuşi, de ce o fac; şi viaţa mea trebuie să aibă un sens, cu toate că mă aflu în afara oricăror relaţii, cum ai spus-o atât de minunat. Iar viaţa ta cu atât mai mult. E adevărat, numai tu dai semnalul la ceea ce se întâmplă; dar oamenii vor, totuşi, ca tu să dai semnalul, şi chiar dacă nu le guvernezi voinţa şi dorinţa, exprimi totuşi acest lucru şi-l reprezinţi, şi-l concretizezi, şi asta poate că nu e chiar atât de puţin...”

Albrecht şedea la masă fără să se rezeme de spătar. Îşi ţinea mâinile slabe, cu o expresie ciudat de sensibilă, încrucişate pe marginea mesei, în faţa paharului cu lapte înalt şi pe jumătate golit; pleoapele îi erau lăsate, şi-şi sugea buza de sus cu cea inferioară. Răspunse încetişor:

„Nu mă mir că un prinţ atât de iubit ca tine este de acord cu soarta sa. În ce mă priveşte, însă, eu refuz să exprim şi să reprezint pe altcineva decât pe mine însumi, – refuz, zic, şi-ţi dau libertatea să gândeşti că pentru mine strugurii sunt prea sus. Adevărul e că mie aclamaţiile oamenilor îmi ţin atât de puţin de cald, ca şi oricui altuia. Nu mă refer la trupul meu. Omul e slab, – ceva din el se dilată la aplauze şi se contractă la tăcerea glacială. Dar, cu raţiunea mea, mă aflu mai presus de orice popularitate sau nepopularitate. Ştiu ce-ar fi popularitatea, dacă ar interveni. O eroare cu privire la persoana mea. Şi, cu asta ridic din umeri la gândul aclamaţiilor unor oameni străini. Altuia – ţie – poate că sentimentul de a avea poporul în spate îţi procură o senzaţie de înălţare. Pe mine, însă, să mă ierţi dacă sunt prea raţional pentru asemenea tainice simţăminte de fericire – şi, poate, şi prea iubitor de

claritate, te rog să-mi treci cu vederea această expresie. Acest fel de fericire nu miroase a bine, după câte mi se pare. În orice caz, îi sunt străin poporului. Nu-i dau nimic, – ce-ar putea să-mi dea el? Tu... ei, asta-i altceva. Sute de mii de oameni, care se aseamănă cu tine, îţi sunt recunoscători pentru că se recunosc în tine. Ai putea, de bună seamă, să râzi, dacă ai vrea. Primejdia pentru tine constă, cel mult, în faptul că te confunzi cu prea multă plăcere cu popularitatea ta şi că, în cele din urmă, te simţi totuşi bine, deşi azi conteştî încă acest lucru...”

„Nu, Albrecht, nu cred. Nu cred că mă paşte primejdia asta.”

„Ne vom înţelege cu atât mai bine. Nu agreez, în general, expresiile tari. Dar popularitatea e o porcărie.” „Ciudat, Albrecht. Ciudat că foloseşti cuvântul ăsta. «Fazanii» îl foloseau mereu, colegii mei, tinerii nobili, ştii, de la castelul «Fazaneria». Eu ştiu ce eşti. Eşti un aristocrat, asta e.”

„Crezi? Te înşeli. Nu sunt aristocrat, sunt contrariul, din raţiune şi gust. Trebuie să admiţi că nu dispreţuiesc aclamaţiile mulţimii din motive de înfumurare, ci din înclinaţie pentru omenie şi pentru bunătate. Este un lucru jalnic această elevare omenească şi mi se pare că toţi oamenii ar trebui să se poarte omeneşte şi cu bunătate între ei şi că n-ar trebui să se înjosească şi să se umilească unii pe alţii. Să laşi să facă cu tine, fără ruşine, tot hocus-pocus-ul ăsta, – pentru asta trebuie să ai o piele groasă. Eu sunt niţel cam delicat de la natură, nu mă simt în stare să înfrunt ridicolul situaţiei mele. Orice lacheu, care se postează la uşă şi aşteaptă de la mine să trec pe lângă el fără a-l mai lua în seamă, fără a-i da mai multă atenţie decât uşorului uşii, mă pune în încurcătură. Ăsta e felul meu de prietenie faţă de popor...”

„Da, Albrecht, e adevărat. Uneori nu e uşor să treci, făcând mină bună, pe lângă un asemenea individ. Lacheii! Parcă n-am şti că sunt nişte ticăloşi! Frumoase lucruri se mai ştiu despre ei...”

„Ce fel de lucruri?”

„Ei, mai aruncăm şi noi câte o privire...”

„Scuteşte-ne, interveni Ditlinde. Despre asta nu vreau să ştiu nimic. Vorbiţi despre lucruri atât de generale şi mă gândeam că azi după-masă o să discutăm câteva puncte pe care mi le-am notat... Vrei să fii atât de amabil, Klaus Heinrich, şi să-mi dai bloc-notes-ul din piele albastră de colo, de pe birou?... Îţi mulţumesc foarte mult. Aici am tot ce trebuie să ţin minte, atât în privinţa situaţiei gospodăriei, cât şi a altor lucruri. Ce bine e să poţi avea totul înaintea ochilor, aşa, negru pe alb! Mintea mea este categoric slabă, nu poate să reţină nimic; şi, dacă n-aş ţine ordine şi nu mi-aş nota tot, ar trebui să mă cuprindă desperarea în faţa vieţii. În primul rând, Albrecht, şi înainte de a uita, vreau să te fac atent, că la balul de la întâi noiembrie trebuie s-o conduci pe mătuşa Katharina, – e imposibil să te eschivezi. Eu cedez locul, am fost la ultimul bal al curţii şi mătuşa Katharina ar fi teribil de indispusă... Am asentimentul tău? Bine, atunci şterg acest punct... În al doilea rând, Klaus Heinrich, voiam să te rog ca, la bazarul pentru orfani de la primărie, din ziua de cincisprezece, să faci puţin *acte de présence.* Este sub patronajul meu şi, vezi bine, îl iau în serios. Nu trebuie să cumperi nimic... cel mult un pieptene de buzunar. Pe scurt, doar să te arăţi acolo timp de zece minute. Este pentru copiii orfani... Vrei să vii? Bun, atunci pot să şterg şi asta. În al treilea rând...”

Dar principesa fu întreruptă. Domnişoara de Isenschnibbe, doamnă de onoare, se anunţă şi-şi făcu îndată apariţia prin salon, cu paşi mărunţi, cu boaul de fulgi răzvrătindu-se sub curentul aerului şi cu borurile imensei pălării cu pene fluturând în sus şi-n jos. Din rochia ei se revărsa mirosul aerului proaspăt de afară. Era mică, de un blond-cenuşiu, cu năsucul ascuţit şi atât de mioapă, încât nu putea vedea nici stelele. În serile senine, stătea pe balcon şi privea cu binoclul de operă cerul înstelat, pentru a cădea în reverie. Purta două perechi de

pince-nez cu lentile puternice, una peste alta şi, în timp ce-şi făcea reverenţa, întinse gâtul înainte cu ochii abia mijiţi şi iscoditori.

„Dumnezeule, alteţă mare-ducală, spuse ea, n-am ştiut, deranjez, dau buzna înăuntru, vă cer, prea supusă, iertare!”

Fraţii se ridicaseră în picioare şi domnişoara făcu în faţa lor, ruşinată, o reverenţă până la podea. Întrucât Albrecht îi întinse mâna strânsă lângă piept, fără a-şi dezlipi antebraţul de trup, braţul ei era întins aproape vertical în sus în momentul când reverenţa, pe care o executa în faţa lui, ajunse nivelul cel mai de jos.

„Buna mea Jettchen, spuse Ditlinde, cum vorbeşti aşa! Eşti aşteptată şi binevenită. Iar fraţii mei ştiu că ne spunem «tu» una alteia. Aşadar, te rog, fără «alteţă mare-ducală». Nu suntem la palatul vechi. Stai jos şi fă-te comodă... Vrei ceai? E încă fierbinte. Aici sunt fructe glasate. Ştiu că-ţi plac foarte mult.”

„Da, mii de mulţumiri, Ditlinde, îmi plac la nebunie!” Şi domnişoara von Isenschnibbe luă loc, cu spatele spre fereastră, în faţa lui Klaus Heinrich, de partea îngustă a mesei de ceai; îşi scoase mănuşa şi, aplecată iscoditor înainte, începu să-şi pună dulciuri în farfurie cu cleştişorul de argint. Pieptul ei mic răsufla repede, zbuciumat de atâta bucuroasă emoţie.

„Ştiu la noutăţi, începu ea, incapabilă să se mai abţină, noutăţi... mai multe decât încap în poşeta mea! Adică... de fapt, doar una, doar una, – dar asta e de calibru, ai ce auzi, şi e absolut sigură, o am din sursa cea mai bună, ştii doar că poţi avea încredere în mine, o să apară în seara asta în *«Curierul rapid»* şi mâine o să vuiască tot oraşul.”

„Da, Jettchen, spuse principesa, trebuie să recunosc, nu vii niciodată cu mâna goală. Dar acum suntem nerăbdători, hai, dă-i drumul cu noutatea”

„Bine. Daţi-mi voie, vă rog, să răsuflu. Ştii, Ditlinde, ştiţi alteţă regală, ştiţi alteţă mare-ducală, cine vine, cine vine în Parcul izvoarelor, cine se instalează pentru şase sau

opt săptămâni la hotelul «Curtea izvoarelor» ca să facă o cură, ca să bea apă?”

„Nu, răspunse Ditlinde. Dar tu ştii, buna mea Jettchen?”

„Spoelmann, spuse domnişoara von Isenschnibbe. Spoelmann”, repetă ea, rezemându-se de spătar, şi făcu impresia că ar vrea să bată cu degetele în marginea mesei, dar îşi opri mişcarea mâinii foarte aproape de tişlaifărul de mătase bleu.

Fraţii se uitară unul la altul.

„Spoelmann? întrebă Ditlinde... Gândeşte-te bine, Jettchen: adevăratul Spoelmann?”

„Adevăratul! Vocea domnişoarei se gâtui de bucurie înăbuşită. Adevăratul, Ditlinde! Căci există doar unul, sau doar unul care e cunoscut şi ăsta e cel care e aşteptat la «Curtea izvoarelor» – marele Spoelmann, giganticul Spoelmann, fantasticul Samuel N. Spoelmann din America!”

„Dar bine, fetiţo, cum o să vină ăla aici?”

„Ei, iartă-mi răspunsul, Ditlinde, dar e după întrebare. Vine, firește, peste ocean, cu iahtul său sau cu un mare transatlantic, asta încă n-o ştiu, – cum i-o plăcea. Pleacă în vacanţă, face o călătorie în Europa, şi anume cu scopul expres de a bea apă în Parcul izvoarelor.” „Dar ce, e bolnav?”

„Desigur, Ditlinde. Toţi oamenii ăştia sunt bolnavi, probabil că aşa e la ei.”

„Asta-i ciudat”, răspunse Klaus Heinrich.

„Da, alteţă mare-ducală, este surprinzător. Felul lui de existenţă trebuie să fi determinat asta. Căci duce, cu siguranţă, o existenţă obositoare, şi prea puţin comodă, oare trebuie să macine trupul mai repede decât o face o viaţă obişnuită. Pe cei mai mulţi îi supără stomacul. Dar Spoelmann are o litiază, din câte se ştie.”

„O litiază, aşadar...”

„Desigur, Ditlinde, ai mai auzit asta, firește, numai că ai uitat. Are pietre la rinichi, dacă-mi îngăduiţi oribilul cuvânt, – o suferinţă grea, chinuitoare şi cu siguranţă că

n-are nici cea mai mică bucurie de pe urma bogăţiilor lui absurde...”

„Dar, pentru Dumnezeu, cum de-a ajuns tocmai la apele noastre?”

„Aşa, Ditlinde. Foarte simplu. Că doar apa e bună, este excelentă, mai ales izvorul cu litiu sau cum i se spune, este excepţional pentru gută şi pietre, numai că nu e cunoscut şi preţuit în lume, după cum merită. Dar un om ca Spoelmann, îţi poţi închipui, e mai presus de nume şi de reclama de bâlci şi face cum îl taie capul. Şi aşa a descoperit apa noastră – sau i-o fi recomandat-o medicul lui personal, se poate şi asta – şi şi-a procurat-o în sticle şi i-a făcut bine, şi acum s-o fi gândit că, băută la faţa locului, trebuie să aibă un efect şi mai bun.”

Toţi tăcură.

„Doamne, Dumnezeule, Albrecht, începu Ditlinde într-un târziu... orice-am gândi despre Spoelmann şi alţii ca el, – şi eu sunt prevăzătoare când mă gândesc la el, poţi fi sigur de asta, – nu crezi, însă, că vizita omului acesta poate fi de mare folos pentru Parcul izvoarelor?”

Marele duce întoarse capul, cu zâmbetul lui fin şi rigid.

„S-o întrebăm pe domnişoara von Isenschnibbe, răspunse el. Fără îndoială că şi-a îndreptat atenţia şi asupra acestui aspect al problemei.”

„Deoarece alteţa voastră regală porunciţi... De imens folos! De un folos incomensurabil, absolut incalculabil, – asta se vede cât de colo! Direcţia este fericită, este în stare să orneze cu ghirlande pavilionul de umplere a sticlelor, să ilumineze «Curtea izvoarelor»! Ce mai recomandaţie! Ce mai atracţie pentru străini! Să binevoiască alteţa voastră regală să cumpănească... Omul ăsta este o curiozitate demnă de văzut! Alteţa voastră mare-ducală tocmai a vorbit despre alţii asemenea lui – dar el n-are egal, aproape deloc, – cel mult vreo câţiva. E un leviatan, o pasăre fabuloasă! Cum să nu vină lumea de departe pentru a vedea o fiinţă care are de păpat zilnic cam la o jumătate de milion!”

„Doamne fereşte! zise Ditlinde zguduită. Şi bunul meu Philipp care se trudeşte cu extragerea turbei lui...”

„Chestiunea începe cu faptul, continuă domnişoara, că, de câteva zile, în hala de plimbare de-acolo, de-afară, dau târcoale doi americani. Cine sunt? Se constată că sunt ziarişti, trimişii speciali de la două mari ziare new-yorkeze. Au făcut călătoria înaintea lui şi, deocamdată, telegrafiază gazetelor lor descrieri ale localităţii! Când o să fie el aici, or să telegrafieze despre fiecare pas ce-l va face, – întocmai cum relatează *«Curierul rapid»* şi «*Monitorul oficial»* despre alteţa voastră regală...”

Albrecht se înclină mulţumind, cu ochii-n jos şi ţuguindu-şi buza inferioară.

„A rechiziţionat camerele princiare de la hotelul «Curtea izvoarelor» – mai spuse Jettchen, ca locuinţă provizorie.”

„Numai pentru el singur?” întrebă Ditlinde.

„O, nu, Ditlinde, îţi poţi imagina că nu vine singur, încă nu ştiu amănunte în privinţa anturajului şi a servitorimii lui, dar un lucru e sigur, că îl însoţesc fiica lui şi medicul personal.”

„Spui într-una «medicul personal», Jettchen, asta mă enervează. Şi, apoi, ziariştii. Şi, pe deasupra, camerele princiare. Doar nu e rege.”

„Un rege al căilor ferate, din câte ştiu”, remarcă Albrecht încetişor şi cu ochii în jos.

„Nu numai rege al căilor ferate, alteţă regală, şi nici măcar în principal, după câte am auzit. Există dincolo, în America, acele mari societăţi de comerţ, care se numesc trusturi, după cum ştie şi alteţa voastră regală, de pildă trustul oţelului, trustul cărbunelui, al cărnii şi al tutunului şi cum le mai zice; şi la aproape toate trusturile astea Samuel N. Spoelmann e mare acţionar şi principalul care le controlează – aşa se spune, aşa am citit, şi afacerea lui trebuie să fie, deci, ceea ce la noi se numeşte o întreprindere comercială mixtă.”

„Halal afacere! spuse Ditlinde, halal afacere trebuie să

fie! Căci n-o să mă convingi, buna mea Jettchen, că prin muncă cinstită poţi deveni un bogătaş, o pasăre fabuloasă. Sunt convinsă că averile lui sunt mânjite de sângele văduvelor şi orfanilor. Tu ce zici, Albrecht?”

„O doresc, Ditlinde, o doresc spre consolarea ta şi a soţului tău.”

„Dacă e aşa, continuă domnişoara, Spoelmann, Samuel N. Spoelmann al nostru are o răspundere minimă, căci de fapt el nu e decât un moştenitor şi se spune că nici nu a prea avut vreodată poftă deosebită să se ocupe de afaceri. Cel care, de fapt, a făcut totul, a fost tatăl său, – am citit toate astea în ziare şi pot să spun că sunt informată în linii mari. Tatăl său a fost german – un nimic, un aventurier care s-a dus peste ocean şi s-a făcut căutător de aur. A avut noroc şi, cu aurul găsit, a făcut o mică avere – sau poate că era destul de mare; – şi a început să facă speculaţii în petrol şi oţel şi căi ferate şi în tot ce era posibil şi a devenit tot mai bogat şi mai bogat. Iar când a murit, totul era gata pus pe roate, iar fiul său Samuel, care a moştenit firma de pasăre fabuloasă, n-a mai avut de făcut aproape nimic, decât să încaseze înspăimântătoarele dividende şi să devină mai bogat, tot mai bogat, până când nici nu s-a mai putut spune cât de bogat era. Aşa s-au petrecut lucrurile.”

„Şi are o fată, Jettchen? Ce fel de făptură mai e şi ea?”

„Da, Ditlinde, soţia lui a murit şi are o fiică miss Spoelmann, pe care o aduce cu el. El însuşi este *un sujet mixte,* căci tatăl lui a luat o soţie din sud, – sânge creol, o femeie cu tată german şi mamă băştinaşă. Iar Samuel s-a însurat, la rândul lui, cu o americană germană, cu sânge pe jumătate englez, şi fiica lor este acum *miss* Spoelmann.”

„Doamne fereşte, Jettchen, ce făptură pestriţă!”

„Într-adevăr, Ditlinde. Şi este învăţată, aşa am auzit, studiază ca un bărbat, algebra şi alte asemenea lucruri ingenioase...”

„Ei, asta tot nu mi-o poate face mai agreabilă.”

„Dar acum vine culmea, Ditlinde, căci *miss* Spoelmann are o doamnă de companie, şi această doamnă de companie este contesă, o contesă perfect autentică, şi o slujeşte ţinându-i companie.”

„Doamne fereşte, spuse Ditlinde. Nu i-e ruşine? Nu, Jettchen, hotărârea mea e luată. N-am să mă sinchisesc defel de Spoelmann. Am să-l las să-şi bea apa aici, în pace, şi am să-l las să plece iar cu contesa lui şi cu fiica lui algebrică, fără să mă interesez de el. Pe mine, una, nu mă impresionează, cu toată averea lui păcătoasă. Tu ce zici, Klaus Heinrich?”

Klaus Heinrich privi peste capul domnişoarei, spre fereastra luminoasă.

„Impresionează? începu el... Nu, bogăţia nu mă impresionează, vreau să spun, ceea ce se numeşte de fapt bogăţie. Dar mi se pare că depinde de împrejurări... depinde, cred, de etalon. Avem şi noi, doar, câţiva oameni bogaţi aici, în oraş... Fabricantul de săpun Unschlitt se zice că are un milion... Îl văd uneori în trăsura lui... E destul de gras şi de banal. Dar când cineva e bolnav şi însingurat de atâta avere... Mde, nu ştiu...”

„Un om sinistru, în orice caz” – interveni Ditlinde.

Încetul cu încetul, discuţia despre Spoelmann se potoli. Vorbiră despre chestiuni de familie, despre moşia Hohenried, despre sezonul care urma. Către ora şapte, marele duce trimise după trăsura sa. Se ridicară, îşi luară rămas bun, căci şi Klaus Heinrich se pregătea să plece. Dar în hol, în timp ce fraţii aşteptau să li se ţină paltoanele, Albrecht spuse:

„Ţi-aş fi recunoscător, Klaus Heinrich, dacă ţi-ai trimite vizitiul acasă şi mi-ai face plăcerea să-mi ţii companie încă un sfert de ceas. Mai am de discutat cu tine o chestiune de oarecare importanţă... Aş putea să te însoţesc până la «Ermitaj», dar aerul serii nu-mi prieşte...”

Klaus Heinrich răspunse cu călcâiele lipite:

„Nu, Albrecht, ce-ţi trece prin cap! Merg cu tine cu

trăsura la palat, dacă-ţi face plăcere. Sunt, bineînţeles, la dispoziţia ta.”

Aceasta a fost introducerea la o remarcabilă convorbire între cei doi tineri principi, al cărei rezultat fu publicat, la câteva zile după aceea, în „*Monitorul oficial*” şi fu primit, în general, cu aclamaţii.

Prinţul îl însoţi pe marele duce la palat, prin poarta Albrecht, pe scările de piatră cu balustrade late, pe coridoare, unde ardeau flăcări de gaz, şi prin anticamere tăcute, printre lachei, până la cabinetul lui Albrecht, unde bătrânul Prahl aprinsese cele două lămpi de bronz cu petrol, de pe consola căminului. Albrecht preluase camera de lucru a tatălui său; aceasta fusese dintotdeauna camera de lucru a suveranului domnitor şi se afla la etajul întâi, între o cameră a adjutantului şi sufrageria folosită zilnic; avea vedere spre piaţa Albrecht, pe care suveranii o cuprinseseră cu privirea şi o supravegheaseră totdeauna de la biroul lor. Era o cameră extraordinar de neconfortabilă şi plină de contradicţii, o sală mică cu pictura tavanului scorojită, cu tapete de mătase roşie încadrate de stinghii aurite şi cu trei ferestre mari până la podea, de la care se simţea sensibil curentul şi peste care erau trase acum draperiile de culoarea vinului porfiriu, împodobite cu volane. Avea un şemineu după gustul imperiului francez, în faţa lui un semicerc de scaune mici, moderne, de pluş matlasat, fără braţe, şi o sobă de cahle albe, nespus de urât ornamentată, care fusese încinsă puternic. Două sofale mari, matlasate, erau aşezate lângă pereţii laterali, una în faţa celeilalte; în faţa uneia era trasă o masă pătrată, cu cărţi, acoperită cu pluş roşu. Între ferestre se înălţau două oglinzi înguste şi înalte până-n tavan, cu rame aurite şi cu console de marmură albă; pe consola din dreapta era aşezat un grup statuar de alabastru, cam lasciv, iar pe cea din stânga o carafă cu apă şi pahare pentru doctorii. Biroul-secretar, o mobilă veche din lemn de palisandru, cu capac rulant şi cu aplicaţii de bronz, stătea izolat în mijlocul încăperii, pe

covorul roşu. Dintr-un colţ, de pe un piedestal cu picior, un bust antic privea cu ochi morţi, în cameră.

„Ceea ce am să-ţi propun”, începu Albrecht – care şedea la birou şi-şi făcea de lucru cu un *coupe-papier,* un obiect stupid, ca o jucărie, în formă de sabie de cavalerie – „are oarecare legătură cu discuţia noastră de azi după-amiază... Anticipez că am discutat chestiunea astă vară la Hollerbrunn cu Knobelsdorff. E de acord şi, dacă eşti şi tu, ceea ce nu mă îndoiesc, atunci pot să-mi realizez imediat intenţia.”

„Poftim, Albrecht, să auzim”, spuse Klaus Heinrich, care stătea în picioare lângă masa din faţa sofalei, într-o atitudine atentă şi militărească.

„Starea sănătăţii mele, continuă marele duce, lasă, în ultima vreme, tot mai mult şi mai mult de dorit.”

„Îmi pare rău, Albrecht! Aşadar nu te-ai refăcut deloc la Hollerbrunn?”

„Mulţumesc. Nu. Mă simt prost şi sănătatea mea pare să fie tot mai puţin în stare să reziste pretenţiilor pe care le au de la mine. Când spun pretenţii, înţeleg în primul rând obligaţiile de natură festivă şi reprezentativă, care sunt legate de poziţia mea; şi aici e punctul de legătură cu discuţia pe care am purtat-o adineauri, la Ditlinde. Îndeplinirea acestor obligaţii poate să facă fericit pe cineva, când există un contact cu poporul, o afinitate, când inimile bat la fel. Pentru mine ea este un chin, iar falsitatea rolului meu mă oboseşte într-atât, încât trebuie să mă gândesc să iau măsuri împotriva ei. În privinţa asta – în măsura în care e vorba de starea mea fizică – sunt de acord cu medicii, care îmi sprijină întru totul proiectul... Aşadar, ascultă-mă. Sunt neînsurat, nu am – pot să te asigur – intenţia să fac vreodată un mariaj, n-o să am copii. Tu eşti succesorul la tron prin dreptul inerent al agnatului şi eşti cu atât mai mult, în conştiinţa poporului, care te iubeşte...”

„Vai, Albrecht, vorbeşti mereu de popularitatea mea... Nu cred în ea. De la distanţă, poate... Aşa e în cazul

nostru. Suntem iubiţi totdeauna numai de la distanţă.”

„Eşti prea modest. Ascultă mai departe. Ai avut şi până acum bunătatea să-mi preiei una sau alta din obligaţiile mele de reprezentare. Aş dori să le preiei pe toate, integral, pentru totdeauna.”

„Te gândeşti la abdicare, Albrecht?” întrebă Klaus Heinrich speriat...

„N-am voie să mă gândesc la asta. Crede-mă că m-aş gândi cu plăcere. Dar mi s-ar interzice. Ceea ce am în gând nu e nici măcar regenţa, ci un locţiitor – poate că-ţi mai aminteşti de la vreun curs, de deosebirea de drept public dintre ele – o locotenenţă permanentă şi stabilită oficial, în privinţa tuturor funcţiunilor de reprezentare, motivată de nevoia de a-mi cruţa sănătatea. Care e părerea ta?”

„Îţi stau la dispoziţie, Albrecht. Dar încă nu-mi sunt prea clare lucrurile. Cât de departe urmează să meargă această locotenenţă?”

„Oo, cât se poate de departe. Aş dori să se extindă la toate ocaziile în care mi se cere prezenţa personală în public. Knobelsdorff pretinde că deschiderea şi închiderea sesiunii parlamentului landului să ţi-o trec ţie numai când voi fi bolnav la pat, de la caz la caz. Deci să lăsăm asta deoparte. Dar, în rest, ţi-ar reveni să-mi ţii locul la toate acţiunile festive, în călătorii, la vizitarea oraşelor, la deschiderea festivităţilor publice, la deschiderea balului cetăţenesc...”

„Şi asta?”

„De ce nu şi asta? Mai avem audienţele libere săptămânale, – un obicei cu rostul lui, fără îndoială, dar care mă ucide. Ai acorda audienţele în locul meu. Nu mai continui enumerarea. Accepţi propunerea mea?”

„Sunt la ordinele tale!”

„Atunci ascultă-mă până la capăt. Pentru toate împrejurările, când faci act de reprezentare în locul meu, îţi pun la dispoziţie adjutanţii mei. Apoi, este de bună seamă necesar, să fie accelerată avansarea ta militară.

Eşti locotenent-major? Vei fi numit căpitan, – sau chiar maior *à la suite* în regimentul tău... Am să aranjez eu asta. În al treilea rând, doresc să dau înţelegerii noastre toată greutatea, să marchez cum se cuvine poziţia ta alături de mine, acordându-ţi titlu de «alteţă regală». Au fost unele formalităţi de rezolvat... Knobelsdorff le-a şi încheiat. Am să îmbrac deciziile mele în forma a două adrese, una către tine şi una către miniştrii mei de stat. De altfel, Knobelsdorff le-a şi redactat pe amândouă... Accepţi?”

„Ce să spun, Albrecht? Tu eşti fiul mai mare al lui papa, şi am privit totdeauna la tine de jos în sus, pentru că am simţit şi am ştiut totdeauna că tu eşti cel mai distins şi mai elevat dintre noi doi şi că eu nu sunt decât un plebeu, în comparaţie cu tine. Dar, dacă mă învredniceşti să stau alături de tine şi să-ţi port titlul şi să te reprezint în faţa poporului, cu toate că nu mă consider chiar atât de prezentabil şi că am impedimentul ăsta, cu mâna mea stângă, pe care trebuie s-o ascund totdeauna, – atunci îţi mulţumesc şi sunt la ordinele tale.”

„Acum pot să te rog, să mă laşi? Am nevoie de odihnă.”

Se îndreptară unul spre altul, unul dinspre birou, celălalt dinspre masa cu cărţi, pe covor, până-n mijlocul camerei. Marele duce întinse fratelui său mâna, mâna lui slabă şi rece, pe care o duse înainte, pe lângă piept, fără să-şi dezlipească măcar antebraţul de trup. Klaus Heinrich îşi lipi călcâiele şi se înclină, când îi strânse mâna, iar Albrecht înclină, la despărţire, capul lui îngust cu mustaţă blondă, în timp ce-şi sugea uşor buza de sus cu cea inferioară, scurtă şi rotunjită. Klaus Heinrich se întoarse la castelul „Ermitaj”.

Atât *„Monitorul oficial*” cât şi *„Curierul rapid”* publicară, opt zile mai târziu, cele două adrese scrise de mână, care aveau ca obiect supremele decizii: cea cu formula de adresare: *„Iubite ministru de stat doctor von Knobelsdorff”* şi cealaltă, care începea cu: „S*erenissime principe, dragul meu frate şi prieten”* şi care era semnată:

„al alteţei voastre regale devotat din inimă frate, Albrecht”.

Înalta profesie

AICI SUNT DESCRISE, ÎN SPECIFICUL lor, modul de viaţă şi exercitarea profesiei lui Klaus Heinrich.

Cobora undeva din trăsura sa; păşea, cu mantia aruncată pe umăr, printr-un scurt culoar de lume ce aclama, pe un trotuar acoperit cu un covor roşu; intra pe o uşă, flancată de tufe de lauri, deasupra căreia se construise un baldachin; urca pe o scară pe care se înşirau, doi câte doi, servitori cu sfeşnice. După un banchet festiv, mergea acoperit de ordine până la şold şi cu epoleţii cu franjuri, de maior, pe umerii înguşti – de-a lungul unui coridor gotic al vreunei primării, însoţit de suită. Doi servitori alergau înaintea lui şi-i deschideau, zeloşi, un ochi de fereastră străveche, ce se clătina în rama lui de plumb. Căci jos, în mica piaţă a primăriei, stătea înghesuit, cap lângă cap, poporul, – o întindere oblică de feţe întoarse în sus, dogorite, în semiîntuneric, de lumina făcliilor fumegânde. Strigau şi cântau, iar el stătea la fereastra deschisă şi se înclina, se expunea un răstimp entuziasmului şi saluta mulţumind...

Viaţa lui era lipsită de zile obişnuite şi de o realitate adevărată; se alcătuia doar din priviri îndreptate cu extremă încordare către el. Oriunde sosea, era zi de sărbătoare şi de cinstire; poporul se sărbătorea acolo pe sine însuşi, într-o festivitate; viaţa cenuşie se transfigura şi devenea poezie. Muritorul de foame devenea un om modest, spelunca – o colibă paşnică, ştrengarii murdari ai străzilor se transformau în nişte fetiţe şi băieţi cuminţei îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, cu părul netezit cu apă,

cu o poezie pe buze; iar cetăţeanul mărginit, cu gheroc şi joben, devenea cu mare emoţie conştient de sine însuşi. Dar nu numai el, Klaus Heinrich, vedea lumea în lumina asta, ci chiar ea însăşi se vedea astfel, în timpul prezenţei lui. Peste lăcaşurile unde-şi exercita profesia domnea o stranie neautenticitate şi o stare iluzorie; o amenajare simetrică şi neconsistentă, o deghizare falsă şi înălţătoare de inimi, a realităţii de lemn şi de carton aurit, de ghirlande, lampioane, draperii şi pânze de steag era instaurată acolo, ca prin farmec, pentru o oră frumoasă; el însuşi stătea în centrul fastului spectaculos, pe un covor ce acoperea pământul gol, între doi stâlpi vopsiţi în două culori, în jurul cărora se încolăceau ghirlande, – stătea cu călcâiele lipite în mirosul de lac şi de crengi de brad şi-şi proptea, zâmbind, mâna stângă în şold.

Punea piatra fundamentală a unei noi primării. Cetăţenii făcuseră rost de suma necesară, prin anumite manevre financiare, şi un arhitect cu studii, din capitală, era însărcinat să ridice clădirea. Iar Klaus Heinrich proceda la punerea pietrei fundamentale. Se oprea cu trăsura, în aclamaţiile poporului, înaintea splendidei barăci ce fusese construită pe locul şantierului, cobora cu mişcări uşoare şi stăpânite, din trăsura deschisă, pe pământul netezit şi presărat cu nisip galben şi înainta singur spre oficialităţile în frac şi cu papion alb, care aşteptau la intrare. Punea să-i fie prezentat arhitectul şi purta cu el vreme de cinci minute, în văzul publicului şi sub zâmbetele încremenite ale celor din jur, o discuţie de înaltă banalitate despre avantajele diferitelor stiluri constructive, după care făcea o întoarcere pregătită mintal încă în cursul discuţiei; apoi era condus, pe covoare şi scări de lemn, spre fotoliul său de la marginea tribunei centrale. Şedea acolo gătit cu lănţug şi decoraţii, cu un picior înainte, cu mâinile înmănuşate în alb, încrucişate pe mânerul sabiei, cu coiful lângă el, pe podea, vizibil din toate părţile adunării festive, şi asculta discursul primarului, cu o ţinută reculeasă. După aceea,

când i se adresa rugămintea, se scula, cobora – fără precauţii vizibile şi fără să se uite unde pune piciorul – treptele spre groapa unde se afla piatra fundamentală, dădea cu micul ciocan trei lovituri uşoare în blocul de gresie, după care rostea cu glas cam tăios, în liniştea adâncă, micul text pe care domnul von Knobelsdorff îl aşternuse pe hârtie pentru el. Copiii de şcoală cântau în cor cu glas argintiu. Iar Klaus Heinrich pleca.

La festivitatea foştilor luptători ai landului, trecea în revistă frontul veteranilor. Un moşneag striga cu un glas ce părea răguşit de fumul de praf de puşcă: „Dreeepţi! Jooos pălăria! Capul la dreapta!” Şi stăteau drepţi, cu medalii şi cruci pe vestoane, cu jobenul la coapsă, şi priveau cu ochi de câine, congestionaţi, la el, cel care trecea prin faţa lor inspectându-i prietenos şi care se oprea la unul sau altul întrebând: unde făcuse serviciu, unde intrase în foc... Lua parte la sărbătoarea gimnaştilor, acorda prezenţa sa concursurilor de gimnastică între asociaţiile provinciilor şi punea să-i fie prezentaţi învingătorii pentru a-i antrena într-o discuţie. Temerarii şi binefăcuţii tineri stăteau stângaci în faţa lui, după ce tocmai înfăptuiseră cele mai cutezătoare acţiuni; iar Klaus Heinrich utiliza repede, unul câte unul, câţiva termeni de specialitate, de care îşi amintea de la domnul Zotte şi pe care îi rostea cu uşurinţă, în timp ce-şi ascundea mâna stângă.

Mergea de Ziua pescarului la Fünfhausen, asista din tribuna sa de onoare, capitonată cu pânză roşie, la cursele de cai de la Grimmburg şi proceda la înmânări de premii. Era şi preşedinte de onoare şi acorda patronajul său la festivalul arcaşilor bundului; lua parte la concursurile de trageri ale societăţii arcaşilor cu privilegii mari-ducale. „A băut copios din cupa de bun-sosit” – se relata în *„Curierul rapid”,* în timp ce, de fapt, dusese pocalul de argint la buze şi-l ridicase apoi, cu călcâiele lipite, în faţa arcaşilor. „A tras apoi de mai multe ori într-o ţintă de onoare”, dar reportajele nu mai spuneau unde a

nimerit; ulterior a purtat cu trei oameni, pe rând, aceeaşi discuţie despre avantajele sportului cu arcul, pe care „C*urierul rapid”* a caracterizat-o drept un „schimb agreabil de păreri”, şi şi-a luat rămas bun în cele din urmă cu o „izbândă deplină!” care a declanşat aclamaţii indescriptibile. Această formulă de salut i-o şoptise în ultima clipă generalul adjutant von Huhnemann, după ce luase informaţii; căci fireşte că ar fi produs un efect penibil şi ar fi anulat frumoasa impresie de competenţă şi de predilecţie serioasă pentru acest sport, dacă Klaus Heinrich le-ar fi spus arcaşilor „noroc bun”! iar minerilor de pildă „izbândă deplină”!

De altfel, avea nevoie pentru exercitarea profesiunii sale, de anumite cunoştinţe de specialitate, pe care şi le procura de la caz la caz, pentru a le folosi la momentul oportun şi într-o formă captivantă. Ele se refereau, cu precădere, la expresiile tehnice folosite în diferite domenii de activitate umană, ca şi la datele istorice; şi, înainte de fiecare asemenea călătorie de reprezentare, Klaus Heinrich făcea acasă, la castelul „Ermitaj”, studiile necesare, cu ajutorul diferitelor tipărituri. Când a participat în numele marelui duce, „prea milostivul meu frate”, la dezvelirea monumentului lui Johann Albrecht, la Knüppelsdorff, a ţinut la locul festivităţii, îndată după conferinţa asociaţiei „Cercul cântecelor oneste”, o conferinţă în care a plasat tot ceea ce îşi însemnase cu privire la Knüppelsdorff şi care a produs tuturor o frumoasă impresie, de parcă toată viaţa nu se ocupase decât de destinul istoric al acestui centru. În primul rând, Knüppelsdorff era oraş, şi Klaus Heinrich a amintit asta de trei ori, spre mândria locuitorilor lui. Apoi a spus că oraşul Knüppelsdorff, după cum atestă trecutul său istoric, este legat prin fidelitate, de multe secole, cu casa Grimmburg. Că doar, după cum se ştie – a afirmat el –, încă din secolul al XIV-lea apare landgraful Heinrich al XV-lea, cel din Rutenstein ca protector al Knüppelsdorff-ului. Acesta, cel din Rutenstein, îşi avea reşedinţa în castelul zidit de pe

dealul Rutenstein din apropiere, ale cărui „turnuri trufaşe şi ziduri solide au dat bineţe până departe, în ţară”, întru apărarea Knüppelsdorff-ului. După aceea a amintit de faptul că, prin ereditate şi căsătorie, Knüppelsdorff-ul a revenit, în cele din urmă, acelei ramuri a familiei din care făceau parte fratele său şi el însuşi. Furtuni grele trecuseră vijelios, în decursul vremurilor, peste Knüppelsdorff, ani de război, pârjoluri şi molime bântuiseră, dar totdeauna se ridicase din nou şi rămăsese fidel, în toate împrejurările, casei domnitoare ereditare. Această stare de spirit o manifestă şi Knüppelsdorff-ul de azi, prin înălţarea unui monument în memoria răposatului domn părinte al său, al lui Klaus Heinrich; şi îi va raporta cu deosebită bucurie preamilostivului domn-frate despre strălucita şi cordiala primire pe care a aflat-o aici, ca locţiitor al înălţimii sale... Pânza ce învelea monumentul căzu, asociaţia „Cercul cântecelor oneste” îşi dădu încă o dată toată silinţa. Iar Klaus Heinrich sta zâmbind sub baldachinul ca o recuzită teatrală, cu sentimentul unui vid interior, dar bucuros de certitudinea că nimeni n-are voie să-i mai pună alte întrebări. Căci n-ar fi ştiut să mai spună nicio vorbuliţă despre Knüppelsdorff.

Cât de obositoare era existenţa lui, cât de extenuantă! Uneori i se părea că trebuie să menţină ceva în viaţă, cu mare cheltuială de energie, ceva ce nu putea fi menţinut decât cel mult în condiţii favorabile. Uneori profesia lui i se părea tristă şi săracă, cu toate că o iubea şi-i plăcea să întreprindă orice călătorie de reprezentare.

Călătorea prin ţară la o expoziţie agricolă, mergea în caleaşca sa cu suspensie proastă de la castelul „Ermitaj” la gară, unde aşteptau în faţa vagonului-salon, pentru a-l conduce la plecare, preşedintele guvernului, prefectul poliţiei şi şeful gării. Mergea cu trenul o oră şi jumătate, în care timp întreţinea, nu fără efort, o convorbire cu adjutanţii marelui duce, care-i fuseseră repartizaţi, şi cu referentul pentru agricultură, consilierul ministerial Keckempfeng, un om sever şi respectuos, care-l însoţea

de asemenea. Apoi intra în gara orăşelului care organizase festivitatea agricolă. Primarul, cu un lanţ peste frac, îl aştepta în fruntea a şase-şapte alte personalităţi oficiale. Gara era împodobită cu mulţi brăduleţi şi cu ghirlande de frunze. În fund erau busturile de ghips ale lui Albrecht şi Klaus Heinrich, înconjurate de verdeaţă. Publicul dindărătul cordonului striga de trei ori „trăiască”. Clopotele sunau.

Primarul îi ură bun-sosit lui Klaus Heinrich, într-o cuvântare. Îi aducea mulţumiri – spunea el scuturându-şi jobenul cu mâna în care-l ţinea – mulţumirile oraşului pentru toată bunătatea pe care le-o arătase fratele lui Klaus Heinrich şi el însuşi, şi urări sincere pentru o binecuvântată domnie în continuare. Repeta de asemenea şi rugămintea ca principele să încununeze acum opera, ce prosperase atât de frumos sub patronajul său, şi să binevoiască să inaugureze expoziţia agricolă.

Acest primar avea titlul de consilier economist, fapt asupra căruia i se atrăsese din timp atenţia lui Klaus Heinrich şi pentru care motiv el i se adresă de trei ori cu titlul respectiv. Spunea că se bucură să audă cât de mult a prosperat opera expoziţiei agricole sub patronajul său. (De fapt uitase că avea patronajul expoziţiei.) Mai spunea că a venit azi spre a face ultimul lucru pentru această măreaţă operă, inaugurând expoziţia. Apoi se interesa de patru lucruri: de condiţiile economice ale oraşului, de creşterea populaţiei în ultimii ani, de piaţa braţelor de muncă (deşi nu ştia prea exact ce era, de fapt, piaţa braţelor de muncă) şi de preţurile alimentelor. Dacă auzea că alimentele sunt scumpe, înregistra această comunicare „cu seriozitate” – şi la asta trebuia să se limiteze, bineînţeles, totul. Nimeni nu aştepta mai mult de la el şi faptul că înregistrase cu foarte multă seriozitate comunicarea referitoare la preţurile mari producea în general un efect consolator.

Apoi primarul îi prezenta demnitarii oraşului: preşedintele judecătoriei de ocol, un moşier de viţă nobilă

din împrejurimi, pastorul, cei doi medici, un expeditor; iar Klaus Heinrich adresa fiecăruia câte o întrebare, reflectând în timpul răspunsurilor la ceea ce urma să-i spună celuilalt. În afară de aceştia mai erau de faţă medicul veterinar regional şi inspectorul regional pentru zootehnie. În cele din urmă se urcau în vehicule, pentru a merge prin oraşul împodobit, în aclamaţiile localnicilor, printre şiruri de copii de şcoală, de pompieri şi de asociaţii cu steaguri, spre câmpia unde avea loc festivitatea; în drum, mai erau opriţi o dată, la poarta oraşului, de fete îmbrăcate în alb şi cu coroniţe pe cap, dintre care una, fiica primarului, îi oferea prinţului, în trăsură, un buchet de flori cu o manşetă de atlaz alb şi primea în schimb, spre amintirea eternă a acestor clipe, una dintre acele bijuterii drăguţe şi ieftine pe care Klaus Heinrich le lua cu el în călătorie, o broşă aşezată – nu ştia nici ea singură de ce – într-un etui de catifea, pe care lumea o regăsea descrisă în *„Curierul rapid”* ca un giuvaier de aur bătut în pietre preţioase.

Pe câmpie erau construite corturi, pavilioane şi barăci. Pe şiruri lungi de prăjini, legate între ele cu ghirlande, fluturau fanioane pestriţe. Klaus Heinrich îşi citea scurtul discurs inaugural pe o tribună de lemn decorată cu pânze de steag, printre draperii, ghirlande de flori şi prăjini de steag în două culori. Apoi începea vizitarea.

Într-un loc erau legate, de stănoage scunde, vite cornute, rasă pură, exemplare superbe, cu trupuri netede, boltite, pestriţe, având tăbliţe şi numere pe frunţile late. În alt loc băteau din picioare şi sforăiau caii, animale grele pentru plug, cu boturi curbate şi cu smocuri de păr deasupra copitei, precum şi animale de călărie, delicate, fără astâmpăr. Mai încolo erau porcii golaşi şi cu picioare scurte – şi anume atât porcii ţărăneşti, cât şi de rasă, într-o mare varietate. Le atârnau burţile şi râmau, grohăind, pământul cu râturile lor trandafirii, în timp ce behăitul oilor lânoase, un cor încâlcit de voci ca de bas, ori ca de copil, umplea văzduhul. Ceva mai departe era

expoziţia de orătănii, plină de găini de toate soiurile, de la uriaşele brahmaputra până la cele pitice, ruginii, de raţe şi de tot felul de porumbei, de furaje şi de ouă proaspete sau conservate artificial. În altă parte era expoziţia roadelor câmpului cu toate soiurile de grâne, cu sfeclă, trifoi, cartofi, mazăre şi cânepă. Mai erau apoi mostre selecţionate de legume proaspete şi conservate, de fructe crude şi compoturi, de căpşuni şi zmeură, de marmeladă şi sucuri. Iar, la urmă de tot, venea expoziţia de unelte şi maşini agricole, prezentate de mai multe firme tehnice, o expoziţie ce cuprindea tot ceea ce slujeşte la cultivatul ogorului, de la plugul uşor de mânuit până la tractoarele mari, negre şi cu coş, care îţi făceau impresia că te afli într-un grajd de elefanţi, de la obiectele cele mai simple şi uşor de înţeles până la cele alcătuite dintr-o învălmăşeală de roţi, lanţuri, pistoane, valţuri, braţe şi dinţi, – o întreagă lume, o lume cu totul umilitoare de ingenioasă utilitate.

Klaus Heinrich privea totul, trecea în revistă, cu mânerul sabiei pe antebraţ, şirurile de animale, cuşti, saci, hârdaie, sticle şi ustensile. Domnul din dreapta sa îi arăta, cu mâna în mănuşa albă *glacé,* fiecare lucru în parte, permiţându-şi să-i dea unele explicaţii; iar Klaus Heinrich făcea ceea ce era de datoria profesiei sale. Se exprima în cuvinte de cea mai înaltă preţuire cu privire la tot ce vedea, se oprea din când în când şi atrăgea în discuţie expozanţii animalelor, se interesa, cu afabilitate, de condiţiile lor şi punea întrebări, iar oamenii de la ţară răspundeau scărpinându-se după ureche. În timpul mersului mulţumea, în ambele părţi, pentru omagiile populaţiei care se înghesuia în drumul său.

Mai cu seamă la ieşirea de pe terenul expoziţiei, acolo unde aşteptau trăsurile, se aduna poporul ca să asiste la plecarea sa. Se menţinea o cale liberă pentru el, o cărare până la portiera landoului său, iar el păşea cu vioiciune pe ea, dând mereu din cap cu mâna la coif, – singur şi despărţit în toată forma de toţi aceşti oameni, care-şi

aclamau prototipul, felul lor autentic de a fi, în timp ce-l sărbătoreau, şi a căror viaţă, muncă şi destoinicie le reprezenta solemn, fără a avea vreo participare la ele.

Urca în trăsură cu pas uşor şi degajat, se aşeza cu multă artă pe banchetă, astfel încât dobândea imediat o atitudine graţioasă şi desăvârşită, la care nu mai era nimic de corectat şi pleca, salutând, la Casa societăţii unde lua micul dejun. Prefectul local rostea, cu acest prilej, un toast – şi anume după felul doi – pentru marele duce şi pentru principe, la care Klaus Heinrich se ridica numaidecât pentru a bea în sănătatea districtului şi a oraşului. Dar după masa festivă se retrăgea în camera pe care i-o pregătise primarul în locuinţa sa oficială şi se culca în pat pentru un ceas; căci exercitarea profesiei sale îl istovea în mod bizar, iar după-amiază urma nu numai să viziteze biserica, şcoala şi diferite întreprinderi din acest oraş. În special depozitul de brânzeturi al fraţilor Behnke, şi să-şi arate suprema satisfacţie în legătură cu toate, ci trebuia să-şi mai şi continue călătoria şi să inspecteze un loc sinistrat, un sat ars până-n temelii, pentru a exprima autorităţilor compasiunea fratelui său şi a sa proprie şi a-i îmbărbăta, prin înalta sa prezenţă, pe cei ce suferiseră daune.

Acasă, la castelul „Ermitaj”, reîntors în camerele sale *empire* mobilate modest, citea relatările ziarelor cu privire la călătoriile sale. Apoi îşi făcea apariţia la „Ermitaj” consilierul privat Schustermann, de la biroul de presă, care era în subordinea Ministerului de Interne, şi aducea tăieturile din ziare, lipite frumos pe coli albe, datate şi prevăzute cu titlul jurnalului respectiv. Şi Klaus Heinrich citea despre influenţa sa personală, despre graţia şi măreţia sa, citea că-şi îndeplinise bine misiunea, că luase cu asalt şi câştigase inimile tinerilor şi bătrânilor, că înălţase cugetul poporului deasupra cotidianului şi că-i stârnise dragostea şi bucuria.

Apoi acorda audienţele libere în palatul vechi, cum fusese învoiala.

Obiceiul audienţelor libere fusese creat de un predecesor bine intenţionat al lui Albrecht al II-lea, şi era respectat cu stricteţe. O dată pe săptămână Albrecht şi, în locul lui, Klaus Heinrich, primea pe oricine. Indiferent dacă petiţionarul era de rang înalt sau nu, dacă problema lui era de anvergură, ori o grijă sau un necaz personal – era suficient să se anunţe la domnul Bühl sau doar la adjutantul de serviciu, şi omului i se dădea posibilitatea să-şi prezinte problema în faţa supremei instanţe; Frumoasă şi filantropică instituţie! Căci, astfel, petiţionarul n-avea nevoie să recurgă la calea cererii scrise, cu perspectiva tristă ca textul său să se piardă pentru totdeauna prin cancelarii, ci avea fericita garanţie că problema sa ajunge nemijlocit în faţa instanţei supreme. Trebuia acceptată, însă, şi posibilitatea că suprema instanţă – în acest moment Klaus Heinrich – nu va fi în situaţia de a-şi da seama de cazul în speţă, de a-l cerceta cu seriozitate şi de a lua o hotărâre, şi că va trimite totuşi cazul cancelariilor, unde se va pierde. Cu toate acestea, avantajul era oricum mare, deşi nu în sensul vulgarei utilităţi. Cetăţeanul, petiţionarul, pătrundea la domnul von Bühl cu rugămintea de a fi primit şi a i se fixa o zi, o oră precisă. Cu inima gâtuită de bucurie o vedea apropiindu-se, îşi alcătuia în minte frazele cu care avea să-şi prezinte problema, punea să i se calce redingota şi jobenul de mătase, făcea rost de o cămaşă bună şi se pregătea în toate privinţele. Dar chiar şi numai aceste pregătiri solemne erau de natură să abată gândurile omului de la vulgar-concretul avantaj urmărit şi să-l facă să i se pară că primirea însăşi este lucrul principal, obiectul propriu-zis al aşteptării sale încordate. Venea ora fixată şi cetăţeanul lua o birjă – ceea ce nu făcea niciodată – pentru a nu-şi murdări ghetele lustruite. Trecea cu trăsura printre leii de la poarta Albrecht şi garda ca şi portarul cel înalt îl lăsau să intre nestingherit. Cobora în curtea palatului, în faţa peristilului de lângă portalul ros de vreme, şi era condus îndată de

către un lacheu îmbrăcat în frac maro şi cu jambiere de culoarea nisipului, în stânga, într-un antreu de la parter în al cărui ungher se afla un rastel cu stindarde şi unde un număr de alţi suplicanţi aşteptau, abia şoptind şi într-o stare de evlavioasă încordare, să fie primiţi. Adjutantul, cu lista celor înscrişi în mână, venea din când în când şi-l lua deoparte pe cel căruia îi venea rândul, pentru a-i comunica, cu glas înăbuşit, regulile de comportare. Iar în camera alăturată, numită Camera audienţelor libere, la o măsuţă rotundă cu trei picioare aurite, sui Klaus Heinrich, în uniformă militară, cu guler argintiu şi cu mai multe stele, şi primea în audienţă. Maiorul von Platow îl informa sumar cu privire la persoana fiecărui petiţionar, îl poftea pe om înăuntru şi revenea în pauze pentru a-l pregăti, scurt, pe principe pentru cel ce urma. Cetăţeanul intra înăuntru; sta în faţa lui Klaus Heinrich, cu faţa congestionată şi asudând. I se atrăgea atenţia să nu se apropie prea mult de alteţa sa regală, ci să rămână în picioare, la oarecare distanţă, să nu vorbească până ce nu va fi întrebat şi, chiar şi atunci, să nu turuie totul dintr-o dată, ci să răspundă cu economie, pentru a-i mai lăsa şi principelui ce să întrebe; să se retragă în cele din urmă de-a-ndăratelea şi fără să-i întoarcă spatele principelui. Şi toată atenţia cetăţeanului se concentra să nu calce aceste instrucţiuni, ci să contribuie, în ce-l privea, ca discuţia să ia o turnură frumoasă, simplă şi armonioasă. Klaus Heinrich îl întreba, cu mâna proptită în şold, departe, spre spate, cum era deprins să-i întrebe, zâmbind, pe veterani, pe arcaşi, pe gimnaşti, pe ţărani şi pe sinistraţi după incendiu; şi, fără să vrea, cetăţeanul prindea a zâmbi şi el – cu care prilej avea impresia că se înălţa, cu acest zâmbet, deasupra tuturor lucrurilor care îl făceau, de obicei, să se intimideze. Acest om de rând, al cărui cuget era, în general, cu picioarele pe pământ, care, în afară de utilul palpabil, nu ţinea cont nici măcar de politeţea zilnică şi care venise, şi aici, pentru problema lui, – afla în sufletul său că există şi ceva mai înalt decât

problema lui, decât problema în general; şi pleca de-acolo înălţat sufleteşte, purificat, cu o privire oarbă şi cu un zâmbet pe chipul lui înroşit.

Astfel acorda Klaus Heinrich audienţe şi astfel îşi exercita profesia. Trăia la „Ermitaj”, în mica sa suită de camere *empire,* care erau amenajate cu multă austeritate şi meschinărie, cu o renunţare rece la orice confort şi intimitate. Mătăsuri decolorate acopereau pereţii deasupra lambrisajului alb, de tavanele fără ornamente atârnau policandre de cristal, pe lângă pereţi erau sofale drepte, cel mai adesea fără mese, etajere cu picioare subţiri şi cu ceasuri de masă coloniforme; perechi de scaune lăcuite în alb, cu spătare ovale şi cu huse de mătase subţire flancau uşile cu canaturi date cu lac alb; iar în unghere se aflau gheridoane date cu lac alb, care purtau nişte sfeşnice în formă de vas. Aşa arăta interiorul lui Klaus Heinrich şi el era de acord cu această ambianţă.

Trăia liniştit lăuntric, lipsit de entuziasm şi de fanatism în privinţa chestiunilor litigioase de ordin public. Ca reprezentant al fratelui său, deschidea sesiunea parlamentului landului, dar nu participa la evenimentele de acolo; evita orice „da” sau „nu” în disensiunile dintre partide – nehotărât şi lipsit de căldura convingerii, ca unul a cărui problemă era mai presus de partide. Oricine recunoştea că poziţia lui îi impunea rezervă, dar mulţi aveau senzaţia că lipsa de participare era imprimată în firea sa, de o manieră surprinzătoare şi paralizantă. Astfel, mulţi dintre cei ce veneau în contact cu el îl caracterizau ca „rece”; şi, când doctorul Überbein contesta, prin fraze sonore, această „răceală”, te puteai întreba dacă acest om unilateral şi antipatic era cu adevărat competent să exprime o părere în această problemă. Fireşte că se întâmpla ca privirea lui Klaus Heinrich să se încrucişeze cu altele care nu-l apreciau deloc, cu priviri impertinente, batjocoritoare, pline de ură, care dispreţuiau realizările şi efortul său sau nici nu le cunoşteau. Dar chiar şi în cazul oamenilor bine

intenţionaţi şi evlavioşi din fire, care se arătau gata să-i preţuiască şi să-i cinstească viaţa, el observa uneori, după scurtă vreme, o anumită epuizare, ba chiar enervare, ca şi cum n-ar fi putut respira multă vreme în atmosfera din jurul fiinţei sale; şi acest lucru îl întrista pe Klaus Heinrich, care nu ştia cum să-i pună capăt.

În viaţa de toate zilele n-avea absolut nimic de făcut; important şi hotărâtor era dacă-i reuşea bine un salut, o vorbă binevoitoare, o mişcare cuceritoare din mână şi, totuşi, plină de demnitate. Odată se întorcea, în manta şi cu chipiu, de la plimbarea călare; mergea încet pe calul său murg, Florian, pe aleea de mesteceni care ducea, pe lângă un teren necultivat, spre parcul şi castelul „Ermitaj”; în faţa lui mergea un tânăr jerpelit, cu o căciulă şi cu o chică foarte caraghioasă, pe ceafă, cu mânecile şi cu pantalonii prea scurţi şi cu picioare extraordinar de mari, cu care călca strâmb, cu vârfurile înăuntru. Pesemne că era vreun elev de la real sau ceva asemănător, căci ducea sub braţ o planşetă de desen, pe care era fixat cu pioneze un desen mare, o adevărată încâlcitură de linii trase cu cerneală roşie şi neagră, un proiect sau cam aşa ceva. Klaus Heinrich se ţinu multă vreme cu calul după tânăr şi contemplă proiectul roşu şi negru de pe planşetă. Uneori se gândea că trebuie să fie bine să ai un nume de familie ca lumea, să te numeşti doctorul Fischer şi să profesezi o meserie serioasă.

El îl reprezenta pe şeful statului la festivităţile curţii, la balul mare şi la cel mic, la dineu, la concerte şi la marea recepţie. De asemenea, mergea toamna la vânătorile curţii cu verii săi roşcovani, cu domnii din suită, pentru a respecta tradiţia, cu toate că braţul său stâng îi făcea dificil trasul cu arma. Adesea era văzut seara la Teatrul curţii, în avanscena sa capitonată cu roşu, între acele sculpturi reprezentând femei cu mâinile încrucişate şi cu chipuri grave, fără expresie. Căci teatrul îl distra, îi plăcea să privească actorii, să observe cum se comportau, cum intrau şi ieşeau din scenă, cum îşi jucau rolurile. De cele

mai multe ori găsea că sunt proşti, nedelicaţi în privinţa mijloacelor lor de a plăcea şi neexperimentaţi în crearea iluziei de naturaleţe şi de lipsă de artificialitate. De altfel, era înclinat să acorde preferinţă aspectelor inferioare şi populare ale scenei faţă de cele înalte şi solemne. În capitală, juca la Teatrul de operetă o subretă, pe nume Mizzi Meyer, care în ziare şi în gura publicului nu se numea altfel decât „Mizzi a noastră”, şi asta datorită faptului că era îndrăgită, fără limite, de mari şi mici. Nu era frumoasă, cel mult drăguţă, cânta cu o voce ţipătoare şi, la drept vorbind, nu-i puteai găsi niciun fel de însuşiri deosebite. Totuşi, era suficient doar să apară pe scenă pentru a declanşa furtuni de aplauze, de aprobare, de însufleţire. Căci această fiinţă blondă şi îndesată, cu ochi albaştri, cu pometii puţin prea sus, cu felul ei de a fi, sănătos, vesel sau chiar puţin sentimental, era carne din carnea poporului, sânge din sângele lui. Câtă vreme era pe scenă, împodobită, fardată şi luminată din toate părţile, era într-adevăr o transfigurare a poporului însuşi; da, aplaudând-o, poporul se aplauda pe sine, şi numai în aceasta consta puterea exercitată de Mizzi Meyer asupra sufletelor. Lui Klaus Heinrich îi plăcea să meargă cu domnul von Braumbart-Schellendorf la Teatrul de operetă când cânta Mizzi Meyer şi participa intens la aplauze.

Într-o zi avu o întâlnire care, pe de o parte, îi dădu de gândit, iar pe de altă parte îl decepţionă. Îl cunoscu pe domnul Martini, Axel Martini, care scrisese cele două cărţi foarte lăudate de cunoscători *Evoë!* şi *Viaţa sfântă.* Întâlnirea se desfăşură în felul următor.

În rezidenţă locuia un om bătrân, cu titlul de consilier guvernamental care, de când părăsise serviciul şi se pensionase, îşi dedicase viaţa sprijinirii artelor frumoase, în special poeziei. Era fondatorul acelei organizaţii, cunoscute sub numele de „Lupta din mai” – un turnir poetic care se repeta anual în vremea primăverii şi la care consilierul guvernamental superior îi conjura, prin circulare şi afişe, pe poeţii şi poetele patriei să participe.

Se ofereau premii pentru cel mai gingaş cântec de iubire, pentru poezia religioasă cea mai profundă, pentru cântecul patriotic cel mai înflăcărat, pentru cele mai reuşite creaţii lirice de proslăvire a muzicii, a pădurii, a primăverii, şi a poftei de viaţă; şi toate aceste premii constau nu numai din bani, ci şi din amintiri valoroase şi cu tâlc, precum pene de scris, din aur, broşe de aur în formă de liră sau de flori şi alte asemenea. Consiliul municipal al capitalei constituise şi el, un premiu, iar marele duce dona un pocal de argint drept răsplată pentru poezia indiscutabil cea mai frumoasă dintre toate cele trimise. Creatorul „Luptei din mai" efectua prima triere a imensului material, apoi îndeplinea şi funcţia juriului de premiere, împreună cu doi profesori universitari şi cu redactorii foiletoanelor de la *„Curierul rapid"* şi *„Gazeta poporului".* Contribuţiile premiate şi cele cu menţiuni laudative erau tipărite şi editate cu regularitate într-un anuar, pe cheltuiala consilierului guvernamental superior.

Anul acesta participase la „Lupta din mai" şi Axel Martini şi ieşise învingător. Poemul pe care-l prezentase – un cântec entuziast de preamărire a poftei de viaţă sau, mai curând, o răbufnire deosebit de furtunoasă a poftei de viaţă însăşi, un imn mobilizator la adresa frumuseţii şi grozăviei vieţii – era scris în stilul celor două volume ale sale şi stârnise disensiuni în colegiul juriului. Consilierul guvernamental superior şi profesorul de filologie voiseră să-i astupe gura cu o menţiune; căci găseau poemul lipsit de măsură în expresie, brutal în pasiunea sa şi pe alocuri categoric indecent. Dar profesorul de istoria literaturii şi cei doi redactori îi învinseseră cu majoritate de voturi, ţinând cont nu numai de faptul că contribuţia lui Martini reprezenta cea mai frumoasă poezie închinată poftei de viaţă, ci şi de necondiţionata sa prioritate; până la urmă nici cei doi adversari nu s-au mai putut sustrage impresiei produse de această avalanşă de cuvinte spumoase şi ameţitoare.

Axel Martini obţinuse astfel trei sute de mărci, o broşă de aur în formă de liră şi, pe deasupra, pocalul marelui duce; iar poemul său fusese tipărit în anuar la loc de frunte şi cu un chenar desenat de mâna de artist a profesorului Lindenmann. La aceasta se mai adăuga şi faptul că, în conformitate cu uzanţele, învingătorul (sau învingătoarea) „Luptei din mai” era primit în audienţă de marele duce; şi, întrucât Albrecht era tocmai suferind, această primire îi reveni fratelui său.

Klaus Heinrich se cam temea de domnul Martini.

„Doamne, doctore Überbein, spuse el în cursul unei scurte întâlniri cu profesorul său, ce să fac cu el? Este cu siguranţă un om sălbatic, neruşinat.”

Dar doctorul Überbein îi răspunse:

„Ferească sfântul, Klaus Heinrich, nicio grijă! Este un omuleţ foarte drăguţ. Îl cunosc, frecventez oarecum cercurile sale. O să te descurci de minune cu el.”

Astfel Klaus Heinrich îl primi pe poetul poftei de viaţă, îl primi la „Ermitaj”, pentru a da chestiunii un caracter cât mai puţin oficial. „În Camera galbenă, spusese el, dragă Braumbart. E cea mai prezentabilă pentru asemenea ocazii.”

În camera aceasta erau trei scaune frumoase, de bună seamă singurele lucruri mai de preţ din mobilierul castelaşului, fotolii grele *empire,* de mahon, cu braţe răsucite în melc şi cu huse de pânză galbenă, pe care erau brodate lire albastre-verzui. În această împrejurare, Klaus Heinrich nu se instală pentru audienţă, ci aşteptă alături, cu oarecare nelinişte, până ce Axel Martini petrecu şi el, la rându-i, vreo şapte-opt minute de aşteptare în Camera galbenă. Apoi intră cu vioiciune, aproape grăbit, şi se-ndreptă spre poet, care făcu o plecăciune adâncă.

„Îmi face mare plăcere să te cunosc, începu el, scumpe domnule... domnule doctor, nu-i aşa?”

„Nu, alteţă regală, răspunse Axel Martini cu voce astmatică, nu doctor. N-am niciun titlu.”

„Oo, îţi cer iertare... am presupus... Să ne aşezăm, iubite domnule Martini. Sunt foarte bucuros, cum am spus, să te pot felicita pentru marele dumitale succes...”

Colţurile gurii domnului Martini zvâcniră, făcând o mişcare în jos. Se lăsă pe marginea unuia din fotoliile de mahon de lângă masa neacoperită, în jurul tăbliei căreia se întindea o stinghie aurită, şi-şi puse unul peste altul picioarele vârâte în ghete de lac, plesnite. Era în frac şi purta mănuşi *glacé* gălbui. Gulerul său tare era ros pe la colţuri. Avea ochii puţin bulbucaţi, obrajii supţi şi o mustaţă blondă-închis, tăiată scurt, ca un gard viu. Părul capului era puternic încărunţit la tâmple, deşi în conformitate cu anuarul „Luptei de mai” nu avea mai mult de treizeci de ani; iar sub ochi mocnea o roşeaţă, ce nu părea a fi semn de sănătate. Răspunse la felicitarea lui Klaus Heinrich:

„Alteţa voastră regală este prea bună. De fapt n-a fost o victorie dificilă. Poate că n-a fost o dovadă de tact din partea mea să iau parte la acest concurs.”

Lucrul ăsta nu-l înţelese Klaus Heinrich, dar spuse:

„Am citit poezia dumitale de mai multe ori, cu mare satisfacţie. Mi se pare deosebit de izbutită, atât în privinţa metrului, cât şi a rimelor. Şi, apoi, exprimă excelent pofta de viaţă.”

Domnul Martini făcu o plecăciune, şezând.

„Măiestria dumitale, continuă Klaus Heinrich, trebuie să-ţi ofere satisfacţii – cea mai frumoasă recreere... Care este profesiunea dumitale, domnule Martini?”

Domnul Martini dădu semne că nu înţelege, descriind totodată un semn de întrebare cu bustul.

„Vreau să spun, profesiunea dumitale principală. Eşti în serviciul statului?”

„Nu, alteţă regală, n-am nicio profesie. Mă ocup de poezie, exclusiv...”

„Niciuna... Aa, înţeleg. Unui asemenea talent neobişnuit merită să-i dedici toate forţele.”

„Nu ştiu, alteţă regală. Nu ştiu dacă merită. Trebuie să

mărturisesc că nici n-am avut altă alegere. Dintotdeauna m-am simţit complet incapabil de orice altă activitate omenească. Mi se pare că această incapacitate indubitabilă şi necondiţionată pentru orice altceva este singura dovadă şi piatră de încercare a profesării poeziei, ba chiar că, de fapt, nu trebuie văzută în poezie o profesiune, ci tocmai expresia şi refugiul acestei incapacităţi.”

Domnul Martini avea particularitatea că-i lăcrimau ochii când vorbea, asemenea omului care intră de la frig într-o cameră caldă, se dezmorţeşte şi-şi dă drumul la lacrimi.

„Asta e o concepţie originală”, spuse Klaus Heinrich.

„Ba nu, alteţă regală, vă rog să mă iertaţi. Nu, nu e câtuşi de puţin originală. Concepţia aceasta este acceptată de mulţi. Nu spun nimic nou.”

„Şi de când trăieşti exclusiv în poezie, domnule Martini? Ai făcut studii mai înainte?”

„Nu regulate, alteţă regală. Nu, incapacitatea pe care am amintit-o mai înainte, a început să se manifeste foarte devreme la mine. N-am terminat şcoala. M-am dus la facultate făgăduind că voi trece examenul ulterior, dar n-a ieşit nimic din asta. Şi, când primul meu volum de poezii a fost încununat de succes, nu se mai cădea s-o fac, dacă pot spune astfel.”

„Nu, nu... Dar părinţii dumitale au fost de acord cu această carieră?”

„O, nu, alteţă regală. Spre cinstea părinţilor mei, vă pot asigura că n-au fost absolut deloc de acord. Sunt de familie bună; tatăl meu a fost prim-procuror. Acum e mort, dar a fost prim-procuror. Fireşte că mi-a dezaprobat în asemenea măsură cariera, încât mi-a refuzat orice sprijin, până la moarte. Am trăit certat cu el, cu toate că îl preţuiam nespus de mult pentru asprimea lui.”

„Aha, aşadar ai dus-o greu, domnule Martini, a trebuit să-ţi croieşti singur un drum. Îmi pot imagina că ai trecut prin multe...”

„Nu chiar aşa, alteţă regală. Nu, ar fi fost tare greu, n-

aş fi putut îndura. Sănătatea mea e fragilă – nu pot spune «din păcate», întrucât sunt convins că talentul meu este în legătură indisolubilă cu şubrezenia corpului meu. Foamea şi vânturile aspre nu le-ar fi putut îndura nici trupul, nici talentul meu şi nici n-au avut nevoie să le îndure. Mama mea a fost atât de slabă, încât mi-a asigurat mijloace de existenţă fără să ştie tatăl meu, mijloace modeste, dar suficiente. Ei îi datorez faptul că talentul meu s-a putut dezvolta în condiţii destul de suportabile."

„Succesul a arătat, domnule Martini, că acele condiţii au fost cele adecvate... Cu toate că e greu să spui, care sunt de fapt condiţiile bune. Lasă-mă să presupun că, dacă doamna, mama dumitale, s-ar fi purtat la fel de aspru ca şi tatăl dumitale şi dacă dumneata ai fi fost singur pe lume, depinzând numai de dumneata şi atârnând întrutotul de însuşirile dumitale... Nu crezi că asta ţi-ar fi fost în oarecare măsură de folos? Că ai fi putut arunca priviri de ansamblu – pentru a alege expresia asta – care ţi-au scăpat acum?"

„Ei, alteţă regală, oamenii ca mine au destule prilejuri pentru a arunca priviri de ansamblu şi fără să fie cu adevărat expuşi la foame; şi este acceptată în general concepţia că nu foamea reală, cât mai curând foamea de realitate este... ha, ha... ceea ce-i trebuie talentului."

Domnul Martini trebuise să râdă puţin de jocul său de cuvinte. Îşi duse apoi repede mâna, cu mănuşă gălbuie, la gura cu mustaţa ca un gard viu şi-şi corectă râsul, rectificându-l oarecum printr-o dregere a glasului. Klaus Heinrich îl privi cu o amicală aşteptare.

„Dacă alteţa voastră regală vrea să-mi îngăduie... Este larg răspândită concepţia că lipsa de realitate reprezintă, pentru alde noi, mediul de cultură al talentului, sursa oricărui entuziasm, ba chiar geniul propriu-zis care ne inspiră. Satisfacţia vieţii ne este interzisă, strict interzisă, nu ascundem acest lucru; şi, de fapt, prin satisfacţia vieţii nu se înţelege aici numai fericirea, ci şi grija, şi pasiunea,

pe scurt orice legătură mai serioasă cu viaţa. Reprezentarea vieţii solicită integral toate forţele, mai ales când aceste forţe nu sunt prea abundente, ci drămuite” – aici domnul Martini tuşi dregându-şi glasul, ducându-şi de mai multe ori umerii înainte. „Renunţarea, adăugă el, este pactul nostru cu muza; pe el se întemeiază forţa noastră, demnitatea noastră; iar viaţa ne este o grădină interzisă, marea noastră ispită, în care cădem uneori, dar niciodată spre binele nostru.”

Ochii domnului Martini se umpluseră din nou de lacrimi în timpul acestor fraze curgătoare. Încercă să le îndepărteze clipind.

„Fiecare din noi, mai spuse, cunoaşte asemenea rătăciri şi deraieri, asemenea escapade mult râvnite, în saloanele de festivităţi ale vieţii. Dar ne întoarcem de acolo, umiliţi şi cu scârba în inimă, în însingurarea noastră.”

Domnul Martini tăcu. I se întâmplă ca privirea să-i devină, în treacăt, rigidă, sub sprâncenele ridicate, să i se piardă în gol cât ai răsufla o dată, în timp ce gura luă o expresie acrită; iar obrajii, pe care dogorea roşeaţa nesănătoasă, părură şi mai supţi decât de obicei. Asta dură doar o secundă; apoi îşi schimbă atitudinea şi redădu ochilor libertatea.

„Dar poezia dumitale, spuse Klaus Heinrich, nu fără oarecare insistenţă, poezia dumitale premiată, închinată poftei de viaţă, domnule Martini... Îţi sunt sincer îndatorat pentru explicaţiile dumitale. Vrei să-mi spui însă... poezia dumitale – am citit-o cu atenţie – vorbeşte pe de o parte de mizerie şi orori, de răutatea şi cruzimea vieţii, dacă-mi aduc aminte, iar pe de altă parte, de plăcerea vinului şi a femeilor frumoase, nu-i aşa...?”

Domnul Martini zâmbi; după aceea îşi frecă colţurile gurii cu degetul mare şi cel mijlociu, pentru a-şi şterge un zâmbet.

„Toate astea, continuă Klaus Heinrich, sunt scrise la persoana întâi, nu-i aşa? Şi totuşi nu se întemeiază pe

propriile dumitale priviri de ansamblu? N-ai trăit cu adevărat nimic din toate astea?”

„Foarte puţin, alteţă regală. Doar foarte slabe rudimente ale lor. Nu, dimpotrivă, problema e că, dacă aş fi omul care să trăiască toate astea, nu numai că n-aş scrie asemenea poezii, ci mi-aş detesta profund chiar şi existenţa actuală. Am un prieten, numele lui e Weber; un tânăr înstărit care-şi trăieşte, care-şi savurează viaţa. Plăcerea lui predilectă este să gonească cu automobilul prin ţară, cu o viteză nebună, şi să culeagă de pe şosele şi ogoare fete de ţăran cu care pe drum... dar asta nu-şi are locul aici. Pe scurt, acest om râde doar când mă vede de la distanţă, atât de caraghios mă găseşte pe mine şi activitatea mea. Dar, în ceea ce mă priveşte, eu înţeleg perfect veselia lui şi-l invidiez. Pot spune că îl şi dispreţuiesc un pic, dar nu atât de sincer, pe cât îl invidiez şi-l admir.”

„Îl admiri?”

„Da, alteţă regală. Mi-e imposibil să mă abţin de a o face. Cheltuieşte, risipeşte, iroseşte totul necontenit, într-un fel nepăsător şi generos, – în timp ce rolul meu e să fac economie, să strâng cu teamă şi zgârcenie, şi anume din motive higienice. Căci higiena ne este necesară în primul rând, mie şi celor ca mine, – ea este toată morala noastră. Dar nimic nu e mai nehigienic decât viaţa...” „Aşadar nu vei goli, de bună seamă, niciodată pocalul marelui duce, domnule Martini?”

„Să beau vin din el? Nu, alteţă regală! Cu toate că trebuie să fie un gest frumos. Dar eu nu beau vin. De asemenea, mă duc la culcare la ora zece şi trăiesc prevăzător în toate privinţele. Altfel n-aş mai fi câştigat niciodată pocalul!”

„Aşa trebuie să fie, domnule Martini. De la depărtare îţi faci imagini false despre viaţa unui poet.”

„E de la sine înţeles, alteţă regală. Dar, în ansamblu, nu e deloc o viaţă splendidă, pot să vă asigur, mai ales că nu suntem poeţi în fiecare clipă. Pentru ca, din când în când,

să prindă viaţă o asemenea poezie, – cine poate crede de câtă leneveală şi plictiseală şi trândăveală sumbră este nevoie. De multe ori, tot ceea ce realizezi într-o zi nu e decât o carte poştală către furnizorul de trabucuri. Dormi mult, te plimbi cu capul tulbure. Da, nu rareori este o viaţă de câine...”

Cineva ciocăni uşor, de afară, în uşa dată cu lac alb. Era semnalul lui Neumann, că ar fi momentul pentru Klaus Heinrich să-şi schimbe hainele şi să-şi împrospăteze înfăţişarea. Căci în aceeaşi seară era *cercle de concert* la palatul vechi.

Klaus Heinrich se ridică.

„M-am luat cu vorba!” spuse el; căci aceasta era formula de care se folosea în asemenea împrejurări.

Aceasta a fost întrevederea principelui cu Axel Martini, autorul lui *Evoë!* şi al *Vieţii sfinte,* întâlnire care-l puse pe gânduri, şi care nu încetă, odată cu terminarea ei, să-l preocupe. Chiar şi în timp ce Neumann îi refăcea freza şi-i punea strălucitoarea tunică de gală cu stele, chiar şi în timpul concertului, în cerc închis, de la curte, ba chiar mai multe zile după aceea, reflectă la această întâlnire şi căută să pună afirmaţiile poetului în corelaţie cu restul experienţelor pe care i le oferise viaţa.

Acest domn Martini care, în timp ce roşeaţa nesănătoasă îi dogorea scofâlciturile obrajilor, clama necontenit: „Ce puternică şi frumoasă e viaţa!”, dar care se urca, prevăzător, la ora zece în pat, nevrând să ştie de viaţă, din motive higienice – cum spunea – şi evitând orice contact serios cu ea, – acest poet cu guler ros, cu ochii lăcrimând şi invidios pe tânărul Weber care gonea în maşină, prin ţară, cu tinere fete de ţăran, trezea sentimente diferite; era greu să-ţi faci o părere fermă despre el. Când îi povesti surorii sale întâlnirea, Klaus Heinrich exprimă acest lucru, spunând:

„N-o duce comod şi nici uşor, se vede bine, şi asta trebuie să te dispună favorabil faţă de el. Dar nu ştiu, totuşi, dacă trebuie să mă bucur că l-am cunoscut, căci

are ceva respingător, Ditlinde, mda, este, categoric, cam dezgustător.”

Imma

DOMNIŞOARA VON ISENSCHNIBBE fusese bine informată. Chiar în seara zilei în care adusese marea noutate principesei zu Ried *„Curierul rapid”* publicase ştirea despre iminenta sosire a lui Samuel Spoelmann, universal-cunoscutul Spoelmann; şi, o săptămână şi jumătate după aceea, la începutul lui octombrie (luna octombrie a anului în care marele duce Albrecht intrase în al treizeci şi doilea an de viaţă, iar prinţul Klaus Heinrich în al douăzeci şi şaselea) – deci când curiozitatea publică abia avusese timp să ajungă la apogeu – această sosire deveni realitate, într-o zi de săptămână înnorată, autumnală şi complet insignifiantă, o zi care avea să se dovedească pentru viitor ca o dată infinit de memorabilă.

Spoelmann-ii sosiră cu un tren special – la aceasta se rezuma deocamdată splendoarea apariţiei lor; căci toată lumea ştia că odăile princiare ale hotelului „Curtea izvoarelor” nu erau câtuşi de puţin de un lux orbitor. Îndărătul cordonului se afla un public destul de numeros, supravegheat de o mică trupă de jandarmi; erau de faţă şi reprezentanţi ai presei. Dar cei ce se aşteptau la ceva extraordinar fură decepţionaţi. Spoelmann aproape că nici n-ar fi fost recunoscut, atât de puţin impresionant era. Multă vreme a fost luat drept medicul său personal, doctorul Watercloose – aşa se spunea că-l cheamă – un american deşirat care, cu pălăria pe ceafă, îşi lăţea necontenit gura între favoriţii albi şi tunşi scurt, zâmbind blând şi închizând în acelaşi timp ochii. Abia în ultima clipă s-a aflat că adevăratul Spoelmann ar fi mai curând

mărunţelul ras, cu paltonul de o culoare nereuşită, cel care purta pălăria, dimpotrivă, trasă pe ochi; şi privitorii fură de acord că nu avea nimic remarcabil. Se colportaseră pe seama lui lucruri fabuloase. Un şugubăţ oarecare răspândise zvonul, care fusese crezut întrucâtva, că Spoelmann are, în faţă, numai dinţi de aur şi că în fiecare din aceşti dinţi din faţă ar fi montat, la mijloc, câte un briliant. Dar, cu toate că exactitatea sau inexactitatea acestei afirmaţii nu putu fi verificată imediat – căci Spoelmann nu-şi arăta dinţii, nu râdea, ci părea mai curând morocănos şi enervat de boala sa –, niciun om nu mai crezu în ea de îndată ce dădu cu ochii de american. În ceea ce o privea însă pe miss Spoelmann, fiica sa, ea îşi ridicase gulerul scurtei de blană, în ale cărei buzunare îşi ascundea mâinile, astfel încât nu se vedea mai nimic din ea, afară, doar de o pereche de ochi negri, incomparabil de mari şi de elocvenţi, care exprimau impresia produsă de mulţimea de oameni într-un limbaj grav, fluent, dar nu inteligibil pentru toţi. Alături de ea se găsea o personalitate care fu recunoscută ca fiind doamna ei de companie, contesa Löwenjoul, o femeie de treizeci şi cinci de ani, îmbrăcată simplu şi depăşindu-i în înălţime pe cei doi Spoelmanni; ea îşi ţinea înclinat capul gânditor, cu părul rar şi lins, şi privea înainte cu o anumită blândeţe rigidă. Cea mai mare senzaţie o produse, fără îndoială, un câine ciobănesc scoţian, purtat în lesă de către un servitor cu chip tăcut, un câine neobişnuit de frumos, dar îngrozitor de întărâtat, după cât se părea, care umplea holul gării cu lătratul lui exaltat, tremurând şi jucând în loc.

Se spunea că vreo câţiva servitori de sex masculin şi feminin sosiseră cu câteva ceasuri înainte la „Curtea izvoarelor”. În orice caz, grija bagajelor rămăsese exclusiv în seama servitorului cu câinele; şi, în timp ce se ocupa de ele, stăpânii săi plecară în două birje obişnuite – domnul Spoelmann cu doctorul Watercloose, domnişoara Spoelmann cu contesa ei – afară, la Parcul izvoarelor.

Acolo coborârâ şi tot acolo duseră, vreme de o lună şi jumătate, o viaţă care putea fi asigurată şi cu mijloace mai modeste, decât ale lor.

Aveau noroc, vremea era bună: o toamnă cu cer albastru, un şir lung de zile însorite care se prelungi din octombrie până în noiembrie; miss Spoelmann se plimba zilnic călare – era singurul lux pe care şi-l permitea – împreună cu doamna ei de onoare, de altfel pe cai pe care-i închinase cu săptămâna de la şcoala de echitaţie. Domnul Spoelmann nu călărea, cu toate că ziarul *„Curierul rapid”* publicase, cu vădită aluzie la el, o notă a colaboratorului său medical, după care călăritul avea, prin scuturăturile sale, o influenţă calmantă în cazul litiazei şi favoriza eliminarea pietrelor. Dar, prin intermediul personalului hotelului, se află că omul celebru făcea echitaţie între cei patru pereţi ai săi, cu ajutorul unui velociped fix, a cărui şa era pusă în mişcare vibratorie prin pedalat.

Bea, cu multă asiduitate, apă minerală de la izvorul „Ditlinde”, în care părea să aibă mare încredere. În zorii zilei îşi făcea apariţia la pavilionul de cură, însoţit de fiica sa care, de fapt, era perfect sănătoasă şi bea apă cu el numai pentru a-i ţine tovărăşie; apoi, îmbrăcat cu paltonul său de culoare nereuşită şi cu pălăria trasă pe ochi, făcea mişcare prin parcul de cură şi în peristilul acoperit, sorbind apa din paharul albăstrui printr-o ţeavă de sticlă, supravegheat fiind de la distanţă de cei doi corespondenţi de ziar americani, care erau obligaţi să telegrafieze zilnic gazetelor lor câte o mie de cuvinte despre Spoelmann şi trebuiau să se străduiască astfel pentru a obţine material.

În rest era văzut foarte puţin. Suferinţa sa – colici renale, cum se spunea, crize nespus de dureroase – părea să-l imobilizeze adesea în cameră, dacă nu chiar în pat; şi, în timp ce miss Spoelmann îşi făcu apariţia de două trei ori, împreună cu contesa Löwenjoul, la Teatrul curţii (cu care prilej purtă o rochie neagră de catifea şi pe

umerii de copilă un şal indian de mătase, de un minunat gălbui-auriu, producând o impresie fascinantă cu chipul ei ca mărgăritarul pal şi cu ochii ei mari, negri), tatăl ei nu fu văzut niciodată la ea în lojă. Întreprinse, ce-i drept, însoţit de fiica sa, câteva promenade prin rezidenţă, pentru a face unele cumpărături, pentru a-şi face o impresie despre oraş şi a vizita unele monumente; se plimbă cu ea şi prin grădina publică şi vizită de două ori castelul „Locul delfinului” – a doua oară singur şi mergând atât de departe cu interesul, încât scoase din paltonul de culoare nereuşită un metru galben, obişnuit, pentru a face unele măsurători ale pereţilor... Dar lumea nu putea da cu ochii de el nici măcar în sala de mese a „Curţii izvoarelor”; căci, fie din cauza faptului că era supus la un regim sever, fără carne, fie din alte motive, el lua masa în cameră, împreună cu ai săi; şi, astfel, curiozitatea publicului era, în genere, prea puţin alimentată.

Aşa se întâmplă că sosirea lui Spoelmann la Parcul izvoarelor nu fu de folos, în măsura în care se aşteptase domnişoara Isenschnibbe şi, odată cu ea, multă lume. Expediţia de sticle cu apă minerală crescu, lucrul ăsta se putea constata; crescu rapid cu aproape jumătate din cifra ei de până acum şi se menţinu la acest nivel. Dar afluenţa străinilor nu spori în mod substanţial; vizitatorii, care sosiră pentru a se delecta privind această existenţă neobişnuită, plecară curând, satisfăcuţi sau decepţionaţi şi, în afară de asta, prezenţa lui a atras, în cea mai mare parte, elemente nu tocmai de prima mână. Pe străzi îşi făcură apariţia capete stranii, capete neţesălate, cu ochi sălbatici: inventatori, făuritori de planuri, oameni obsedaţi să fericească lumea, care sperau să-l câştige pe Spoelmann pentru ideile lor fixe. Dar miliardarul se arăta întru totul refractar faţă de asemenea oameni; ba chiar la unul dintre ei, care voise să-l abordeze în Grădina publică, răcni de asemenea manieră, roşu ca racul de furie, încât îl făcu pe zăpăcitul respectiv s-o ia grăbit la sănătoasa: unii

susţineau sus şi tare că avalanşa de scrisori de cerşeală, care-i sosea zilnic – scrisori pe care erau lipite mărci poştale cum funcţionarii oficiului poştal al marelui duce încă nu mai văzuseră – era îndrumată direct într-un coş de dimensiuni neobişnuite.

Spoelmann părea a fi interzis să i se facă orice comunicări de afaceri, părea hotărât să se bucure de vacanţă şi să trăiască, în cursul acestei călătorii în Europa, exclusiv pentru sănătatea – sau boala – sa. „*Curierul rapid*", ai cărui informatori se grăbiseră să lege prietenie cu colegii de breaslă americani, fu în stare să relateze că un om de încredere, un *chief manager* – cum se spune – îi ţinea locul lui Spoelmann dincolo de Ocean. Mai relată, că iahtul său, un vas amenajat somptuos, îl aştepta pe puternicul om la Veneţia şi că acesta intenţiona, după terminarea curei de apă minerală, să se îndrepte mai întâi spre sud, împreună cu ai săi. De asemenea mai publică reportaje – şi, astfel, satisfăcu o dorinţă publică urgentă – despre felul aventuros în care luase fiinţă averea Spoelmannilor, despre primele începuturi în ţinutul Victoria, unde tatăl său ajunsese, direct de pe scaunul unui *comptoir* german oarecare, când era încă foarte tânăr şi sărac, înarmat doar cu un târnăcop, o lopată şi o strachină de cositor. Acolo lucrase la început ca ajutor al unui căutător de aur, ca muncitor cu ziua, în sudoarea frunţii sale. Pe urmă venise şansa. Unui om, unui mic proprietar de mină de aur îi mersese atât de prost încât nu-şi mai putuse cumpăra nici măcar roşiile şi pâinea uscată pentru masă şi, ajuns în cea mai mare mizerie, trebuise să-şi vândă mina. Spoelmann-bătrânul o cumpărase, jucase tot ce avea pe o carte şi cumpărase, în schimbul tuturor economiilor sale, constând din cinci lire sterline, acea bucăţică de teren aluvionar, numit Câmpul paradisului, nu mai mare de patruzeci de paşi pătraţi. O zi după aceea, găsise, la un lat şi jumătate de palmă de la suprafaţa pământului, un bulgăre de aur curat, al zecelea ca mărime din lumea

întreagă, aşa-numitul *Paradise nugget* de nouă sute optzeci de uncii, în valoare de cinci mii de lire...

Acesta fusese începutul – relata *„Curierul rapid”.* Cu preţul obţinut pe bulgărele său, Spoelmann-tatăl emigrase în America de Sud, în Bolivia şi, ca spălător de aur, proprietar de fabrică de amalgam şi antreprenor de mine, continuase să smulgă din sânul rocilor metalul galben, fără a mai recurge la calea ocolită a râurilor. Atunci şi acolo, se însurase Spoelmann-senior – şi *„Curierul rapid”* strecura o remarcă în această privinţă, cum că o făcuse în mod sfidător şi fără să ţină seama de prejudecăţile ce domneau în ţara aceea. Astfel îşi dublase capitalul şi se pricepuse să-şi sporească averea prin camătă. Plecase apoi spre nord, la Philadelphia, în statul Pennsylvania. Asta se întâmpla prin anii cincizeci, în epoca vigurosului avânt din domeniul construcţiei de căi ferate, şi Spoelmann îşi începuse afacerile printr-o investiţie în acţiuni ale căilor ferate din Baltimore şi Ohio. Mai târziu, administrase un zăcământ de cărbuni pentru făcut cocs, o producţie însemnată. Ulterior făcuse parte din acel grup de oameni binecuvântaţi de Dumnezeu, care achiziţionase vestita fermă Blockhead cu câteva mii de lire, – acea moşioară care, cu sursele ei de petrol, ajunsese în scurtă vreme să valoreze de o sută şi chiar de câteva sute de ori preţul de cumpărare; dar el nu se culcase deloc pe-o ureche, ci practicase necontenit arta de a face bani, mai mulţi bani, şi în cele din urmă, imens de mulţi bani. Înfiinţase oţelării, construise societăţi care se ocupau, pe scara cea mai mare, de transformarea fierului în oţel, de construcţia de poduri de cale ferată. Pusese mâna pe majoritatea acţiunilor de la vreo patru-cinci mari companii de căi ferate şi ajunsese, la o vârstă înaintată, preşedintele, vicepreşedintele, administratorul delegat sau directorul acestor societăţi. La înfiinţarea trustului oţelului – aşa relata *„Curierul rapid”* – intrase în această asociaţie cu un fond de acţiuni care, singur, îi asigura un venit anual de douăsprezece milioane de

dolari. Dar fusese, tot astfel, şi acţionarul principal şi membru în consiliul de administraţie al uniunii petrolului şi exercitase totodată, datorită cotei-parte ce o deţinea, şi controlul asupra altor trei-patru societăţi fiduciare. La moartea sa averea i se cifra, în moneda de aici din ţară, la circa un miliard.

Samuel, singurul său fiu născut din acea căsătorie încheiată de timpuriu şi, într-un fel, împotriva prejudecăţilor fusese singurul său moştenitor; şi *„Curierul rapid”,* subtil cum era, făcuse o insinuare în privinţa asta, anume că e totuşi oarecum dureros ca un om să se trezească, fără contribuţie proprie, şi totodată fără vina sa, într-o asemenea situaţie. Samuel moştenise palatul din Fifth Avenue, din New York, castelele de la ţară şi toate acţiunile, creanţele financiare şi participaţiile la câştig ale tatălui său; moştenise şi acea aventuroasă izolare în viaţă, la care ajunsese bătrânul, faima lui mondială şi ura maselor defavorizate împotriva puterii acumulate a banului – acea ură pentru a cărei potolire făcea anual donaţii imense colegiilor, conservatoarelor, bibliotecilor, instituţiilor de binefacere şi universităţii pe care le fundase tatăl său şi care-i purtau numele.

Spoelmann suporta, fără a avea vreo vină, ura dezmoşteniţilor sorţii – *„Curierul”* asigura publicul de acest lucru. Fusese introdus de timpuriu în afaceri, administrase singur, încă din ultimii ani de viaţă ai tatălui său, ameţitoarea imensitate a averilor casei. Dar toată lumea cunoştea faptul că nu participase întrutotul şi din toată inima la tranzacţii. Înclinaţia lui propriu-zisă se îndreptase dintotdeauna, în mod ciudat, mai curând spre muzică, şi anume spre muzica de orgă; această relatare a *„Curierului”* putea fi verificată, întrucât *mister* Spoelmann avea şi la „Curtea izvoarelor” un mic armonium, ale cărui burdufe erau acţionate de un servitor al hotelului, şi zilnic putea fi auzit, din parcul de cură, cântând o oră la el.

Se căsătorise din dragoste şi fără niciun considerent material – mai relata *„Curierul”* – cu o fată săracă şi

frumoasă, jumătate germană, jumătate anglo-saxonă. Aceasta murise; dar îi lăsase o fiică, această fată de un straniu amestec de sânge, care se afla şi ea, ca oaspete, între zidurile noastre, şi care avea acum nouăsprezece ani. Se numea Imma – un nume autentic german, cum adăuga *„Curierul”,* nimic altceva decât o formă mai veche a lui Emma; şi se putea observa cu uşurinţă că, chiar dacă mai interveneau unele cuvinte englezeşti, limba de uz zilnic în casa Spoelmann rămăsese germana. De altfel, cât de mult păreau să se iubească tatăl şi fiica! În fiecare dimineaţă, dacă te duceai devreme în Parcul izvoarelor, puteai vedea cum domnişoara Spoelmann, care obişnuia să vină ceva mai târziu decât tatăl ei, îi cuprindea capul cu mâinile şi, în timp ce el o bătea duios pe spate, ea îl săruta pe gură şi pe obraji, în chip de bună dimineaţa. Apoi mergeau la braţ, prin sala de preumblare şi sorbeau din ţevile lor de sticlă...

Asemenea secrete divulga bine informata gazetă şi alimenta cu ele curiozitatea publică. Publica o dare de seamă exactă şi a vizitelor pe care *miss* Imma le făcuse în mod amical, împreună cu doamna sa de companie, la mai multe instituţii de binefacere ale oraşului. Ieri vizitase amănunţit bucătăria populară. Azi colindase cu atenţie prin spitalul de bătrâne „La duhul sfânt”. În plus, participase de două ori la cursul de teoria numerelor ţinut de consilierul privat Klinghammer, la Universitate; şezuse cu dezinvoltură în banca de lemn, ca o studentă printre studenţi, şi luase notiţe, sârguitor, cu stiloul ei, căci se ştia că era o fată învăţată şi se ocupa de studiul algebrei. Da, era pasionant să citeşti toate astea şi-ţi oferea şi un bogat material pentru discuţii. Dar cei care făceau să se vorbească despre ei, fără nicio contribuţie a *„Curierului”* erau, în primul rând, câinele, acel nobil câine *collie* negru şi alb, pe care-l aduseseră Spoelmannii cu ei, şi, în al doilea rând, dar în alt fel, doamna de companie, contesa Löwenjoul.

În ce priveşte câinele, pe care-l chema Perceval (rostit

englezeşte) şi-l strigau mai mult Percy – animalul acesta era de o irascibilitate şi de o violenţă ce depăşeau orice posibilitate de descriere. În interiorul hotelului nu dădea niciun motiv să te plângi de el, ci sta lungit, în poze distinse, pe un covoraş din faţa încăperilor lui Spoelmann. Dar la fiecare ieşire în oraş era cuprins de accese de nechibzuinţă, care produceau senzaţie şi surprindere generală, ba chiar, nu o dată, adevărate perturbări ale circulaţiei. Urmat la mare distanţă de o haită de câini băştinaşi, javre vulgare care, întărâtate de comportarea lui, alergau după el chefnind a ocară şi de care nu se sinchisea deloc, Percy gonea pe străzi, cu nasul stropit de spumă şi cu lătrături sălbatice, plângătoare; se învârtea furios pe loc în faţa tramvaielor, făcea caii birjarilor să cadă; ba chiar a răsturnat, de două ori, cu atâta violenţă taraba cu prăjituri a văduvei Klaassen, de lângă primărie, încât dulcea patiserie s-a împrăştiat până la jumătatea pieţei. Dar, cum în asemenea cazuri nenorocite, domnul Spoelmann sau fiica lui interveneau imediat cu despăgubiri mai mult decât corespunzătoare şi întrucât s-a dovedit şi că accesele lui Perceval nu erau, în fond, de natură primejdioasă, că nu era câtuşi de puţin pus pe muşcat şi pe încăierare ci, dimpotrivă, inabordabil şi doar scos din fire – populaţia a început să-l simpatizeze şi ieşirile lui erau, mai cu seamă pentru copii, o sursă de distracţie.

La rândul ei, contesa Löwenjoul oferea subiect de discuţie într-un fel mai discret, dar nu mai puţin straniu, la început, când persoana şi poziţia ei erau încă necunoscute în oraş, îşi atrăsese sâcâieli din partea puştimii de pe uliţe, întrucât mergea neînsoţită, vorbea de una singură, cu o mină blândă şi gânditoare, şi-şi însoţea monologul cu o mimică vie, de altfel nu lipsită de graţie şi de eleganţă. Dar pe copiii care strigau în urma ei şi o trăgeau de rochie, îi întâmpina cu atâta blândeţe şi bunătate, vorbindu-le drăguţ şi cu demnitate, încât urmăritorii, ruşinaţi şi încurcaţi, se lăsau păgubaşi; iar mai

târziu, când ajunse să fie cunoscută, respectul faţă de relaţiile ei cu celebrii oaspeţi împiedică orice sâcâială. Pe sub mână, însă, circulau anecdote de neînţeles pe socoteala ei. Un om povestea că doamna contesă îi dăduse o piesă de aur pentru a pălmui o anumită femeie bătrână, despre care spunea că i-ar fi făcut nişte propuneri necuviincioase. Omul băgase galbenul în buzunar, fără a se achita însă de însărcinarea sa. Se mai povestea, ca un lucru adevărat, că Löwenjoul se adresase sentinelei din faţa cazărmii puşcaşilor de gardă şi-i spusese că trebuie s-o aresteze numaidecât pe nevasta plutonierului din cutare companie pentru abaterile ei de la morală. De asemenea, scrisese şi colonelului acestui regiment o scrisoare în care spunea că înăuntrul cazărmii se petrec tot felul de orori tăinuite şi inexprimabile. Doar Dumnezeu ştia cum stăteau lucrurile în privinţa asta. Unii trăgeau numaidecât concluzia că bietei contese îi lipseşte o doagă. Oricum, lumea n-a avut timp să lămurească această chestiune, căci, pe nebăgate de seamă, cele şase săptămâni trecură şi Samuel N. Spoelmann, miliardarul, plecă.

Plecă după ce pusese pe profesorul von Lindemann să-l picteze; dar dăruise scumpul tablou, ca amintire, proprietarului hotelului „Curtea izvoarelor”; plecă împreună cu fiica sa, cu Löwenjoul şi cu doctorul Watercloose, cu Perceval, cu velocipedul de cameră şi cu servitorii; plecă cu un tren special, spre sud, pentru a petrece iarna pe Riviera – unde se duseseră în grabă şi cei doi ziarişti new-yorkezi, pentru a se întoarce apoi acasă, peste Ocean. Totul se sfârşise. *„Curierul rapid”* îi ură domnului Spoelmann un sincer „drum bun” şi-şi exprimă dorinţa ca tratamentul să-i priască. Cu aceasta, ciudatul eveniment părea încheiat şi lichidat. Viaţa îşi cerea drepturile ei. Lumea începu să-l uite pe domnul Spoelmann.

Iarna trecu. Era iarna în care principesa cu Ried-Hohenried, alteţa mare-ducală, dădu naştere unei fetiţe.

Veni şi primăvara în ţară şi alteţa sa regală marele duce Albrecht se duse, ca de obicei, la Hollerbrunn. Atunci, însă, îşi făcu drum în public şi în presă un zvon, care fu primit la început cu ridicări din umeri, de către oamenii ce gândeau calm, dar care prinsese consistenţă, se consolida, fu îmbrăcat în amănunte foarte precise şi ajunse în cele din urmă, pe calea conversaţiei zilnice, la urechea stăpânilor, ca o informaţie reală şi cu miez.

Ce se petrecea? — Un castel mare-ducal urma să fie vândut. Astea erau prostii. Ce castel? — „Locul delfinului”. Castelul „Locul delfinului” din nordul Grădinii publice. Palavre de oameni smintiţi. Vândut? Cui? — Lui Spoelmann. — Ridicol. Ce să facă cu el? — Să-l repare şi să locuiască în el. — Foarte simplu. Dar poate că parlamentul provincial are şi el un cuvânt de spus într-o asemenea chestiune. — Parlamentul landului nu se sinchiseşte de asta. Avea cumva statul vreo obligaţie de întreţinere a castelului „Locul delfinului”? În acest caz poate că soarta frumoasei construcţii ar fi fost mai bună. Şi, astfel, parlamentul landului n-a avut nimic de spus în privinţa asta. — Tratativele sunt, de bună seamă, destul de avansate? — Fireşte. Căci sunt încheiate. — Ei, atunci sigur că suntem în situaţia de a afla şi preţul exact de cumpărare? — Fireşte. Preţul de cumpărare se cifra la două milioane în cap. – Imposibil! O proprietate a coroanei? — Ce tot proprietate a coroanei în sus, proprietate a coroanei în jos! Ce, e vorba de Grimmburg? De palatul vechi? E vorba de un castel de plăcere, veşnic nefolosit, un castel de plăcere care se dărăpănase iremediabil, din cauza lipsei de bani. — Şi Spoelmann intenţionează, aşadar, să revină în fiecare an şi să locuiască la „Locul delfinului” câteva săptămâni? — Nu. Intenţionează, mai curând, să se mute cu totul şi cu totul la noi. S-a săturat de America; vrea să întoarcă spatele Americii; iar prima lui şedere la noi nu fusese altceva decât o investigaţie. Este bolnav, vrea să se retragă din afaceri. În inima lui a rămas totdeauna german. Tatăl a

emigrat, iar fiul vrea să se întoarcă acasă. Vrea să participe la modul de viaţă cumpătat al capitalei noastre, la viaţa ei spirituală, şi să-şi petreacă restul zilelor în imediata apropiere a izvorului „Ditlinde”!

Consternare, zarvă şi dispute interminabile. Dar, după o scurtă şovăială, opinia publică – cu excepţia vocilor câtorva oameni ursuzi – se entuziasmă pentru planul de a vinde şi desigur că, fără acest consens general, problema n-ar fi putut să se dezvolte mai departe. Ministrul casei, von Knobelsdorff fusese cel care strecurase în presa zilei o primă aluzie, precaută, referitoare la oferta lui Spoelmann. Aşteptase, lăsase ca voinţa poporului să decidă. Şi, după prima confuzie, se găsiseră numeroase motive puternice care să pledeze pentru proiect. Lumea oamenilor de afaceri izbucnise în aclamaţii la gândul că-l vor avea permanent pe puternicul cumpărător în mijlocul lor. Amatorii de frumos se arătau încântaţi de perspectiva de a vedea castelul „Locul delfinului” restaurat şi salvat – de perspectiva ca această nobilă construcţie să-şi regăsească cinstirea şi tinereţea într-un fel atât de neprevăzut, de aventuros. Iar cei care gândeau economiceşte aduceau în sprijin cifre care, aşa cum stăteau lucrurile în ţară, trebuiau să producă o adâncă emoţie. Dacă Samuel N. Spoelmann se stabilea la noi, devenea contribuabil, era obligat să plătească impozite pe venit. Poate că – după cum considerau unii – merita osteneala de a analiza puţin însemnătatea acestui fapt. Domnului Spoelmann i-ar reveni obligaţia de a-şi evalua, veniturile; dar după cele ce se ştiau – ce se ştiau cu exactitate aproximativă – acest locuitor avea să reprezinte o sursă de impozite în valoare de două milioane şi jumătate anual; în care cifră erau incluse doar impozitele către stat, nici măcar cele către comună. Oare asta conta pentru noi, sau nu? Această întrebare se adresa în special domnului ministru de finanţe, doctorul Krippenreuther. Dacă acest funcţionar nu făcea totul pentru a obţine consimţământul de vânzare de la cea mai

înaltă persoană, însemna că-şi nesocotea datoria. Căci era o datorie patriotică să accepte oferta lui Spoelmann, pentru ca acesta să se poată instala la noi aşa cum îi plăcea; orice alte rezerve păreau fără valoare în faţa acestei datorii.

Astfel, excelenţa sa von Knobelsdorff fusese primit în audienţă de marele duce. Făcuse suveranului său un expozeu asupra opiniei publice; adăugase că două milioane erau un preţ care depăşea considerabil valoarea obiectivă a castelului, în starea lui actuală; subliniase că acest venit ar fi însemnat, pentru direcţia finanţelor curţii, o adevărată mană cerească; şi, în cele din urmă, făcuse o oarecare aluzie la încălzirea centrală a palatului vechi care, dacă vânzarea se realiza, n-ar mai fi continuat să rămână, multă vreme, un lucru imposibil. Pe scurt, bătrânul domn imparţial uzase de toată influenţa sa în sprijinul vânzării şi-i recomandase cu insistenţă marelui duce să supună chestiunea unui consiliu de familie. Albrecht îşi supsese uşor buza de sus cu cea inferioară şi convocase consiliul de familie. Acesta se reunise în Sala cavalerilor unde se servise ceai cu biscuiţi. Împotriva vânzării fuseseră doar două membre ale consiliului, principesele Katharina şi Ditlinde, şi anume din motive de demnitate.

„O să fii înţeles greşit, Albrecht! spusese Ditlinde. Se va interpreta ca o lipsă de conştiinţă a suveranităţii, şi nu e drept, căci tu ai, dimpotrivă, prea multă, eşti atât de mândru, Albrecht, încât ţi-e perfect indiferent. Dar eu spun: nu! Nu doresc ca într-unul din palatele tale să locuiască o «pasăre fabuloasă», nu se cade; şi este prea mult şi faptul că are un medic personal şi că a ocupat camerele princiare de la «Curtea izvoarelor». *«Curierul rapid»* spune într-una că e un contribuabil, dar în ochii mei el este pur şi simplu un supus şi nimic mai mult. Tu de ce părere eşti, Klaus Heinrich?”

Dar Klaus Heinrich votă pentru vânzare:

„În primul rând Albrecht obţine încălzirea centrală şi,

pe urmă, Spoelmann nu e un fitecine, nu e fabricantul de săpun Unschlitt, e un caz special, şi nu e nicio ruşine să i se cedeze «Locul delfinului».”

În cele din urmă, Albrecht declarase, cu ochii în jos, că întreg consiliul de familie nu-i în fond decât un caraghioslâc. Poporul a hotărât de mult, miniştrii săi insistau pentru vânzare, iar lui nu-i mai rămânea altceva de făcut, decât să se mai ducă o dată la gară şi să dea semnalul.

Consiliul de familie se reunise în primăvară. Din acel moment, tratativele de vânzare duse de Spoelmann, pe de o parte, şi de prim-mareşalul curţii, domnul von Bühl zu Bühl, pe de altă parte, progresaseră rapid şi nici nu începuse bine vara, când castelul „Locul delfinului”, împreună cu parcul şi cu atenansele, trecuseră în proprietatea legală a domnului Spoelmann.

Atunci începu o asemenea forfotă şi activitate în jurul castelului şi în interiorul lui, încât zilnic era atrasă multă lume în partea de nord a Grădinii publice, „Locul delfinului” fu restaurat, fu transformat, în parte, în interior, utilizându-se un mare număr de forţe de muncă. Căci renovarea trebuia să meargă repede, repede, aceasta era vrerea lui Spoelmann; acordase un termen doar de cinci luni până când totul trebuia să fie gata pentru instalarea lui acolo. Astfel, în jurul dărăpănatei clădiri-bijuterie, se înălţă, cu iuţeala vântului, o schelă de lemn cu scări şi platforme; muncitori străini o populară de sus până jos, iar un arhitect veni de peste ocean, cu depline puteri, pentru a prelua conducerea supremă a tuturor lucrărilor. Dar cea mai mare parte din sarcini reveni, totuşi, sârguinţei meseriaşilor autohtoni; astfel pietrarii şi ţiglarii, tâmplarii, poleitorii, tapiţerii, geamgiii şi parchetarii din capitală, horticultorii şi maiştrii specialişti în instalaţii de încălzire şi de iluminare avură parte de o muncă dură, rodnică, în cursul verii şi toamnei. Când alteţa sa regală Klaus Heinrich deschidea ferestrele la „Ermitaj”, răzbea până în camerele sale *empire* zgomotul

activităţii de acolo şi, de mai multe ori, trecu cu trăsura prin faţa castelului „Locul delfinului”, salutat cu respect de public, pentru a se convinge de progresele lucrărilor de renovare. Căsuţa grădinarului fu revopsită, grajdurile şi remisele care urmau să primească parcul de trăsuri şi de automobile al lui Spoelmann, fură lărgite; şi câte lucruri – mobile şi covoare, lăzi şi dulapuri cu stofe sau ustensile casnice – nu fură descărcate, în octombrie, în faţa castelului „Locul delfinului”; iar printre cei ce căscau gura prin jur se răspândi zvonul că acolo, înăuntru, erau puse la contribuţie mâini meştere, pentru a monta preţioasa orgă cu acţionare electrică, trimisă de Spoelmann de peste Ocean. Toţi aşteptau cu încordare, să afle dacă terenul parcului, care aparţinea castelului şi care fusese atât de splendid curăţat şi amenajat, avea să fie despărţit de Grădina publică prin zid sau prin gard. Dar nu se întâmplă nimic în acest sens. Proprietatea urma să rămână accesibilă publicului, libertatea de mişcare a locuitorilor capitalei în parc n-avea să fie îngrădită – aşa voia Spoelmann. Cei ce veneau duminica la plimbare urmau să aibă acces până lângă castel, până la gardurile vii, frumos tunse, care mărgineau marele bazin pătrat; faptul acesta nu întârzie să facă cea mai bună impresie în rândul populaţiei; ba chiar *„Curierul rapid*” publică un articol special în legătură cu acest lucru, articol în care îl proslăvea pe Spoelmann pentru măsura sa liberală.

Şi ce să vezi: când frunzele căzură iar, la exact un an după prima sa venire, domnul Spoelmann sosi pentru a doua oară în gara noastră: de rândul acesta, participarea publicului la eveniment fu mult mai mare decât în anul ce trecuse; e fapt sigur că, atunci când domnul Spoelmann a descins din vagonul-salon, cu paltonul său de culoare nereuşită şi cu pălăria trasă pe ochi, au răsunat, din mulţimea spectatorilor, urale vii, – manifestaţii care părură mai curând să-l enerveze pe domnul Spoelmann, şi la care răspunse, în locul său, doctorul Watercloose, lăţindu-şi gura într-un zâmbet blajin şi închizând ochii.

Când descinse *miss* Spoelmann se auziră urale, câţiva mucaliţi strigară „ura” chiar când apăru pe peron Percy, câinele *collie,* tropăind, jucând pe loc şi complet scos din fire. În afară de medic şi de contesa Löwenjoul, se mai aflau în suita stăpânilor şi două persoane încă necunoscute, doi domni raşi ca-n palmă şi cu priviri energice, îmbrăcaţi în paltoane surprinzător de largi. Erau secretarii domnului Spoelmann, domnii Phlebs şi Slippers, după cum remarca, în reportajul său „C*urierul”.*

Pe atunci, „Locul delfinului” nu era nici pe departe gata; iar Spoelmannii se instalară deocamdată la etajul întâi al hotelului din reşedinţă, unde un om mare, cu burtă şi mândru, îmbrăcat în negru, intendentul sau *butlerul* lui Spoelmann, care sosise înaintea lor, pregătise apartamentul şi instalase, cu mâna sa, velocipedul de cameră. Zilnic, în timp ce *miss* Imma mergea la plimbare, călare, sau vizita instituţii de binefacere, împreună cu contesa Löwenjoul, şi cu Percy, domnul Spoelmann îşi petrecea timpul în casa sa, pentru a supraveghea lucrările şi a da dispoziţii; şi, când anul se apropie de sfârşit, la puţină vreme după ce căzu prima zăpadă, lucrul deveni realitate, Spoelmannii se mutară în castelul „Locul delfinului”. Două automobile (fuseseră văzute de curând sosind – vehicule superbe, cu putere uriaşă şi alunecând cu un vâjâit metalic delicat), conduse de şoferi îmbrăcaţi în haine de piele şi având alături de ei servitori cu braţele încrucişate, în haine de blană albe ca neaua, duseră cele şase persoane – căci în al doilea se aflau domnii Phlebs şi Slippers, – în câteva minute, de la hotelul din rezidenţă prin Grădina publică; şi, când trecură ca vântul pe impunătoarea alee de castani, care ducea direct la intrare, copiii poporului erau agăţaţi de felinarele înalte, ce fuseseră instalate la cele patru colţuri ale marelui havuz, şi-şi fluturau şepcile, strigând...

Astfel se stabiliră Samuel Spoelmann şi ai săi la noi şi prezenţa lui deveni o obişnuinţă dragă. Slujitorii săi alb-aurii erau văzuţi prin oraş şi recunoscuţi, la fel cum erau

văzuţi şi recunoscuţi lacheii cafeniu-aurii ai marelui duce; negrul îmbrăcat în pluş roşu ca vinul de Bordeaux, care făcea de gardă, ca paznic, la portalul castelului „Locul delfinului”, deveni în curând o figură populară; iar când cineva se plimba prin faţa castelului şi auzea răzbătând dinăuntru vuietul înfundat al orgii domnului Spoelmann, ridica degetul şi spunea: „Ascultă, cântă. Aşadar n-are colici în clipa asta”. Zilnic o puteau vedea pe *miss* Imma, alături de contesa Löwenjoul, urmată de un rândaş şi precedată de zarva furiosului Percy; mergea să se plimbe călare, sau mâna cu propria-i mână, prin Grădina publică, un splendid echipaj cu patru cai, – în timp ce servitorul, care şedea pe scaunul din spate al uşoarei trăsuri, se ridica din când în când, scotea dintr-un toc de piele o trompetă lungă de argint şi anunţa, prin sunete limpezi, apropierea vehiculului; şi, dacă te sculai devreme, puteai să-i vezi în fiecare dimineaţă pe tată şi pe fiică mergând, într-un cupeu lăcuit roşu-închis sau, pe vreme frumoasă, pe jos, prin parcul castelului „Ermitaj” până la Parcul izvoarelor, pentru a bea apă de la sursă. În ceea ce-o privea, Imma şi-a reluat, cum am mai amintit, vizitele la instituţiile de binefacere, părând să nu-şi neglijeze, din cauza asta ştiinţa, căci de la începutul semestrului universitar frecventa cu regularitate cursurile consilierului privat Klinghammer de la Universitate; şedea zilnic în sala de curs, printre tineret, într-o rochie neagră cu guler alb răsfrânt şi cu manşete albe, şi: îşi purta stiloul pe paginile caietului de notiţe, cu degetul arătător tras mai sus şi îndoit, cum era felul ei de a scrie. Spoelmannii trăiau retraşi, nu întreţineau niciun fel de relaţii în oraş, fapt care se explica atât prin boala domnului Spoelmann, cât şi prin izolarea sa de societate. Cărei grupe sociale ar fi putut oare să i se alăture? Nimeni nu-i putea pretinde să ajungă la intimitate, de pildă, cu fabricantul de săpun Unschlitt sau cu directorul de bancă Wolfsmilch. Dar unii îl abordară, fireşte, în curând, pentru acţiuni de binefacere şi nu fură respinşi. Căci domnul Spoelmann – care, după

cum se ştia, remisese Ministerului pentru învăţământul public din Statele Unite la plecarea din America, o imensă sumă în dolari şi dăduse asigurări ferme că nu va suspenda câtuşi de puţin subvenţiile anuale acordate Universităţii Spoelmann şi celorlalte instituţii de educaţie – subscrise, îndată după instalarea la „Locul delfinului”, o sumă de zece mii de mărci pentru spitalul de copii „Dorothea”, pentru care tocmai se făcea o colectă; o acţiune a cărei mărinimie *„Curierul”* şi restul presei ştiură s-o elogieze în cuvinte călduroase. Da, cu toate că Spoelmannii trăiau izolat, existenţa lor la noi fu însoţită totuşi, din prima clipă, de o anumită publicitate şi, măcar în cronica locală a gazetelor, modul lor de viaţă fu urmărit cu o atenţie nu mai mică decât acela al membrilor casei mari-ducale. Publicul era informat când *miss* Spoelmann şi contesa jucau o partidă de tenis cu domnii Phlebs şi Slippers în parcul castelului „Locul delfinului”; era ţinut la curent când Imma mergea la Teatrul curţii şi când tatăl ei era şi el de faţă pentru a asculta un act şi jumătate dintr-o operă; şi, dacă domnul Spoelmann se sustrăgea curiozităţii, dacă nu-şi părăsea loja în timpul pauzei şi dacă nu putea fi zărit aproape niciodată mergând pe jos, pe străzi, totuşi se părea că nu era lipsit de simţul obligaţiilor de reprezentare pe care i le impunea o existenţă extraordinară, şi acorda şi curiozităţii satisfacţiile cuvenite. După cum se ştie, parcul de la „Locul delfinului” nu era despărţit de Grădina publică. Niciun zid nu separa castelul de lume. În partea din spate, de pildă, puteai ajunge pe gazon până la piciorul largii terase acoperite, care fusese amenajată acolo; iar dacă erai îndrăzneţ puteai privi prin marea uşă cu geamuri direct în înaltul salon-seră, alb-auriu, unde lua ceaiul, la ora cinci, domnul Spoelmann cu ai săi. Când începu anotimpul frumos, ceaiul fu luat afară, pe terasă; domnul şi domnişoara Spoelmann, contesa Löwenjoul şi doctorul Watercloose şedeau pe scaune de răchită, de format modern, ca pe scenă, şi beau ceai în văzul tuturor. Căci,

cel puţin duminica, nu lipsea niciodată publicul care gusta spectacolul de la o distanţă respectuoasă. Oamenii îşi arătau unii altora, marele samovar de argint care, lucru încă nevăzut de nimeni, era încălzit electric şi minunatele livrele ale celor doi slujitori, care ofereau ceştile şi dulceţurile; fracuri albe, închise până sus cu nasturi, împodobite cu fireturi de aur şi garnisite cu pene de lebădă la guler, la mâneci şi la tivuri. Lumea trăgea cu urechea la conversaţia anglo-germană şi urmărea cu gura căscată orice mişcare a ciudatei familii de acolo, de sus. Apoi mergeau cu toţii dincolo, în faţa portalului principal, pentru a striga maurului îmbrăcat în pluş roşu ca vinul de Bordeaux, câteva glume în dialect popular, la care acela răspundea cu un rânjet slab...

Klaus Heinrich o văzu pe Imma Spoelmann pentru prima oară într-o zi senină de iarnă, la prânz, la ora douăsprezece. Asta nu înseamnă că nu o zărise înainte de câteva ori la teatru, pe stradă sau în parcul oraşului. Dar asta era altceva. O văzu pentru prima oară la ora prânzului şi, anume, în împrejurări agitate.

Acordase audienţe libere în palatul vechi până la ora unsprezece şi jumătate şi, după terminarea lor, nu se întorsese numaidecât la castelul „Ermitaj” ci trimisese poruncă vizitiului să aştepte, cu un cupeu, într-una din curţi; între timp el voia să fumeze o ţigară, la corpul principal de gardă, cu ofiţerii de serviciu ai regimentului grenadierilor de gardă. Cum purta uniforma acestui regiment, din care făcea parte şi adjutantul său personal, îşi dădea silinţa să păstreze o anumită aparenţă de camaraderie cu ofiţerii; lua masa uneori la cazinoul lor şi le ţinea, din când în când, tovărăşie la corpul principal de gardă, deşi intuia vag că mai curând îi stânjenea, întrucât îi împiedica pe domnii ofiţeri să joace cărţi şi să povestească istorioare picante. Aşadar, cu steaua de argint bombată al marelui ordin al pajurei grimmburgheze prinsă pe tunică, cu mâna stângă înfiptă în şold, mai către spate, sta împreună cu domnul von Braumbart-

Schellendorf – care-i anunţase vizita din timp – în camera de gardă a ofiţerilor, situată la parterul palatului, foarte aproape de poarta Albrecht; acolo, în mijlocul camerei de serviciu, purta o discuţie insipidă cu doi, trei domni, în timp ce un alt grup de ofiţeri stăteau la şuetă lângă fereastra aşezată foarte jos. Întrucât soarele strălucea cu atâta căldură afară, deschiseseră fereastra, iar dinspre cazarmă se apropia, cu muzică şi bătăi de tobe, înaintând pe strada Albrecht, pasul de marş al schimbului gărzii. În turnul bisericii curţii bătea ceasul douăsprezece. Afară se auzi glasul unui subofiţer care striga răguşit spre camera trupei: „Adunarea!”, apoi tropăitul grenadierilor care alergau să-şi ia armele. Publicul se adună în piaţă. Sublocotenentul care urma să comande, îşi încinse rapid sabia, pocni din călcâie în faţa lui Klaus Heinrich şi ieşi afară. Deodată, sublocotenentul von Sturmhahn, care privea pe fereastră, strigă cu acea naturaleţe puţin falsă, ce făcea parte din tonul folosit între Klaus Heinrich şi ofiţeri:

„Drace, alteţa voastră regală vrea să vadă ceva fain? Iat-o pe domnişoara Spoelmann, cu algebra ei sub braţ...”

Klaus Heinrich se duse la fereastră. Miss Imma venea pe jos, singură, pe trotuarul din dreapta. Avea ambele mâini în manşonul ei mare, ca o servietă, a cărui clapă atârnând în jos era garnisită cu codiţe de blană; sub braţ ţinea strâns caietul de notiţe. Purta o jachetă lungă din blană de vulpe neagră şi o căciulită din aceeaşi blană pe căpşorul ei brunet, exotic. După câte se părea, venea de la „Locul delfinului” şi se grăbea spre Universitate. Ajunse în faţa corpului de gardă tocmai în clipa în care trupa de schimb mărşăluia pe lângă trotuar până în faţa unităţii de gardă care, dispusă în două plutoane şi cu arma la picior, ocupa trotuarul. *Miss* Spoelmann trebuia, aşadar, să facă neapărat cale-ntoarsă. Să ocolească muzica militară şi gloata de privitori, ba chiar, dacă voia să evite centrul pieţei cu tramvaiul ei, să facă un ocol cam mare pe trotuarul din jurul pieţii – sau să aştepte sfârşitul

ceremoniei militare. Dar nu păru să aleagă niciuna dintre cele două soluţii. Se pregăti să treacă pe trotuar printre cele două unităţi. Subofiţerul, cu glasul răguşit, îi ieşi înainte:

„Pe aici nu se trece!” strigă el şi întinse înainte patul armei. „Nu se trece! Întoarceţi-vă! Aşteptaţi!”

Atunci miss Spoelmann se înfurie.

„Cum îndrăzneşti? strigă ea. Sunt grăbită!”

Dar aceste cuvinte sunt prea puţin elocvente în comparaţie cu accentul de cea mai sinceră, pasionată, irezistibilă revoltă, cu care fuseseră rostite. Cât de mică şi de stranie era! Soldaţii blonzi, printre care se afla, o întreceau de bună seamă cu de două ori înălţimea capului. Mutrişoara ei era, în clipa aceea, palidă ca de ceară, sprâncenele castanii alcătuiau deasupra rădăcinii nasului o cută de mânie grea şi expresivă, golurile nărilor erau deschise ca un cerc, iar ochii, negri de tot de enervare şi peste măsură de mari, vorbeau atât de insistent şi de cuceritor de cursiv, încât nu părea posibilă nicio obiecţie.

„Cum îndrăzneşti? strigă ea. Mă grăbesc!” Şi, în acelaşi timp dădu la o parte patul armei împreună cu subofiţerul uluit şi trecu printre cele două unităţi; îşi urmă drumul înainte, coti la stânga, pe strada Universităţii, şi se făcu nevăzută.

„La dracu! strigă sublocotenentul von Sturmhahn, Ne-a făcut-o!” Ofiţerii de la fereastră râseră. Iar afară, printre privitori, domnea o veselie mare, care de altfel suna negreşit a aprobare. Klaus Heinrich luă parte la veselia generală. Schimbarea gărzii se făcu în sunete de comenzi şi de muzică de marş, sacadată. Klaus Heinrich se întoarse la „Ermitaj”.

Luă micul dejun singur, întreprinse după-masă o plimbare pe calul său murg, Florian, şi îşi petrecu seara într-un cerc larg, la ministrul de finanţe, doctorul Krippenreuther. Povesti mai multor persoane, cu glas vesel şi emoţionat, scena din faţa gărzii palatului şi

acestea se arătară încântate de istorisirea lui, cu toate că povestea făcuse numaidecât ocolul oraşului şi era cunoscută de toţi. A doua zi trebui să plece în călătorie, deoarece fratele său îl însărcinase să-l reprezinte la festivitatea de inaugurare a noii săli municipale din oraşul învecinat. Din anumite motive plecă fără plăcere, părăsi în silă reşedinţa. Avea impresia că lăsa în urma lui o chestiune importantă, îmbucurătoare şi, oarecum, neliniştitoare, care ar fi impus, de fapt, în mod insistent prezenţa lui. Totuşi, înalta lui profesie era lucrul cel mai important. Dar, în timp ce stătea rigid şi îmbrăcat solemn pe scaunul său de onoare din sala municipală şi primarul îşi ţinea cuvântarea festivă, Klaus Heinrich nu mai era cu gândul doar la felul cum se prezenta privirilor publicului, ci mai curând era preocupat, lăuntric, de acea împrejurare nouă şi foarte importantă. În treacăt, se gândea şi la o persoană, a cărei cunoştinţă fugitivă o făcuse odată, cu mulţi ani în urmă, la domnişoara Unschlitt, fiica fabricantului de săpun, – o amintire care era în oarecare legătură cu o împrejurare foarte importantă.

Imma Spoelmann îl dăduse la o parte, mânioasă, pe subofiţerul răguşit, – trecuse singură, cu algebra ei sub braţ, prin spaţiul dintre grenadierii înalţi şi blonzi. Ce palidă, ca mărgăritarul, era feţişoara ei în contrast cu părul negru de sub căciuliţa de blană, şi ce elocvenţi îi erau ochii! Nimeni nu se compara cu ea. Tatăl ei era bolnav de bogăţie şi cumpărase pur şi simplu un palat din patrimoniul coroanei. Oare cum era chestiunea aceea pe care o relatase *„Curierul rapid”* despre faima lui universală, de care nu era vinovat, şi despre „însingurarea aventuroasă a vieţii sale”? „Poartă ura mulţimii dezmoştenite”, – cam aşa se exprimase articolul. Golurile nărilor ei se rotunjiseră ca un cerc al revoltei. Nimeni nu se compara cu ea. Nimeni în lungul şi în latul lumii. Era un caz deosebit. Şi cum ar fi fost, dacă ar fi participat şi ea, atunci, la balul cetăţenesc? Ar fi avut şi el

o tovarăşă, nu s-ar fi rătăcit, iar seara nu s-ar fi terminat cu ruşine şi ocară. „Jos, jos, jos cu el!” Of, ptiu! Ia să ne mai amintim o dată, cum trecea palidă şi brunetă şi stranie printre soldaţii blonzi...

Acestea erau gândurile care-l frământară pe Klaus Heinrich în zilele următoare, doar aceste trei sau patru imagini. De fapt era uimitor cât de bine o scotea la capăt cu ele, fără să mai aibă nevoie şi de altele. Dar, la urma urmei, i se părea că era cât se poate de dorit să revadă foarte curând, dacă se putea chiar azi, mutrişoara palidă ca mărgăritarul.

Seara se duse cu trăsura la Teatrul curţii, unde se juca opera *Flautul fermecat.* Când o văzu din loja sa pe domnişoara Spoelmann, alături de contesa Löwenjoul, în faţă, la balconul întâi, se înspăimântă până în străfundul inimii. În timpul spectacolului o putu privi cu binoclul, din întuneric, întrucât lumina scenei cădea asupra ei. Îşi sprijinea căpşorul în mâna îngustă, fără podoabe, rezemându-şi fără jenă braţul gol de balustrada îmbrăcată în pluş, şi nu mai părea revoltată. Purta o rochie de mătase lucitoare, verde-marin, cu o capă de culoare deschisă, pe care erau brodate buchete de flori, iar în jurul gâtului şi al bustului un şirag lung numai din diamante sclipitoare. De fapt nu era chiar atât de mică, cum părea, găsi Klaus Heinrich când fata se ridică la sfârşitul actului. Nu, expresia copilărească a căpşorului ei şi îngustimea umerilor bronzaţi o făceau să pară ca o fetiţă. Braţele îi erau frumos modelate şi se putea vedea că face sport şi că struneşte caii. Dar, aproape de încheietura mâinii, şi braţul părea ca al unei copile.

Când auzi declamându-se pasajul cu dialogul: „Este un prinţ. E mai mult decât atât”, Klaus Heinrich simţi nevoia să stea de vorbă cu doctorul Überbein. Întâmplător, doctorul Überbein se prezentă a doua zi la „Ermitaj”: în redingotă neagră, cu cravată albă, ca totdeauna când îl vizita pe Klaus Heinrich. Klaus Heinrich îl întrebă, dacă auzise despre povestea din faţa gărzii principale? Da,

răspunse doctorul Überbein, o auzise de mai multe ori. Dar dacă Klaus Heinrich vrea să i-o mai istorisească încă o dată... „Nu, dacă o cunoşti”, spuse Klaus Heinrich dezamăgit. Apoi doctorul Überbein aduse vorba despre binocluri de teatru şi accentuă că binoclul de teatru este o invenţie minunată. Aduce mai aproape ceea ce, din păcate, e departe, nu-i aşa? Făureşte punţi spre ţeluri agreabile. Ce zice Klaus Heinrich? Klaus Heinrich înclină să-i dea dreptate, pe jumătate. Se părea că aseară, din câte se povesteşte, ar fi făcut uz din plin de această frumoasă invenţie, continuă doctorul. Klaus Heinrich nu prea înţelegea despre ce era vorba. Atunci doctorul Überbein spuse:

„Ia ascultă, Klaus Heinrich, aşa nu mai merge. Lumea se holbează la dumneata, se holbează şi la micuţa Imma, e destul! Dar, să te mai holbezi şi dumneata la Imma, e prea de tot. Cred că-ţi dai seama de asta?”

„Ah, doctore Überbein, la asta nu m-am gândit.”

„Dar de obicei omul se gândeşte la aşa ceva.”

„De câteva zile simt ceva tare neobişnuit”, spuse Klaus Heinrich.

Doctorul Überbein se lăsă pe spate, în fotoliu, îşi apucă barba roşie chiar de lângă beregată şi clătină încetişor din cap, legănându-şi totodată şi pieptul.

„Mda? Simţi ceva?” întrebă el. Apoi continuă să dea din cap.

Klaus Heinrich urmă:

„Nici nu-ţi închipui, cu câtă «plăcere» m-am dus deunăzi la inaugurarea sălii municipale. Iar mâine trebuie să primesc jurământul recruţilor la grenadierii de gardă. Şi după aceea urmează reuniunea membrilor ordinului casei. N-am nicio poftă să fac act de prezenţă. Nu mai am nicio poftă pentru înalta mea profesiune.”

„Nu-mi place să aud una ca asta!” interveni doctorul Überbein tăios.

„Da. Îmi cam închipuiam eu că o să te superi, doctore Überbein. O să spui, cu siguranţă, că e delăsare. Şi după

aceea, din câte te cunosc, vei vorbi despre destin şi tărie încordată. Dar ieri, la operă, la un anumit pasaj, m-am gândit la dumneata şi m-am întrebat dacă ai cu adevărat dreptate în unele privinţe...”

„Ia ascultă, Klaus Heinrich, dacă nu mă înşel, am mai făcut-o odată pe alteţa voastră regală să-şi vină în fire, trăgând-o de ureche.”

„Aia a fost altceva, doctore Überbein! Ah, dacă ai înţelege, totuşi, că aia a fost cu totul şi cu totul altceva! S-a petrecut la Grădina burgheză, dar e atât de mult de atunci, şi nu mai râvnesc câtuşi de puţin la aşa ceva. Căci este chiar... Vezi, mi-ai explicat uneori, mai demult, ce înţelegi prin calitatea de «alteţă», că e emoţionantă şi că trebuie să te apropii de ea cu înţelegere delicată, cum te exprimai dumneata. Nu găseşti că ea, cea despre care vorbim, este emoţionantă şi că trebuie să participi la ea?” „Poate, spuse doctorul Überbein. Poate.”

„Spuneai adesea că n-ai voie să negi cazurile deosebite, că asta ar însemna delăsare şi comoditate. Nu găseşti că şi ea, cea de care vorbim, este un caz deosebit?”

Doctorul Überbein tăcu.

„Acum, începu el deodată cu glas răsunător, de bună seamă vrei să te ajut, dacă e cu putinţă, pentru ca din două cazuri deosebite să se nască ceva, ca un fel de caz al tuturor?”

După aceste cuvinte plecă. Spuse că trebuia să se întoarcă la munca sa, cu care prilej accentuă tăios cuvântul „muncă”, şi rugă să i se dea voie să se retragă, îşi luă rămas bun într-un mod ciudat de ceremonios şi de nepărintesc.

Klaus Heinrich nu-l mai văzu vreo zece, douăsprezece zile. Îl invită odată la micul dejun, dar doctorul Überbein trimise vorbă că roagă să fie scuzat, însă munca sa îl acaparează cu totul, în prezent. În cele din urmă veni el singur. Era bine dispus şi părea mai vânăt la faţă decât de obicei. Începu să pălăvrăgească despre una, despre alta.

Şi aduse vorba despre Spoelmanni, privind între timp în tavan şi ducându-şi mâna la beregată.

„Există, spuse el, surprinzător de multă simpatie pentru Samuel Spoelmann, se simte pretutindeni, în oraş, cât este de agreat. În primul rând, fireşte, în calitatea sa de contribuabil, dar şi altcum. Există înţelegere faţă de el, în toate straturile, faţă de cântatul lui la orgă, faţă de paltonul de culoare nereuşită şi faţă de colicile lui renale. Orice ucenic de cizmar e mândru de el şi, dacă n-ar fi atât de inaccesibil şi de ursuz, l-ar face cu toţii să simtă asta. Donaţia de zece mii de mărci pentru spitalul «Dorothea» a făcut, fireşte, cea mai bună impresie...”

Prietenul său, Sammet îi povestise lui Überbein că datorită acestei donaţii au fost întreprinse în spital îmbunătăţiri substanţiale. Aa, da. Tocmai şi-a adus aminte. Micuţa Imma are de gând să vadă cu ochii ei îmbunătăţirile mâine dimineaţă, – aşa i-a spus doctorul Sammet. A trimis unul dintre tiviţii ei cu pene de lebădă să întrebe, dacă mâine ar fi binevenită. De fapt n-o interesează nici cât negru sub unghie mizeria copiilor, îşi dădu Überbein cu părerea, dar poate că vrea să înveţe câte ceva. Dacă nu-l înşeală memoria, mâine dimineaţă la unsprezece. Apoi vorbi despre alte lucruri. La plecare mai spuse:

„Marele duce ar trebui să se ocupe, cândva, şi de spitalul «Dorothea», Klaus Heinrich, lumea se aşteaptă la asta. O instituţie binecuvântată. Pe scurt, cineva ar trebui să treacă pe acolo. Să marcheze înaltul interes. Fără să vrea să anticipeze... Şi, cu asta, Domnul să te aibă în pază!”

Dar se întoarse iar şi pe faţa lui verzuie, sub ochi, se înstăpânise o roşeaţă ce părea cu totul ireală. „Dacă cumva, vorbi el tare, te mai prind vreodată cu un capac de vas de *bowl* pe cap, Klaus Heinrich, te las repetent.” Apoi strânse din buze şi ieşi repede.

A doua zi dimineaţa, către orele unsprezece, Klaus Heinrich ieşi cu trăsura din palatul „Ermitaj”, împreună cu

domnul von Braumbart-Schellendorff, adjutantul său; trecu pe aleea de mesteceni ninşi, pe uliţele pline de gropi, de la mahala, printre căsuţele sărăcăcioase, şi se opri în faţa modestei case albe, deasupra intrării căreia sta scris cu litere negre, late: Spitalul de copii „Dorothea”. Vizita lui era anunţată. Medicul-şef al spitalului, în frac şi împodobit cu crucea Albrecht clasa a treia, îl aştepta în hol, împreună cu doi medici mai tineri şi cu corpul surorilor diaconese. Principele şi însoţitorul său purtau coifuri şi mantale îmblănite. Klaus Heinrich spuse:

„Reînnoiesc pentru a doua oară o veche cunoştinţă, dragă domnule doctor. Ai fost de faţă când am venit pe lume. Apoi ai stat lângă patul de moarte al tatălui meu. Şi, de altfel, eşti prietenul profesorului meu, Überbein. Mă bucur foarte mult.”

Doctorul Sammet, încărunţit sub semnul unei expresii de blândeţe activă, se înclină cu capul aplecat într-o parte, cu o mână la lanţul ceasului şi cu cotul lipit strâns de trup. Îi prezentă prinţului pe cei doi medici mai tineri şi pe sora-superioară şi spuse apoi:

„Trebuie s-o anunţ pe alteţa voastră regală, că prea milostiva vizită a alteţei voastre regale coincide cu o altă vizită. Da. O aşteptăm pe domnişoara Spoelmann. Tatăl ei a încurajat într-un mod atât de minunat instituţia noastră... N-am mai putut să contramandăm înţelegerea intervenită. Sora-superioară o va conduce pe domnişoara.”

Klaus Heinrich luă act, cu amabilitate, de această coincidenţă. Făcu apoi o remarcă în legătură cu uniforma diaconeselor, spunând că le vine bine, şi declară că este dornic să arunce o privire în binecuvântata instituţie. Începu vizita. Maica-superioară rămase pe loc, în hol, împreună cu trei surori.

Toţi pereţii casei, vopsiţi în alb, erau lavabili. Da. Robinetele conductelor de apă erau foarte mari; le acţionai cu cotul, din considerente de higienă. Erau instalate şi aparate de spălat cu jet, pentru biberoane.

Trecură prin camera de gardă, care era goală, cu excepţia unui singur pat şi a bicicletelor medicilor. În sala de consultaţii de alături, se mai puteau vedea, în afară de birou şi de cuierul cu halatele de pânză cerată, o masă de operaţii, un dulap cu alimente şi un cântar pentru copii, în formă de covată. Klaus Heinrich se opri o vreme la alimente, ceru să i se explice compoziţia preparatelor. Doctorul Sammet se gândi în sine că, dacă vrea să continue vizita cu această minuţiozitate, se va pierde sensibil de mult timp.

Deodată se auzi un vuiet pe stradă. Un automobil se apropie claxonând şi frână în faţa casei. Se strigă „trăiască”, şi strigătul se auzi limpede până în sala de consultaţii, chiar dacă cei ce strigau nu erau decât copii. Klaus Heinrich nu se sinchisi prea mult de acest lucru. Privi o cutie cu lactoză, care de altfel nu prezenta ceva remarcabil.

„Se pare că aveţi o vizită, spuse el. A, da, adevărat, ai spus, pare-mi-se, că va veni cineva. Mergem mai departe?”

Merseră la bucătărie, o încăpere mare, îmbrăcată în faianţă, unde se prepara şi se amesteca laptele, se păstrau laptele integral, supele cu fulgi de ovăz şi laptele smântânit. Raţiile zilnice erau puse în biberoane mici pe mesele albe, curate. În aer plutea un miros acrişor, fad.

Klaus Heinrich acordă şi acestei încăperi întreaga sa atenţie. Merse atât de departe, încât gustă din laptele smântânit şi-l găsi excelent. Cum să nu prospere copiii, accentuă el, cu asemenea lapte smântânit! În timpul acestei treceri în revistă, uşa se deschise şi miss Spoelmann intră înăuntru, încadrată de sora-superioară şi de contesa Löwenjoul şi urmată de trei diaconese.

Astăzi, jacheta, căciuliţa şi manşonul pe care le purta erau din cea mai minunată zibelină; iar manşonul era atârnat de un lănţug de aur bătut în nestemate colorate. De altfel, părul ei negru manifesta tendinţa de a-i cădea pe frunte în şuviţe netede. Îmbrăţişă rapid încăperea cu o

privire plină de măreţie; ochii ei erau într-adevăr nepotrivit de mari, în comparaţie cu mutrişoara; o dominau exact ca la pisicuţe, – numai că erau negri ca huila şi se exprimau în acel limbaj fluent... Contesa Löwenjoul, cu o pălăriuţă cu pene, în rest îmbrăcată modest, simplu şi fără distincţie, ca totdeauna, zâmbea absent.

„Bucătăria pentru preparat laptele, spuse sora-superioară, aici se fierbe laptele pentru copii.”

„Cam asta se şi putea bănui”, ripostă domnişoara Spoelmann. O spuse cât se poate de repede şi într-o doară, de altfel fără accent englezesc, cu buzele ţuguiate şi cu o uşoară legănare arogantă a căpşorului într-o parte şi în cealaltă. Vocea ei parcă era dublă: părea alcătuită dintr-o voce profundă şi dintr-una subţire, cu o frângere la mijloc.

Sora-superioară era cu desăvârşire perplexă. „Da, spuse ea, se vede numaidecât.” Şi pe faţa ei se putu observa o mică şi dureroasă crispare.

Situaţia nu era simplă. Doctorul Sammet căută pe chipul lui Klaus Heinrich un ordin; numai că principele era deprins să-şi facă serviciul în cadrul unor forme prestabilite şi nu să pună rânduială în împrejurări noi şi încurcate, aşa că se produse oarecare dezorientare. Domnul von Braumbart era pe punctul de a interveni ca mijlocitor, iar domnişoara Spoelmann, pe de altă parte, se pregătea să părăsească bucătăria pentru prepararea laptelui, când principele execută cu dreapta o mică mişcare de legătură între el şi tânăra fată. Acesta fu pentru doctorul Sammet semnul să se apropie de Imma Spoelmann.

„Doctorul Sammet. Da. Roagă să i se acorde cinstea de a o putea prezenta pe stimata domnişoară alteţei sale regale... Domnişoara Spoelmann, alteţă regală, fiica lui *mister* Spoelmann, căruia spitalul îi datorează atâtea.”

Cu tocurile lipite, Klaus Heinrich îi întinse mâna cu mănuşă albă, militărească, şi, în timp ce îşi puse în

această mână mânuţa ei îngustă, vârâtă într-o mănuşă de piele de căprioară, maro, Imma imprimă mişcării strângerii mâinii o direcţie orizontală, făcu din ea un *shake-hands*[2] englezesc, schiţând totodată, cu graţia rece şi plină de dispreţ a unui paj, ceva ca o reverenţă de curte fără a-şi întoarce stelele mari ale ochilor de la chipul lui Klaus Heinrich. El spuse ceva foarte frumos şi anume:

„Aşadar, faceţi o vizită la spital, domnişoară?”

Şi repede, ca şi mai înainte, Imma răspunse cu glasul ei frânt, ţuguindu-şi buzele şi clătinându-şi capul cu aroganţă într-o parte şi-ntr-alta:

„Nu se poate nega că unele lucruri pledează pentru această presupunere.”

Domnul von Braumbart ridică, fără să vrea, mâna în semn de protest, doctorul Sammet privi tăcut spre lănţugul ceasului, iar unuia dintre tinerii doctori îi scăpă un sunet scurt pe nas. Care nu-şi avea locul. Pe chipul lui Klaus Heinrich se desluşi acum o mică crispare dureroasă. Spuse:

„Fireşte... întrucât aţi venit... voi putea vizita instituţia cu domnişoara... Domnul căpitan von Braumbart, adjutantul meu”, adăugă el repede, deoarece remarca sa i se părea demnă de un răspuns asemenea celui primit. Ea spuse, în schimb: „Contesa Löwenjoul”.

Contesa se înclină cu distincţie, – de altfel şi cu un surâs enigmatic, cu o privire piezişă, vagă, care avea ceva ispititor. Când reveni în poziţia normală şi-şi lăsă privirea, ce evadase atât de minunat, să se îndrepte iar spre Klaus Heinrich, care sta în faţa ei într-o atitudine calmă şi concentrată milităreşte, surâsul dispăru de pe faţa ei, pe care i se înstăpâni o expresie de dezmeticire şi mâhnire; şi, în aceeaşi clipă, păru să scapere în ochii ei cenuşii, puţin umflaţi, ceva ca un fel de ură împotriva lui Klaus Heinrich... Fu doar o impresie fugară. Klaus Heinrich nu găsi timp s-o ia în seamă şi uită îndată de ea. Cei doi medici tineri ajunseră în faţa Immei Spoelmann pentru a

[2] Strângere de mână cu scuturătură (n. tr.).

fi prezentaţi. Şi Klaus Heinrich îşi dădu cu părerea că ar putea relua vizita.

Merseră pe scară în sus până la primul etaj: Klaus Heinrich şi Imma Spoelmann înainte, conduşi de doctorul Sammet, apoi contesa Löwenjoul cu domnul von Braumbart şi, la urmă, doctorii cei tineri. Aici erau copiii mai mari – da; în vârstă până la paisprezece ani. Un hol cu dulapuri de rufărie separa saloanele fetelor de cele ale băieţilor. Copiii bolnavi zăceau în pătuţuri cu gratii, la cap cu o tăbliţă cu numele lor, şi cu o ramă rabatabilă la picioare, care cuprindea tabele cu diagramele temperaturii şi greutăţii; erau îngrijiţi de surori cu bonete albe şi înconjuraţi de ordine şi curăţenie; tusea răsuna în întregul salon în timp ce Klaus Heinrich şi Imma Spoelmann păşeau printre rândurile de paturi.

Principele mergea, din politeţe, în stânga ei şi zâmbea aşa cum obişnuia s-o facă atunci când era condus prin expoziţii, sau când trecea în revistă fronturile de veterani sau de gimnaşti ori companiile de onoare. Dar, când întorcea capul spre dreapta, constata mereu că Imma Spoelmann îl privea; – îi întâlnea privirea mare şi neagră, care era îndreptată asupra lui, iscoditoare, ca o strălucitor de serioasă întrebare. Acest lucru era atât de ciudat, încât Klaus Heinrich avu impresia că nu trăise niciodată ceva mai ciudat decât felul ei de a-l privi cu ochii mari, neţinând seama de el şi de ceilalţi, foarte făţiş şi liber, fără a se sinchisi dacă cineva ia aminte la asta. Când doctorul Sammet se oprea la vreun pătuţ, pentru a da explicaţii asupra cazului, ca de pildă la fetiţa al cărei picior fracturat şi bandajat în alb era legat în poziţie verticală, domnişoara Spoelmann asculta cu atenţie, – se observa acest lucru; dar, în timp ce trăgea cu urechea, nu se uita spre vorbitor, ci privirea ei pendula între Klaus Heinrich şi copilul care, subţirel şi tăcut, cu mâinile încrucişate pe piept, stătea culcat pe spate, cătând în sus, la ei; pendula între principe şi acest mic caz de suferinţă care le era explicat amândorura – de parcă ar fi

supravegheat participarea lui Klaus Heinrich sau ar fi căutat să descifreze pe chipul lui efectul produs de cuvintele doctorului Sammet; şi nu se ştia prea bine de ce se petrecea acest lucru. Da, aşa fu mai cu seamă în cazul băiatului cu o împuşcătură în braţ şi a celui scos din apă – două cazuri triste, după cum remarcă doctorul Sammet.

„O foarfecă pentru pansamente, soră”, ceru el şi le arătă dubla rană de la partea de sus a braţului, intrarea şi ieşirea unui glonţ de revolver. „Rana, explică el în surdină oaspeţilor, întorcându-se cu spatele spre pătuţ, rana i-a făcut-o propriul său tată. Omul şi-a împuşcat nevasta şi cei trei copii şi s-a împuşcat apoi şi pe sine cu un revolver. La băiatul acesta a tras alături...” Klaus Heinrich privi dubla rană.

„De ce a făcut asta?” întrebă el timid, şi doctorul Sammet răspunse:

„Din desperare, alteţă regală; ruşinea şi mizeria l-au împins s-o facă. Mda.”

Nu mai spuse nimic altceva; doar această explicaţie foarte generală, – la fel ca şi la micuţul care fusese scos din apă, un băieţel de zece ani.

„Respiră greu, explică doctorul Sammet. Mai are încă apă în plămâni. L-au pescuit azi-dimineaţă din râu, – mda. De altfel este puţin probabil să fi căzut, chiar aşa, pur şi simplu. Mai multe indicii pledează împotrivă. Fugise de acasă. Mda.”

Tăcu. Şi din nou, Klaus Heinrich găsi că domnişoara Spoelmann se uita la el cu ochi mari, negri şi strălucind grav, – cu privirea ei care o căuta pe a lui, părând a-l invita insistent să reflecteze împreună cu ea la „cazurile triste”, să-şi întregească în gând aluziile doctorului Sammet, să răzbată până la îngrozitoarele adevăruri care erau sintetizate şi prezentate de aceste două trupuri bolnave de copil... O fetiţă mică plânse cumplit atunci când fu instalat lângă pătuţul ei aparatul de inhalat, aburind şi şuierând, împreună cu un capac de carton acoperit cu poze colorate. Domnişoara Spoelmann se

aplecă spre micuţă.

„Nu doare, spuse ea şi imită felul copiilor de a vorbi; niciun pic. Nu trebuie să plângi.” Şi, când se ridică iar în poziţie normală, spuse repede strâmbând din buze: „Se poate presupune că plânge nu atât din cauza aparatului, cât mai ales a pozelor.” Toţi râseră. Unul dintre tinerii asistenţi luă capacul de carton şi râse şi mai tare când privi pozele. Trecură dincolo de laborator. În timpul mersului, Klaus Heinrich se gândi cât de straniu ironiza domnişoara Spoelmann. „Se poate presupune”, spusese ea, şi „nu atât”. Făcuse impresia că nu-şi bate joc numai de poze, ci şi de expresiile căutate şi tăioase, pe care le imita cu o îndemânare rapidă. Şi asta era cea mai nemărginită ironie ce se putea închipui...

Laboratorul era încăperea cea mai mare din clădire. Eprubete, retorte, pâlnii şi substanţe chimice erau înşiruite pe stelaje şi mai erau, pe ele, şi preparate păstrate în spirt, pe care doctorul Sammet le explică oaspeţilor în cuvinte domoale şi precise. Un copil se sufocase într-un mod inexplicabil; aici era laringele lui cu nişte excrescenţe în loc de coarde vocale. Mda. Ăsta de aici, din borcan, era un rinichi de copil, dezvoltat patologic; iar acestea erau nişte oase degenerate. Klaus Heinrich şi domnişoara Spoelmann examinară totul, priviră împreună borcanele pe care doctorul Sammet le ţinea în dreptul ferestrei, iar ochii lor erau plini de pietate, în timp ce în jurul gurilor le mijea aceeaşi imperceptibilă crispare de împotrivire. De asemenea, priviră împreună la microscop, examinară, aplecaţi cu un ochi deasupra lentilei, o secţiune de tumoare malignă, o substanţă colorată în albastru şi întinsă pe o lamelă de sticlă, care prezenta nişte puncte mici alături de nişte pete mari: erau bacilii. Klaus Heinrich vru s-o lase pe domnişoara Spoelmann să treacă înainte, la microscop, dar ea refuză ridicând din sprâncene şi făcând o guriţă de parcă ar fi vrut să spună cu o accentuare exagerată: „Oo, cu niciun preţ!” Atunci trecu el înainte, întrucât găsi că e, într-

adevăr, totuna cine priveşte mai întâi ceva atât de grav şi de îngrozitor ca bacilii. După aceea fură conduşi sus, la etajul al doilea, la sugari.

Râseră amândoi de strigătele pe mai multe voci care-i întâmpinară încă de pe scară. Apoi trecură cu suita lor prin sală, printre pătuţuri, se aplecară, unul lângă altul, deasupra făpturilor cu capete pleşuve, care dormeau cu pumnii strânşi sau care-şi arătau cerul gurii ţipând din răsputeri; îşi astupară urechile şi izbucniră din nou în râs. Într-un fel de incubator, în care se producea o căldură constantă, se afla un copil născut prematur. Şi doctorul Sammet le arătă înalţilor oaspeţi un copil de oameni săraci, cu un aspect cadaveric înfiorător, cu mâini mari – semnul distinctiv al unei origini inferioare şi aspre... Luă dintr-un pătuţ un copil care ţipa şi copilul tăcu numaidecât. Susţinu cu pricepere capul fără sprijin al copilului în palma făcută căuş şi prezentă făptura roşie, care clipea din ochi şi se întindea cu mişcări scurte, celor doi – lui Klaus Heinrich şi Immei Spoelmann, care stăteau unul lângă altul şi priveau în jos la sugar. Klaus Heinrich se uită, cu călcâiele lipite, cum doctorul Sammet puse copilul îndărăt în pătuţ; şi, când se întoarse spre dreapta, întâlni ochii strălucitori şi iscoditori ai Immei Spoelmann, aşa cum se aşteptase.

La urmă, se apropiară de una din cele trei ferestre ale sălii şi priviră afară, la mahalaua sărăcăcioasă, jos în stradă unde, înconjurate de copii, erau oprite, una în spatele celeilalte, trăsura cafenie a curţii şi superba maşină lăcuită în roşu-închis a Immei. Şoferul Spoelmannilor, inform în blana sa miţoasă, şedea rezemat mult pe spate, cu o mână pe volanul puternicului vehicul şi privea cum colegul său, servitorul în alb, încerca să înfiripeze o conversaţie, acolo în faţă, lângă cupeu, cu vizitiul lui Klaus Heinrich.

„Vecinii, spuse doctorul Sammet care ţinea cu o mână perdeaua de tul trasă într-o parte, sunt totodată şi părinţii pacienţilor noştri. Sâmbătă seara, târziu, taţii trec chiuind

prin faţa spitalului. Mda.”

Amândoi stăteau şi ascultau; dar doctorul Sammet nu mai spuse nimic despre taţi, aşa că se pregătiră de plecare, întrucât văzuseră totul.

Grupul, cu Klaus Heinrich şi Imma în frunte, porni pe scară în jos, unde, în holul de la intrare era adunat din nou corpul surorilor de caritate. Îşi luară rămas bun, cu pocnituri de călcâie şi onoruri, cu plecăciuni şi reverenţe. Klaus Heinrich, stând într-o atitudine formală în faţa doctorului Sammet, care-l asculta cu capul aplecat într-o parte şi cu mâna la lănţugul ceasului, se exprimă, printr-o formulare prestabilită, cât se poate de favorabil cu privire la cele văzute, simţind într-un timp că Imma Spoelmann îl fixa cu ochii ei mari. Când luatul rămasului bun de la doctori şi surori se sfârşi, le însoţi, împreună cu domnul von Braumbart, pe doamne până la automobil.

„Mi-a făcut multă plăcere să mă întâlnesc cu domnişoara”, spuse el.

Ea nu răspunse nimic, ci doar îşi ţuguie buzele, legănându-şi uşor capul într-o parte şi-n alta.

„A fost o vizită captivantă, mai spuse el. A avut drept rezultat tot felul de priviri de ansamblu.”

Ea îl privi cu ochii ei negri şi mari. Apoi spuse repede şi într-o doară, cu glas frânt:

„O, da, până la un anumit punct...”

Lui Klaus Heinrich îi veni în minte întrebarea:

„Sper că vă place la castelul «Locul delfinului», domnişoară?” La care ea răspunse, ţuguindu-şi buzele*:*

„Oo, de ce nu. Este o locuinţă foarte convenabilă...”

„Vă place mai mult decât la New York?” întrebă el. Iar ea răspunse:

„Tot atât de mult. Este cam la fel. Cam pretutindeni este acelaşi lucru.”

Asta fu tot. Klaus Heinrich şi, la un pas în urma lui, domnul von Braumbart, stătură cu mâna la coif, în timp ce şoferul porni motorul şi automobilul demară cu scuturături.

Se înţelege de la sine că această întâlnire nu rămase multă vreme doar o chestiune internă a spitalului „Dorothea” ci că ajunse pe buzele tuturor, încă în aceeaşi zi. *„Curierul rapid”* publică, sub un delicat titlu poetic, o descriere detaliată a întâlnirii, descriere care, fără a corespunde faptelor în toate amănuntele, cuceri totuşi toate sufletele; ba chiar provocă manifestări ale unei atât de vii curiozităţi a publicului, încât vigilenta gazetă se văzu nevoită să-şi îndrepte de acum înainte privirile asupra tuturor apropierilor viitoare dintre casele Grimmburg şi Spoelmann. Dar nu avu prea multe de relatat. Notă de câteva ori că alteţa sa regală principele Klaus Heinrich, parcurgând foaierul cu coloane al balconului întâi, după sfârşitul spectacolului de la Teatrul curţii, se oprise o clipă în faţa lojii Spoelmannilor, pentru a le saluta pe doamne. Iar în reportajul despre bazarul costumat destinat acţiunilor de binefacere, care a avut loc la jumătatea lui ianuarie în sala cea mare a primăriei – o manifestare elegantă, la care domnişoara Spoelmann participă ca vânzătoare, în urma invitaţiei insistente a comitetului –, se acordă un spaţiu nu prea mic descrierii scenei cum, în cursul turului făcut la curte, Klaus Heinrich se oprise în faţa standului unde activa domnişoara Spoelmann; acolo cumpărase un obiect, un vas, un cristal (căci domnişoara Spoelmann vindea porţelanuri şi cristaluri) şi zăbovise vreo opt sau zece minute în faţa standului, discutând. Despre cuprinsul discuţiei nu se publică nimic. Totuşi, ea nu se desfăşurase chiar fără niciun rezultat.

Curtea (cu excepţia lui Albrecht) îşi făcuse apariţia pe la prânz în faţa primăriei. După ce Klaus Heinrich se întorsese la „Ermitaj” în cupeul său, ţinând pe genunchi cristalul achiziţionat şi împachetat cu foiţă, îşi anunţase vizita la „Locul delfinului”, comunicând intenţia de a vedea o dată palatul în noua sa stare şi de a cerceta, cu acest prilej, colecţia de cristaluri a domnului Spoelmann. Căci printre mărfurile domnişoarei Spoelmann fuseseră

trei sau patru cristaluri vechi, pe care le donase pentru bazar chiar tatăl ei, din colecţia personală; şi unul dintre acestea îl cumpărase Klaus Heinrich.

Se revăzu în cercul format de lumea care îi privea – singur în faţa Immei Spoelmann şi despărţit de ea printr-o tejghea de stand plină de pocaluri, carafe şi grupuri de porţelan, albe sau colorate. O văzu în rochia roşie, plină de fantezie, care, lucrată dintr-o bucată, îi cuprindea silueta bine formată şi totuşi de fetiţă, lăsându-i descoperiţi umerii bronzaţi şi braţele, care erau rotunde şi ferme, dar care, lângă încheietura mâinii, erau totuşi, ca de copil. Văzu giuvaierul de aur, pe jumătate cunună şi pe jumătate diademă, în negrul părului ei desfăcut care vădea tendinţa de a-i cădea pe frunte în şuviţe linse; văzu ochii extrem de mari şi de negri, strălucitori şi întrebători, pe mutrişoara palidă ca mărgăritarul; văzu gura plină şi moale, pe care şi-o ţuguia, cu un dispreţ răsfăţat, când vorbea; iar în jurul lor, în încăperea mare şi boltită, miros de brad şi zarvă confuză, muzică, bătăi de gong, râsete şi reclamă de bâlci.

Klaus Heinrich admirase cristalul, vechiul şi nobilul hanap cu decoraţie din foi de argint, iar ea spusese că provine din colecţia tatălui ei. „Aşadar, tatăl dumitale posedă o mulţime de asemenea lucruri minunate?” „Fireşte.” Şi, după cum era de presupus, tatăl ei nu donase chiar exemplarele cele mai frumoase pentru bazar. Ea nu şovăi să declare că are cristaluri mult mai frumoase. Klaus Heinrich dori să le poată vedea şi pe acelea! „Ei, n-ar fi greu să se ivească ocazional prilejul acesta”, răspunsese domnişoara Spoelmann cu glasul ei frânt, ţuguindu-şi buzele şi întorcându-şi puţin căpşorul într-o parte şi-n alta. Tatăl ei, îşi dăduse ea cu părerea, nu se va împotrivi, desigur, să înfăţişeze odată roadele zelului său de colecţionar unui vizitator cunoscător. La ora ceaiului, Spoelmannii sunt totdeauna acasă.

Ea luase lucrurile într-un sens foarte burghez, făcuse, din anunţarea vizitei, o invitaţie şi vorbise pe tonul cel

mai degajat. În cele din urmă, la întrebarea lui Klaus Heinrich, ce zi poate fi luată în consideraţie, ea răspunsese: „Oricare vrei, principe. Ne vom considera oricând nespus de fericiţi...”

„Ne vom considera oricând nespus de fericiţi” – aşa spusese, atât de tăios şi de ironic, încât aproape te durea şi doar cu greu puteai face o mină bună. Cum a mai consternat-o şi jignit-o pe sora-superioară, deunăzi, la spital! Dar, cu toate astea, era ceva copilăros în felul ei de a vorbi, da, anumite sunete ieşeau aşa cum le rostesc copiii, – şi asta nu doar o singură dată, ca de pildă atunci când o mângâiase pe fetiţa aceea, liniştind-o cu privire la aparatul de inhalat. Şi ce ochi mari făcuse, când fusese vorba de taţi şi de cazurile triste...

A doua zi, adică în ziua imediat următoare invitaţiei, Klaus Heinrich luă ceaiul la palatul „Locul delfinului”. Imma Spoelmann spusese că poate veni ocazional. Dar ziua imediat următoare îi conveni şi, cum chestiunea i se părea grabnică, găsi că nu e cazul să tergiverseze prea mult.

Către ora cinci – se şi făcuse întuneric – cupeul îl duse pe drumurile desfundate de ploaie ale parcului municipal, care era golaş şi pustiu; locul pe unde mergea era acum proprietatea lui Spoelmann; lămpi cu arc voltaic iluminau parcul, marele havuz pătrat mijea tulbure printre pomi; în fund se înălţa palatul alburiu cu construcţia pe coloane a portalului său, cu spaţioasa rampă dublă, care, încadrată între aripile lui, ducea în pantă uşoară până la *bel-étage,* care avea ferestre înalte împărţite în ochiuri mici şi busturi romane în nişe; şi, când Klaus Heinrich ajunse cu trăsura pe aleea cu castani imenşi, îl văzu la picioarele rampei pe maurul îmbrăcat în pluş roşu ca vinul de Bordeaux, stând cu bastonul sprijinit în pământ şi privind în jur...

Klaus Heinrich trecu printr-o sală de piatră, luminată intens şi uşor încălzită, cu podea de mozaic bătând în auriu şi cu statui de zei rânduite în cerc; merse drept

înainte spre scara de marmură cu balustradă lată şi aşternută cu un covor roşu, pe care cobora, spre a-l întâmpina pe oaspete, majordomul Spoelmannilor, cu umerii traşi îndărăt şi cu mâinile bălăbănindu-i-se, burtos şi mândru de podoaba dublei sale guşi bine rase. Acesta îl conduse în holul de sus, cu pereţii acoperiţi de goblenuri şi împodobit cu un şemineu de marmură, unde câţiva slujitori îmbrăcaţi în livrele alb-aurii şi tivite cu pene de lebădă luară în primire şapca şi mantaua principelui, în timp ce majordomul personal, se duse să-şi anunţe stăpânii... Trecând printre cei doi slujitori care traseră într-o parte un goblen, Klaus Heinrich coborî două sau trei trepte.

Fu împresurat de miresme de plante şi auzi clipocitul blând al apei căzând; dar, în clipa în care goblenul se închise la loc în urma sa, izbucni un lătrat atât de neaşteptat şi de dezlănţuit, încât Klaus Heinrich se opri o clipă, pe jumătate asurzit, la picioarele treptelor. Perceval, dulăul scoţian, se repezise la el şi nimic nu se putea asemăna cu furia lui dezlănţuită. Avea spume la gură, suferea, nu ştia ce să mai facă de atâta sfâşiere interioară furioasă, se zvârcolea, îşi biciuia spatele cu coada, se proptea cu picioarele dinainte în podea şi se rotea în jurul său de atâta patimă oarbă, părând gata să-şi dea sufletul în hămăială şi dementă furibundă. Un glas – nu era glasul Immei – îl strigă îndărăt şi Klaus Heinrich se văzu într-o seră, o boltă de sticlă sprijinită pe zvelte coloane de marmură, a cărei podea era aşternută cu dale mari de marmură, pătrate şi lucii. Sera era plină de palmieri de toate soiurile, ale căror tulpine şi evantaie se înălţau uneori până la acoperişul de sticlă. Un covor de flori, ca un strat alcătuit din ghivece de flori rânduite unele lângă altele asemenea pietricelelor unui mozaic, se răsfăţa în puternica lumină selenară a lămpilor cu arc voltaic şi îmbălsăma aerul. Dintr-o fântână cioplită se prelingeau izvoare argintii într-un bazin de marmură, iar pe suprafaţa apei iluminate de dedesubt înotau raţe cu

un penaj neobişnuit de artistic. Partea din fund a serei era ocupată de un peristil de piatră cu pilaştri şi nişe.

Contesa Löwenjoul fu cea care veni în întâmpinarea oaspetelui ce intrase şi care se înclină surâzând.

„Alteţa voastră regală să binevoiască să scuze, vorbi ea. Percy al nostru este atât de violent... Şi pe deasupra, acum este atât de puţin obişnuit cu vizitele... Dar nu face rău nimănui. Pot s-o rog pe alteţa voastră regală... Domnişoara Spoelmann va veni numaidecât. A fost aici până mai adineauri. A fost chemată. Tatăl ei a trimis după ea. Domnul Spoelmann se va bucura nespus...”

Cu aceste cuvinte îl conduse pe Klaus Heinrich spre un grup de scaune împletite, împodobite cu perne de pânză brodată, care erau dispuse în faţa unui şir de palmieri. Contesa vorbea cu însufleţire şi cu glas ridicat, ţinându-şi aplecat într-o parte capul mic, cu păr rar blond-cenuşiu, pieptănat cu cărare, şi arătându-şi, surâzând, dinţii albi. Făptura ei era categoric distinsă, cu rochia maro, strânsă pe talie, pe care o purta; iar, în felul ei de a-l conduce pe Klaus Heinrich spre scaune, frecându-şi vesel mâinile, avea mişcările vioaie şi elegante ale unei soţii de ofiţer. Doar în ochii, ai căror pleoape le contracta clipind, mijea ceva, perfidie sau neîncredere, ceva nedesluşit. Luară loc faţă în faţă, la măsuţa rotundă de grădină pe care se aflau câteva cărţi. Istovit de accesul pe care-l îndurase, Perceval se lungi într-o poziţie încovrigată, pe covorul îngust, cu culori palide şi cu reflexe sidefii, pe care erau aşezate mobilele. Blana lui neagră, mătăsoasă, avea pete albe pe labe, pe piept şi pe bot. Avea un guler alb în jurul gâtului, ochi aurii şi o cărare de-a lungul întregii spinări. Klaus Heinrich înfiripă o conversaţie de dragul conversaţiei, o discuţie cu temă formală, singura la care se pricepea.

„Aş dori, contesă, ca venirea mea să nu fie chiar inoportună. Aş fi fericit să pot să nu mă consider un intrus. Nu ştiu dacă domnişoara Spoelmann v-a povestit... A avut bunătatea de a mă încuraja să-i fac o vizită. Era

vorba de frumoasele cristaluri pe care domnul Spoelmann le-a donat cu atâta generozitate pentru bazarul de ieri. Domnişoara Spoelmann era de părere, că tatăl domnieisale n-ar avea nimic împotrivă să-mi arate odată colecţia sa. Aşa că iată-mă aici...”

Contesa omise să precizeze dacă Imma îi povestise despre o asemenea înţelegere. Spuse:

„Aceasta este ora de ceai a casei, alteţă regală. Cum ar putea să fie inoportună alteţa voastră regală? Chiar dacă – ceea ce vreau să sper că nu se va întâmpla – dacă *mister* Spoelmann ar fi împiedicat de starea sănătăţii sale să-şi facă apariţia...”

„Oo, este suferind?” De fapt, Klaus Heinrich cam dorea puţin ca domnul Spoelmann să fie împiedicat să vină. Aştepta această cunoştinţă cu o îngrijorare nedefinită.

„Astăzi s-a simţit rău, alteţă regală. A avut, din păcate, febră, frisoane şi chiar un mic început de leşin. Înainte de prânz doctorul Watercloose a stat îndelung la el. I-a făcut o injecţie cu morfină. Se pune problema, dacă nu cumva va fi totuşi nevoie, odată, de operaţie.”

„Îmi pare rău de asta, spuse Klaus Heinrich cu sinceritate. O operaţie! E îngrozitor.” La aceasta, contesa răspunse cu privirea rătăcită:

„O, da. Dar există lucruri şi mai îngrozitoare în viaţă – multe împrejurări care sunt mult mai îngrozitoare decât asta.”

„Fără îndoială, spuse Klaus Heinrich. O cred din toată inima.” Îşi simţi imaginaţia stimulată în mod general şi nedefinit de aluzia contesei.

Aceasta îl privi cu capul aplecat într-o parte şi pe chipul ei se contură o expresie de desconsiderare. Apoi ochii ei cenuşii, puţin bulbucaţi, priviră într-o parte, nu se ştia încotro, cu un surâs tainic, pe care Klaus Heinrich îl şi cunoştea şi care avea ceva straniu de atrăgător.

Principele simţi nevoia să reia convorbirea.

„Trăiţi de multă vreme în casa Spoelmann, contesă?” întrebă el.

„De relativ multă vreme, răspunse ea şi se văzu pe faţa ei că încerca să socotească. Relativ. Am trecut oarecum prin multe, atât de multe experienţe, încât fireşte că nu pot să spun exact ziua. Dar a fost la scurtă vreme după binefacere, – nu mult după binefacerea de care am avut parte.”

„Binefacere?”

„Desigur, spuse ea cu fermitate şi chiar puţin iritată. Căci am avut parte de binefacere atunci când experienţele deveniseră prea numeroase, iar arcul ar fi trebuit să plesnească, pentru a mă sluji de această comparaţie. Sunteţi atât de tânăr, continuă ea uitând, din neglijenţă, să i se adreseze cu titlul său, atât de neştiutor în privinţa mizeriei şi ticăloşiei lumii, încât nici nu vă puteţi face idee câte a trebuit să îndur. În America am avut un proces, la care au trebuit să-şi facă apariţia mulţi generali. Au ieşit la iveală lucruri cărora umorul meu nu le putea face faţă. A trebuit să curăţ toate cazărmile, fără să fi izbutit să izgonesc din ele toate femeile depravate. S-au ascuns în dulapuri, unele chiar sub duşumele; şi aşa se face că ele continuă să mă martirizeze, noaptea, peste măsură. M-aş retrage neîntârziat în castelele mele din Burgundia, dacă n-ar ploua prin acoperişurile lor. Asta au ştiut-o şi Spoelmannii şi de aceea a fost drăguţ din partea lor că m-au primit deocamdată la ei, singura mea obligaţie fiind aceea de a pune în gardă pe complet neştiutoarea Imma împotriva lumii. Numai că sănătatea mea se resimte, fireşte, de faptul că femeile acelea se aşază noaptea pe pieptul meu şi mă silesc să le privesc mutrele schimonosite. Şi acesta este motivul pentru care vă rog să-mi spuneţi pur şi simplu doamna Maier, adăugă ea în şoaptă, aplecându-se înainte şi atingând cu mâna braţul lui Klaus Heinrich. Zidurile au urechi şi este neapărat necesar să-mi păstrez incognito-ul adoptat de nevoie, pentru a mă apăra de insistenţele acelor făpturi depravate. Nu-i aşa, că o să-mi îndepliniţi rugămintea? Luaţi-o doar ca o glumă... ca un joc, care nu produce

nimănui durere... de ce nu...”

Amuţi.

Klaus Heinrich şedea drept şi fără urmă de destindere pe scaunul de răchită din faţa ei şi o privea. Înainte de a fi părăsit camerele sale aşezate în linie dreaptă, îşi făcuse cu toată grija, ajutat de cameristul său Neumann, toaleta impusă de existenţa sa supusă privirilor celor din jur. Cărarea, care pornea de deasupra ochiului stâng, mergea oblic şi trecea exact prin vârtejul din creştet, astfel încât nu se putea ridica nicio şuviţă şi niciun fir de păr; iar în partea dreaptă părul era periat spre spate, ca o colină solidă, dezvelind fruntea. În tunica uniformei sale interimare, al cărei guler înalt şi a cărei croială strânsă pe trup favorizau o ţinută stăpânită, cu epoleţii de maior, împletiţi din fir de argint, pe umerii săi înguşti, principele şedea uşor rezemat pe spate, dar fără a-şi îngădui o destindere degajată; şedea într-o atitudine controlată, încordat, cu un picior dus puţin înaintea celuilalt, şi îşi acoperea cu dreapta mâna stângă sprijinită de mânerul sabiei. Chipul său tânăr era puţin obosit de lipsa de caracter practic, singurătatea, stricteţea şi dificultatea vieţii sale; dar o privea pe contesă cu o expresie prietenoasă, limpede şi, indiscutabil, calmă.

Aceasta amuţi. Luciditatea şi mâhnirea se înstăpâniră pe trăsăturile ei şi, în timp ce prin ochii ei cenuşii şi obosiţi de nesomn străfulgera ceva ca un fel de ură împotriva lui Klaus Heinrich, ea se schimbă la faţă într-un mod cu totul ciudat şi rar întâlnit, o jumătate a feţei devenind roşie, cealaltă palidă. Cu genele lăsate în jos, răspunse:

„Sunt de trei ani în casa Spoelmann, alteţă regală.”

Perceval sări în sus. Ţâşni înaintea stăpânei sale, în salturi arcuite ca de dans şi dând din coadă – căci Imma Spoelmann intrase în seră; se ridică plin de demnitate pe labele dindărăt şi i le puse pe cele de dinainte pe piept, în chip de salut. Botul îi era larg căscat, iar dintre superbii dinţi albi atârna în jos, roşie ca sângele, limba. Aşa cum

sta în două picioare în faţa ei, semăna cu un animal heraldic.

Imma era îmbrăcată superb: într-o rochie de casă din borangic cărămiziu, cu mânecile despicate atârnând în jos; întreg corsajul era făcut dintr-o broderie grea, de fir de aur. În jurul gâtului gol, a cărei piele era de culoarea spumei de mare afumate, avea un şirag de perle de care atârna o nestemată mare, în formă de ou. Părul negru bătând în albastru, pieptănat cu cărare la mijloc şi adunat într-un coc modest, vădea tendinţa de a-i cădea pe frunte şi pe tâmple, în şuviţe linse. În timp ce ţinea cu mâinile ei mici, de copil, subţiri şi fără podoabe, capul ca de grifon al lui Perceval, i se adresă vorbindu-i în faţă:

„Aşa, aşa... bună ziua, prietene. Ce mai revedere. Am fost plini de dor amândoi, am gustat toate chinurile despărţirii. Bună ziua. Acum poţi să-ţi reiei, oricum, locul tău pe covor.” Şi, în timp ce-i desprinse labele de pe broderia de fir de la piept şi se dădu într-o parte, îl făcu să se lase din nou în patru labe.

„Oo, principe, spuse ea. Bun venit la «Locul delfinului». Detestaţi să vă călcaţi cuvântul, după cum văd. Voi lua loc lângă dumneavoastră... Vom fi anunţaţi când vom putea lua ceaiul... Fără îndoială că faptul de a vă fi făcut să aşteptaţi este împotriva oricăror prescripţii. Dar tatăl meu a trimis după mine, – şi apoi aţi avut între timp cu cine face conversaţie. Ochii ei strălucitori se îndreptară puţin cam neîncrezători, când spre Klaus Heinrich, când spre contesă.

„Da, spuse el, am avut, fireşte.” Apoi întrebă de sănătatea lui *mister* Spoelmann, întrebare la care primi un răspuns puţin satisfăcător. Domnul Spoelmann va avea plăcerea să facă cunoştinţă cu Klaus Heinrich la ceai, până atunci roagă să fie scuzat... Ce rasă sunt cei doi cai frumoşi pe care-i are Klaus Heinrich la cupeul său? Apoi vorbiră despre caii lor, despre Florian, murgul blajin al lui Klaus Heinrich, din herghelia curţii de la Hollerbrunn, despre iapa arabă, albă ca laptele, a domnişoarei

Spoelmann, pe nume Fatma, pe care domnul Spoelmann o primise în dar de la un prinţ oriental, despre iuţii ei roibi ungureşti, pe care-i folosea ca atelaj în patru şi-i mâna singură...

„Cunoaşteţi împrejurimile? întrebă Klaus Heinrich. Aţi fost la «Vânătorii curţii»? Dar în parcul «Fazaneria»? Sunt multe locuri drăguţe pentru excursii!" Nu, domnişoara Spoelmann era excepţional de nepricepută în a descoperi drumuri noi, iar contesa – ei! nu era întreprinzătoare din fire. Aşa că totdeauna mergeau călare pe aceleaşi drumuri din parcul oraşului. Era un lucru poate cam plicticos, dar domnişoara Spoelmann nu era, în general, deprinsă cu variaţii şi aventuri. Atunci principele spuse că trebuie să meargă odată călare, pe vreme frumoasă, la „Vânătorii curţii" sau la castelul „Fazaneria", la care ea răspunse, ţuguindu-şi buzele, că, oricum, ar putea lua în consideraţie asemenea lucruri. Apoi veni majordomul şi anunţă grav, că ceaiul este servit.

Trecură prin holul cu goblenuri şi cu şemineul de marmură, conduşi de *butlerul* care păşea marţial, însoţiţi de Percy care sărea în jurul lor şi urmaţi de contesa Löwenjoul.

„A sporovăit puţintel contesa adineaori?" întrebă Imma din mers, fără a lua prea mult seama la intensitatea glasului.

Klaus Heinrich se sperie şi privi în pământ.

„Poate să ne audă!" spuse el încetişor.

„Nu, nu ne-aude, răspunse Imma. O cunosc după faţă. Când ţine capul astfel înclinat şi clipeşte din ochi, este absentă şi dusă pe gânduri. Nu-i aşa că a sporovăit puţin adineaori?"

„În treacăt, admise Klaus Heinrich. Am impresia că, într-un fel, contesa a cam divagat."

„A îndurat multe". Şi Imma îl privi iscoditor cu ochii atât de mari şi întunecaţi, cum făcuse, la tot pasul, la spitalul „Dorothea". „O să vă spun altădată. Este o întreagă poveste."

„Da, sări el. Altădată. Data viitoare. Poate pe drum.”

„Pe drum?”

„Da, pe drum spre «Vânătorii curţii» sau «Fazanerie»”

„Aa, am uitat de conştiinciozitatea voastră, principe, cu privire la înţelegerile intervenite. Bine, aşadar, pe drum. Coborâm pe aici.”

Se aflau pe latura din spate a palatului. Traversaseră o galerie în care erau atârnate tablouri mari; de aici, scara aşternută cu covor ducea în salonul alb-auriu dinspre grădină, dincolo de al cărui glasvand înalt se afla terasa. Totul – marea lustră de cristal care era atârnată în mijlocul tavanului înalt şi cu ornamente albe, încolăcite, fotoliile dispuse simetric, cu lemnăria poleită şi cu tapiţeria din ţesătură de goblen, draperiile de mătase albă ce cădeau greu, ceasul marţial şi vasele şi sfeşnicele aurii de pe placa de marmură a şemineului din faţa înaltei oglinzi de perete, imensele candelabre aurite cu picioare de leu, ce se înălţau de o parte şi de alta a scării de la intrare – totul îi amintea lui Klaus Heinrich de palatul vechi, de sălile de reprezentare, în care fusese deprins, încă din copilărie, să-şi facă serviciul; numai că lumânările erau aici lumânări aparente, cu becuri luminând auriu în locul fitilului, şi că totul era nou şi strălucitor la Spoelmanni, în palatul „Locul delfinului”. Un slujitor cu livreaua tivită cu pene de lebădă făcea ultimele aranjamente la o masă de ceai, într-un ungher al salonului; Klaus Heinrich contemplă samovarul încălzit electric, despre care citise în *„Curierul rapid”.*

„A fost anunţat domnul Spoelmann?” întrebă fiica amfitrionului... *Butlerul* se înclină afirmativ. „Atunci nimic nu ne împiedică, spuse ea repede, în maniera-i ironic-locvace, să ne ocupăm locurile şi să începem fără el. Vino, contesă! V-aş recomanda, principe, să vă lăsaţi armele de o parte, dacă nu cumva pledează împotriva acestui fapt motive care-mi scapă...”

„Mulţumesc, spuse Klaus Heinrich. Nu, nu pledează absolut nimic împotrivă.” Şi-l duru că avea spiritul prea

puţin exersat pentru a găsi un răspuns mai abil.

Slujitorul luă sabia în primire şi o duse afară, prin galerie. Se aşezară la masă, asistaţi fiind de *butlerul* care ţinea scaunele de spătar şi le împingea sub ei. Apoi acesta se retrase în dreptul scării, unde se opri locului, într-o poză decorativă.

„Trebuie să ştiţi, principe, începu domnişoara Spoelmann, turnând apa, că tatăl meu nu bea niciodată un ceai pe care nu l-am pregătit eu însămi. N-are încredere într-un ceai care este servit gata în ceşti. E un lucru interzis la noi. Trebuie să vă obişnuiţi cu asta.”

„Oo, e mai frumos aşa, spuse Klaus Heinrich, mai plăcut şi mai tihnit, aşa, la masa familială...” Se întrerupse şi se gândi de ce, la aceste cuvinte, îl fulgerase o privire piezişă, plină de ură, din ochii contesei Löwenjoul.

„Şi studiile dumneavoastră, domnişoară? întrebă el. Mi-e îngăduit să întreb? Din câte ştiu, matematica... Nu vă oboseşte? Nu este teribil de greu pentru minte?”

„Câtuşi de puţin, răspunse ea. Nu cunosc nimic mai agreabil. Te joci în aer, cum s-ar spune, sau chiar în afara aerului, oricum într-o regiune lipsită de praf. Simţi o răcoare ca în Adirondack...”

„Ca unde?”

„Ca în Adirondack. Asta e geografie, principe. Un deal cu păduri, dincolo, peste ocean, şi cu lacuri drăguţe. Avem acolo o vilă rustică pentru luna mai. Vara mergem totdeauna la mare.”

„În orice caz, spuse el, pot depune mărturie pentru zelul dumneavoastră la studii. Nu vă place să fiţi împiedicată să ajungeţi, punctual, la cursuri. Încă nu v-am întrebat dacă aţi ajuns deunăzi la timp.”

„Deunăzi?”

„Da, acum câteva săptămâni. După impedimentul din faţa gărzii princiare.”

„Doamne, Dumnezeule, acum începeţi şi dumneavoastră cu asta? Povestea pare să se fi răspândit

la palat ca şi în colibe. Dacă aş fi ştiut cât caz o să se facă de asta, aş fi preferat să fi făcut atunci de trei ori înconjurul pieţii palatului. S-a scris până şi în ziar, din câte mi s-a spus. Şi acum, fireşte că întreg oraşul mă consideră un diavol sălbatic şi mânios. Dar sunt cea mai paşnică fiinţă din lume, numai că nu-mi place să mi se comande. Sunt eu un diavol, contesă? Cer un răspuns precis."

„Nu, eşti bună", spuse contesa Löwenjoul.

„Ei, mda! asta este, iarăşi, cam mult spus, întrece prea mult măsura în sensul celălalt, contesă."

„Nu, interveni Klaus Heinrich, nu întrece prea mult. Eu o cred pe contesă din tot sufletul..."

„Mare onoare! Dar cum a ajuns, de fapt, vestea aventurii până la alteţa voastră? Din ziare?"

„Am fost martor ocular", răspunse Klaus Heinrich.

„Martor ocular?"

„Da, domnişoară. Stăteam întâmplător la fereastra camerei de gardă a ofiţerilor şi am văzut totul, de la început până la sfârşit."

Domnişoara Spoelmann se îmbujoră. Nu încăpea îndoială, întrucât pielea, palidă ca perla, a mutrişoarei ei se coloră mai închis.

„Ei, principe, spuse ea, presupun că nu aveaţi ceva mai bun de făcut în clipa aceea."

„Mai bun? exclamă Klaus Heinrich. Dar a fost atât de frumos de privit... Vă dau cuvântul meu, domnişoară, că niciodată în viaţa mea..."

Perceval, care era lungit lângă domnişoara Spoelmann, cu labele din faţă graţios încrucişate, îşi ridică repede capul, cu o expresie de concentrare încordată, şi lovi covorul cu coada. În aceeaşi clipă se puse în mişcare *butlerul.* Alergă pe trepte în jos, cât îi permitea de iute greutatea trupului, spre înalta uşă laterală ce se afla vizavi de masa de ceai şi deschise portiera căptuşită cu mătase albă, ridicându-şi totodată în sus, cu un gest viguros, guşa dublă. Samuel Spoelmann, miliardarul, îşi

făcu intrarea.

Era firav la trup şi avea o fizionomie stranie. Pe chipul ras complet şi cu obrajii aprinşi ieşea în relief, neobişnuit de orizontal, nasul; iar deasupra se aflau, foarte aproape unul de altul, micii săi ochi rotunzi, care erau de un negru-albăstrui, metalic, nedefinit, ca la copiii mici şi la animale, şi care priveau distrat şi îmbufnat. Partea superioară a ţestei era pleşuvă; dar, la spate şi pe tâmplă, domnul Spoelmann avea din belşug un păr cărunt care era pieptănat într-un mod neobişnuit pe la noi. Nu-l purta nici lung, nici scurt, ci ridicat în sus, doar retezat la ceafă şi ras în jurul urechilor. Gura era mică şi delicat tăiată. Îmbrăcat într-o redingotă neagră cu vestă de catifea, pe care se afla un lanţ de ceas, lung, subţire şi demodat, şi cu pantofi de piele moale în picioarele scurte, domnul Spoelmann se apropie repede de masa de ceai, pe faţă cu o expresie de proastă dispoziţie şi de preocupare; dar, de-ndată ce dădu cu ochii de fiica sa, chipul i se lumină, căpătând o notă de duioşie şi de bucurie. Imma îi ieşi înainte.

„Bună ziua, venerabil tătic”, spuse ea; şi, cuprinzându-i gâtul cu braţele ei oacheşe de copil, de pe care atârnau în jos mânecile despicate, cărămizii, îl sărută pe chelia pe care el i-o prezentă, plecându-şi capul.

„Ştii, de bună seamă, continuă ea, că principele Klaus Heinrich ia astăzi ceaiul cu noi.”

„Nu, îmi pare bine, îmi pare bine, vorbi domnul Spoelmann oarecum grăbit şi cu glas hotărât. Vă rog să nu vă deranjaţi!” mai spuse el pe acelaşi ton. Şi, în timp ce strânse mâna prinţului, care sta lângă masă în poziţie de drepţi (mâna domnului Spoelmann era slabă şi pe jumătate acoperită de manşeta albă, nescrobită), dădu de câteva ori din cap, cam într-o parte. Acesta a fost felul său de a-l saluta pe Klaus Heinrich. Era străin, bolnav şi ciudat din cauza bogăţiei. Era scuzat şi scutit de orice altceva, – Klaus Heinrich îşi dădu seama de asta şi se sili să-şi învingă tulburarea interioară.

„...sunteţi oarecum acasă, aici”, adăugă domnul Spoelmann înghiţind formula de adresare şi mijindu-i în treacăt o expresie răutăcioasă în jurul buzelor rase. Apoi îi determină pe toţi, prin exemplul său, să se aşeze din nou. Scaunul, pe care *butlerul* îl împinse sub el, era cel dintre Imma şi Klaus Heinrich, cu faţa spre contesă şi spre uşa verandei.

Cum domnul Spoelmann nu dădea semne că vrea să-şi scuze întârzierea, Klaus Heinrich începu:

„Am auzit, cu părere de rău, că astăzi aţi fost foarte suferind, domnule Spoelmann. Sper că vă simţiţi mai bine?”

„Mulţumesc, mai bine, dar nu bine, răspunse domnul Spoelmann hârâit. Câte linguriţe ai pus?” o întrebă pe fiica sa. Voia să spună cu asta, cât ceai turnase în ceainic.

Ea îi umplu ceaşca şi i-o întinse.

„Patru, zise Imma. Câte una pentru fiecare. Să nu spună nimeni că-l supun la privaţiuni pe bătrânul meu tătic.”

„Ei, na! ripostă domnul Spoelmann. Nu sunt bătrân. Ar trebui să-ţi mai scurtez limba.” Şi luă dintr-un vas de argint un fel de biscuit, ce părea să fie pus acolo special pentru el, îl frânse şi-l muie, supărat, în ceaiul auriu, pe care-l bău, ca şi fiica sa, fără lapte şi fără zahăr.

Klaus Heinrich începu din nou: „Aştept cu mare încordare să vizitez colecţia, domnule Spoelmann”.

„Adevărat, răspunse domnul Spoelmann. Vreţi să-mi vedeţi cristalurile. Sunteţi amator? Poate şi colecţionar?”

„Nu, spuse Klaus Heinrich, cu toată predilecţia ce-o am, n-am ajuns încă să colecţionez.”

„Nu e timp? întrebă domnul Spoelmann. Slujba de ofiţer este atât de acaparatoare?”

Klaus Heinrich răspunse: „Nu mai fac serviciu, domnule Spoelmann. Am fost trecut *à la suite* în regimentul meu. Port doar uniforma, asta-i tot.”

„Aha, de formă, spuse domnul Spoelmann hârâit. Ce faceţi toată ziua?”

La această discuţie, care-i solicita toată atenţia, Klaus Heinrich încetă să mai bea ceai şi împinse cana din faţa sa. Şedea drept şi răspundea, simţind că ochii mari, negri şi iscoditori ai Immei Spoelmann erau aţintiţi asupra sa.

„Am îndatoriri la curte, la festivităţi şi ceremonii. Trebuie să fac act de prezenţă în domeniul militar, la depunerea jurământului recruţilor şi la sfinţirea drapelelor. Apoi trebuie să dau recepţii, ca reprezentant al fratelui meu, marele duce. Şi apoi mai sunt micile călătorii oficiale, în localităţile ţării, pentru dezveliri de monumente şi inaugurări şi pentru alte festivităţi publice.”

„Aha, spuse domnul Spoelmann. Ceremonii, festivităţi... Aşa, pentru gură-cască. Ei, n-am niciun fel de înţelegere pentru asta. Vă spun *once for all*[3] că nu dau nici doi bani pe profesiunea dumneavoastră. *That’s my standpoint, Sir.*[4]”

„Înţeleg foarte bine”, spuse Klaus Heinrich. Stătea drept, în tunica sa de maior, şi zâmbea dureros.

„Ei, dar şi lucrul ăsta trebuie făcut – continuă domnul Spoelmann ceva mai blând – exersat şi învăţat, după câte se pare. În ce mă priveşte, nu voi înceta, cât voi trăi, să mă înfurii când trebuie să fac pe animalul nemaivăzut.

„Vreau să sper, vorbi Klaus Heinrich, că poporul nostru nu este lipsit de consideraţie...”

„Mulţumesc, merge, răspunse domnul Spoelmann. Aici, oamenii sunt cel puţin cumsecade; când se holbează la tine nu le citeşti în ochi chiar pofta de-a ucide.”

„De altfel m-aş bucura să aud, domnule Spoelmann – şi Klaus Heinrich se simţea mai la largul său, de când se schimbase discuţia şi îi venise rândul să pună întrebări – că, în ciuda împrejurărilor neobişnuite, continuă, să vă placă la noi.”

„Mulţumesc, spuse domnul Spoelmann, sunt *at ease*[5].

---

[3] Odată pentru totdeauna (englezeşte în text – n. tr.).
[4] Ăsta-i punctul meu de vedere, domnule (englezeşte în text n. tr.)
[5] În largul meu (englezeşte în text – n. tr.).

Şi, la urma urmei, apa asta este singura care-mi ajută un pic.”

„Nu v-a fost greu să părăsiţi America?”

Spre Klaus Heinrich se îndreptă o privire, rapidă şi suspicioasă, ba chiar sfioasă, pe care principele nu ştiu cum s-o interpreteze.

„Nu”, icni domnul Spoelmann tăios şi hârâit. Acesta fu singurul răspuns la întrebarea dacă nu-i fusese greu să se despartă de America.

Interveni o pauză. Contesa Löwenjoul îşi ţinea aplecat într-o parte capul mic, pieptănat cu cărare şi lins, şi zâmbea absent, ca o madonă. Domnişoara Spoelmann îl fixa necontenit pe Klaus Heinrich cu ochii ei mari, negri şi strălucitori, ca şi cum ar fi examinat efectul produs asupra oaspetelui de felul ciudat de comportare al tatălui ei; ba chiar Klaus Heinrich avu impresia că aşteaptă, în linişte şi înţelegere, ca el să se ridice şi să-şi ia rămas bun pentru a nu mai reveni niciodată. Îi întâlni privirea şi rămase locului. În schimb, domnul Spoelmann scoase un portţigaret de aur şi luă din el o ţigară latã, care răspândi o mireasmă agreabilă când o aprinse.

„Doriţi să fumaţi?” întrebă el apoi... Klaus Heinrich găsi că asta nu mai contează; aşa că luă şi el una, după domnul Spoelmann, din portţigaretul oferit.

Apoi, înainte de a trece la vizitarea cristalurilor, mai discutară pe diferite teme – în special Klaus Heinrich şi Imma Spoelmann, căci contesa, furată de gândurile ei, era departe, iar domnul Spoelmann arunca doar din când în când câte un cuvânt; discutară despre Teatrul curţii, despre vaporul cel mare cu care făcuseră Spoelmannii călătoria spre Europa. Nu, nu folosiseră pentru asta iahtul lor. Acesta îi slujise domnului Spoelmann în special în timpul căldurii toride a verii, când Imma şi contesa erau la Newport, iar el era imobilizat de afaceri în oraş, îi slujise pentru a ieşi în larg, unde petrecuse nopţile pe punte. Acum iahtul se afla, din nou, la Veneţia. Dar oceanul îl traversaseră cu un vapor uriaş, un hotel plutitor, cu săli

de concert, şi terenuri de sport. Avea cinci etaje, spuse domnişoara Spoelmann. „Socotite de jos în sus?” întrebă Klaus Heinrich. Iar ea răspunse prompt: „Fireşte. De sus în jos avea şase”. Klaus Heinrich fu uluit, nu mai înţelese nimic şi multă vreme nu băgă de seamă că fusese luat peste picior. Apoi încercă să se explice, să-şi justifice întrebarea, să arate că voise să ştie dacă ea indusese totul, chiar şi încăperile de sub apă, adică subsolul, – pe scurt, pentru a dovedi că nu-i lipseşte perspicacitatea, şi participă, în cele din urmă, la veselia care fu rezultatul acestei tentative. În privinţa spectacolului de la Teatrul curţii, domnişoara Spoelmann găsi, strâmbând din buze şi legănându-şi capul într-o parte şi-n alta, că reprezentantei genului naiv nu i se poate recomanda îndeajuns de călduros o cură la Marienbad, însoţită de un curs de dans şi de bună-cuviinţă, în timp ce actorului, care interpretase rolul eroului, i s-ar putea da să înţeleagă că de un glas armonios ca al lui ar trebui să se slujească, chiar şi în viaţa particulară, cu cea mai mare reţinere...; fireşte, fără ca aceasta să impieteze asupra înaltei ei – a domnişoarei Spoelmann – preţuiri la adresa instituţiei de artă despre care era vorba.

Klaus Heinrich râse şi rămase uimit, cu o uşoară durere în suflet, de atâta abilitate. Ce frumos vorbea Imma, cât de precis şi sclipitor îmbina cuvintele! Mai discutară despre piese, despre operele şi dramele care fuseseră reprezentate în iarna aceea; iar Imma Spoelmann contrazicea necontenit părerea lui Klaus Heinrich, îl contrazicea oricum, de parcă i s-ar fi părut că e ruşinos să nu-l contrazică, îl făcea mat cât ai clipi, cu superioritatea veselă a limbajului ei; iar ochii mari şi negri de pe mutrişoara palidă ca mărgăritarul scăpărau de plăcerea unui cuvânt de duh, în timp ce domnul Spoelmann, rezemat oblic de spătar, cu ţigara lată între buzele rase şi clipind din ochi din cauza fumului, îşi privea fata cu o duioasă satisfacţie.

De mai multe ori, Klaus Heinrich simţi pe faţa sa acea

grimasă dureroasă, pe care o văzuse pe chipul bunei sore superioare; şi, cu toate astea, avu impresia că desluşeşte limpede, cum că intenţia Immei Spoelmann nu era să-l rănească, ea nu-l considera pe conlocuitorul ei umilit că nu putea să-i ţină piept, ci mai curând accepta bietele lui răspunsuri, ca şi cum ar fi fost de părere că el n-avea nevoie de apărarea unei vorbe de duh – ci doar ea. Dar, cum aşa, şi de ce? La unele din vorbele ei tăioase, Klaus Heinrich trebui să se gândească la Überbein, la elocvent fanfaronul doctor Überbein, care era un *malheur* din naştere şi care crescuse în condiţii pe care le califica drept bune. O tinereţe mizeră, singurătate şi excludere de la fericire, de la *dolce-farniente*-le fericirii – nu prindeai osânză în felul ăsta, nu cunoşteai tihna şi te vedeai depinzând, limpede şi precis, de posibilităţile tale, ceea ce era desigur un avantaj asupra celor care „nu aveau nevoie de asta”. Dar Imma Spoelmann şedea destinsă la masa din salon, în rochia ei roşie-aurie, într-o atitudine leneşă, cu o mutră capricios-răsfăţată; şedea având certitudinea opulenţei, în timp ce vorbele ei se depănau tăios, ca acolo unde îşi au locul, unde limpezimea, duritatea şi spiritul vigilent se impun pentru viaţă. Dar de ce oare? Klaus Heinrich se străduia intens să desluşească această cauză, în timp ce discutau despre transatlantice şi despre piese de teatru. Şedea la masă drept, într-o atitudine perfect controlată şi fără a-şi permite nicio destindere comodă, ascunzându-şi mâna stângă; uneori, îl străfulgera o privire piezişă, plină de ură, din ochii contesei Löwenjoul.

Apăru un slujitor care îi întinse domnului Spoelmann o telegramă, pe un platou de argint. Domnul Spoelmann o deschise furios, o parcurse clipind din ochi, cu restul ţigării în colţul gurii, şi o aruncă din nou pe platou, cu dispoziţia: *„Mister* Phlebs”. Apoi îşi aprinse morocănos o nouă ţigară. Domnişoara Spoelmann spuse: „Aceasta e, cu toată prescripţia medicală moderată, a cincea ţigară pe care o fumezi azi după-amiază. Nu-ţi ascund, că

patima nestăpânită, cu care te dedai viciului, nu stă bine părului tău cărunt.”

Se văzu că domnul Spoelmann încearcă să râdă, apoi se mai văzu că nu izbuteşte, că nu suportă tonul tăios al cuvintelor şi că i se urcă sângele la cap.

„Taci! hârâi el supărat foc. Îţi închipui totdeauna că ţi-e îngăduit să spui orice în glumă. Dar nu permit obrăzniciile tale, guralivo!”

Klaus Heinrich privi consternat spre Imma, care cătă cu ochi mari şi speriaţi spre chipul mânios al tatălui ei şi lăsă apoi, tristă, capul în jos. Desigur, n-o spusese cu răutate, se delectase la auzul cuvintelor mari şi străine pe care le mânuia cu ironie, aşteptase să provoace veselie şi o nimerise acum, întâmplător, nespus de prost.

„Tăticule, tăticule mic!” spuse ea rugător şi se duse să mângâie obrajii aprinşi ai domnului Spoelmann.

„Hai, lasă, mârâi el, n-ai mai crescut deloc”. Apoi, se lăsă alintat, întinse chelia să i-o sărute şi se împăcară. Când pacea fu restabilită, Klaus Heinrich aminti de cristaluri şi se duseră alături, în sala colecţiei, cu excepţia contesei Löwenjoul, care se retrase cu o reverenţă adâncă. În sala învecinată, domnul Spoelmann aprinse lumânările care-şi revărsară incandescenţa.

Dulapuri frumoase, în stilul întregului palat, pântecoase şi cu uşi cu geamuri boltite, erau rânduite în jurul încăperii, alternând cu fotolii fastuoase, tapisate cu mătase; ele conţineau colecţia de cristaluri de artă a domnului Spoelmann. Da, era, pare-se, cea mai completă colecţie din cele două lumi; iar cristalul pe care-l achiziţionase Klaus Heinrich nu era, desigur, decât o mostrişoară modestă a ei. Colecţia începea într-un colţ al sălii, cu cele mai vechi produse de lux a acestei ramuri manufacturiere, cu exemplare împodobite cu picturi păgâne şi găsite în culturile epocii primitive; continua, apoi, cu produse artistice ale Orientului şi Occidentului din toate timpurile, prezenta vase şi cupe înghirlandate, ornate cu înfloriturі, de toate formele, din atelierele

veneţiene de suflat sticlă şi piese de preţ din sticlăriile Boemiei, hanapuri germane, stacane ale breslelor şi principilor electori, ornate din belşug cu imagini, amestecate cu alcătuiri zoomorfe groteşti şi cu fantezii glumeţe, pocale mari de cristal care aminteau de hala paradisului din cântece şi în ale căror cizelături se resfrângea somptuos lumina, cristaluri rubinii ce dogoreau ca Sfântul Graal şi, în sfârşit, cele mai alese exemplare ale recentului apogeu al artei, flori de cristal extrem de gingaşe, pe tije nespus de fragile, şi pahare în stil modern, acoperite cu ajutorul pulberii unor metale volatilizate, de un smalţ colorat sclipind în multe ape. Urmaţi de Perceval, care privea şi el, merseră câteşitrei, pe covoare, în jurul sălii, iar domnul Spoelmann explică, cu glas hârâit, originea fiecărei piese în parte, luându-le grijuliu de pe stelajele de catifea, cu mâinile sale slabe pe jumătate acoperite de manşetele nescrobite, şi ţinându-le în lumina incandescentă.

Klaus Heinrich avea deprindere în materie de vizitare, de informare şi de aprecieri cât se poate de laudative; de aceea era în stare să cugete, în acelaşi timp, la felul de a vorbi al Immei Spoelmann, care-l preocupa atât de dureros. Câte nu spunea ea cu buzele ei ţuguiate! Ce cuvinte îi veneau, cu atâta uşurinţă, pe buze! „Patimă”, „viciu”! Cum de ajunsese să le stăpânească şi să se folosească de ele, cu atâta cutezanţă? Oare contesa Löwenjoul, care vorbea de asemenea, în felul ei încâlcit, despre astfel de lucruri şi care, după câte se părea, văzuse multe, n-o calificase drept „perfect neştiutoare”? Şi asta corespundea, fără îndoială; căci, nu era oare, şi ea, un asemenea caz special, din naştere, ca şi el, – crescută în puritate şi gingăşie, ferită de agitaţia oamenilor şi de participarea la lucrurile sălbatice care corespundeau, în viaţa reală, acelor sumbre cuvinte mari? Dar devenise stăpână pe cuvinte şi le intercala în fraze cizelate, bătându-şi joc de ele. Da, aşa era: această făptură tăioasă şi dulce, în rochie roşu-aurie, trăia doar în

întorsăturile de frază, nu cunoştea din viaţă altceva decât cuvintele. Se juca cu cele mai grave şi mai îngrozitoare cuvinte, de parcă erau nişte pietricele colorate, şi nu-şi dădea seama când producea supărare cu ele! În timp ce cugeta astfel, inima lui Klaus Heinrich era plină de compasiune.

Se făcuse aproape şapte, când ceru să trimită pe cineva după trăsura lui, – oarecum neliniştit, în privinţa curţii şi a publicului, că stătuse atât de mult. Plecarea lui iscă un nou şi îngrozitor acces al lui Perceval, dulăul scoţian. Orice modificare sau întrerupere a unei stări părea să-l facă pe nobilul animal să-şi piardă echilibrul sufletesc. Alergă prin încăperi, prin hol şi pe scară în sus şi-n jos, tremurând, lătrând furios şi inaccesibil la orice cuvinte de îmbunare, astfel încât cuvintele de rămas bun se pierdură în larmă. *Butlerul* făcu prinţului onorurile casei, până jos, în holul cu statui de zei. Domnul Spoelmann nu-l însoţi. Domnişoara Spoelmann reuşi să facă auzită fraza: „Mă consider asigurată, că şederea în sânul familiei noastre v-a umplut de încântare, principe”. Şi nu era sigur dacă ironia ei era îndreptată împotriva turnurii „În sânul familiei noastre” sau a faptului însuşi. În orice caz, Klaus Heinrich nu se pricepu să-i răspundă mai nimic. Rezemat într-un colţ al cupeului, rănit, zdrobit sufleteşte, dar totodată şi înviorat de neobişnuitul fel în care fusese tratat, se întoarse acasă la „Ermitaj”, prin întunecosul parc al oraşului; se întoarse în austerele sale camere *empire,* unde luă masa de seară cu domnii von Schulemburg-Tressen şi Braumbart-Schellendorf. În ziua următoare, citi notiţa „C*urierului rapid”.* Spunea pur şi simplu că, ieri, alteţa sa regală principele Klaus Heinrich luase ceaiul la palatul „Locul delfinului” şi vizitase celebra colecţie de cristaluri de artă a domnului Spoelmann.

Klaus Heinrich continuă să-şi ducă viaţa lipsită de conţinut pozitiv şi să-şi exercite înalta profesiune. Rosti binevoitoarele sale cuvinte, execută mişcări din mână, făcu act de prezenţă la curte şi la balul dat de

preşedintele consiliului de miniştri, acordă audienţe libere, luă micul dejun la cazinoul ofiţerilor de la grenadirii de gardă, îşi făcu apariţia la Teatrul curţii şi ferici, cu prezenţa sa, una sau alta din localităţile ţării. Stăpânea forma, cu zâmbetul pe buze şi cu călcâiele lipite, şi-şi împlinea dificila îndatorire cu o atitudine de necondiţionat autocontrol, deşi între timp avea de reflectat asupra atâtor lucruri: asupra domnului Spoelmann cel iute din fire, asupra împrăştiatei contese Löwenjoul, asupra nebunaticului Percy şi mai cu seamă asupra Immei, fiica respectivei case. La unele probleme, pe care i le pusese prima sa vizită la „Locul delfinului”, încă nu era în măsură să răspundă; răspunsul îl căpătă abia în desfăşurarea ulterioară a relaţiilor cu casa Spoelmann, pe care le menţinu – sub participarea încordată şi, în cele din urmă, febrilă a opiniei publice; aceste relaţii îşi aflară continuarea imediată în faptul că, într-o bună zi, dis-de-dimineaţă, spre uimirea stăpânilor, a slugilor şi a sa însăşi, ba chiar oarecum fără voinţă şi parcă mânat de destin, principele îşi făcu apariţia la „Locul delfinului”, singur, pe cal, pentru a o lua la o plimbare călare pe domnişoara pe care, în plus, o mai şi tulbura de la studiile ei matematice.

Puterea iernii fusese înfrântă de timpuriu în acest an memorabil pentru eternitate. După ce luna ianuarie trecu blajin, încă de la mijlocul lui februarie începu o primăvară timpurie, cu cântec de păsărele, cu lumină aurie a soarelui şi cu adieri îmbălsămate; şi, când Klaus Heinrich se trezi, în prima dintre aceste zile dătătoare de speranţe, la castelul „Ermitaj”, în vechiul şi spaţiosul său pat de mahon, la unul din stâlpii căruia se rupsese şi se pierduse terminaţia sferică ce-l încununa, se simţi ca atins de o mână puternică şi îndemnat irezistibil la noi acţiuni.

Trase de panglica clopoţelului (căci la „Ermitaj” nu existau decât asemenea clopoţei), pentru a-l chema pe Neumann, şi-i dădu dispoziţie ca, până într-un ceas, Florian să fie înşeuat. Fu întrebat dacă să fie înşeuat şi un

cal pentru lacheu. Nu, nu era nevoie: Klaus Heinrich declară că vrea să călărească singur. Apoi se dădu pe mâinile conştiincioase ale lui Neumann, pentru împrospătarea matinală; îşi luă, cu nerăbdare, micul dejun, jos, în camera care dădea spre grădină, şi încălecă pe cal la poalele micii terase. Cu cizmele de călărie împintenate în scările şeii, cu frâul de piele galbenă în mâna dreaptă înmănuşată în maro şi cu stânga înfiptă în şold sub mantia deschisă în faţă, Klaus Heinrich merse la pas prin dimineaţa diafană, căutând deasupra sa, pe crengile încă dezgolite, păsărelele al căror ciripit îl auzea.

La portalul principal, îl dădu pe Florian pe mâna unui rândaş englez. *Butlerul,* care, prins de treburi gospodăreşti, tocmai traversa holul cu pardoseală de mozaic, se opri locului consternat, când dădu cu ochii de Klaus Heinrich. La întrebarea, formulată de prinţ cu glas sonor, şi oarecum arogant, ce fac doamnele casei, nu dădu niciun răspuns, ci se întoarse descumpănit spre scara de marmoră, întorcându-şi ochii de la Klaus Heinrich şi privind în susul ei; căci acolo se afla domnul Spoelmann.

După câte se părea, abia îşi terminase micul dejun şi era în bună dispoziţie. Îşi ţinea mâinile vârâte în buzunarele pantalonilor, dând în lături halatul de casă pe care-l purta şi descoperindu-şi jiletca de catifea; iar fumul albăstrui al ţigării dintre buze îl făcea să clipească. „Ei, tinere prinţ?” zise el privind în jos...

Klaus Heinrich urcă, în grabă, salutând, pe covorul roşu ce acoperea treptele. Avea impresia că dificultatea înspăimântătoare a situaţiei nu putea fi depăşită decât prin iuţeală şi, prin luare, ca să zicem aşa, cu asalt.

„Probabil că vă miraţi, domnule Spoelmann, începu el, la ora asta...” Îşi pierduse răsuflarea şi era speriat, atât era de puţin deprins cu asemenea situaţie.

Domnul Spoelmann îi răspunse, prin mimica feţei şi prin gestul din umeri, că ştia să se domine, dar că, oricum, era dornic să capete o explicaţie.

„Este vorba de o înţelegere...” spuse Klaus Heinrich. Se afla cu două trepte mai jos decât miliardarul şi-i vorbea de jos în sus. „O înţelegere între domnişoara Imma şi mine, cu privire la o plimbare călare... Am promis să le arăt doamnelor «Fazaneria» sau «Vânătorii curţii»... Domnişoara Imma nu cunoaşte mai nimic din împrejurimi, din câte mi-a spus. Convenisem ca în prima zi frumoasă... Iar astăzi e frumos... Fireşte că este nevoie de încuviinţarea dumneavoastră...”

Domnul Spoelmann ridică din umeri şi făcu o gură de parcă ar fi vrut să spună: „Încuviinţare... cum aşa?”

„Fiica mea e mare, spuse el. Nu obişnuiesc să mă amestec în treburile ei. Dacă vrea să călărească, atunci călăreşte. Dar cred că n-are timp. Trebuie să vă interesaţi. Este acolo, înăuntru, la masă.” Şi, dându-se la o parte, domnul Spoelmann îi făcu semn cu bărbia spre uşa acoperită de goblen, pe care Klaus Heinrich mai intrase o dată.

„Mulţumesc, spuse Klaus Heinrich. Da, atunci mă duc eu însumi.” Şi urcă scara până sus. Dădu draperia la o parte, cu un gest hotărât, şi coborî treptele în sera însorită şi îmbălsămată de parfumul florilor.

În faţa fântânii clipocitoare şi a bazinului cu apă şi cu raţe cu penaj măiestru, Imma şedea aplecată asupra unei măsuţe, aproape cu spatele spre cel ce intra. Avea părul desfăcut. Negru-albăstrui şi strălucitor, i se revărsa din creştet pe ambele părţi, îi învăluia bustul şi nu lăsa să se desluşească nimic altceva decât o umbră, din sfert de profil, a chipşorului ei cârn, de copil, care părea palid ca fildeşul, în contrast cu întunecimea părului. Astfel învăluită, se deda studiilor sale, prelucra însemnările dintr-un caiet de notiţe de lângă ea, ţinându-şi buzele aplecate pe dosul îngust al mâinii stângi şi mânuind stiloul cu degetul arătător îndoit.

Era de faţă şi contesa, ocupată cu scrisul. Şedea la oarecare distanţă, sub grupul de palmieri unde Klaus Heinrich stătuse de vorbă pentru prima oară cu ea, şi

scria drept, cu capul plecat într-o parte, pe nişte hârtie de scrisori, dintre care un teanc se afla chiar lângă ea, acoperit cu mâzgălituri îndesate. Zăngănitul pintenilor lui Klaus Heinrich o făcu să ridice privirea. Se uită la el vreme de câteva secunde, cu tocul lung, fusiform, în mână şi cu ochii mijiţi; apoi se ridică pentru reverenţă.

„Imma, spuse ea. A venit alteţa sa regală principele Klaus Heinrich."

Domnişoara Spoelmann se răsuci repede în fotoliul ei de răchită, îşi aruncă părul pe spate printr-un gest cu capul şi-l privi pe intrus cu ochi mari, speriaţi, fără să scoată o vorbă, până ce Klaus Heinrich, salutând milităreşte, le ură doamnelor o dimineaţă bună. Apoi răspunse cu glas frânt: „Bună să fie dimineaţa şi pentru dumneavoastră, principe. Dar veniţi prea târziu pentru micul dejun. Am terminat de mult".

Klaus Heinrich râse.

„Ei, e bine, vorbi el, că ambele părţi au luat micul dejun. Căci vom putea porni călare neîntârziat."

„Călare?"

„Da, aşa ne-am înţeles."

„Cum ne-am înţeles?"

„Nu, nu se poate să fi uitat de asta! continuă el rugător. N-am făgăduit, oare, să vă arăt împrejurimile? Nu voiam să ieşim călare împreună, pe vreme frumoasă? Ei, ziua e superbă. Uitaţi-vă afară..."

„Ziua nu-i urâtă, spuse ea, dar vă găsesc cam furtunos, principe. Îmi pot aminti, că am luat în consideraţie perspectiva unei plimbări călare, – dar nu chiar atât de curând. Ce-ar fi fost dacă mi-aţi fi trimis o mică înştiinţare, o întrebare, dacă alteţa voastră îngăduie cuvântul? Cred că sunteţi de acord, că nu prea pot porni călare, aşa, prin împrejurimi."

Şi se ridică, pentru a-şi etala rochia de dimineaţă, care consta dintr-o revărsare de mătase, fără talie, şi dintr-o jachetă de catifea verde, deschisă în faţă.

„Nu, spuse el, din păcate, aşa nu puteţi. Dar am să

aştept aici, până ce doamnele îşi vor schimba toaletele. Doar este încă devreme...”

„Excepţional de devreme. Dar, în al doilea rând, mă îndeletniceam puţin cu inofensiva mea ocupaţie, după cum vedeţi. Am curs la ora unsprezece.”

„Nu, strigă el, azi nu trebuie să vă ocupaţi cu algebra, domnişoară Imma, sau să vă jucaţi în spaţiul fără atmosferă, cum îi spuneţi! Priviţi ce soare e! Îmi daţi voie...?” Se apropie de măsuţă şi luă caietul de notiţe în mână.

Ceea ce văzu era tulburător. Un scris dezordonat şi copilăreşte de gros şi de apăsat, care lăsa să se recunoască felul deosebit al Immei Spoelmann de-a ţine tocul, acoperea paginile cu un hocus-pocus, cu un adevărat sabat al vrăjitoarelor alcătuit din rune încâlcite. Litere greceşti erau împerecheate, la diferite înălţimi, cu altele latineşti şi cu cifre, alternate cu plusuri şi cu linii, rânduite în şiruri orizontale, deasupra şi dedesubtul lor, în formă de fracţii, acoperite de alte linii în formă de cort, aduse la egalitate prin câte două liniuţe, strânse laolaltă prin paranteze rotunde, reunite în grupuri mari de formule prin paranteze drepte. Litere izolate, împinse înainte ca nişte sentinele, erau aşezate sus în afara grupurilor cuprinse în paranteze. Semne cabalistice, cu totul neinteligibile pentru mintea laicului, cuprindeau cu braţele lor literele şi cifrele, precedate fiind de fracţii numerice şi având la cap sau la picioare cifre şi litere. Silabe stranii, prescurtări ale unor cuvinte misterioase, erau presărate pretutindeni, iar între coloanele necromatice erau scrise fraze şi observaţii în limba cotidiană, al căror sens plutea totuşi deasupra lucrurilor omeneşti, astfel încât puteai să le citeşti fără a înţelege din ele mai mult decât din murmuratul unui descântec.

Klaus Heinrich privi spre făptura mică, îmbrăcată în mătase lucitoare şi drapată de perdelele negre ale părului, care sta lângă el şi în al cărei căpşor exotic toate astea aveau un sens şi o viaţă înalte, fără niciun efort.

Spuse: „Şi din cauza acestui meşteşug nelegiuit vreţi să pierdeţi o dimineaţă atât de frumoasă?”

Ea îl privi o vreme, uimită, cu ochi mari şi elocvenţi. Apoi ripostă cu buzele ţuguiate:

„Se pare că alteţa voastră vrea să-şi ia revanşa pentru lipsa de înţelegere care şi-a găsit expresia deunăzi, aici, cu privire la propria voastră profesiune.”

„Nu, interveni el, nu, nu aşa! Vă dau cuvântul meu de onoare că am cea mai înaltă consideraţie pentru studiul dumneavoastră. Mă înspăimântă, recunosc; n-am priceput niciodată nimic din el. Şi mai recunosc că, astăzi, îl urăsc fiindcă vrea să ne împiedice să ieşim călare...”

„Oo, nu numai eu sunt cea pe care o smulgi de la ocupaţia ei, principe. Mai este, în al treilea rând, şi contesa. Scrie. Îşi notează amintirile, nu pentru lume, ci pentru un uz mai restrâns; şi garantez că vor deveni o operă din care şi dumneavoastră, principe, ca şi mine, veţi putea învăţa multe.”

„Sunt foarte sigur de asta. Dar sunt tot atât de sigur că doamna contesă nu vă va putea refuza o rugăminte, domnişoară Imma.”

„Şi tatăl meu? Suntem la al patrulea motiv. Cunoşti firea de tigru a tatii. Îşi va da oare încuviinţarea?”

„A şi dat-o. Dacă vreţi să călăriţi, atunci călăriţi. Astea sunt cuvintele lui...”

„V-aţi asigurat dinainte în privinţa lui? Acum încep să admir prevederea voastră, principe. Aţi procedat ca un comandant de oşti, cu toate că nu sunteţi soldat cu adevărat, ci doar de formă, după cum ne-aţi spus deunăzi. Dar mai este un motiv şi acesta este hotărâtor! Va ploua.”

„Nu, ceea ce spuneţi nu e valabil. Cerul e strălucitor.”

„Va ploua. Aerul e mult prea umed. Am constatat-o când am fost în Parcul izvoarelor, înainte de micul dejun. Veniţi să vedem barometrul, dacă nu mă credeţi. Este atârnat în hol...”

Într-adevăr ieşiră afară, în holul cu goblenuri, unde se

afla un barometru mare atârnat lângă şemineul de marmură. Li se alătură şi contesa. Klaus Heinrich spuse: „A urcat”.

„Alteţei voastre îi place să se înşele, răspunse domnişoara Spoelmann. Paralaxa vă păcăleşte.”

„Nu-nţeleg.”

„Paralaxa vă induce-n eroare.”

„Nu ştiu ce-i asta, domnişoară Imma. E la fel ca şi cu Adirondack-urile. N-am învăţat prea multe, asta e o consecinţă a felului meu de existenţă. Trebuie să fiţi îngăduitoare.”

„Oh, vă rog prea umil să mă iertaţi. Ar fi trebuit să-mi amintesc că, de fapt, cu alteţa voastră trebuie vorbit popular. Staţi cam într-o parte, în raport cu acul barometrului, de aceea vi se pare că s-a urcat. Dacă v-aţi decide să treceţi chiar în faţa lui, aţi vedea că acul negru nu l-a depăşit deloc pe cel auriu, ci chiar a dat puţin îndărăt.”

„Cred, într-adevăr, că aveţi dreptate, spuse Klaus Heinrich abătut. Aşadar presiunea atmosferică este mai ridicată decât credeam!”

„Este mai coborâtă decât credeaţi.”

„Dacă mercurul a coborât?”

„Mercurul coboară la presiune scăzută şi nu la presiunea ridicată, alteţă regală.”

„Acum chiar că nu mai înţeleg nimic.”

„Cred, principe, că exageraţi în mod glumeţ neştiinţa voastră, pentru a-i estompa graniţele. Dar, întrucât presiunea aerului este atât de mare, încât mercurul scade, ceea ce vădeşte de bună seamă, o gravă eroare a naturii, atunci hai să pornim călare; contesă, – ce zici? Nu vreau să-mi iau răspunderea de a-l trimite pe prinţ îndărăt acasă, de vreme ce a venit. Să binevoiască să aibă puţină răbdare, colo înăuntru, până ce vom fi gata…”

Când Imma Spoelmann şi contesa reveniră în seră, erau îmbrăcate de călărie, Imma într-o rochie de lână neagră, închisă până sus şi cu buzunare la piept, în cap

cu un tricorn de fetru negru asortat la ea, contesa într-un costum de stofă neagră, cu plastron bărbătesc, scrobit, şi cu joben. Coborâră câteşitrei scara, trecură prin holul cu mozaic şi ieşiră afară, unde aşteptau doi rândaşi cu caii, între portalul cu coloane şi bazinul mare. Dar, încă nu încălecaseră, când Perceval, dulăul scoţian, ieşi ca o furtună din palat urlând ascuţit şi chelălăind, făcând spume la gură şi, întrecând până şi uraganul prin iuţeala sa furioasă, începu să execute un dans dezlănţuit, învârtindu-se în jurul cailor, care îşi scuturară capetele, nelinişţiţi.

„Am păţit-o, spuse Imma în plină larmă şi o bătu pe gât pe Fatma care se speriase. Nu i se poate ascunde nimic. În ultima clipă a descoperit totul. Acum o să vină cu noi nu fără să facă mare zarvă în jurul plimbării. Nu vrei să renunţăm la ceea ce am început, principe?”

Dar, cu toate că Klaus Heinrich îşi dădu seama că ar fi putut pune, tot aşa de bine, să meargă înaintea lor un slujitor cu trâmbiţă de argint pentru a constrânge opinia publică să ia act de această cavalcadă, spuse totuşi, cutezător şi bucuros, că n-are decât să vină cu ei şi Perceval; de fapt, făcea parte dintre ei şi trebuia să cunoască şi el, la rându-i, împrejurimile.

„Deci încotro?” întrebă Imma, în timp ce parcurgeau la pas larga alee de acces, umbrită de castani. Călărea între Klaus Heinrich şi contesă. Perceval se dezlănţuia înaintea lor. Argatul englez, cu pălărie cu rozetă şi cu cizme galbene cu tureatcă răsfrântă, îi urma la o distanţă convenabilă.

„La «Vânătorii curţii» e frumos, răspunse Klaus Heinrich, dar până la «Fazanerie» e ceva mai departe, şi avem destul timp până la ora gustării. Mi-ar face plăcere să le arăt doamnelor castelul. Am petrecut trei ani acolo, când eram mic. Era un colegiu, ştiţi, cu profesori şi cu colegi de şcoală. Acolo l-am cunoscut pe prietenul meu Überbein, doctorul Überbein, profesorul meu cel mai drag.”

„Aveţi un prieten? întrebă domnişoara Spoelmann, oarecum surprinsă, şi-l privi lung. Trebuie să-mi povestiţi odată despre el, adăugă ea. Şi aţi fost crescut la castelul «Fazaneria»? Atunci trebuie să-l vizităm, căci asta este, pare-se, şi hotărârea dumneavoastră. La trap! spuse ea, deoarece intraseră pe un drum de pământ. Acolo se află sihăstria voastră, principe... Pe iazul vostru se află din belşug hrană pentru raţe... Eu zic să lăsăm «Parcul izvoarelor», dacă e cu putinţă.”

Klaus Heinrich fu încântat şi astfel părăsiră zona parcului şi o luară la trap de-a curmezişul, peste ogoare, pentru a ajunge la şoseaua ce ducea în direcţia nord-vestică, spre ţinta propusă. În parcul oraşului fură salutaţi şi priviţi cu uimire de câteva persoane ce se plimbau, iar ei mulţumiră – Klaus Heinrich cu mâna la cozorocul chipiului, Imma Spoelmann cu înclinări grave şi puţin intimidate, din căpşorul ei negru-palid, acoperit de tricorn. Acum se aflau pe câmp şi nu mai trebuiau să se teamă de întâlniri. Pe şosea trecea din când în când câte un car ţărănesc sau vreun biciclist care se trudea, ghemuit, să înainteze. Dar ei îşi urmară drumul pe lângă şosea, pe pajişti, pe unde era mai uşor şi plăcut de călărit. Perceval ţopăia de-a-ndăratelea în faţa cailor, mereu agitat şi cuprins de-o aşteptare febrilă, mereu în mişcare, învârtindu-se, jucând pe loc sau gudurându-se; răsuflarea îi era accelerată, limba îi atârna, lungă, din gura îmbăloşată, iar uneori cazna nesocotită a nervilor se declanşa în urlete scurte, ca un oftat. Mai târziu, începu să zburde pe departe, urmărind, cu urechile ciulite şi în sărituri scurte şi înalte, câte o făptură din iarbă sau fugărind în goană nebună vreun iepure stârnit, în timp ce lătratul lui dezlănţuit răsuna sub cerul liber.

Vorbiră despre Fatma, pe care Klaus Heinrich o vedea pentru prima oară atât de aproape şi pe care o admiră din suflet. Pe gâtul lung şi muşchiulos, Fatma avea un cap mic din care da mândru şi ai cărui ochi priveau focos; avea picioarele delicate ale rasei arabe şi o coadă argintie

ce cădea în valuri. Albă ca raza lunii, era înşeuată şi închingată în alb şi avea un frâu din piele albă. Florian, un murg puţin cam adormit, cu spinarea scurtă, cu coama tăiată scurt şi cu jambiere la glezne, părea prozaic precum un măgar, pe lângă nobila străină, deşi era întreţinut cu multă grijă. Contesa Löwenjoul călărea pe o iapă mare, şargă, Isabeau. Avea o ţinută excelentă pe cal, favorizată de silueta ei înaltă şi cambrată; capul mic, cu jobenul bărbătesc, şi-l ţinea aplecat într-o parte; iar pleoapele erau abia întredeschise, de parcă ar fi clipit din ochi. Klaus Heinrich îi adresă cuvântul, prin spatele domnişoarei Spoelmann, lăsându-se îndărăt în şa; însă ea nu-i răspunse nimic, ci continuă să privească foarte aproape înaintea ei, cu ochii pe jumătate închişi şi cu o expresie de Madonă, iar Imma spuse: „S-o lăsăm pe contesă, principe, e dusă pe gânduri.”

„Nu vreau să cred, răspunse el, că doamna contesă ni s-a alăturat împotriva voinţei ei.” Şi fu sincer consternat când Imma îi răspunse calm: „Ca să spun adevărul, s-ar putea să fie aşa”.

„Din cauza însemnărilor ei?” mai întrebă el.

„Aş, însemnările... Nu sunt atât de urgente şi mai curând îşi trece timpul cu ele, deşi, într-ascuns, mă aştept la unele lucruri instructive. Dar nu vreau să vă ascund, principe, că nu prea vă vorbeşte de bine. În sensul ăsta s-a exprimat faţă de mine. Spune că aţi fi aspru şi sever şi că aţi fi produs asupra ei o impresie ce-o îngheaţă.”

Klaus Heinrich se făcu roşu ca para.

„Ştiu bine, spuse el încetişor, privind în jos, spre frâu, că nu produc o impresie ce încălzeşte domnişoară Imma, sau dacă o produc, atunci cel mult de departe... Şi ăsta e rezultatul felului meu de existenţă, cum spuneam. Dar nu-mi dau seama să fi fost aspru şi sever cu contesa.”

„Nu cu vorba, probabil, ripostă ea. Dar nu i-aţi îngăduit să-şi dea puţin drumul, nu i-aţi acordat binefacerea de-a divaga puţin –; de aceea e supărată pe dumneavoastră. Şi îmi dau bine seama şi cum aţi făcut asta, cum aţi făcut-o

să-i fie greu şi cum aţi îngheţat-o, – îmi dau seama foarte bine”,repetă ea şi îşi întoarse privirea de la el.

Klaus Heinrich tăcu. Îşi ţinea mâna stângă proptită în şold şi ochii îi erau obosiţi.

„Vă daţi seama cum? întrebă el într-un târziu. Şi vă produc şi dumneavoastră, aşadar, o impresie care vă îngheaţă, domnişoară Imma?”

„Vă previn, răspunse ea, cu vocea ei frântă, fără să se gândească, şi-şi legănă căpşorul, cu buzele ţuguiate, într-o parte şi-n alta, – să nu supraapreciaţi în niciun fel impresia pe care mi-o faceţi, principe.” Şi, brusc, o îndemnă pe Fatma la galop şi zbură cu asemenea iuţeală pe câmpia întinsă, spre liziera întunecată a pădurii de conifere din depărtare, încât nici contesa şi nici Klaus Heinrich nu se putură ţine după ea. Abia la marginea dumbrăvii prin care ducea şoseaua se opri şi-şi întoarse animalul, pentru a privi batjocoritor spre cei ce goneau în urma ei.

Contesa Löwenjoul, pe marea ei Isabeau, fu prima care ajunse lângă fugară. Apoi sosi Florian, sforăind şi profund nedumerit de efortul neobişnuit care i se ceruse. Intrară în pădurea plină de ecouri, râzând şi răsuflând repede. Contesa se trezise şi conversa cu vioiciune, – cu mişcări proaspete şi distinse şi arătându-şi dinţii albi. Îi vorbea glumind lui Perceval, pe care cavalcada forţată îl sfâşiase din nou lăuntric şi care se învârtea furios în faţa cailor, printre copaci.

„Alteţă regală, spuse ea, să-l vedeţi sărind... făcând salturi acrobatice... Trece peste şanţuri şi pâraie late de şase metri, cu o eleganţă şi o uşurinţă, de o adevărată încântare. Dar numai din propria-i iniţiativă, reţineţi asta. Şi când vrea el, căci mai curând s-ar lăsa bătut până la moarte, cred, decât să se supună la vreun dresaj şi să execute acrobaţii comandate. Aş spune că are dresajul şi disciplina în sânge, din naştere; şi, chiar dacă este recalcitrant, nu e niciodată brutal. Este un nobil, un aristocrat, de origină aleasă şi cu un caracter strict. Oo, e

foarte mândru; pare el zănatic, dar ştie să se stăpânească. Nimeni nu l-a auzit vreodată urlând de durere, nici când era rănit, nici când era bătut. Iar hrană nu ia decât când i-e foame şi refuză, în rest, chiar şi cele mai delicioase îmbucături. Dimineaţa i se dă smântână... trebuie hrănit. Se consumă lăuntric, sub blana lui mătăsoasă e slab de-i simţi coastele, şi trebuie să ne aşteptăm că n-o să îmbătrânească, ci că o să fie răpus de timpuriu de ftizie... Gloata îl urmăreşte, se înghesuie şi se dă la el pe toate uliţele; dar scapă sărind sălbatic, fără să devină vulgar. Şi, numai când oamenii trec la acţiuni ostile, împarte muşcături în jur în aşa fel ca să-l ţină minte. Atâta cavalerism aliat cu atâta puritate este admirabil.”

Imma întări spusele ei în cuvintele cele mai adevărate şi, fără îndoială, cele mai serioase pe care le auzise Klaus Heinrich; până acum, din gura ei.

„Da, spuse ea, Percy, tu eşti prietenul meu bun, am să ţin totdeauna la tine. Cineva, un cunoscător, l-a declarat bolnav mintal, lucru care se întâmplă nu arareori la câinii de rasă, şi ne-a sfătuit să punem să-l omoare, fiindcă e o fire imposibilă şi are să ne aducă, zilnic, la disperare. Dar n-am să renunţ la Percy. Este adesea imposibil, e drept, şi uneori greu de suportat; dar, cu toate astea, este înduioşător şi cuminte şi se bucură de toată afecţiunea mea.”

După aceea mai vorbi şi contesa câte ceva despre firea dulăului scoţian, dar spusele ei începură să devină, în curând încâlcite şi stranii, se transformară într-un monolog cu o mimică vioaie şi elegantă a gesturilor: şi după ce-i mai aruncă lui Klaus Heinrich o privire printre pleoapele abia întredeschise, deveni din nou absentă.

Klaus Heinrich se simţea vesel şi consolat, fie din cauza îndrăcitei cavalcade, – la care, de altfel, trebuise să se concentreze din plin, întrucât se ţinea, ce-i drept, bine şi graţios în şa, dar de fapt nu era un călăreţ foarte sigur, fie şi din cauza mâinii stângi, – fie şi din vreun alt motiv.

Când ieşiră din brădet şi se îndreptară, la pas, spre următoarea pădurice, pe şoseaua liniştită, printre pajişti şi ogoare brăzdate, trecând din timp în timp pe lângă vreo ocină ţărănească sau vreo gospodărie de ţară, el întrebă: „Nu vreţi să vă împliniţi făgăduiala şi să-mi povestiţi despre contesă, domnişoară Imma? Cum a ajuns doamna dumneavoastră de companie?”

„Este prietena mea, răspunse ea, şi, într-un anumit fel, şi profesoara mea, cu toate că a venit la noi abia când mă făcusem mare. Asta s-a întâmplat acum trei ani, la New York, şi contesa era atunci într-o situaţie îngrozitoare. Era pe punctul de a muri de foame”, continuă Imma Spoelmann şi, în timp ce spunea asta, îşi aţinti ochii mari şi negri, cu o expresie iscoditoare şi înspăimântată asupra lui Klaus Heinrich.

„Pe punctul de a muri de foame? întrebă el şi-i răspunse la privire... Vă rog, povestiţi mai departe!”

„Da, asta am spus-o şi eu atunci, când a venit la noi, şi cu toate că am văzut, fireşte, că mintea ei nu era întreagă, mi-a făcut totuşi o impresie atât de puternică, încât l-am determinat pe tatăl meu să mi-o dea spre a-mi ţine companie.”

„Cum a ajuns în America? Este contesă din naştere?” întrebă Klaus Heinrich.

„Nu contesă, dar nobilă şi crescută în condiţii bune şi liniştite, păzită şi ferită de orice vânt, din câte mi-a povestit, mai ales că de copilă fusese delicată şi sensibilă şi avusese nevoie să fie ocrotită. Apoi a făcut un mariaj cu un anumit conte Löwenjoul, ofiţer, căpitan de cavalerie; dar acesta era un aristocrat cam ciudat, după relatările ei, nu tocmai un model de om, pentru a mă exprima blând.”

„Cam cum o fi fost?...” întrebă Klaus Heinrich.

„Mde, prinţe, exact nu pot să vă spun. Trebuie să ţineţi cont de faptul că ea are un fel cam confuz de a povesti. Dar, judecând după aluziile ei, trebuie să fi fost un om sălbatic şi lipsit de ruşine, cum greu îşi poate închipui

cineva, un fel de destrăbălat, ştiţi...”

„Da, ştiu, spuse Klaus Heinrich; cam ceea ce se numeşte un tip desfrânat, un fluieră-vânt sau un om de petreceri, ceva de genul ăsta.”

„Bine, să zicem un om de petreceri, – dar în sensul cel mai imoral şi mai excesiv, căci deducând din spusele contesei, se pare că nu există limite în privinţa asta...” „Nu, impresia asta o am şi eu, spuse Klaus Heinrich. Am cunoscut mai mulţi oameni din speţa asta, oameni afurisiţi cum se spune de fapt. Despre unul din ei mi-a ajuns la ureche faptul că obişnuia să-şi înfiripeze legăturile amoroase în automobil, şi anume în plin mers.” „Ştiţi asta de la prietenul dumneavoastră Überbein?” „Nu, din altă parte. Überbein n-ar considera potrivit să mă facă să întrevăd asemenea lucruri.”

„Atunci trebuie să fie un prieten inutil, principe.” „Când am să vă povestesc mai multe despre el, domnişoară Imma, o să învăţaţi să-l preţuiţi. Dar, vă rog, continuaţi!”

„Ei, nu ştiu dacă Löwenjoul proceda ca omul dumneavoastră de petreceri. Oricum, o făcea lată...”

„Îmi închipui că juca jocuri de noroc şi bea.”

„Fireşte, e de presupus şi una ca asta. Şi, în plus, înfiripa, desigur, şi legături amoroase, cum spuneţi, o înşela pe contesă cu femei vicioase, din speţa cărora există foarte multe pretutindeni; la început, fără ca ea să ştie, apoi sfruntat, pe faţă şi fără milă de suferinţa ei.” „Dar spuneţi-mi: de ce s-a măritat cu el?”

„Asta o făcuse fără voia părinţilor ei, fiindcă era îndrăgostită de el, după câte mi-a spus. Căci, în primul rând, era un bărbat frumos când l-a cunoscut, abia mai târziu a decăzut şi fizic. Iar, în al doilea rând, era precedat de faima de a fi un om de petreceri şi, după câte mi-a spus, acest fapt a exercitat asupra ei o anumită atracţie irezistibilă; astfel, cu toate că fusese atât de păzită şi de ocrotită, hotărârea ei de a împărţi viaţa cu el nu putuse fi zdruncinată. Dacă te gândeşti mai bine, o poţi înţelege.”

„Da, vorbi el, o pot înţelege. Voia oarecum să

scotocească, voia să cunoască totul. Şi atunci a dat cu nasul prin multe.”

„Se poate spune şi aşa. Cu toate că expresia îmi pare cam amuzantă pentru ceea ce a cunoscut ea. Soţul ei o maltrata.”

„Vreţi să spuneţi că o bătea?”

„Da, o maltrata fiziceşte. Dar acum urmează ceva, principe, de care probabil că n-aţi auzit nici dumneavoastră. Mi-a dat să înţeleg că o maltrata nu numai la mânie, nu numai când era furios şi se certa, ci şi fără asemenea pricini, pur şi simplu, pentru plăcerea lui, adică în aşa fel, încât maltratările se confundau cu nişte dezmierdări respingătoare”

Klaus Heinrich tăcu. Erau amândoi foarte gravi.

În cele din urmă întrebă: „Contesa a avut copii?” „Da, doi. Au murit foarte de timpuriu, amândoi, în primele săptămâni şi acesta a fost lucrul cel mai greu pe care l-a trăit ea. Din câte mi-a dat să înţeleg, faptul că ambii copii au trebuit să moară numaidecât, a fost în fond din vina acelor femei vicioase, cu care o înşela, soţul ei”. Tăcură din nou, cu ochii duşi pe gânduri.

„Între timp, continuă Imma Spoelmann, i-a risipit la joc şi cu femeile zestrea, care fusese apreciabilă; iar după moartea părinţilor ei, întreaga moştenire. Nişte rude de-ale ei i-au mai venit contelui o dată într-ajutor, când era pe punctul de a trebui să părăsească armata din cauza datoriilor. Dar după aceea a urmat o poveste, ceva revoltător ce întrece orice limite, în care a fost amestecat şi care l-a dat complet peste cap.”

„Oare ce-ar fi putut să fie?” întrebă Klaus Heinrich.

„Nu v-o pot spune cu certitudine, principe. Din tot ce mi-a divulgat contesa în legătură cu asta, se pare că a fost un necaz cumplit, – am căzut doar de acord, că de fapt nu există limite în privinţa asta” „Şi atunci el a plecat în America?”

„Aţi ghicit, prinţe. Nu mă pot abţine să nu vă admir perspicacitatea.”

„Vai, domnişoară Imma, povestiţi mai departe. Încă n-am auzit aşa ceva, ca povestea contesei.”

„Nici eu n-auzisem; şi de aceea vă puteţi închipui ce impresie a făcut ea asupra mea, când a venit la noi. Aşadar contele Löwenjoul, căruia poliţia îi era pe urme, a fugit în America, lăsând în urmă, fireşte, datorii importante. Şi contesa l-a însoţit.”

„A mers cu el? De ce?”

„Fiindcă ţinea încă la el, în ciuda tuturor faptelor, – şi azi mai ţine – şi pentru că voia să împărtăşească, în orice caz, soarta lui. El, însă, trebuie s-o fi luat mai curând pentru că atâta vreme cât era cu el, putea conta pe ajutorul rudelor ei. Şi, într-adevăr, rudele i-au mai trimis, o dată o sumă de bani, peste ocean, dar după aceea deloc, – şi-au luat definitiv mâna de deasupra lor; şi, când contele Löwenjoul a văzut că soţia nu-i mai era de niciun folos, a părăsit-o, a lăsat-o absolut singură, în mizerie, şi a şters-o.”

„Ştiam eu, sări Klaus Heinrich, mi-am închipuit. Aşa se întâmplă.”

Dar Imma Spoelmann continuă: „Iat-o deci lipsită de orice mijloace şi fără ajutor; şi, cum nu învăţase să-şi câştige existenţa, ajunsese, fără milă; pradă mizeriei şi foamei. Viaţa de acolo, de peste ocean, este cu mult mai dură şi mai nemiloasă decât aici la voi, iar pe de altă parte, trebuie să ţii seama cât de delicată şi de sensibilă a fost contesa dintotdeauna şi ce feste oribile i-a jucat viaţa, mulţi ani de-a rândul. Pe scurt, nu era câtuşi de puţin în stare, să facă faţă impresiilor pe care i le oferea viaţa. Atunci a avut loc binefacerea faţă de ea.”

„Da! Ce binefacere? Mi-a vorbit şi mie despre ea. Ce-a fost cu binefacerea aceea, domnişoară Imma?”

„Binefacerea a constat în faptul că mintea ei s-a tulburat, că în momentul cel mai jalnic ceva s-a dat peste cap în ea – expresia asta a folosit-o chiar ea faţă de mine – că n-a mai fost nevoită să-şi păstreze mintea clară şi lucidă şi să ţină piept trupului, ci a căpătat, aşa zicând,

permisiunea de a divaga, de a-şi îngădui oarecare destindere, de a putea sporovăi puţin. Cu alte cuvinte, binefacerea a fost că a devenit stranie.”

„Am avut fără îndoială, impresia, interveni Klaus Heinrich, că doamna, contesă cam divaga, atunci când sporovăia.”

„Aşa stau lucrurile, principe. Îşi dă foarte bine seama când sporovăieşte şi zâmbeşte între timp sau strecoară aluzia că nu produce nimănui niciun rău cu asta. Ciudăţenia ei se manifestă ca o rătăcire binefăcătoare pe care, în oarecare măsură, este stăpână şi pe care şi-o permite conştient. Este, dacă vreţi, o lipsă de...”

„Ţinută”, sări Klaus Heinrich şi privi în jos spre frâu.

„Bine, de ţinută, repetă ea şi-l privi lung. Se pare că amintita lipsă nu se bucură de aprobarea dumneavoastră, prinţe.”

„Sunt, fireşte, de părere, răspunse el abia auzit, că nu e îngăduit să divaghezi şi să-ţi faci viaţa comodă, ci se impune să-ţi păstrezi ţinuta în orice împrejurare.”

„Alteţa voastră, ripostă ea, manifestă o lăudabilă intransigenţă morală.” Apoi îşi ţuguie buzele şi, în timp ce-şi legăna căpşorul negru-palid, cu tricorn, într-o parte şi-n alta, adăugă cu glas frânt: „Acum am să-i spun alteţei voastre ceva şi o rog să ţină seama de asta. Dacă înălţimea voastră n-are de gând să manifeste un pic de milă şi de indulgenţă şi de blândeţe, voi fi nevoită să mă lipsesc pentru totdeauna de augusta sa companie.”

Klaus Heinrich lăsă capul în jos şi merseră o vreme tăcuţi.

„Nu vreţi să povestiţi mai departe, cum a ajuns contesa la dumneavoastră?” întrebă el într-un târziu.

„Nu, nu vreau”, ripostă ea privind drept înainte. Dar, întrucât el se rugă atât de frumos, îşi termină povestirea şi spuse: „Ei, a fost destul de simplu. Contesa a venit şi s-a prezentat în Fifth Avenue, întrucât auzise că se caută pentru mine o doamnă de companie, nemţoaică. Şi, cu toate că s-au mai prezentat încă vreo cincizeci de

doamne, alegerea mea – căci eu trebuia să aleg – a căzut numaidecât asupra ei, atât de mult m-a cucerit. Era cam ciudată, mi-am dat bine seama de asta; dar era exclusiv dintr-o prea bună cunoaştere a mizeriei şi răutăţii, lucrul ăsta rezulta din fiece vorbă a ei; iar în ceea ce mă priveşte, eu rămăsesem dintotdeauna puţin cam singură şi izolată şi complet neiniţiată, dacă fac abstracţie de studiile mele universitare...”

„Nu-i aşa că ai fost dintotdeauna puţin cam singură şi izolată?” repetă Klaus Heinrich şi din glasul lui răsuna bucurie.

„Asta am şi spus. Viaţa pe care am dus-o şi pe care de fapt încă o duc – căci nu s-au schimbat prea multe şi ea e pretutindeni, în general, aceeaşi – a fost oarecum o viaţă plicticoasă şi stupidă. Aveau loc reuniuni de societate cu stele artistice şi baluri, iar uneori mergeam repede, în maşină închisă, la operă, unde luam loc într-una din micile loji scunde de deasupra parterului, pentru a putea fi văzută bine, în întregime, *for show,* cum se spune peste ocean. Lucrul ăsta era impus de poziţia mea socială.”

„For show?”

„Da, *for show,* asta este obligaţia, să te expui pentru a fi văzută, să nu ridici ziduri între tine şi lume, ci s-o laşi să pătrundă în grădinile şi pe peluzele de iarbă şi pe terasele unde stai la masă şi-ţi bei ceaiul. Tatălui meu, *mister* Spoelmann, lucrul ăsta i-a fost cât se poate de nesuferit. Dar poziţia noastră socială i-l impunea.”

„Şi cum trăiaţi în restul timpului, domnişoară Spoelmann?”

„Ei, primăvara mergeam în Adirondak, la castel, iar vara la palatul Newport de la mare. Fireşte că acolo aveau loc petreceri în grădină şi bătăi cu flori şi turnee de tenis, şi ne plimbam călare şi mergeam cu un echipaj *four în hand*[6] sau cu maşina, iar oamenii se opreau locului şi căscau gura, fiindcă eram fata lui Samuel Spoelmann. Iar unii proferau injurii în urma mea.”

[6] Echipaj de patru cai mânaţi de o singură persoană (n. tr.).

„Proferau injurii?”

„Da, aveau de bună seamă motivele lor pentru asta. Oricum, viaţa ce-o duceam era puţin cam de vedetă şi supusă comentariilor.”

„Iar între timp, spuse el, vă jucaţi în aer, nu-i aşa, sau chiar în afara lui, într-o regiune ferită de praf...”

„Aşa făceam. Alteţa voastră se bucură de o minte nespus de deschisă. Dar, după toate astea, vă puteţi închipui ce extraordinar de binevenită a fost contesa pentru mine, când s-a prezentat în Fifth Avenue. Nu se exprima chiar foarte desluşit, ci mai curând într-un fel misterios, iar limita de la care începe să sporovăiască nu poate fi deosebită totdeauna limpede. Dar lucrul ăsta mi se pare cât se poate de potrivit şi instructiv, întrucât îţi dă o idee clară despre mizeria şi turpitudinea lumii. Nu-i aşa că mă invidiaţi pentru contesă?”

„Ei, de invidiat... Se pare că presupuneţi, domnişoară Imma, că eu n-am aruncat niciodată vreo privire asupra vieţii.”

„Aţi aruncat uneori câte o privire?”

„Poate că totuşi da, ăn vreo împrejurare sau alta. De pildă, mi-au ajuns la urechi nişte lucruri despre lacheii noştri, pe care nici măcar în vis nu vi le-aţi putea închipui.

„Sunt lacheii atât de răi?”

„Răi? Sunt nişte nemernici, ăsta-i cuvântul potrivit pentru ei. În primul rând umblă cu intrigi şi cu prefăcătorii şi iau bani de la furnizori...”

„Ei, prinţe, ăsta e, prin comparaţie, un lucru nevinovat.”

„Da, da, nu se poate compara cu privirile aruncate de contesă...”

Trecură la trap; la indicatorul de drum, părăsiră şoseaua ce urca şi cobora lin şi pe care o urmaseră printre dumbrăvile de brazi şi cotiră pe scurtătura nisipoasă, puţin adâncită în pământ, care era bordată, pe marginile mai ridicate, de tufe de mure, şi care da în pajiştea plină de boschete a palatului „Fazaneria”. În

regiunea aceasta, Klaus Heinrich se simţea la el acasă; întinse într-acolo braţul, pe cel drept, pentru a le arăta totul însoţitoarelor sale, cu toate că nu erau prea multe lucruri de văzut. Colo, la marginea pădurii, se afla palatul închis şi tăcut, cu acoperişul său de şindrilă şi cu parastrăsnetele. Dincolo, mai într-o parte, era rezervaţia pentru fazani, de la care îşi luaseră numele toate; iar aici, grădina de vară a lui Stavenhüter, unde şezuse la masă, uneori, cu Raoul Überbein. Soarele blând al primăverii scălda pajiştile umede şi smălţa delicat pădurile înconjurătoare, din depărtare.

Îşi opriră caii, unul lângă altul, în faţa grădinii de vară şi Imma Spoelmann cercetă cu privirea această searbădă casă de ţară, care era palatul „Fazaneria”.

„Tinereţea voastră nu pare să fi fost învăluită de un fast tulburător”, spuse ea strâmbând din buze.

„Nu, râse el, la palatul ăsta nu e nimic de văzut. Nici pe dinăuntru şi nici pe dinafară. Nicio comparaţie cu «Locul delfinului», chiar înainte de a-l fi restaurat dumneavoastră.”

„Acum hai să facem un popas, spuse ea. Nu-i aşa, contesă, într-o excursie trebuie să faci un popas. Descălecaţi, principe! Mi-e sete şi vreau să văd ce are de băut Stavenhüter al dumneavoastră.”

Domnul Stavenhüter, cu şorţul verde, cu pieptar şi cu pantalonii vârâţi în cizmele murdare, făcu o plecăciune, apăsându-şi cu amândouă mâinile pe piept tichiuţa brodată, şi râse de emoţie, în aşa fel încât i se văzură gingiile complet golaşe.

„Alteţă regală, spuse el, cu nespusă fericire în glas, alteţa voastră regală îmi face iar cinstea? Şi stimata domnişoară!” adăugă el cu voce reculeasă, căci o cunoştea foarte bine pe fiica lui Samuel Spoelmann şi citise, cu aceeaşi râvnă, ca a oricui din marele ducat, notiţele din ziare care pomeneau laolaltă numele prinţului Klaus Heinrich şi al Immei. Dădu contesei o mână de ajutor ca să descalece, în timp ce Klaus Heinrich, care

sărise primul din şa; se dedica domnişoarei; apoi strigă un argat care se ocupă de cai împreună cu cel ce purta livreaua Spoelmannilor. După aceea, Klaus Heinrich salută şi primi omagiul aşa cum era deprins. În poziţie de drepţi, adresă câteva întrebări formale domnului Stavenhüter care făcea plecăciuni, se interesă, într-un fel cuceritor, de sănătatea lui şi de situaţia afacerilor şi ascultă răspunsurile, aprobând cu însufleţire din cap, în semn de participare reală. Imma Spoelmann, mlădiind cravaşa în toate felurile, cu ambele mâini, privea cu ochi gravi, strălucitori şi cercetători la această comportare plină de măiestrie, dar rece. „Îmi îngădui să vă reamintesc, că mi-e sete”, spuse ea în cele din urmă, tăios şi indispusă; şi astfel intrară în grădină şi se sfătuiră, dacă nu e mai bine să intre în sala hanului. Era încă prea umed sub pomi, fu Klaus Heinrich de părere; dar Imma insistă să stea afară, în aer liber, şi alese ea însăşi o masă lungă şi îngustă, cu laviţe pe ambele părţi, masă pe care domnul Stavenhüter se grăbi să aştearnă o faţă de masă albă.

„Limonada! spuse el. E cea mai bună pentru sete şi e marfă pură! Nu-i contrafăcută, alteţă regală şi dumneavoastră, doamnele mele, ci e din sucuri naturale îndulcite cu zahăr, şi cea mai sănătoasă din toate!”

Trebuiră să împingă în jos, pe gâtul sticlei, dopul ca o bilă de sticlă; şi, în timp ce înalţii oaspeţi gustau din băutură, domnul Stavenhüter mai zăbovi puţin la masă, pentru a le oferi o porţie de conversaţie. Era văduv de mult, iar cei trei copii, care cântaseră cândva, aici sub frunziş, cântecul despre omenirea obişnuită, ştergându-se între timp la nas cu degetele, plecaseră de mult de acasă: băiatul ca soldat la oraş, una din fete măritată cu un agricultor din apropiere, iar cealaltă ca slujnică într-o casă de la oraş, pentru că trăsese totdeauna mai sus. Astfel domnul Stavenhüter era, singur, stăpân în această singurătate şi anume în triplă calitate – de arendaş al gospodăriei palatului, de castelan şi de maistru al

fazanilor – şi era mulţumit cu soarta lui. În curând, dacă timpul se va menţine în continuare aşa, avea să vină din nou vremea bicicliştilor şi a excursioniştilor, care umpleau grădina duminica. Atunci or să înflorească şi afacerile. Dar nu voiau oare cumva, înălţimile lor, să viziteze fazaneria?

Da, voiau, dar mai târziu; şi, astfel, domnul Stavenhüter se retrase deocamdată, cu bunăvoinţă, după ce puse lângă masă o strachină cu lapte pentru Perceval.

Dulăul intrase pe drum în apă mocirloasă şi arăta ca dracu. Picioarele ude, păreau subţiri, iar părţile albe ale blănii lui zburlite erau mânjite de noroi. Botul căscat şi îmbăloşat, cu care scormonise pământul după şoareci de câmp, era înnegrit până-n gâtlej; iar în vârf atârna, neagră-roşie, lăţindu-se triunghiular şi picurând, limba de grifon. Îşi potoli repede setea lipăind din strachină, după care se lăsă să cadă lat la pământ, într-o rână, lângă stăpână lui; coastele i se zbuciumau ca o flacără şi îşi dădu capul pe spate, cu o expresie vădit însetată de odihnă.

Klaus Heinrich pretinse că e de neiertat ca, după asemenea cavalcadă, Imma să se expună astfel aerului înşelător al primăverii, fără a pune nimic pe umeri. „Luaţi mantaua mea! insistă el. Zău că mie nu-mi trebuie. Mi-e cald şi tunica mea e vătuită la piept!” Dar Imma nici nu vru să audă de propunerea lui; însă, cum el continua s-o roage insistent, acceptă şi-i îngădui să-i pună pe umeri mantaua militară, cenuşie, cu epoleţi de maior. Astfel înfăşurată, îşi sprijini în podul palmei căpşorul oacheş palid, acoperit cu tricornul, şi-l privi cum întindea mâna spre palat şi cum povestea despre viaţa pe care o dusese odinioară aici.

Colo, la parter, unde se vedeau ferestrele înalte, fusese sufrageria; dincolo sala de clasă; iar mai încolo, sus, camera lui Klaus Heinrich, cu un tors de ghips pe soba de cahle. Îi povesti despre profesorul Kurtchen şi despre sistemul lui plin de tact, pentru cazurile când Klaus

Heinrich voia să răspundă la lecţie, despre căpităneasa Amelung, despre nobilii „fazani” care calificau orice drept „porcărie”, şi mai ales despre Raoul Überbein, asupra căruia Imma Spoelmann îl îndemnă de mai multe ori să revină.

Vorbi despre originea întunecoasă a doctorului şi despre suma de bani plătită părinţilor adoptivi; despre copilul din mlaştină sau smârc şi despre medalia pentru salvare; despre cariera curajoasă şi ambiţioasă a lui Überbein, realizată în condiţiile acelea aspre şi bazate exclusiv pe capacitatea sa – condiţii pe care obişnuia să le numească „cele bune” – şi despre alianţa sa cu doctorul Sammet, pe care Imma îl cunoştea. Descrise înfăţişarea lui puţin atrăgătoare şi motivă, în cuvinte pline de bucurie, înclinaţia care-l atrăsese din primul moment spre acest profesor; zugrăvi totodată şi comportarea lui Überbein faţă de el, de Klaus Heinrich, – acea camaraderie fanfaroană, paternă şi cordială, care se deosebise atât de categoric de comportarea tuturor celorlalţi oameni; împleti în povestire, cât putu mai bine, unul sau altul din aspectele vieţii lui Überbein şi-şi exprimă, în cele din urmă, mâhnirea că doctorul părea să nu se bucure de o simpatie reală printre concetăţenii săi.

„Cred şi eu”, spuse Imma.

Principele rămase mirat şi-o întrebă de ce crede asta.

„Pentru că sunt sigură, răspunse ea legănându-şi căpşorul într-o parte şi-n alta, că acest Überbein, cu toată vorbăria lui plină de bună dispoziţie, este un om nefericit. Face el faţă şi se laudă, e drept, dar n-are niciun sprijin, prinţe, şi de aceea o va sfârşi rău.”

Klaus Heinrich rămase o clipă consternat şi pe gânduri, din cauza acestor cuvinte. Apoi se adresă contesei, care-şi revenea, surâzând, din absenţa ei, şi-i spuse un lucru drăguţ despre măiestria ei în ale călăriei, pentru care ea îi mulţumi în cuvinte pline de prospeţime şi de graţie curtenească. Prinţul îşi exprimă părerea, cum că se vede bine că doamna contesă a învăţat de timpuriu să stea pe

spatele unui cal, iar ea confirmă că orele petrecute în manej constituiseră o parte esenţială din educaţia ei. Vorbea limpede şi cu vioiciune, dar treptat, aproape imperceptibil, începu să se abată de la făgaşul normal: povesti ceva straniu despre nişte cavalcade îndrăzneţe, pe care le executase ca sublocotenent în ultima campanie, şi ajunse să vorbească, absolut pe neaşteptate, despre nevasta nespus de desfrânată a unui plutonier de la grenadirii de gardă, care fusese azi-noapte în camera ei, unde îi zgâriase pieptul în modul cel mai nemilos şi vorbise între timp nişte lucruri, pe care e nevoită să refuze să le reproducă. Klaus Heinrich întrebă cu glas scăzut, dacă uşile şi ferestrele nu fuseseră închise. „Fireşte, dar mai e şi un geam acolo!” răspunse ea în pripă. Şi, întrucât la acest răspuns i se făcu roşie o jumătate a feţei şi palidă cealaltă, Klaus Heinrich aprobă în cuvinte blajine, dând din cap. Ba chiar, lăsând ochii în jos, se oferi să-i spună, deocamdată, doamna Maior – o propunere pe care ea o acceptă degrabă şi cu însufleţire, nu fără a schiţa, de altfel, un surâs intim, aruncând o privire piezişă, fără ţintă, care avea ceva ciudat de atrăgător. Se ridicară şi, după ce Klaus Heinrich îşi primi mantaua îndărăt, porniră să viziteze fazaneria; iar când ieşiră din grădină, Imma Spoelmann spuse: „A fost bine aşa, principe. Faceţi progrese.” O laudă care îmbujoră obrajii lui Klaus Heinrich, ba chiar îi făcu incomparabil mai multă plăcere decât cea mai frumoasă dare de seamă din ziare despre efectul înălţător al personalităţii sale festive, pe care i-ar fi putut-o prezenta consilierul privat Schustermann.

Domnul Stavenhüter îşi conduse oaspeţi în rezervaţia împrejmuita de palisade, unde cele şase-şapte familii de fazani duceau, pe pajişti şi în tufişuri, o viaţă îndestulată şi burgheză; priviră cu toţii comportarea păsărilor pestriţe, cu ochi roşii şi purtări ţepene; vizitară coteţul pentru clocit şi asistară la hrănirea fazanilor, pe care domnul Stavenhüter o făcu, spre satisfacţia lor, la

rădăcina unui molid frumos, singuratic; după aceea Klaus Heinrich îi exprimă deplina sa apreciere pentru cele văzute. Imma Spoelmann îl privi cu ochi mari, negri şi cercetători, în tot timpul îndeplinirii acestei formalităţi. Apoi încălecară pe cai în faţa grădinii hanului şi porniră pe drumul spre casă, în timp ce Perceval se învârtea pe loc, alergând, în faţa cailor, după propria-i coadă şi scoţând urlete furioase.

Pe acest drum de întoarcere, însă, Klaus Heinrich urma să mai capete, în cursul discuţiei, un indiciu cu privire la firea şi caracterul Immei Spoelmann, o desluşire indirectă a anumitor laturi ale personalităţi ei, care aveau să-i ofere material pentru îndelungate reflecţii.

Şi anume, îndată ce părăsiră făgaşul mărginit de tufe de mure şi intrară pe şoseaua lin ondulată, Klaus Heinrich reveni asupra unui punct care fusese atins ciudat de în treacăt în discuţie, cu prilejul primei sale vizite la „Locul delfinului”, şi care nu încetase să-l frământe.

„Daţi-mi voie, spuse el, să vă pun o întrebare, domnişoară Spoelmann. Nu e nevoie să-mi răspundeţi, dacă nu vă convine.”

„Să vedem!”

„Acum patru săptămâni, începu principele, când am avut pentru prima oară plăcerea să stau de vorbă cu domnul Spoelmann, tatăl dumneavoastră, i-am adresat o întrebare, la care a răspuns atât de scurt şi schimbând vorba, încât trebuie să mă tem că adresându-i-o, am făcut o gafă sau un pas greşit.”

„Ce-aţi întrebat?”

„Am întrebat, dacă nu i-a venit greu să părăsească America”.

„Mda, vedeţi, principe, asta e iar o întrebare, aşa, în genul dumneavoastră, o adevărată întrebare de prinţ. Dacă aţi fi avut ceva mai multă experienţă în domeniul logicii, v-aţi fi mulţumit, în tăcere, cu concluzia raţională că, dacă tatăl meu n-ar fi părăsit America uşor, şi cu plăcere, pur şi simplu nici n-ar fi părăsit-o.”

„S-ar putea să fie adevărat, domnişoară Imma, iertaţi-mă, că nu gândesc prea precis. Dar dacă prin întrebarea mea nu m-am făcut vinovat de alt pas greşit, ci doar de o simplă greşeală de logică, atunci sunt cu adevărat foarte mulţumit. Mă puteţi linişti în privinţa aceasta?" „Mda, vedeţi, principe, nu pot, nici măcar atât", spuse ea şi-l privi deodată, cu ochii ei mari, negri şi strălucitori.

„Vedeţi? Vedeţi? Dar, atunci, cum stau lucrurile în privinţa asta, domnişoară Imma? Ajută-mă, acum, să ştiu ce se poate şti aici. O datorezi prieteniei noastre!"

„Suntem prieteni?"

„Credeam", spuse el rugător...

„Ei, ei, răbdare! Nu ştiam. Îmi pare bine s-o aflu. Dar, pentru a reveni la tatăl meu: s-a supărat într-adevăr de întrebarea dumneavoastră, – se supără uşor şi a avut prilejul să se exerseze în domeniul acestei stări afective. Fapt e că opinia publică şi atitudinea oamenilor nu ne erau deosebit de favorabile în America. Acolo sunt în curs de desfăşurare maşinaţii... subliniez, că nu sunt informată cu privire la amănunte, dar se desfăşoară o acţiune politică febrilă, cu scopul de a aţâţa împotriva noastră marea masă, ştiţi, oamenii cei mulţi pe care, de fapt, nici nu-i privea asta; şi de aici s-au născut persecuţii legale şi dezagremente continui, care l-au scârbit pe tata de viaţa de acolo, de peste ocean. Ştiţi, desigur, principe, că nu el este cel care a creat situaţia noastră financiară, ci nesuferitul de bunicu-meu cu «Paradis Nugget»-ul său şi cu «Blockhead-Farm». Tata nu e de vină cu nimic pentru asta; şi-a moştenit destinul şi nu-i e uşor să-l îndure, căci e mai curând timid şi delicat din fire şi ar fi preferat să cânte mereu la orgă şi să colecţioneze cristaluri; ba chiar cred că în ura în mijlocul căreia am trăit – din cauza maşinaţiilor, poporul profera injurii în urma mea, când treceam cu automobilul, – că ura aceasta i-a pricinuit de fapt pietrele de la rinichi, lucrul ăsta e foarte posibil.

„Am multă afecţiune, din adâncul inimii, pentru tatăl dumneavoastră", insistă Klaus Heinrich.

„Nici n-aş admite altceva, principe, în cazul în care vreţi să fim prieteni. Dar după aceea s-a mai adăugat şi altceva, care a înăsprit lucrurile şi a făcut ca şederea noastră acolo să devină puţin cam dificilă, şi asta era în legătură cu originea noastră."

„Cu originea dumneavoastră?"

„Da, principe, noi nu suntem «fazani» nobili, nu ne tragem, din păcate, nici din Washington şi nici din primii imigranţi..."

„Nu, căci sunteţi germani."

„Da, dar în privinţa asta este, totuşi, ceva în neregulă. Binevoiţi să mă priviţi o dată mai de aproape. Găsiţi că face cinste cuiva să aibă asemenea păr negru-albăstrui, care cade mereu unde nu trebuie?"

„Martor mi-e Dumnezeu că aveţi un păr minunat de frumos, domnişoară Imma! spuse Klaus Heinrich. Am aflat şi eu că sunteţi, în parte, de origine meridională, întrucât bunicul dumneavoastră s-a căsătorit în Bolivia sau în regiunea aceea, din câte am citit."

„Aşa a şi fost. Dar aici e buba, principe. Eu sunt o *quinterone."*

„Ce sunteţi?"

„O *quinterone*"

„Asta e la fel ca Adirondack-urile şi paralaxa, domnişoară Imma. Nu ştiu ce e. V-am spus, doar, că n-am învăţat prea multe."

„Vezi, lucrurile, stau aşa. Bunicul meu, nechibzuit cum era în toate privinţele, s-a căsătorit acolo, în sud, cu o doamnă cu sânge indian."

„Cu sânge indian!"

„Da! Amintita doamnă se trăgea, în a treia generaţie, din indieni, era fiica unui alb cu o jumătate-indiană, deci o *terzerone,* cum se spune; oo, dar se pare că era uimitor de frumoasă! – şi ea a devenit bunica mea. Nepoţii unor asemenea bunici se numesc, însă, *qiunterone.* Aşa stau lucrurile."

„Da, e ciudat. Dar parcă aţi spus că asta a influenţat

comportarea oamenilor faţă de dumneavoastră?”

„Ah, principe, nu ştiţi chiar nimic? Dar trebuie să aflaţi că acolo, peste ocean, sângele indian este o pată neagră, gravă, că prieteniile şi legăturile, de dragoste se destramă cu ruşine şi ocară, dacă iese la lumină o asemenea origine a uneia din părţi. Acum, cu noi lucrurile nu stau chiar atât de rău, căci, în cazul *quarteronilor,* cu ajutorul lui Dumnezeu ocara nu mai e chiar atât de mare; iar un *quinterone* este acceptat, aproape fără rezerve, printre cei fără pată. Dar cu noi, care eram atât de expuşi comentariilor, a fost, fireşte, altceva şi, de mai multe ori, când ocărau în urma mea, mi-a ajuns la ureche că aş fi «de culoare». Pe scurt, originea asta a rămas totuşi un prejudiciu, un motiv de agravare a situaţiei, şi ne-a despărţit până şi de puţinii prieteni, care se aflau şi ei, de fapt, în aceeaşi situaţie: a rămas ceva ce trebuia tăinuit sau înfruntat. Bunicul meu a înfruntat, această situaţie, era şi omul în stare s-o facă şi ştiuse bine ce făcuse; în plus, el era sânge pur şi doar frumoasa lui nevastă purta pata neagră. Dar tata era fiul ei şi, aşa supărăcios şi uşor de scos din fire cum e, a suportat încă din copilărie cu greu să fie admirat şi urât şi dispreţuit în acelaşi timp, să fie pe jumătate o minune a lumii şi pe jumătate un infam, cum obişnuia să spună; şi de aceea era sătul până-n gât de America, în toate privinţele. Asta e povestea, principe, spuse Imma Spoelmann, şi acum ştiţi de ce s-a supărat tata de perspicacea voastră întrebare.”

Klaus Heinrich îi mulţumi pentru explicaţii, ba chiar, în faţa portalului de la „Locul delfinului”, când îşi luă rămas bun de la doamne, – cu mâna la chipiu, – căci era ora *lunch*-ului[7] – mai repetă o dată mulţumirile pentru ceea ce-i destăinuise Imma şi porni spre casă, la pas, pentru a putea reflecta la întâmplările din dimineaţa aceea.

Imma Spoelmann stătea moale la masa din salon, în rochia ei roşie-aurie, într-o atitudine leneşă, cu o mină capricios răsfăţată; şedea cu certitudinea îmbelşugării, în

[7] Ora dejunului (n. tr.).

timp ce vorba ei se depăna tăioasă, ca în situaţiile unde e nevoie de asta, unde claritatea, duritatea şi spiritul vigilent se impun pentru viaţă. De ce oare? Klaus Heinrich înţelegea acum şi era zi de zi preocupat s-o înţeleagă mai bine, în adâncul inimii. Admirată, urâtă şi dispreţuită în acelaşi timp, pe jumătate o minune a lumii. Şi pe jumătate infamă – aşa trăise până acum: şi asta atrăsese după sine ghimpii din vorba ei, acea incisivitate şi luciditate ironică, ce era de fapt apărare, în timp ce părea să fie atac, şi care producea o crispare dureroasă pe chipul celor care n-ar fi avut nevoie de asemenea apărare a spiritului. Îi ceruse să fie milos şi blând faţă de biata contesă, când începea să divagheze dar ea însăşi avea nevoie de milă şi blândeţe, fiindcă era singură şi îi era greu, – ca şi lui, de altfel. Concomitent cu aceste reflecţii, îl preocupă o amintire, una veche şi penibilă, al cărei loc de desfăşurare fusese sala bufetului de la Grădina burgheză şi care se terminase cu un capac de vas de *bowle...* „Micuţă surioară!” spuse el în sine, alungând grăbit amintirea. „Micuţă surioară!” În primul rând se gândea, însă, cum să reediteze cât mai curând întâlnirea cu Imma Spoelmann.

Acest lucru se întâmplă curând şi în repetate rânduri, în diferite împrejurări. Luna februarie ajunse la sfârşit: urmară apoi martie cel plin de presentimente, capriciosul april, blândul mai. Şi, în tot timpul acesta, Klaus Heinrich frecventă „Locul delfinului”, cam o dată pe săptămână, dimineaţa sau după masa; şi, de fapt, mereu în acea stare de iresponsabilitate, în care îşi făcuse apariţia la Spoelmanni în prima dimineaţă de februarie, aşa zicând fără voinţă şi parcă mânat de destin. Vecinătatea palatelor favoriza mersul acolo, mica distanţă prin parc de la „Ermitaj” la „Locul delfinului” putând fi parcursă călare sau cu docarul, fără a produce senzaţie; iar când, odată cu înaintarea anotimpului, deveni tot mai greu şi mai greu, din cauza animaţiei ce domnea prin împrejurimi, să se plimbe călare fără ca publicul să

observe, trebuie să ne imaginăm starea sufletească a prinţului, în acest interval de timp, ca o indiferenţă totală şi o desconsiderare oarbă faţă de lume, de curte, oraş şi ţară. Participarea opiniei publice începu să joace abia mai târziu un rol în gândurile şi intenţiile sale – şi atunci, fireşte, unul important şi care-l făcea fericit.

După prima cavalcadă, Klaus Heinrich nu se despărţise de doamne fără a fixa o nouă excursie, fapt împotriva căruia Imma Spoelmann – legănându-şi căpşorul, cu buzele ţuguiate, într-o parte şi-n alta – nu avusese nimic serios de obiectat. Astfel reveni şi merseră călare la „Vânătorii curţii”, o fermă silvică aşezată la marginea de nord a parcului oraşului; apoi mai reveni o dată şi se îndreptară spre un al treilea loc de excursie, la care se putea ajunge tot fără a trece prin oraş. În fine, când primăvara atrase pe locuitorii rezidenţei la iarbă verde şi când restaurantele grădină se umplură, preferară un drum mai izolat şi deosebit; acesta de fapt nici nu era un drum, ci un dig sau un răzor de câmpie cu un taluz înflorit, care ducea în direcţie nordică, pe malul unui braţ de râu ce curgea repede. Ajungeau acolo cât se poate de nestingheriţi, călărind prin fundul parcului de la palatul „Ermitaj” şi pe lunca de la marginea de nord a parcului orăşenesc, până în dreptul „Vânătorilor curţii”; acolo nu traversau braţul de râu pe podul de lemn de lângă ecluză, ci urmau cursul apei pe malul de dincoace. Pe dreapta rămânea în urmă curtea fermei, iar în continuare se întindea un crâng, oricât de departe ar fi mers. Pe stânga se aşterneau câmpii albe şi pestriţe, acoperite de cucute şi păpădii, de calce şi clopoţei, de trifoi, margarete şi nu-mă-uita; turnul bisericii dintr-un sat se înălţa printre ogoare, iar în depărtare se vedea şoseaua cu circulaţia ei, de care erau însă la adăpost, deoarece mai încolo sălciile şi tufele de alun se apropiau, şi pe stânga, de taluz, împiedicând vederea; acum călăreau complet apăraţi şi izolaţi, de cele mai multe ori ei doi alături şi urmaţi de contesă, din cauză că drumul era îngust; mergeau

discutând sau tăcând, în timp ce Perceval sărea încolo şi-ncoace peste apă, cu labele din faţă strânse la piept, ori făcea, jos, o baie şi-şi potolea setea lipăind grăbit. Se întorceau pe acelaşi drum pe care veniseră.

Când, însă, mercurul cobora din cauza presiunii scăzute a aerului, deci când ploua şi Klaus Heinrich considera totuşi necesară o revedere cu Imma Spoelmann, se înfiinţa cu docarul, la ora ceaiului, la „Locul delfinului” şi rămâneau în palat. Doar de vreo două-trei ori îşi făcu apariţia şi domnul Spoelmann la masa de ceai. Suferinţa lui se accentuase între timp şi, în unele zile, era nevoit să zacă în pat, cu cataplasme calde. Dacă venea, spunea: „Ei, tinere prinţ”, muia un pesmete dietetic în ceai, cu mâna sa slabă pe jumătate acoperită, arunca din când în când câte un cuvânt hârâit în discuţie şi-i oferea, în cele din urmă, oaspetelui portţigaretul său de aur; după aceea părăsea iar salonul dinspre grădină, împreună cu doctorul Waterclose, care şedea la masă mut şi zâmbitor. De altfel se întâmpla uneori, chiar şi pe vreme însorită, ca ei să prefere să rămână în parc şi să se distreze jucând volei pe terenul de sub terasă, care era bine netezit şi împărţit în două printr-un fileu. Ba chiar, odată au întreprins o plimbare rapidă, cu unul din automobilele Spoelmannilor, până departe dincolo de palatul „Fazaneria”.

Într-o zi, Klaus Heinrich întrebă: „Este adevărat ce-am citit, domnişoară Spoelmann, cum că tatăl dumitale primeşte zilnic îngrozitor de multe scrisori şi cereri?”

Atunci ea îi povesti despre colectele şi listele de subscripţii, care erau prezentate necontenit la „Locul delfinului” şi care erau şi satisfăcute, după posibilităţi, despre teancurile de scrisori de cerşeală aduse cu fiecare poştă; ele erau triate de domnii Phlebs şi Slippers şi cele alese erau supuse domnului Spoelmann. Uneori, continuă ea, îi face plăcere să parcurgă teancurile şi să citească adresa, căci aceasta era, nu rareori, de-a dreptul fantastică. Trimiţătorii nevoiaşi sau speculanţi încercau să se concureze, încă de pe plic, în privinţa stilului de

cancelarie şi a slugărniciei: găseai pe scrisori, într-un amestec ciudat, toate titulaturile şi indicările de rang posibile. Un solicitant, însă, întrecuse deunăzi orice concurenţă, scriind pe plicul său adresa: „Alteţei sale regale domnului Samuel Spoelmann”. Dar nu primise mai mult decât ceilalţi...

Altădată principele adusese vorba despre Camera bufniţelor din palatul vechi şi-i destăinui că, de curând, se auzise din nou zgomot în ea, ceea ce ar prevesti evenimente hotărâtoare în familia sa, a lui Klaus Heinrich. Atunci Imma Spoelmann riscă şi-l lămuri ştiinţific, legănându-şi căpşorul cu buzele ţuguiate, cum îl lămurise şi în privinţa tainelor barometrului. „Asta-i o prostie, spuse ea, de bună seamă că o parte din camera zgomotelor trebuie să fie de formă elipsoidală, iar a doua suprafaţă elipsoidală, cu o curbură asemănătoare şi cu o sursă de zgomote în focar, trebuie să se afle undeva afară, ceea ce face ca în camera stafiilor să se audă o rumoare care nu poate fi percepută în imediata ei apropiere. Klaus Heinrich fu cam abătut din cauza acestei interpretări şi nu renunţă, decât cu greu şi fără plăcere, la credinţa generală în corelaţia dintre zgomote şi destinele casei sale.

Cam în felul acesta se întreţineau, iar contesa participa şi ea, în mod inteligibil sau încâlcit, întrucât Klaus Heinrich îşi da, sincer, osteneala să n-o trezească şi să n-o îngheţe cu firea lui, ci îi spunea „doamnă Maier” de-ndată ce ea credea că e nevoie de asta pentru a se asigura împotriva persecuţiilor femeilor vicioase. Principele le povestea doamnelor despre viaţa sa lipsită de miez, despre frumoasele chefuri ale studenţilor din corporaţii, despre agapele militare şi despre călătoria sa de informaţie, despre membrii familiei, despre odinioară superba sa mamă, pe care o vizita din când în când la „Casa binecuvântată”, unde îşi avea curtea de doliu, despre Albrecht şi Ditlinde; Imma Spoelmann răspundea cu unele completări referitoare la copilăria ei minunată şi

stranie, iar contesa intervenea cu câte o vorbă obscură despre spaimele şi misterele vieţii, şi amândoi o ascultau cu o expresie de reculegere.

Le plăcea să practice un anumit gen de joc: ghicirea formelor de existenţă, definirea aproximativă a oamenilor pe care-i vedeau şi clasarea lor în diferitele sectoare ale lumii burgheze – atât cât îi ajutau cunoştinţele –, observarea neutră şi curioasă a trecătorilor, din depărtare, de pe cal sau de pe terasa Spoelmannilor. Ce fel de tineri erau aceia? Ce-or fi făcând? Ce situaţie or fi având? Nu erau elevi de şcoală de comerţ, ci, după anumite semne, studenţi la politehnică sau viitori silvicultori, poate chiar de la facultatea de agricultură, băieţi puţin cam din topor, dar în orice caz capabili şi în stare să-şi croiască un drum onest în viaţă. Iar mititica aceea dezordonată, care trecea hoinărind pe acolo, era probabil vreo muncitoare de la fabrică sau vreo lenjereasă. Asemenea fete obişnuiesc să aibă un iubit, dintr-o lume asemănătoare, care le duce duminica la vreo cofetărie cu grădină. Şi îşi împărtăşeau unul altuia ce mai ştiau despre oameni, îşi exprimau aprecierile în legătură cu asta şi se simţeau mai înfierbântaţi de acest fel de a-şi petrece timpul, decât dacă ar fi alergat sau ar fi bătut mingea.

În ce priveşte rapida plimbare cu maşina, Imma Spoelmann îi explică, în cursul ei, că de fapt îl invitase pe Klaus Heinrich la ea numai pentru a i-l arăta pe şoferul care conducea maşina, un tânăr american îmbrăcat în haină de piele maro, despre care pretindea că seamănă cu prinţul. Klaus Heinrich ripostă că perspectiva dorsală a şoferului nu-i dă putinţa să-şi formeze o opinie în privinţa asta şi o invită pe contesă să-şi spună părerea. Aceasta, după ce contestă o vreme, cu politicoasă revoltă, asemănarea, se lăsă convinsă de insistenţele Immei să o confirme în cele din urmă, aruncând o privire piezişă, din ochii abia mijiţi, lui Klaus Heinrich. Apoi domnişoara Spoelmann povesti că tânărul serios, cumpătat şi

îndemânatic, fusese iniţial în serviciul personal al tatălui ei, pe care-l ducea zilnic din Fifth Avenue în Broadway sau în alte curse. Dar domnul Spoelmann pretindea să meargă cu o viteză extrem de mare, aproape ca a unui tren accelerat şi tânărul se dovedise a nu fi în stare să reziste pe durată la imensa încordare la care era supus, în asemenea condiţii, un şofer în aglomeraţia din New York. De fapt nu se întâmplase niciodată vreun accident; tânărul se ţinuse bine şi-şi îndeplinise, cu o fantastică atenţie, datoria ce friza moartea. În cele din urmă se întâmplase de mai multe ori ca, la capătul cursei, să trebuiască să fie scos leşinat din maşină şi atunci se vădise în ce încordare imensă trăise zilnic. Pentru a nu fi nevoit să-l concedieze, domnul Spoelmann îl numise şofer personal al fiicei sale, un serviciu mai uşor, pe care continuase să-l îndeplinească şi la noua lor reşedinţă. Asemănarea dintre Klaus Heinrich şi el o constatase Imma când îl văzuse pentru prima oară pe principe. Fireşte că nu era o asemănare a trăsăturilor, ci una a expresiei. Contesa fusese de acord... Klaus Heinrich mai spuse că n-are absolut nimic de obiectat împotriva acestei asemănări. Întrucât vajnicul tânăr se bucura de toată simpatia lui, vorbiră apoi mai pe larg despre existenţa grea şi încordată a unui şofer, fără ca absenta contesă Löwenjoul să mai participe şi la această discuţie. În cursul plimbării cu maşina nu mai sporovăi, ci spuse ceva mai târziu, cu gesturi pline de prospeţime, câteva lucruri exacte şi limpezi.

De altfel, nevoia de viteză a domnului Spoelmann părea să i se fi transmis, în oarecare măsură, şi fiicei sale, căci acel galop dezlănţuit din cursul primei excursii comune se repeta cu fiecare nouă ocazie; şi cum Klaus Heinrich, înfierbântat de ironia ei, pretindea de la dezorientatul şi dezaprobatorul Florian tot ce putea el da, pentru a nu rămâne în urmă, aceste cavalcade forţate căpătau, de fiecare dată, un caracter de întrecere, Imma Spoelmann obţinând întotdeauna victoria într-un mod

neaşteptat şi capricios. Mai multe dintre întrecerile acestea se desfăşurară pe acel taluz izolat al câmpiei ce se întindea de-a lungul apei, şi una fu deosebit de lungă şi îndârjită. Ea urmă după o scurtă discuţie despre popularitatea lui Klaus Heinrich, pe care Imma Spoelmann o deschise la fel de brusc pe cât îi puse capăt. Ea întrebă deodată: „Am auzit bine, prinţe, se spune că poporul te iubeşte neobişnuit de mult? Că toate inimile bat pentru dumneata?”

El răspunse: „Aşa se spune. Anumite însuşiri, care nu trebuie să fie neapărat calităţi, sunt pesemne cauza. De altfel nici nu prea ştiu bine dacă trebuie s-o cred şi chiar să mă bucur de asta. Mă îndoiesc că ar pleda în favoarea mea. Fratele meu, marele duce, pretinde pur şi simplu că popularitatea este o porcărie.”

„Mda, marele duce trebuie să fie un om mândru; îl preţuiesc foarte mult. Atunci, dumneata stai aşa, în negură, şi toţi te iubesc... *Go on*[8]!”, strigă ea brusc; o lovitură usturătoare cu cravaşa o izbi pe Fatma, care sări ca arsă şi începu să alerge.

Goana dură mult. Încă niciodată nu merseseră pe firul apei atât de departe. În stânga, perspectiva se închisese de mult. Bulgări de pământ şi smocuri de iarbă ţâşneau de sub copite. Curând contesa rămase în urmă. Când îşi struniră caii, în cele din urmă, Florian, care dăduse tot ce putea, tremura şi chiar şi ei doi erau palizi şi răsuflau greu. Drumul de întoarcere îl parcurseră în tăcere.

În după-amiaza dinaintea aniversării sale din acel an, Klaus Heinrich îl întâlni pe Raoul Überbein la el, la „Ermitaj”. Doctorul veni pentru a-i prezenta felicitări, întrucât a doua zi avea să fie împiedicat de lucrările sale. Se plimbară pe aleile aşternute cu pietriş, din partea din fund a parcului, – profesorul de liceu în redingotă şi cu cravată albă, Klaus Heinrich în tunica sa căzăcească. Iarba, tocmai bună de cosit, se răsfăţa în soarele pieziş al după-amiezii, teii erau în floare. Într-un colţ, chiar lângă

[8] Haide (n. tr.).

gardul viu care despărţea domeniul palatului de câmpiile neaspectuoase ale mahalalei, se afla un mic templu din scoarţă de copac, aproape putrezit.

Klaus Heinrich vorbi despre vizitele sale la „Locul delfinului”, întrucât acest subiect îi era cel mai apropiat; povesti concret şi cu detalii, fără a-i putea oferi doctorului adevărate noutăţi, întrucât acesta se dovedi a fi foarte la curent cu toate. De unde era la curent? – Oo, din diferite surse. De altfel Überbein nu ştia mai mult decât ştiau şi alţii. Aşadar, lumea se interesează în capitală de aceste lucruri? „Nu, ferească Dumnezeu, Klaus Heinrich, nimeni nu se gândeşte la una ca asta. Nici la plimbările călare, nici la vizitele de la ora ceaiului, nici la drumul cu maşina. Asemenea lucruri fireşte că n-ar fi de natură să pună limbile în mişcare.”

„Dar suntem atât de precauţi!”

„Suntem e minunat spus, Klaus Heinrich, întocmai ca şi chestia cu precauţia. De altfel, excelenţa sa von Knobelsdorff primeşte în permanenţă un raport exact asupra acţiunilor dumitale.”

„Knobelsdorff?”

„Knobelsdorff.” Klaus Heinrich tăcu.

„Şi ce atitudine are baronul von Knobelsdorff faţă de rapoarte?” întrebă el apoi.

„Ei, bătrânul domn n-a găsit că e cazul să intervină în desfăşurarea lucrurilor.”

„Dar opinia publică? Lumea?”

„Mda, lumea aşteaptă cu sufletul la gură, fireşte.”

„Dar dumneata, dumneata însuţi, dragă doctore Überbein?”

„Aştept capacul vasului de *bowl”,* ripostă doctorul.

„Nu! strigă Klaus Heinrich, cu glasul sugrumat de bucurie. Nu, n-o să fie nimic cu capacul de *bowl,* doctore Überbein, căci sunt fericit, fericit, orice-ar mai urma, – înţelegi asta? M-ai învăţat că fericirea nu e pentru mine şi m-ai readus la realitate, de urechi, când am încercat totuşi s-o caut; şi ţi-am fost nespus de recunoscător

pentru asta. Căci a fost îngrozitor. Îngrozitor, şi n-am s-o uit cât oi trăi. Dar asta de-acum nu e o escapadă în sala de bal de la Grădina burgheză, de unde să revii umilit şi cu scârba în suflet, nu este nici rătăcire, nici deraiere şi nici umilire. Nu vezi că cea despre care vorbim nu-şi are locul nici în Grădina burgheză, nici printre aristocraţii «fazani», nici altundeva în lume, ci lângă mine, – că este o prinţesă, doctore Überbein, şi egală cu mine, şi că astfel nu poate fi câtuşi de puţin vorba de capacul de *bowl*? M-ai învăţat că a pretinde ca nu suntem cu toţii decât oameni, înseamnă dezmăţ şi că nu am dreptul să sper, în adâncul sufletului, că m-aş putea comporta ca şi cum lucrurile ar sta astfel, şi că asta este o fericire neîngăduită care trebuie să se sfârşească în mod ruşinos. Dar cea de acum nu e o fericire dezmăţată şi neîngăduită. Este, pentru prima oară, fericirea îngăduită, plină de speranţe lăuntrice şi dătătoare de fericire, doctore Überbein, fericirea în voia căreia pot să mă las cu seninătate, orice-ar mai urma…”

„Adio, principe Klaus Heinrich”, spuse doctorul Überbein, fără să plece însă. Dimpotrivă, el continuă să meargă în stânga lui Klaus Heinrich, cu mâinile la spate şi cu barba roşie lăsată în piept.

„Nu, spuse Klaus Heinrich. Nu adio, doctore Überbein, – vezi, tocmai asta e! Vreau să rămân prietenul dumitale, care ai dus-o totdeauna atât de greu şi care eşti atât de mândru de destin şi de tăria încordată, care m-ai făcut şi pe mine să fiu mândru tocmai prin faptul că m-ai tratat ca pe un camarad. Acum, când am găsit fericirea, nu vreau să devin comod, ci vreau să-ţi rămân fidel şi dumitale şi mie şi înaltei mele profesiuni…”

„Asta nu e dat să fie”, spuse doctorul Überbein pe latineşte şi clătină din capul său urât, cu urechile clăpăuge şi terminate ascuţit.

„Ba da, doctore Überbein. Acum sunt foarte sigur că asta există, că există amândouă laolaltă. Iar dumneata, dumneata să nu mergi alături de mine, indiferent şi

negativ, când eu sunt atât de fericit şi, pe deasupra, în preziua aniversării mele. Ia spune-mi... Ai văzut în viaţa dumitale atâtea lucruri şi ai dat cu nasul prin multe, – dar n-ai făcut niciodată vreo experienţă în sensul ăsta... Ştii, doar... N-ai fost niciodată mişcat, aşa cum sunt eu acum?”

„Hm, făcu doctorul Überbein şi-şi strânse buzele, astfel încât barba lui roşie se ridică în sus, iar pe obraji se conturară muşchii încordaţi. S-ar putea să se fi întâmplat o dată; aşa, într-ascuns.”

„Vezi? Vezi? Acum, hai povesteşte-mi despre asta, doctore Überbein! Azi trebuie să-mi povesteşti!”

Şi, cum era un ceas grav şi calm, însorit, îmbălsămat de parfumul florilor de tei, Raoul Überbein dădu lămuriri cu privire la un incident din cariera sa, pe care nu-l pomenise niciodată în relatările anterioare şi care avusese, totuşi, o însemnătate hotărâtoare pentru viaţa sa. Se petrecuse în acele vremuri de început, când Überbein dădea lecţii micilor haimanale şi, pe lângă asta, mai lucra şi pentru sine, când strânsese cureaua mai tare şi dăduse meditaţii copiilor de burghezi graşi, pentru a-şi putea cumpăra cărţi. Cu mâinile tot la spate şi cu barba în piept, doctorul istorisi, pe un ton răstit şi tăios, întâmplarea, strângând din buze între fraze.

Pe vremea aceea soarta îl legase nespus de strâns de o femeie frumoasă şi bălaie, care era soţia unui om cu suflet nobil, demn de respect, şi mama a trei copii. El venise în casa lor ca preceptor al copiilor; mai târziu devenise un nelipsit musafir la masă şi prietenul casei, şi se legase şi de soţ prin sentimente reciproce cordiale. Atracţia dintre tânărul profesor şi femeia cea bălaie a rămas multă vreme neştiută şi, şi mai multă vreme încă, mută şi mai presus de orice cuvinte; dar, în tăcere, atracţia se intensificase şi devenise extrem de puternică; şi, la un ceas de seară, când soţul întârziase cu treburi în oraş, – ceas fierbinte, dulce, primejdios –, izbucnise ca o vâlvătaie şi mai-mai că-i ameţise. Aşa că, dorinţa lor

chema fericirea, fericirea copleşitoare a unirii; numai că din când în când, mai intervin în lume şi acţiuni oneste. Ţineau prea mult unul la altul, spuse el, pentru a porni pe calea banală şi ridicolă a înşelăciunii şi a se înfăţişa astfel înaintea soţului neştiutor – cum se spune –; iar a-i distruge viaţa cerându-i libertatea, în numele dreptului la pasiune, n-ar fi fost pe placul lor. Pe scurt, de dragul copiilor, de dragul bunului şi nobilului om, renunţaseră şi se despărţiseră. Da, asemenea lucru s-a întâmplat, dar a fost nevoie, firește, să strângă puţin din dinţi. Überbein continua să vină, uneori, în casa femeii bălaie. Lua seara masa acolo, juca o partidă de cărţi cu prietenii, săruta mâna amfitrioanei şi spunea apoi „noapte bună!”... Dar, după ce povesti toate acestea, destăinui şi restul: îi spuse şi mai tăios, în timp ce la colţul gurii se conturau tot mai des muşchii încordaţi, îi spuse că atunci, când el şi femeia cea bălaie renunţaseră, Überbein îşi luase rămas bun pentru totdeauna de la fericire, de la „praznicul fericirii”, cum îi spunea de-atunci. Întrucât nu putuse sau nu voise s-o obţină pe femeia cea bălaie, îşi jurase să-i facă cinste, ei şi legăturii care îi unea, izbutind să ajungă departe şi să urce cât mai sus prin intermediul muncii; îşi orientase viaţa spre realizări, numai spre ele, şi devenise ceea ce era acum. Aceasta era taina sau cel puţin o contribuţie la rezolvarea enigmei privind caracterul dezagreabil, aroganţa şi arivismul lui Überbein. Klaus Heinrich văzu cu îngrijorare cât de neobişnuit de vânăt i se făcuse chipul când îşi luă rămas bun, cu o plecăciune adâncă, spunând: „Salut-o pe micuţa Imma, Klaus Heinrich!”.

În dimineaţa următoare prinţul primi, în camera galbenă, felicitările personalului palatului, iar mai târziu pe acelea ale domnilor von Braumbart-Schellendorf şi von Schulemburg-Tressen. În cursul dimineţii, membrii casei mari-ducale veniră cu trăsurile la „Ermitaj” pentru a-l felicita, iar la ora unu Klaus Heinrich se duse cu trăsura la dejunul de familie de la prinţul şi prinţesa zu Ried Hohenried, salutat fiind pe drum de public cu aclamaţii

neobişnuite. Stirpea Grimmburgilor era reunită în plen, în grandiosul palat de pe strada Albrecht. Veni şi marele duce, în redingotă, îi salută pe toţi, din capul său îngust, sugându-şi buza de sus cu cea de jos, şi bău, în timpul mesei, lapte amestecat cu apă minerală. Aproape imediat după terminarea dejunului se retrase. Prinţul Lambert îşi făcuse apariţia fără soţie. Bătrânul amator de balet avea părul cănit, faţa suptă, se bâţâia şi avea o voce sepulcrală. Fu oarecum trecut cu vederea de către rude.

În timpul mesei, discuţia se învârti o vreme în jurul problemelor de la curte, apoi în jurul dezvoltării armonioase a micuţei prinţese Philippine, iar ulterior, aproape exclusiv în jurul întreprinderilor industriale de mare anvergură ale prinţului Philipp. Micul domn firav povesti despre fabricile sale de bere, despre uzine şi mori şi mai ales despre turbării, descrise ameliorările din întreprinderi, vorbi, cu cifre, despre investiţii şi venituri, iar obrajii i se îmbujorară în timp ce rudele soţiei sale îl ascultau cu diferite expresii, de curiozitate, de bunăvoinţă sau de ironie.

Când luară cafeaua în salonul cel mare cu flori, principesa se apropie de fratele ei, cu ceaşca aurită în mână, şi spuse: „Ne-ai cam neglijat în ultima vreme, Klaus Heinrich”.

Chipul Ditlindei, în formă de inimă şi cu pometii Grimmburgilor, nu mai era atât de diafan, prinsese ceva mai multă culoare de la naşterea fetiţei, iar capul părea să poarte mai uşor povara cozilor blond-cenuşii.

„V-am neglijat? spuse el. Da, iartă-mă Ditlinde, s-ar putea să fie aşa. Dar am fost atât de solicitat şi, pe urmă, ştiam că şi tu eşti, căci acum nu mai ai doar florile de îngrijit.”

„Da, florile şi-au pierdut întâietatea, nu-mi mai bat prea mult capul cu ele. Ceea ce îmi dă de furcă acum este o viaţă şi o înflorire mai frumoasă şi cred că din cauza asta am căpătat obraji la fel de rumeni ca bunul meu Philipp, de la turba lui (despre care a vorbit în tot timpul mesei,

fapt pe care nu vreau să-l laud; dar... asta e pasiunea lui). Şi, întrucât am fost atât de prinsă şi tot timpul ocupată, n-am fost supărată pe tine că nu te-ai mai arătat şi că ţi-ai văzut de treburile tale, chiar dacă mi s-au părut un pic cam surprinzătoare.”

„Dar îmi cunoşti oare preocupările, Ditlinde?”

„Da, din păcate nu de la tine. Dar Jetschen Isenschnibbe m-a ţinut la curent – ştii doar că e totdeauna informată – şi la început am tras o spaimă serioasă, nu neg. Dar, la urma urmei, locuiesc la «Locul-delfinului» şi el are un medic personal, iar Philipp este şi el de părere că în felul lor, sunt de rang egal cu noi. Cred că mai demult m-am exprimat defavorabil cu privire la ei, Klaus Heinrich, am spus ceva de «pasărea fabuloasă», dacă-mi aduc bine aminte, şi am făcut o glumă cu cuvântul contribuabil. Dar; dacă tu îi consideri demni de prietenia ta, atunci înseamnă că m-am înşelat şi retractez, fireşte, acele cuvinte: şi, de acum înainte, vreau să încerc să gândesc altfel despre ei. Ţi-o făgăduiesc... Ţi-a plăcut totdeauna să «scotoceşti», continuă ea, după ce el îi sărută mâna zâmbind, şi eu trebuia să merg cu tine, iar rochia mea (o mai ştii? cea de catifea roşie?) a trebuit să suporte toate consecinţele. Acum scotoceşti singur şi să dea Dumnezeu să nu descoperi ceva urât cu prilejul ăsta, Klaus Heinrich.

„Ah Ditlinde, de fapt cred că e totdeauna frumos ceea ce afli, indiferent dacă e bine sau rău. Dar, ceea ce aflu eu acum este bine...”

La patru şi jumătate, prinţul părăsi din nou palatul „Ermitaj” şi anume cu docarul, ai cărui cai îi mâna personal şi în care şedea spate în spate cu un rândaş. Era cald şi Klaus Heinrich purta pantaloni albi şi o scurtă la două rânduri. Salutând într-o parte şi-n alta merse încă o dată în oraş, mai precis spre palatul vechi, dar lăsă poarta Albrecht la stânga, în urmă, intră în complex pe un drum, care ducea printr-o poartă lăturalnică, străbătu două curţi şi se opri în cea cu tufa de trandafir.

Aici totul era tăcut şi de piatră; în colţuri se înălţau turnurile scărilor, cu ferestrele lor piezişe, cu balustrada de fier forjat şi cu sculpturi frumoase; iar în jur eterogena construcţie, învăluită în lumină şi umbră, era în parte cenuşie şi roasă de vreme, în partea cu aspect mai nou; avea frontoane ascuţite, ieşinduri, în consolă, ca nişte cutii, şi loggii deschise, oferea perspective prin largi ferestre arcuite în săli boltite şi în peristiluri scunde. La mijloc, însă, pe rondul său împrejmuit cu un grilaj, trona tufa de trandafir şi înflorea bogat, atât de prielnic îi fusese anul.

Klaus Heinrich trecu servitorului hăţurile, se duse spre tufă şi contemplă trandafirii roşu-închis. Erau extraordinar de frumoşi – învoiţi şi catifelaţi, de o formă aleasă, – adevărate capodopere ale naturii. Câţiva erau complet înfloriţi.

„Cheamă-l pe Hesekiel, te rog”, spuse Klaus Heinrich unui portar mustăcios care se apropiase cu mâna la tricorn.

Veni Hesekiel, paznicul trandafirului. Era un bătrân de şaptezeci de ani, cu şorţ de grădinar, cu ochii lăcrimoşi şi cu spinarea gârbovită.

„Ai o foarfecă la dumneata, Hesekiel? i se adresă Klaus Heinrich cu glas tare. Aş vrea un trandafir.” Şi Hesekiel scoase o foarfecă de grădină din buzunarul ca o traistă al şorţului.

„Pe ăsta de aici, spuse Klaus Heinrich, e cel mai frumos.” Şi bătrânul tăie, cu mână tremurătoare, tija.

„Să-l stropesc, alteţă regală”, vorbi el şi se îndreptă cu paşi târşiţi spre robinetul de apă, dintr-un colţ al curţii. Când se întoarse, pe petalele trandafirului, se prinseseră stropi sclipitori ca pe penele păsărilor de apă.

„Mulţumesc, Hesekiel, spuse Klaus Heinrich şi luă trandafirul. Tot în putere? Ţine!” Şi-i dădu bătrânului o monedă, apoi se urcă în docar şi plecă, având trandafirul lângă el pe banchetă; traversă curţile şi se întoarse la „Ermitaj”, venind – după părerea tuturor celor care-l

văzură – de la Palatul vechi, unde avusese pesemne o întrevedere cu marele duce.

Dar de acolo o luă prin parcul oraşului spre „Locul delfinului”. Cerul se întunecase, picuri mari începuseră să cadă pe frunze, iar în depărtare tuna.

Doamnele erau la ceai când Klaus Heinrich, condus de *butlerul* burtos, îşi făcu apariţia în salon şi coborî treptele spre salonul dinspre grădină. Ca de obicei în ultima vreme, domnul Spoelmann nu era de faţă. Zăcea în pat cu cataplasme. Perceval, care dormea încolăcit ca un melc lângă scaunul Immei, lovi de mai multe ori în covor cu coada, în semn de salut. Poleiala aurie a mobilelor era mată deoarece, îndărătul uşii de sticlă, lumina parcă se întunecase sub umbra norilor.

Klaus Heinrich strânse mâna tinerei amfitrioane şi sărută mâna contesei, ridicând-o, totodată, din reverenţa curtenească pe care o făcuse după obiceiul ei. „A venit vara”, îi spuse el Immei Spoelmann şi-i oferi trandafirul. Încă nu-i adusese niciodată flori.

„Ce cavalerism! spuse ea. Îţi mulţumesc, principe! E frumos!” continuă ea care nu lăuda niciodată nimic cu sinceră admiraţie, şi cuprinse cu mâinile ei subţiri şi fără bijuterii superba corolă a florii, ale cărei petale înrourate erau minunat răsucite. „Există pe aici trandafiri atât de frumoşi? De unde-l ai?” Şi-şi plecă, însetată, căpşorul oacheş-palid deasupra lui.

Când îşi ridică din nou ochii, se citea în ei spaimă.

„Nu miroase!” constată ea şi în jurul gurii îi miji o expresie de dezgust. „Stai... Ba da. Miroase a putregai! spuse ea. Ce mi-ai adus, principe?” Şi în ochii ei negri, peste măsură de mari pe chipşorul palid ca mărgăritarul, părea să se împletească, arzătoare, groaza şi întrebarea.

„Da, spuse el. Iartă-mă, acesta e genul trandafirilor noştri. Acesta e de pe tulpina din curtea palatului vechi. N-ai auzit niciodată de el? E o întreagă poveste. Poporul spune că, într-o zi, va începe să miroasă nespus de plăcut.”

Ea părea să nu-l asculte.

„Parcă n-ar avea suflet, spuse şi contemplă trandafirul. Dar e de o frumuseţe desăvârşită, trebuie să recunosc asta... Mda, este un joc straniu al naturii, principe. Dar, oricum, îţi mulţumesc pentru atenţie. Şi, dacă provine din castelul strămoşilor dumitale, trebuie să-i acordăm toată cinstea.”

Puse trandafirul într-un pahar cu apă, lângă tacâmul ei. Un lacheu tivit cu pene de lebădă aduse prinţului o ceaşcă şi o farfurie. În timpul ceaiului discutară despre tufa de trandafir blestemată, apoi despre lucrurile obişnuite, despre Teatrul curţii, despre caii lor, despre tot felul de chestiuni litigioase fără importanţă, în care Imma Spoelmann îl contrazicea în fraze cizelate, puse între ghilimele, îşi bătea joc de el şi-l făcea mat într-un limbaj literar ales, pe care-l turuia cu glasul ei frânt, în timp ce-şi legăna capricios căpşorul. Mai târziu fu adus un pachet greu, ambalat în hârtie albă, expediat de legătorul de cărţi pentru domnişoara Spoelmann şi conţinând un număr de opere pe care pusese să le îmbrace în straie frumoase şi durabile. Imma deschise pachetul şi toţi trei cercetară să vadă dacă meseriaşul lucrase bine.

Erau aproape numai cărţi savante, fie dintre cele care arătau, în interior, deopotrivă de încântător ca şi caietul de notiţe al Immei Spoelmann, fie dintre cele care se ocupau de ştiinţa sufletului, de descompunerea ingenioasă a proceselor lăuntrice; şi erau legate cât se poate de scump, în pergament şi piele presată, cu cotorul aurit, căptuşite cu hârtia cea mai aleasă şi prevăzute cu semne de carte din mătase. Imma Spoelmann se arătă aproape satisfăcută de cărţile livrate, dar Klaus Heinrich, care nu văzuse niciodată asemenea tomuri preţioase, se pierdu în laude.

„Ei, acum le punem în rafturi? întrebă el... Lângă celelalte de sus? Desigur că ai multe cărţi. Şi toate sunt la fel de frumoase ca astea? Dă-mi voie să mă uit şi eu când le rânduieşti la locul lor! Tot nu pot să plec, deoarece

furtuna mai durează şi-mi pune în primejdie pantalonii albi. Nici măcar nu ştiu cum locuieşti aici la «Locul delfinului», n-am fost niciodată în studioul dumitale. Vrei să-mi arăţi cărţile?”

„Asta depinde de contesă, spuse ea îndeletnicindu-se să aşeze în teancuri noile cărţi. Contesă, principele doreşte să-mi vadă cărţile. Pot să te rog să-ţi spui părerea?”

Contesa Löwenjoul şedea, absentă, în fotoliu. Cu capul mic, aplecat într-o parte, îl măsură pe Klaus Heinrich cu o privire, printre pleoapele abia întredeschise, o privire plină de răutate, şi lunecă apoi cu ochii spre Imma, în timp ce privirea i se schimba, înstăpânindu-se în ea o expresie blândă, compătimitoare şi îngrijorată. Îşi reveni cu un surâs şi scotoci în rochia maro, strânsă pe trup, de unde scoase un ceas mic.

„La ora şapte, spuse ea cu vioiciune, te aşteaptă *mister* Spoelmann, Imma, să-i citeşti. Ai deci o jumătate de oră ca să împlineşti dorinţa alteţei sale regale.”

„Bine, atunci vino, prinţe, să-mi vezi studioul! spuse Imma. Poţi să participi şi la transportarea cărţilor, în măsura în care augustitatea domniei-tale o îngăduie. Eu iau jumătate din ele...”

Dar Klaus Heinrich luă toate cărţile, cu toate că braţul stâng îi era de prea puţin ajutor, iar teancul îi ajungea până la bărbie. Lăsat astfel pe spate şi grijuliu să nu piardă nimic, o urmă pe Imma; se duseră dincolo, în aripa situată spre aleea de sosire, aripă la al cărei etaj principal se aflau apartamentul domnişoarei Spoelmann şi cel al contesei Löwenjoul.

În camera mare şi confortabilă, în care pătrunseră pe o uşă grea, Klaus Heinrich depuse povara pe tăblia hexagonală a unei mese de abanos, care era aşezată în faţa unei canapele masive şi tapiţate cu o stofă ţesută cu aur. Studioul Immei Spoelmann nu fusese conceput în stilul istoric al palatului, ci în acela al gustului modern şi era mobilat, de fapt, fără multă graţie, mai curând cu un

lux îmbelşugat, de potentaţi, un lux utilitar. Lambrisată cu lemn nobil până sus de tot şi ornată cu ceramică veche, care strălucea pe cornişe, sub tavan, camera era împodobită cu covoare orientale, cu un şemineu îmbrăcat în marmoră neagră – pe a cărui placă de sus erau orânduite vase delicat modelate şi un ceas de masă – cu fotolii largi de pluş şi cu draperii din stofă cu aceleaşi desene ca îmbrăcămintea mobilei. Biroul larg era aşezat în faţa ferestrei cu arcadă, care oferea o privelişte spre marele havuz din faţa palatului. Un perete era acoperit de cărţi, dar biblioteca principală se afla în încăperea alăturată, mai mică şi de asemenea acoperită pe jos cu covoare, o încăpere în care se putea intra printr-o uşă glisantă deschisă şi care era căptuşită în întregime cu rafturi de cărţi.

„Ei, prinţe, acesta este «Ermitajul meu», spuse Imma Spoelmann. Vreau să sper că-ţi place.”

„Daa, e minunat!” răspunse el. De altfel nici nu se uita în jur, ci privea într-una spre ea, cum sta rezemată de braţul capitonat cu mătase al canapelei, lângă masa hexagonală. Imma purta astăzi una din frumoasele ei rochii de casă, una de vară, dintr-un material alb ca floarea şi plisat, cu mânecile despicate şi cu o broderie galbenă pe piept. Pielea braţelor şi a gâtului părea, pe lângă albul rochiei, ca spuma de mare afumată; ochii ei, peste măsură de mari şi strălucind grav pe chipşorul ciudat, de copil, vorbeau necontenit un limbaj fluent şi expresiv; iar o şuviţă netedă din părul ei negru-albăstrui îi cădea pe frunte, într-o parte. Avea în mână trandafirul lui Klaus Heinrich.

„Da, e minunat”, spuse principele, stând în faţa ei, fără a şti ce spune. Ochii lui albaştri, îngustaţi de pomeţii populari, erau tulburi de durere. „Ai tot atâtea cărţi, adăugă el, câte flori are sora mea Ditlinde.”

„Are atât de multe flori principesa?”

„Da; dar în ultima vreme nu mai ţine aşa de mult la ele.”

„Acum hai să le aranjăm”, spuse ea apucând cărţile.

„Nu, aşteaptă, vorbi el cu inima grea. Am atâtea să-ţi spun şi timpul nostru e atât de scurt... Trebuie să ştii că azi e ziua mea de naştere, – şi de aceea am venit şi ţi-am adus trandafirul.”

„Oo, făcu ea, asta e demn de reţinut. Azi e ziua dumitale de naştere? Ei, sunt sigură că ai primit toate felicitările cu buna-cuviinţă care te caracterizează. Primeşte-le şi pe ale mele! A fost drăguţ că mi-ai adus trandafirul astăzi, deşi are ceva ciudat...” Şi mai încercă o dată, cu o expresie de teamă, mirosul de putregai. „Câţi ani împlineşti azi, prinţe?”

„Douăzeci şi şapte, răspunse el. Acum douăzeci şi şapte de ani m-am născut la Grimmburg. De atunci am dus totdeauna o viaţă severă şi singuratică.”

Imma tăcu. Şi, deodată, prinţul văzu cum ochii ei, sub sprâncenele uşor încruntate, căutau spre stânga sa; – da, cu toate că sta în faţa ei, după obiceiul său, puţin pieziş şi cu umărul drept înainte, n-o putu împiedica să nu-şi fixeze privirea, iscodind în tăcere, asupra braţului său stâng, asupra mâinii pe care o ţinea proptită în şold, spre spate.

„Ai asta de la naştere?” întrebă ea încetişor.

Klaus Heinrich păli. Dar, cu un sunet ce părea a fi suspin de eliberare, căzu în genunchi în faţa ei şi cuprinse cu amândouă mâinile strania făptură. Sta aşa, în pantalonii săi albi şi în tunica albastră şi roşie, cu epoleţi de maior pe umerii înguşti.

„Surioară mică... spuse el. Surioară mică...”

Ea răspunse cu buzele ţuguiate: „Ţinută, principe. Sunt de părere că nu e îngăduit să divaghezi, ci că trebuie să-ţi păstrezi ţinuta în orice împrejurare”.

Dar, dăruindu-se sentimentului şi privind, cu ochi orbi spre chipul ei, în sus, Klaus Heinrich nu spuse altceva decât: „Imma... micuţă Imma...”

Atunci ea îi luă mâna – pe cea stângă, atrofiată, infirmitatea, piedica în calea înaltei sale profesiuni, pe

care era deprins încă din copilărie s-o ascundă cu artă şi cu grijă –, i-o luă, şi i-o sărută.

Împlinirea

ZVONURI SERIOASE CIRCULAU ÎN ţară cu privire la starea sănătăţii ministrului de finanţe, doctorul Krippenreuther. Se vorbea de un dezechilibru nervos, de o boală de stomac progresivă; iar trăsăturile flasce şi gălbejite ale chipului său îndreptăţeau lumea să creadă acest lucru... Ce ţi-e şi cu mărirea! Nici muncitorul zilei, nici vagabondul fără căpătâi nu-l pizmuiau pe acest demnitar chinuit, pentru titlul său, pentru şirul de favoruri, pentru rangul la curte, pentru funcţia sa excepţională la care ajunsese prin strădanie şi perseverenţă, pentru faptul de a fi măcinat de ele. Demisia lui fusese anunţată, în repetate rânduri ca iminentă; iar faptul că această demisie nu devenise încă realitate era atribuit doar repulsiei marelui duce pentru mutrele noi, ca şi convingerii că o schimbare de persoană n-ar putea îmbunătăţi cu nimic situaţia, pentru moment. Doctorul Krippenreuther îşi petrecuse concediul de vară într-o staţiune balneară de la munte; dar, dacă reuşise să se refacă oarecum acolo, sus, forţele refăcute fură repede zdruncinate după întoarcerea acasă; căci îndată după deschiderea sesiunii parlamentare se iviră disensiuni între ministru şi comisia bugetară, – neînţelegeri grave care cu siguranţă că nu aveau la bază lipsa sa de supleţe, ci împrejurările, situaţia fără ieşire.

La mijlocul lunii septembrie, Albrecht al II-lea deschise parlamentul landului în palatul vechi, conform uzanţelor de veche tradiţie. Ceremonia fu precedată de invocarea lui Dumnezeu de către predicatorul curţii, doctorul Wislizenus, în biserica palatului; apoi, marele duce, însoţit

de principele Klaus Heinrich, merse, cu un cortegiu festiv, în sala tronului; acolo, membrii celor două camere, miniştrii, demnitarii curţii şi mulţi alţi domni în uniformă sau în ţinută civilă îi salutară pe cei doi fraţi printr-un simplu „ura”, îndemnul la aceasta fiind schiţat de către preşedintele primei camere, un conte Prenzlau.

Albrecht dorise insistent să cedeze fratelui său rolul ce-i revenea la această acţiune formală şi numai datorită obiecţiilor insistente ale domnului von Knobelsdorff păşea acum în cortegiu, îndărătul cadeţilor costumaţi ca paji. Îi era în asemenea măsură ruşine de uniforma sa de husar, plină de brandemburguri, cu pantaloni bufanţi şi de tot hocus-pocusul ăsta, încât i se puteau citi limpede pe faţă enervarea şi jena. Când urcă treptele spre tron, omoplaţii îi erau încovoiaţi nervos. Apoi rămase în picioare în faţa fotoliului ca o recuzită de teatru, sub baldachinul deteriorat, şi-şi supse buza de sus. Capul său îngust, cu cioc şi total nemilităros, se sprijinea pe gulerul alb, scrobit, care ieşea mult din gulerul argintiu al tunicii de husar; iar ochii săi albaştri, cu privirea însingurată, nu vedeau pe nimeni. Zornăitul pintenilor aghiotantului său mai tânăr, care-i întinsese manuscrisul cu mesajul tronului, răsuna în sala unde se aşternuse tăcerea. Şi marele duce dădu citire – puţin sâsâit şi întrerupt de mai multe ori de o veselie bruscă – celor ce fuseseră aşternute pe hârtie pentru el.

Era documentul cel mai plin de menajamente, care fusese auzit vreodată, şi opunea fiecărui fapt descurajant, câte o virtute morală inerentă poporului. Începea prin a lăuda destoinicia populaţiei ţării şi recunoştea apoi că, totuşi, nu se putea înregistra în toate domeniile vieţii productive un avânt propriu-zis, din care cauză sursele de venituri nu atingeau nici pe departe rentabilitatea dorită, înregistra, cu satisfacţie, cum sentimentul bunăstării obşteşti şi spiritul de sacrificiu economic se extindeau tot mai mult în popor şi declara apoi, fără menajamente, că „în ciuda unei deosebit de binevenite creşteri a veniturilor

din impozite, ca urmare a imigrării unor străini cu cifre de impozite mari” (prin asta se referea la domnul Spoelmann) – încă nu s-a putut lua în consideraţie o eventuală reducere a cerinţelor ce se adresau pozitiv amintitului spirit de sacrificiu. Astfel – se spunea mai departe – nu putuseră fi realizate toate obiectivele politicii financiare din proiectul de buget şi, dacă nu izbutise încă să asigure amortizarea datoriilor la nivelul intenţionat, guvernul vedea totuşi, în continuarea unei politici moderate a împrumuturilor, cea mai bună soluţie pentru complicaţiile intervenite în calcule. În orice caz el – guvernul – se simţea sprijinit, în ciuda împrejurărilor defavorabile, de încrederea poporului, de acea încredere în viitor, care era o parte atât de frumoasă „din moştenirea neamului nostru.” Apoi mesajul tronului părăsi, cât mai repede cu putinţă, domeniul critic al economiei financiare, pentru a aborda teme mai puţin delicate, ca problema bisericii, a învăţământului şi a sistemului juridic. Ministrul de stat von Knobelsdorff declară, în numele monarhului, sesiunea parlamentară deschisă. Iar aclamaţiile, care-l însoţiră pe Albrecht la părăsirea sălii, avură un accent de îndârjită desperare.

Întrucât era însă o vreme caldă, de vară, marele duce se întoarse numaidecât la Hollerbrunn, de unde venise în oraş de nevoie. Îşi făcuse datoria, iar ceea ce mai rămânea de făcut era treaba domnului Krippenreuther şi a parlamentului landului. După cum am mai spus, se ajunse îndată la conflicte, şi anume, din cauza mai multor puncte, concomitent: impozitul pe avere, impozitul pe carne şi impozitul progresiv pe salariile funcţionarilor.

Cum pe reprezentanţii poporului nimic în lume nu i-ar fi putut determina să aprobe noi impozite, doctorul Krippenreuther îşi bătuse capul să găsească o soluţie şi ajunse la ideea de a transforma impozitul pe venit, practicat până acum, în impozit pe avere care – fixându-se cota impunerii la treisprezece şi jumătate la sută – ar fi dat un surplus de venituri de circa un milion. Necesitatea

amară, ba chiar insuficienţa unui asemenea surplus de venituri decurgea şi din principala antecalculaţie a noului an bugetar, care, abstracţie făcând de preluarea unor noi sarcini de către vistieria statului, urma să se încheie cu un deficit ce trebuia să zguduie inima oricărui om înzestrat cu o brumă de pricepere economică. Întrucât era limpede, însă, că impozitul pe avere urma să apese aproape numai asupra oraşelor, împotriva cotei de impunere de treisprezece la sută se îndreptă întreaga revoltă a reprezentanţilor citadini, care cerură în schimb, ca o compensaţie, cel puţin desfiinţarea impozitului pe carne, pe care-l numeau antipopular şi antediluvian. La aceasta se mai adăuga şi faptul că respectiva comisie insista neînduplecat asupra majorării de mult promise şi veşnic amânate a retribuţiei funcţionarilor; – cereau aceasta întrucât nu se putea nega că salariile funcţionarilor administrativi, ale clericilor şi ale profesorilor din marele ducat inspirau, într-adevăr, milă. Numai că doctorul Krippenreuther nu putea face aur – „n-am învăţat să fac aur”, spunea el textual – şi pe cât de puţin se vedea în situaţia de a renunţa la impozitul pe carne, pe atât de puţin găsea o soluţie pentru starea de mizerie a funcţionarilor. Nu-i rămânea altceva de făcut decât să insiste cu îndârjire asupra impozitului de treisprezece şi jumătate la sută propus de el, cu toate că era cel mai în măsură să ştie că nici prin aprobarea lui n-ar fi realizat o ameliorare esenţială. Căci situaţia era gravă, iar firile pesimiste îi atribuiau semnificaţii sumbre.

Cu privire la rezultatele recoltelor din ultimii ani, *„Revista oficiului statistic al marelui duce”* publica date înspăimântătoare. Agricultura înregistrase o serie de ani slabi; furtunile, grindina, seceta şi ploile excesive îi loviseră greu pe ţărani; o iarnă geroasă şi excepţional de săracă în zăpadă, făcuse să degere semănăturile; iar cei ce căutau nod în papură pretindeau, deşi cam fără dovezi, că tăierea pădurilor influenţase defavorabil clima. Oricum, conform datelor statistice, producţia globală de

cereale regresase în mod alarmant. Calitatea paielor, care se găseau de altfel în cantitate insuficientă, lăsa mult de dorit, dacă se ţinea seama de formularea oficială; cifrele recoltelor de cartofi se situau cu mult sub producţia medie din deceniile precedente, fără a mai vorbi de faptul că nu mai puţin de zece la sută din aceste roade ale pământului erau atacate de boli; în ce priveşte cultura furajelor, ultimii doi ani contau, atât în privinţa cantităţii, cât şi a calităţii recoltei de trifoi şi lucernă, printre cei mai deficitari din întreaga perioadă de refacere, şi nici producţia de rapiţă de iarnă sau cea de fân şi otavă nu sta mai bine. Regresul situaţiei agricole îşi găsea expresia cea mai elocventă în sporirea numărului vânzărilor silite, a căror cifră creştea rapid în acest ultim an, la care se referea raportul. Dar recoltele proaste atrăgeau după sine nerealizarea impozitelor care, dacă în altă ţară ar fi fost doar resimţită dureros, la noi urma să aibă un efect catastrofal.

Pădurile? Nu se realizase nimic din economia lor. O nenorocire nu vine niciodată singură; dăunătorii – călugăriţele – le bântuiseră în mai multe rânduri şi nu mai o nevoie să amintim că valoarea de capital a pădurilor fusese zdruncinată de tăierile excesive.

Minele de argint? Fuseseră multă vreme neproductive. Calamităţi naturale întrerupseseră exploatarea şi, întrucât repunerea lor în funcţiune ar fi necesitat cheltuieli imense, iar rezultatul obţinut n-ar fi corespuns niciodată întru totul investiţiilor, guvernul se văzuse nevoit să dispună abandonarea lor provizorie, cu toate că prin asta mulţi muncitori rămâneau fără pâine şi regiuni întregi erau sărăcite.

Destul! Cu asta am caracterizat situaţia încasărilor ordinare ale statului în acea vreme de grele încercări. Criza care se profila, deficitul târât dintr-un an bugetar în altul deveniseră arzătoare din cauza stării de mizerie, a adversităţii elementelor naturii şi a neîncasării impozitelor, devenite strigătoare; iar cu prilejul turului de

orizont făcut pentru căutarea unor mijloace de asanare – a unor mijloace de alinare – se dezvăluia chiar şi privirii celei mai mioape întreaga mizerie a situaţiei noastre financiare. Nici măcar nu se putea gândi cineva la aprobarea de noi dări. Inaptă de la natură pentru contribuţii fiscale, ţara era sleită în momentul de faţă, forţa ei de a plăti impozitele era paralizată; iar cei ce căutau nod în papură pretindeau că, la ţară, se vedeau tot mai des făpturi subalimentate, de vină fiind în primul rând impozitele pe consum, şi în al doilea rând povara impozitelor indirecte, care-i silea, după cum se ştie, pe proprietarii de vite să transforme în bani tot laptele. Iar în ceea ce priveşte celălalt expedient – mai puţin moral, dar ispititor de comod – împotriva lipsei de bani, pe care-l cunoaşte ştiinţa financiară, şi anume împrumutul, sosise ceasul în care folosirea abuzivă şi uşuratică a acestui expedient începea să se răzbune amarnic.

După ce amortizarea datoriilor fusese practicată o vreme într-un mod inabil şi păgubitor, sub Albrecht al II-lea se renunţase aproape complet la ea; deficitele bugetelor abia putuseră fi acoperite cu noi împrumuturi şi bonuri de tezaur, iar ţara se vedea, cu spaimă, în faţa unei datorii flotante şi pe termen scurt, care se cifra la o sumă scandaloasă în raport cu numărul de capete al populaţiei. Doctorul Krippenreuther nu se dăduse îndărăt în faţa unor practici care stau la îndemâna statului în asemenea cazuri. Se debarasase de creanţele în capital, mai mari, recursese la conversiunea silită şi, nu fără a reduce concomitent şi dobânzile, transformase datoriile pe termen scurt, peste capul creditorilor, în rente de stat eterne. Dar rentele trebuiau plătite şi, în timp ce obligaţiile de plată împovărau peste puteri economia noastră naţională, amortizarea de capitaluri în folosul vistieriei statului devenea, cu fiecare nouă emisiune de obligaţie de stat, tot mai mică, din cauza scăderii cursului lor. Ceva mai mult: criza economică din marele ducat determina pe creditorii externi să-şi vândă în grabă

creanţele, ceea ce avea ca urmare o nouă scădere a cursului şi o intensificare a scurgerii de numerar în străinătate; iar falimentele erau la ordinea zilei în lumea afacerilor.

Cu un cuvânt, creditul nostru era zdruncinat, hârtiile noastre cotau cu mult sub valoarea lor nominală şi, dacă parlamentul landului ar fi aprobat, poate, mai degrabă un nou împrumut decât noi impozite, condiţiile care ar fi fost impuse ţării ar fi fost de asemenea natură, încât negocierea să devină dificilă, dacă nu chiar imposibilă. Căci, pentru a pune vârf nenorocirii, se mai adăuga şi faptul că tocmai atunci ne aflam sub presiunea acelei crize economice generale, a acelei scumpiri a banului care mai dăinuia încă, în amintirea tuturor.

Ce era de făcut pentru a ieşi la liman? Cui să te fi adresat pentru a potoli foamea de bani care ne rodea? Înstrăinarea minelor de argint, momentan neproductive, şi folosirea sumelor încasate, pentru amortizarea datoriilor cu dobânzi mari, fusese luată de mult în discuţie. Totuşi, prin vânzarea care, aşa cum stăteau lucrurile, trebuia să fie în mod necesar oneroasă, nu numai că s-ar fi pierdut aproape complet capitalul investit în exploatări, dar statul ar fi trebuit să renunţe şi la câştigurile care s-ar fi putut, totuşi, obţine din ele, mai curând sau mai târziu; şi, la urma urmei, nu se putea găsi, de azi pe mâine, un cumpărător. Pentru o clipă – era o clipă de slăbiciune sufletească – fusese luată în consideraţie chiar şi vânzarea de păduri ale statului. Dar în privinţa asta trebuie spus, că mai existau în ţară încă destui oameni cu raţiune sănătoasă, pentru a împiedica trecerea pădurilor noastre în mâna industriei particulare.

Pentru a nu trece nimic sub tăcere, trebuie amintit şi faptul că se mai răspândiseră zvonuri şi despre alte vânzări, zvonuri care duceau la concluzia că penuria nu se oprea în faţa unor lăcaşuri, despre care poporul, plin de veneraţie, ar fi fost bucuros să le ştie la adăpost de vicisitudinile vremii. *„Curierul rapid”,* nedeprins să

sacrifice o informaţie din motive de delicateţe, publicase – primul – ştirea că două castele ale marelui duce, situate în câmp deschis, „Divertisment” şi „Favorita”, fuseseră oferite spre vânzare. Ţinând seama de faptul că ambele proprietăţi nu mai intrau în discuţie ca locuinţe pentru preaînalta familie şi că reclamau anual subvenţii tot mai mari, administraţia bunurilor fideicomisare ale coroanei dispusese ca serviciile de resort să facă formalităţile pentru înstrăinare. Ce însemna asta? Pesemne că lucrurile stăteau altfel decât în cazul vânzării „Locului delfinului”, care fusese consecinţa unei oferte cu totul extraordinare şi deosebit de avantajoase şi, pe deasupra, însemnase o acţiune de adevărată competenţă politică. Oamenii, care erau destul de căliţi pentru a spune pe nume lucrurilor a căror simplă menţionare i-ar fi făcut pe alţii să se cutremure, declarau răspicat că direcţia finanţelor curţii era încolţită fără menajamente de creditorii alarmaţi şi că, dacă recomanda asemenea vânzări, însemna că era supusă unor presiuni nemiloase.

Unde se ajunsese? În ce mâini aveau să intre castelele? Tocmai cei mai bine intenţionaţi, care întrebau astfel, erau înclinaţi să-şi găsească o consolare şi să creadă într-o altă veste răspândită de atotştiutorii superdeştepţi: anume că, încă o dată, cumpărătorul nu era nimeni altul decât Samuel Spoelmann, – o ştire complet neîntemeiată şi născocită, care lăsa să se vadă, însă, ce rol juca în fantezia poporului omuleţul acela singuratic şi suferind, care se stabilise, pe picior princiar, în mijlocul lor.

Îşi făcea veacul acolo, cu medicul său personal, cu orga electronică şi cu colecţia de cristaluri, îndărătul coloanelor, ferestrelor arcuite şi ghirlandelor cioplite în piatră ale castelului, pe care doar un semn al său îl făcuse să renască din ruină. Nu era văzut aproape niciodată; zăcea în pat cu cataplasme. Dar era văzută fiica lui, acea făptură stranie, cu o mimică a feţei capricioasă şi ducând o viaţă regească, o făptură care avea o contesă pentru a-i ţine companie, care era pasionată după algebră şi care

trecuse, cu tupeu şi mânioasă, prin mijlocul unităţii de gardă; era văzută şi, uneori, era văzut alături de ea şi prinţul Klaus Heinrich.

Fusese una din expresiile tari ale lui Raoul Überbein, când declarase că publicul „îşi ţine răsuflarea” în faţa acestei privelişti; dar, în fond, avea dreptate şi se putea spune că niciodată populaţia reşedinţei noastre – în toată componenţa ei – nu urmărise vreun eveniment social sau public cu o ardoare mai pasionată, trecând orice altceva pe planul al doilea, ca vizitele lui Klaus Heinrich la „Locul delfinului”. Principele însuşi, acţionase orbeşte până la un anumit punct – şi anume până la o anumită întrevedere cu excelenţa sa ministrul de stat von Knobelsdorff – acţionase fără a ţine seama de lumea din jur şi ascultând doar la îndemnurile lăuntrice; dar profesorul său putea să-l ironizeze, pe bună dreptate, în felul său părintesc, pentru convingerea că paşii săi puteau rămâne ascunşi în ochii lumii, căci fie că servitorimea ambelor case nu-şi ţinuse gura, fie că publicul avusese prilejul să observe direct unele lucrări, fapt e că, oricum, Klaus Heinrich nu se întâlnise niciodată cu domnişoara Spoelmann – începând cu prima întâlnire de la spitalul „Dorothea” – fără să fi fost văzut şi discutat. Văzut? Nu, iscodit, urmărit şi înregistrat cu lăcomie. Discutat? Mai curând copleşit de torente de vorbărie! Această relaţie constituia subiectul de discuţie în cadrul societăţii de la curte, în saloane, în livinguri şi dormitoare, în frizerii, în cârciumi, în ateliere şi în odăile slugilor, subiectul de discuţie al birjarilor în staţiile de trăsuri şi al servitoarelor la porţile caselor; preocupa deopotrivă minţile bărbaţilor şi ale femeilor, deşi, firește, cu unele diferenţe, decurgând din felul diferit al celor două sexe de a vedea lucrurile; în sfârşit, rezumând: ea arunca punţi peste prăpăstiile sociale şi se putea întâmpla ca un încasator de tramvai să se adreseze, pe platforma vagonului, unui pasager cu întrebarea, dacă ştie că, ieri după-masă, prinţul a fost iar, timp de o oră, la „Locul delfinului”.

Dar deopotrivă de remarcabil în sine şi de hotărâtor pentru viitor era cu toate acestea, faptul că nicio clipă nu aveai impresia că ar fi plutit supărare în aer şi că toată această activitate neostoită a limbilor ar fi avut ca scop plăcerea vulgară produsă de evenimentele scandaloase din sferele înalte; dimpotrivă, din prima clipă, mai înainte ca vreun gând ascuns să fi avut timp să mijească, întreaga discuţie a miilor de voci fusese dusă, în ciuda agitaţiei, numai în spiritul aprobării şi al asentimentului, astfel că, dacă prinţului i-ar fi venit mai de mult ideea de a se interesa de opinia publică, ar fi obţinut îndată o certitudine fericită cu privire la popularitatea necondiţionată a acţiunii sale. De fapt, când o numise pe domnişoara Spoelmann, faţă de profesorul său, o „prinţesă”, vorbise, aşa cum se şi cuvenea, exact în spiritul poporului; al acelui popor, care ştie oricând să sesizeze, cu spirit poetic, tot ceea ce e neobişnuit şi pare vis. Da, făptura oacheş-palidă, graţioasă şi deosebit de drăgălaşă, care venise tocmai de la antipozi pentru a-şi duce la noi viaţa singuratică şi fără precedent, era pentru popor o fiică de prinţ sau de zână din ţara basmelor, o prinţesă în sensul cel mai ciudat al cuvântului. Dar totul, atât conduita ei, cât şi comportarea lumii faţă de ea, contribuiau s-o facă să apară ca o prinţesă şi în sensul obişnuit al cuvântului. Nu locuia, oare, într-un castel, împreună cu o doamnă de companie, contesă, aşa cum se cădea? Nu se oprea, oare, cu superba ei maşină sau cu trăsura cu patru cai în faţa instituţiilor de binefacere, a Casei orbilor, a orfanilor, sau a diaconeselor, pentru a le vizita într-un fel princiar, spre înălţarea sufletească a tuturor şi pentru propria ei informare? Nu donase ea, oare, pentru sinistraţii de pe urma inundaţiilor şi incendiilor, din „caseta personală” – cum se exprima pregnant *„Curierul rapid”* – ajutoare care echivalau cu sumele date de marele duce (nu le întreceau, fapt ce fusese remarcat cu satisfacţie de toată lumea)? Nu publicau ziarele aproape în fiecare zi, imediat sub ştirile

de la curte, relatări despre starea schimbătoare a sănătăţii domnului Spoelmann – dacă dureroasele colice îl imobilizau în pat sau dacă îşi reluase vizitele matinale în Parcul izvoarelor? Nu făceau parte livrelele albe ale slujitorilor săi, ca şi cele cafenii ale lacheilor marelui duce, din imaginea obişnuită a străzilor capitalei? Nu mergeau turiştii străini cu trăsura în afara oraşului, la „Locul delfinului”, cu ghidul în mână, pentru a se adânci în contemplarea reşedinţei Spoelmannilor – unii chiar mai înainte de a fi văzut palatul vechi? Nu erau ambele palate, cel „vechi” şi „Locul delfinului”, aproape în aceeaşi măsură înalte reşedinţe şi centre ale oraşului? În ce societate îşi avea locul copila izolată de convieţuirea cu alte fiinţe similare, care se născuse ca fiică a lui Samuel Spoelmann? Cui să se alăture, pe cine să frecventeze? Nimic nu era mai puţin surprinzător, nimic mai uşor de înţeles şi mai firesc, decât să-l vezi pe Klaus Heinrich alături de ea. Chiar şi cei care nu avuseseră parte de asemenea privelişte, se bucurau de ea, în adâncul sufletului, şi se complăceau în ea; silueta zveltă, festiv familiară a principelui alături de fiica şi moştenitoarea străinului mărunţel şi oarecum banal, care, bolnav şi supărăcios, dispunea de o avere ce se cifra la o sumă de două ori mai mare decât totalitatea datoriilor noastre de stat!

Deodată se întâmplă ca o amintire, o stranie potrivire de vorbe să pună stăpânire pe conştiinţa publică... nimeni nu poate spune cine a fost primul care a amintit de ea sau care s-a referit la ea – acest lucru nu e sigur. O fi fost poate vreo femeie, sau vreun copil cu ochii plini de evlavie, cărora le fusese povestită cândva ca să adoarmă, Dumnezeu ştie. Dar o alcătuire fantomatică prinsese viaţă în imaginaţia poporului: umbra unei ţigănci bătrâne, cu plete cărunte şi gârbovită, care, privind înăuntrul ei, desenase cu toiagul pe nisip şi ale cărei vorbe fuseseră notate şi transmise din generaţie în generaţie... „Suprema fericire?” Ea va fi dată ţării de către un prinţ

„cu o singură mână”. Acesta va da cu o singură mână – aşa se spunea – mai mult decât erau în stare să dea alţii cu două... Cu una singură? Dar era, oare, totul în perfectă ordine la zvelta siluetă festivă a lui Klaus Heinrich? Dacă te gândeşti bine, nu avea, oare, persoana lui un punct slab, un cusur, pe care lumea se obişnuise să-l treacă cu vederea când îl saluta, în primul rând din sfială şi în al doilea rând pentru că el însuşi uşura oamenilor, cu o fermecătoare artă, această trecere cu vederea? Îl vedeai în trăsură cum îşi acoperea, cu mâna dreaptă, mâna stângă sprijinită pe mânerul sabiei. Îl vedeai înfăţişându-se sub un baldachin, pe o tribună pavoazată cu pânze de steag, întors puţin spre stânga şi cu mâna stângă, proptită într-un anumit fel, în şold. Braţul lui stâng era prea scurt, mâna atrofiată; lucrul ăsta se ştia, oamenii aflaseră şi diferite explicaţii în privinţa acestei infirmităţi, fără ca respectul şi distanţa să fi îngăduit cuiva s-o vadă limpede sau măcar s-o admită făţiş. Dar acum o vedeau cu toţii. Niciodată nu se va putea stabili cine a amintit pentru prima oară, în şoaptă, de ea şi cine a pus-o în legătură cu prezicerea; vreun copil, vreo servitoare sau vreun bătrân în pragul lumii celeilalte. Doar un lucru e sigur: anume că aceasta s-a petrecut în sânul poporului, că poporul a insuflat, primul, păturilor culte, până sus, la persoanele cele mai influente, şi a impus cu vigoare, de jos în sus, anumite idei şi speranţe – printre care părerea sa despre domnişoara Spoelmann nu era cea din urmă; astfel credinţa naivă şi nestânjenită de prejudecăţi a poporului, a oferit o bază largă şi solidă pentru tot ce a mai urmat. „Cu o singură mână?”, întreba poporul, şi „suprema fericire?” Îl vedea în imaginaţie pe Klaus Heinrich, alături de Imma Spoelmann, cu mâna stângă proptită în şold; şi, încă incapabil să-şi ducă gândul până la capăt, poporul se cutremura de această jumătate de gând.

Pe atunci totul plutea în aer şi nimeni nu gândea ceva până la capăt – nici măcar persoanele care participau

direct şi acţionau de fapt. Căci între Klaus Heinrich şi Imma Spoelmann lucrurile stăteau cam ciudat, iar intenţiile ei – şi chiar ale lui – nu erau orientate, deocamdată, spre un ţel palpabil. Într-adevăr, acea întâmplare însoţită de puţine cuvinte, din după-amiaza zilei de naştere a prinţului (când domnişoara Spoelmann îi arătase cărţile ei), nu schimbase cu mult, ba chiar deloc, raporturile dintre ei; şi, chiar dacă Klaus Heinrich se întorsese atunci la Ermitaj într-o dispoziţie de clocotitoare şi febrilă euforie (care e proprie tinerilor în asemenea împrejurări), ba chiar stăpânit de convingerea că se întâmplase ceva hotărâtor, înţelesese totuşi foarte curând că străduinţele sale, pentru ceea ce considera drept fericirea sa, abia acum începeau. Aceste străduinţe, însă, nici nu puteau avea drept ţel, cum am mai arătat, un succes concret, o promisiune burgheză sau ceva asemănător; ele se aflau în afara sferei imaginabilului, şi, în plus, cei doi tineri trăiau într-o prea mare izolare de viaţa practică, pentru a se putea gândi la aşa ceva. Ba chiar se poate spune că aceea ce Klaus Heinrich solicita necontenit, cu privirea şi cu vorba, nu era ca domnişoara Spoelmann să răspundă sentimentelor pe care le nutrea pentru ea, ci doar să se decidă, pur şi simplu, să *creadă* în realitatea şi viabilitatea acestor sentimente. Căci ea nu făcea acest lucru.

Prinţul lăsă să treacă două săptămâni, înainte de a-şi face din nou apariţia la „Locul delfinului” şi, în acest răstimp, trăi lăuntric din substanţa celor petrecute. I se părea că nu e nicio grabă ca acest eveniment să se învechească din pricina altora noi şi, în afară de asta, o serie de obligaţii de reprezentare îi răpiră mai multe zile; printre ele se număra concursul festiv de tir al asociaţiei trăgătorilor cu arme de salon, al cărei patron oficial era şi la a cărei comemorare a întemeierii lua parte anual; primit de membrii asociaţiei cu salutul trăgătorilor la ţintă, trecu prin faţa standurilor de tir, în costum verde, de parcă şi-ar fi făcut veacul numai în mijlocul ţintaşilor,

şi luă, fără nicio poftă, o gustare împreună, cu transfiguraţii domni din prezidiu; apoi, cu o atitudine graţioasă, de cunoscător, trase în sfârşit de mai multe ori în direcţia diferitelor ţinte. Când se înfiinţă, după aceea, din nou la Spoelmanni, la ora ceaiului – era pe la mijlocul lui iunie – Imma avu o atitudine cât se poate de ironică; iar felul ei de a se exprima fu neobişnuit de literar şi presărat cu expresii idiomatice. Domnul Spoelmann fu, şi el, de faţă, de rândul acesta, şi cu toate că prezenţa sa împiedica realizarea dorinţei lui Klaus Heinrich de a rămâne singur cu fiica acestuia, îl ajută totuşi pe prinţ, în mod neaşteptat, să-şi învingă mâhnirea pe care i-o pricinuise incisivitatea Immei; căci Samuel Spoelmann fu foarte amabil, aproape plin de duioşie, faţă de el.

Luară ceaiul pe terasă, stând în fotolii de nuiele de formă modernă, mângâiaţi delicat de miresmele florilor din grădină. Stăpânul palatului sta la masă, întins pe un şezlong de trestie împletită, capitonat cu perne, şi învelit cu un pled de mătase verde, cu desene în formă de papagali şi dublat cu blană. Se sculase din pat doar pentru a se bucura de vremea blândă; obrajii săi nu erau aprinşi astăzi, ca de obicei, ci palizi-gălbui, iar ochii erau tulburi; bărbia îi era ascuţită, nasul, ieşit drept înainte, părea mai lung ca de obicei, iar dispoziţia sa nu reflecta obişnuita-i irascibilitate, ci era mai curând melancolică, fapt care nu putea fi interpretat ca un semn bun. La căpătâiul său şedea, deşirat şi zâmbind blajin, doctorul Watercloose.

„Ei, tinere prinţ...” vorbi domnul Spoelmann obosit şi, la întrebarea acestuia „cum se simte”, răspunse doar cu un cârâit scurt. Imma, într-o rochie de casă cu ape şi cu talia sus, peste care avea o jachetă de catifea verde, turnă în ceainic apa din samovarul încălzit electric. Cu buzele ţuguiate, îl felicită pe principe pentru succesul personal de pe poligonul de tragere la ţintă.

„Am luat cunoştinţă cu adâncă satisfacţie de acest eveniment, din presa zilnică”, spuse ea, legănându-şi

capul într-o parte şi-n alta, şi îi citise şi contesei descrierea apariţiei sale ca ţintaş. Contesa şedea la masă, dreaptă, în rochia ei maro, strânsă pe trup, şi mânuia linguriţa, cu gesturi distinse, fără a divaga în niciun fel. Cel care vorbea astăzi era domnul Spoelmann. O făcea, precum am mai spus, într-o manieră melancolică, blândă, care era rezultatul durerilor sale.

Povesti o întâmplare trăită personal, cu mulţi ani în urmă, pe care n-o putea alunga din minte şi care îl preocupa, din nou, dureros în zilele când sănătatea îl supăra; povesti scurta şi simpla istorie de două ori şi a doua oară se necăji mai amarnic decât prima oară. Voise cândva să facă o donaţie – o donaţie nu de primul rang, dar totuşi respectabilă; comunicase în scris unei mari instituţii filantropice din Statele Unite că dorea să-i aloce, pentru sprijinirea lăudabilelor ei eforturi, un milion de dolari în acţiuni feroviare, în acţiuni sigure ale societăţii de căi ferate ale Pacificului de Sud, spuse domnul Spoelmann şi bătu cu mâna în palma deschisă, ca pentru a concretiza acţiunile. Dar ce făcuse respectiva instituţie filantropică? Respinsese donaţia, o returnase, refuzase s-o primească; şi, asta, cu explicaţia expresă că preferă să renunţe la nişte bunuri dobândite în mod dubios şi brutal. Asta făcuse respectiva instituţie. Buzele domnului Spoelmann tremurau, în timp ce povestea, atât prima cât şi a doua oară; iar el privi în jur, la cei de la masă, cu ochii săi metalici, mici şi apropiaţi, dornic să afle consolarea şi să vadă dezaprobarea gestului instituţiei.

„Acesta n-a fost un gest filantropic din partea filantropicei instituţii, spuse Klaus Heinrich. Nu, n-a fost.”

Şi clătinatul său din cap fu atât de categoric, revolta şi compasiunea atât de limpezi, încât domnul Spoelmann se mai însenină puţin şi declară că azi era frumos afară şi că florile de jos răspândeau o mireasmă plăcută. Da! În curând găsi prilejul să se arate recunoscător faţă de tânărul oaspete şi să-şi manifeste bunăvoinţa în felul cel mai elocvent. Din cauza vremii calde care alterna, în vara

aceea, cu furtuni şi cu grindină aducătoare de frig, Klaus Heinrich contractase o răceală, avea gâtul umflat şi-l ustura când înghiţea; cum înalta sa profesiune şi o anumită delicateţe în supravegherea persoanei sale destinate reprezentării îl făcuse, – în mod inevitabil, ceva mai gingaş, nu se putu abţine să nu vorbească despre asta şi să se plângă de durerile de gât.

„Trebuie să pui comprese umede, spuse domnul Spoelmann. Ai gutapercă?”

Dar Klaus Heinrich nu avea. Atunci domnul Spoelmann aruncă pledul cu papagali, de pe el, se sculă şi intră în palat. Nu răspunse la nicio întrebare, nu se lăsă oprit de nimeni. În lipsa lui, ceilalţi se întrebară, oare ce avea de gând să facă; doctorul Watercloose, temându-se de bună seamă că pacientul său fusese silit de vreo criză dureroasă să plece de acolo, porni pe urma lui. Dar, când se-ntoarse, domnul Spoelmann avea în mână o bucată de foaie de gutapercă, de a cărei existenţă, într-un sertar, îşi amintise; o bucată cam scorojită, pe care o înmână prinţului, explicându-i amănunţit cum s-o întrebuinţeze pentru a-i fi de folos. Klaus Heinrich îi mulţumi bucuros, iar domnul Spoelmann se lungi iar, satisfăcut, pe şezlong. De data asta rămase acolo şi, după ce băură ceaiul, propuse chiar o plimbare, în jurul parcului, plimbare în cursul căreia ordinea fu următoarea: domnul Spoelmann, cu ghetele cele moi, mergând între Imma şi Klaus Heinrich, în timp ce contesa Löwenjoul îi urma la oarecare distanţă cu doctorul Watercloose. Când Klaus Heinrich îşi luă rămas bun pentru ziua respectivă, Imma Spoelmann mai plasă câteva vorbe tăioase despre gâtul său şi despre compresele umede: îl conjură, cu ironie ascunsă, să se doctoricească şi să aibă totuşi grijă de sacra sa persoană. Dar, cu toate că nu se pricepu să-i răspundă ceva potrivit – ceea ce ea, de altfel, nici nu aştepta şi nici nu-i cerea – Klaus Heinrich se urcă destul de voios în docarul său; căci bucăţica de gutapercă scorojită din buzunarul de la spate al tunicii sale îi apărea, fără a-şi da prea bine seama de

ce, ca zălog al unei fericiri viitoare.

Dar, oricum ar fi stat lucrurile, fapt cert era că abia acum începea cu adevărat lupta. Era lupta pentru credinţa Immei Spoelmann, lupta pentru a o face să aibă atâta încredere în el, încât să poată lua hotărârea de a coborî din sfera îngheţată şi pură, în care era obişnuită să se joace, din imperiul algebrei şi al limbajului zeflemitor, şi să se avânte, împreună cu el, în acea zonă mai caldă, mai neguroasă, dar mai fertilă, pe care i-o arăta el. Căci teama ei de această hotărâre era nespus de mare.

Data următoare fu singur cu ea, sau aproape singur, adică în trei, împreună cu contesa Löwenjoul. Era o dimineaţă rece, noroasă, după o schimbare bruscă a vremii survenită în timpul nopţii. Călăreau de-a lungul taluzului câmpiei, Klaus Heinrich cu cizme înalte şi cu cravaşa atârnată, de mâner, între nasturii mantalei sale cenuşii. Ecluza de sus, de lângă podul de lemn, era închisă; albia braţului de apă era secată şi plină de prundiş. Perceval, a cărui primă criză de lătrat se potolise, sărea arcuit peste ea, încolo şi-ncoace, sau alerga în faţa cailor, aşa cum aleargă câinii, strâmb. Klaus Heinrich începu:

„Mă gândesc zi şi noapte la ceva ce trebuie să fi fost mai curând un vis. Stau noaptea culcat şi-l aud pe Florian sforăind în grajd, atât de multă linişte e. Atunci cred, cu toată convingerea, că n-a fost doar un vis. Dar, când te văd, ca azi, şi ca deunăzi, la ceai, mi-e imposibil să cred că a fost ceva mai mult.” Ea răspunse:

„Asta are nevoie de explicaţii, auguste prinţ.”

„Mi-ai arătat acum nouăsprezece zile cărţile dumitale, domnişoară Imma – sau nu?”

„Acum nouăsprezece zile? Stai, trebuie să fac socoteala. Nu, să vezi, sunt optsprezece zile şi jumătate, dacă nu cumva mă înşel...”

„Aşadar mi-ai arătat cărţile dumitale?”

„Asta este perfect adevărat, prinţe. Şi îmi place să cred că ţi-au plăcut.”

„Ah, Imma, nu vorbi aşa, nu acum şi faţă de mine! Mi-e inima atât de zbuciumată şi mai am încă atâtea să-ţi spun, lucruri pe care n-am apucat să ţi le spun acum nouăsprezece zile, când mi-ai arătat cărţile... Cărţile dumitale cele multe! Aş vrea să încep iar de unde ne-am oprit atunci şi să dau uitării tot ce-a fost între timp...”

„Pentru Dumnezeu, prinţe, mai bine dă uitării toate celelalte! De unde vrei să începi iar? Ce vrei să-ţi aminteşti şi să-mi aminteşti şi mie? Credeam că ai motive să păstrezi cea mai adâncă tăcere asupra acestor lucruri. Să divaghezi în asemenea hal! Să-ţi pierzi ţinuta în asemenea măsură!...”

„Dacă ai şti, Imma, cât de bine, nespus de bine, mi-a făcut faptul de a-mi pierde ţinuta!”

„Mulţumesc, asta e o ofensă, ştii? Insist să-ţi păstrezi şi faţă de mine ţinuta pe care o ai faţă de toată lumea. Nu de aceea exist, pentru ca dumneata să te recreezi lângă mine, după existenţa dumitale princiară.”

„Atât de greşit m-ai înţeles, Imma! Dar ştiu bine că mă înţelegi greşit în mod intenţionat şi numai în glumă; şi asta îmi dovedeşte că nu mă crezi şi că nu iei în serios ceea ce-ţi spun...”

„Nu, prinţe! înseamnă, într-adevăr, să-mi ceri prea mult! Nu mi-ai povestit, singur, despre viaţa dumitale? Ai mers la şcoală de formă, ai fost la universitate de formă, ai făcut serviciul militar de formă şi încă mai porţi uniforma tot de formă; acorzi audienţe de formă şi tot de formă faci pe trăgătorul la ţintă şi Dumnezeu ştie câte altele încă; ai venit pe lume de formă şi eu să te cred acum, aşa deodată, că iei un anumit lucru în serios?” În timp ce ea spunea toate acestea, lui Klaus Heinrich îi dădură lacrimile, atât de mult îl dureau vorbele ei. Răspunse încetişor:

„Ai dreptate, Imma, este mult neadevăr în viaţa mea. Dar nu eu am făcut-o sau ales-o, trebuie să te gândeşti la asta; mi-am făcut datoria cu stricteţe şi exactitate, aşa cum mi-a fost prescrisă, spre înălţarea sufletească a

oamenilor. Şi nu-i destul, oare, că a fost grea şi plină de interdicţii şi a pretins renunţări? Acum mai trebuie să se şi răzbune, prin faptul că nu mă crezi.”

„Eşti mândru de profesiunea şi de viaţa dumitale, prinţe, ştiu asta, spuse ea, şi nici măcar nu pot dori să-ţi calci fidelitatea faţă de dumneata însuţi.”

„Oo! exclamă el, lasă pe seama mea grija asta, fidelitatea faţă de mine însumi, şi nu-ţi face câtuşi de puţin gânduri în privinţa ei! Am destulă experienţă; mi-am fost infidel şi am încercat să ocolesc interdicţia şi totul s-a terminat ruşinos. Dar, de când te cunosc, ştiu, o ştiu pentru prima oară, că pot să divaghez şi eu, ca oricare altul, fără remuşcări şi fără ruşine, pot să mă abat de la ceea ce lumea numeşte înalta mea profesiune, cu toate că doctorul Überbein spune, şi încă pe latineşte, că aşa ceva nu e dat...”

„Vezi, ia aminte ce-a spus prietenul dumitale în privinţa asta.”

„Nu l-ai numit chiar dumneata însăţi un om nefericit, care va sfârşi rău? E un caracter ales, îl preţuiesc mult – şi îi datorez multe clarificări cu privire la mine şi la alţii. Dar, în ultima vreme, am reflectat adesea asupra lui, şi felul cum l-ai apreciat m-a preocupat multă vreme după aceea şi-a trebuit să-ţi dau dreptate, căci vreau să-ţi spun, Imma, cum stau lucrurile cu doctorul Überbein. Trăieşte în duşmănie cu fericirea, asta e.”

„Îmi pare a fi o duşmănie onestă”, spuse Imma Spoelmann.

„Onestă, reluă el, dar nefericită, cum singură ai spus; şi, pe deasupra, şi cu păcat; căci este un păcat faţă de ceva, care e mai minunat decât stricta lui onestitate, acum ştiu asta; şi în păcatul ăsta a vrut să mă educe şi pe mine, întru totul părinteşte. Dar acum m-am maturizat şi am depăşit limitele educaţiei lui, în legătură cu punctul ăsta. Acum sunt independent şi ştiu asta foarte bine; şi, chiar dacă nu l-am convins pe Überbein, pe dumneata am să te conving, Imma, acum sau mai târziu...”

„Da, prinţe, trebuie s-o mărturisesc! Ştii să convingi, entuziasmul dumitale antrenează totul, fără putinţă de împotrivire! Nouăsprezece zile, n-ai spus aşa? Eu consider că sunt mai precis optsprezece şi jumătate, dar tot acolo ajungem. În răstimpul ăsta, ai binevoit să-ţi faci apariţia o singură dată la «Locul delfinului»... acum patru zile...”

Prinţul o privi în faţă, speriat.

„Dar, Imma, trebuie să ai răbdare cu mine şi să fii oarecum indulgentă... Gândeşte-te, sunt încă neîndemânatec... e un teren străin. Nu ştiu cum s-a întâmplat... Cred că am vrut să avem timp de gândire. Şi, în afară de asta, m-au acaparat diferite obligaţii...”

„Fireşte, a trebuit să tragi la ţintă, de formă, am citit asta în ziare. Ai avut, ca de obicei, un succes remarcabil. Ai stat acolo, costumat, şi te-ai lăsat iubit de un întreg poligon înţesat de oameni...”

„Stai, Imma, te rog, n-o lua în galop!... Nu mai ajung să scot un cuvânt! Iubit, zici? Dar ce fel de iubire mai e şi asta? O iubire aproximativă, superficială, o iubire de departe, care nu înseamnă nimic, o iubire în ţinută de gală şi fără nicio intimitate! Nu, nu trebuie să fii câtuşi de puţin supărată că o îngădui, căci nu eu profit de ea, ci doar oamenii care sunt, astfel, înălţaţi sufleteşte, şi asta e dorinţa lor. Dar am şi eu dorinţa mea, Imma, şi dumneata eşti cea căreia i-o adresez...”

„Cu ce te pot sluji, principe?”

„Ah, ştii prea bine! Cu încredere, Imma, n-ai putea să ai puţină încredere în mine?”

Imma îl privi şi niciodată ochii ei nespus de mari nu-l iscodiseră cu atâta întunecată insistenţă, ca acum. Dar oricât de insistentă era rugămintea mută pe care i-o adresa Klaus Heinrich, ea întoarse capul şi spuse cu o expresie de izolare în sine.

„Nu, prinţe Klaus Heinrich, nu pot.”

El scoase un geamăt de durere şi glasul îi tremura când o întrebă:

„Şi de ce nu poţi?”

Ea răspunse: „Fiindcă mă împiedici s-o fac”.

„Şi cum te împiedic? Te rog spune-mi-o!”

Cu aceeaşi expresie de închidere în sine, cu ochii plecaţi spre frâul alb şi uşor legănată de pasul calului, Imma răspunse:

„Prin toate, prin atitudinea dumitale, prin felul de a fi, prin întreaga dumitale personalitate augustă. Mai ţii minte cum ai împiedicat-o pe biata contesă să divagheze şi cum ai silit-o să fie limpede şi lucidă, cu toate că i se acordase expres, în temeiul excesivei ei experienţe, binefacerea de a fi confuză şi stranie? Şi cum ţi-am spus că ştiu foarte bine cum ai făcut s-o readuci la luciditate? Da, o ştii foarte bine, căci şi pe mine mă împiedici să divaghez, şi pe mine mă readuci la luciditate, prin toate, prin cuvintele dumitale, prin căutătura dumitale, prin felul de a privi şi de a sta în picioare; şi e absolut imposibil să pot avea încredere în dumneata. Am avut prilejul să te observ în relaţiile cu alţi oameni; dar, indiferent dacă era vorba de doctorul Sammet, de la spitalul «Dorothea», sau de domnul Stavenhüter, de la grădina «Fazaneriei», era acelaşi lucru şi totdeauna am simţit că mi-e frig şi teamă. Stai drept şi pui întrebări, dar fără să participi; nu te interesează conţinutul întrebării, nu, nu te interesează nimic şi nu ţii la nimic. Am văzut adesea: vorbeşti, exprimi o părere, dar ai putea să exprimi tot atât de bine şi alta, căci în realitate n-ai nicio părere şi nicio credinţă şi nu te interesează nimic altceva decât atitudinea dumitale de prinţ. Spui uneori că profesiunea dumitale nu e uşoară; dar, fiindcă m-ai provocat, vreau să remarc că ţi-ar fi mai uşoară, dacă ai avea o părere şi o credinţă, prinţe, – asta e convingerea mea, şi credinţa mea. Cum ar putea avea cineva încredere în dumneata? Nu, ceea ce inspiri nu e încredere, ci răceală şi jenă; şi, chiar dacă mi-aş da silinţa să mă apropii de dumneata, acest fel de jenă şi de neajutorare m-ar împiedica s-o fac, – şi cu asta ţi-am răspuns.”

Klaus Heinrich ascultase cu dureroasă încordare, o

privise de mai multe ori în faţa-i palidă, în timp ce vorbea, şi apoi lăsase ochii în jos, ca ea, spre frâu.

„Îţi mulţumesc, Imma, răspunse el într-un târziu, că ai vorbit atât de serios; căci ştiu bine, că n-o faci totdeauna, ci că, de cele mai multe ori, vorbeşti ironic şi că, în felul dumitale, iei tot atât de puţin în serios lucrurile, ca şi mine, în felul meu."

„Cum să vorbească omul cu dumneata altfel decât ironic, prinţe?"

„Uneori eşti chiar dură şi crudă, ca de pildă faţă de sora-superioară de la spitalul «Dorothea», pe care ai pus-o în atât de mare încurcătură."

„Mda, ştiu bine că am şi eu defectele mele şi că aş avea nevoie de cineva care să mă ajute să mă dezbar de ele."

„Asta vreau să fiu eu, Imma, hai să ne ajutăm reciproc..."

„Nu cred că ne putem ajuta reciproc, prinţe."

„Ba da, putem. N-ai vorbit, chiar acum, serios şi absolut fără ironie? În ce mă priveşte, însă, nu mai ai dreptate când spui că nu mă interesează nimic şi că nu ţin la nimic; căci dumneata, Imma, dumneata mă interesezi, la dumneata ţin; şi, cum lucrul ăsta e nespus de important pentru mine, n-o să dau greş şi îţi voi câştiga încrederea, până la urmă. Dacă ai ştii cu câtă plăcere am ascultat ceea ce ai spus despre silinţă şi apropiere! Da, dă-ţi puţină silinţă şi nu te mai lăsa descumpănită de acea neajutorare, sau indiferent ce-o fi, pe care o resimţi atât de lesne în faţa mea! Da, ştiu, ştiu îngrozitor de bine cât de mult sunt vinovat de asta! Dar n-ai decât să râzi de mine şi de dumneata însăţi, când îţi trezesc un asemenea sentiment, însă fii alături de mine! Vrei să-mi promiţi că ai să-ţi dai un pic de silinţă?"

Dar Imma Spoelmann nu promise nimic, ci porni, în sfârşit, în galopul calului; şi încă multe alte întrevederi rămaseră fără succes, ca aceasta.

Uneori, după ce Klaus Heinrich lua ceaiul la „Locul

delfinului”, mergeau în parc – prinţul, domnişoara Spoelmann, contesa şi Perceval. Nobilul dulău scoţian mergea alături de Imma, cu o expresie încordată; iar contesa venea la doi-trei paşi în urma tinerilor. Căci, îndată ce începea plimbarea, ea zăbovea o clipă, să moşmondească ceva la o tufă, iar distanţa care se crea prin asta n-o mai recupera. Astfel, Klaus Heinrich şi Imma mergeau înaintea ei şi duceau tratative; dar, după ce parcurgeau un anumit traseu, făceau calea întoarsă, astfel încât acum o aveau pe contesă în faţa lor, la doi-trei paşi; şi atunci Klaus Heinrich îşi desfăşura, de bună seamă, strădaniile oratorice, luând, cu grijă şi fără a privi spre ea, mâna îngustă şi fără podoabe a Immei Spoelmann şi cuprinzând-o cu ambele sale mâini (chiar şi cu stânga, la care nu se mai gândea şi care nu mai era stânjenitoare, ca la reprezentări); şi, în acest timp o întreba dacă îşi dă silinţa şi dacă a făcut progrese în privinţa încrederii în el. Îi era neplăcut s-o audă spunând că, de când fuseseră împreună ultima oară, a studiat, s-a dedicat algebrei; o ruga din inimă să lase deoparte cărţile, care nu puteau decât să-i distragă atenţia şi s-o îndepărteze de subiectul căruia ar trebui să-i fie închinate, acum, toate gândurile ei. Vorbea şi despre sine însuşi, despre acea revenire la luciditate şi despre jena pe care – după spusele ei – i-o insufla firea lui; încerca să le explice şi să le anihileze. Vorbea despre existenţa rece, severă şi săracă, pe care-o dusese până atunci; îi descria cum toţi oamenii fuseseră acolo, dintotdeauna, tocmai pentru a fi acolo şi a privi, în timp ce înalta lui profesie îi impusese să se exhibeze şi să fie privit, lucru care era – de departe – cel mai greu; se străduia s-o facă să înţeleagă bine, că o izbăvire de toate acele însuşiri datorită cărora o împiedica pe contesă să sporovăiască şi o consterna, spre mâhnirea lui, pe Imma, – că o izbăvire deci nu putea fi înfăptuită decât prin ea, numai prin ea singură, că se afla întru totul în mâna ei. Ea îl privea, ochii ei nespus de mari licăreau întunecat, iscoditori, şi se

vedea bine că şi ea ducea o luptă cu sine însăşi. Apoi clătina din cap sau încheia discuţia, plasând, cu buzele ţuguiate, o frază alambicată, de care îşi bătea singură joc, incapabilă de a se învinge şi a-şi smulge acel da, pe care-l implora el, acea dăruire de sine care, aşa cum stăteau lucrurile, n-o obliga, de fapt, la nimic.

Nu-l împiedica să vină o dată sau de două ori pe săptămână s-o vadă, nu-l împiedica să vorbească, s-o asalteze cu rugăminţile şi jurămintele lui şi să-i ia, din când în când, mâna, s-o ţină într-ale lui. Îi îngăduia acest lucru, dar, în rest, rămânea tot neclintită; frica de a lua o hotărâre, această teamă de a-şi părăsi imperiul rece şi ironic şi de a i se alătura lui, rămânea de neînvins; şi se întâmpla uneori să izbucnească, istovită şi descurajată, rostind cuvintele: „Ah, prinţe, mai bine nu ne-am fi cunoscut; ar fi fost, poate, mai bine! Atunci ţi-ai fi văzut liniştit de înalta dumitale profesiune, ca mai înainte, şi aş fi avut şi eu linişte, şi niciunul din noi nu l-ar fi chinuit pe celălalt!” Klaus Heinrich trebuia să se străduiască mult ca s-o facă să retracteze, să-i smulgă mărturisirea că, în fond, nu regretă faptul că l-a cunoscut. Dar, în felul acesta, timpul trecea. Vara era pe sfârşite; frigul timpuriu al nopţilor desprindea frunzele, încă verzi, din pomi; Fatma, Florian şi Isabeau făceau să foşnească frunzele roşii şi aurii, când mergeau la plimbare; toamna venea cu neguri şi cu miresme amărui; şi nimeni n-ar fi fost în stare să întrezărească o oarecare întorsătură decisivă a acestei probleme ce se afla într-o stranie suspensie.

Meritul de a fi readus lucrurile pe făgaşul realităţii şi de a fi îndrumat evenimentele spre un final fericit i-a revenit – şi va trebui să se admită aceasta – bărbatului suspus care păstrase până atunci o rezervă înţeleaptă, dar care, la momentul potrivit, a intervenit cu mână prudent fermă în desfăşurarea evenimentelor. E vorba de excelenţa sa von Knobelsdorff, ministrul de interne, de externe şi al casei marelui duce.

Profesorul secundar doctorul Überbein avusese

dreptate când afirmase că preşedintele de consiliu cerea zilnic să i se dea raportul despre paşii personali şi pasionaţi ai lui Klaus Heinrich. Ceva mai mult, bătrânul domn, bine slujit de subalterni inteligenţi şi abili în supraveghere, era perfect la curent cu opinia publică, cu rolul jucat de Samuel Spoelmann şi de fiica sa în imaginaţia poporului, cu rolul regal pe care îl aveau în reprezentările poporului, cu încordarea imensă şi superstiţioasă cu care norodul urmărea relaţiile dintre palatele „Ermitaj" şi „Locul delfinului", cu popularitatea acestor relaţii, într-un cuvânt, cu felul cum această popularitate se manifesta, prin vorbe şi zvonuri, pentru oricine voia să vadă, atât în capitală, cât şi în întreaga ţară. Un incident semnificativ fu de-ajuns pentru a-l face pe domnul von Knobelsdorff să fie sigur de ceea ce voia să întreprindă.

De fapt, la începutul lui octombrie – parlamentul landului era de paisprezece zile în sesiune, iar disensiunile cu comisia bugetară erau în plină desfăşurare – Imma Spoelmann se îmbolnăvi, şi anume, din câte se spunea la început, foarte grav. Se dovedi că imprudenta domnişoară – Dumnezeu ştie în ce toane sau dispoziţie fusese – se încumetase să facă, în cursul unei plimbări întreprinse cu doamna ei de companie, un galop neîntrerupt de aproape o jumătate de oră, pe alba Fatma, împotriva unui vânt ce sufla puternic; apoi se întorsese acasă cu un emfizem pulmonar. După puţine ceasuri vestea se răspândise pretutindeni. Se spunea că tânăra fată era în pericol de moarte, ceea ce era o exagerare fără măsură, după cum se dovedi, din fericire, curând. Dacă i s-ar fi întâmplat o nenorocire gravă unui membru al casei Grimmburg sau chiar marelui duce însuşi, consternarea şi compasiunea generală n-ar fi fost mai mari. Nu se mai vorbea despre nimic altceva decât despre asta. În cartierele mai modeste ale oraşului, de pildă în preajma spitalului „Dorothea", femeile stăteau, spre seară, în faţa uşii caselor, îşi apăsau pieptul cu

palmele şi gâfâiau, pentru a-şi arăta una alteia mai lămurit, cum e când i se taie cuiva răsuflarea. Ziarele publicau comunicate amănunţite şi competente din punct de vedere medical, cu privire la starea sănătăţii domnişoarei Spoelmann, comunicate care treceau din mână-n mână, fiind citite la mesele familiale sau ale obişnuiţilor din localuri, ori erau comentate în vagoanele de tramvai. Reporterul de la *„Curierul rapid”* era văzut mergând zilnic în goană, cu birja, la „Locul delfinului”, unde era primit şi informat de către *butler,* cu care vorbea englezeşte, deşi nu-i venea tocmai uşor s-o facă. De altfel, presa nu putea fi scutită de reproşul că umfla lucrurile şi că întreţinea o îngrijorare inutilă. Pur şi simplu nu putea fi vorba de un pericol serios. Şase zile la pat, sub îngrijirea medicului personal al Spoelmannilor, fură de ajuns pentru a vindeca emfizemul şi a restabili complet plămânii domnişoarei. Dar şi aceste şase zile fură de ajuns pentru a face să iasă limpede în evidenţă ce loc deţineau Spoelmannii, şi în special domnişoara Imma, în viaţa publică. În fiecare dimineaţă, trimişii ziarelor – mandatarii dorinţei generale de informaţii – se reuneau în holul cu mozaic de la „Locul delfinului”, pentru a primi scurtul buletin al zilei transmis de *butler,* buletin pe care-l asezonau apoi, în ziarele lor, în acele prelucrări prolixe pe care le cerea publicul. Lumea citea despre scrisorile parfumate, cu salutări şi urări de însănătoşire, care sosiră la „Locul delfinului”, trimise de diferitele instituţii de caritate, pe care Imma le vizitase şi le ajutase cu donaţii bogate (şugubeţii subliniau că şi autorităţile fiscale ale marelui ducat ar fi trebuit, de fapt, să profite de ocazie şi să aducă omagiul lor într-un mod asemănător). Oamenii mai citeau – şi-şi lăsau ziarele în jos pentru a se privi unii pe alţii – despre un „superb” buchet de flori pe care prinţul Klaus Heinrich îl trimisese împreună cu cartea sa de vizită (în timp ce adevărul era că prinţul trimisese nu o dată, ci zilnic, flori la „Locul delfinului”, câtă vreme stătuse în pat domnişoara Spoelmann, fapt care fusese

trecut, însă, sub tăcere de cei în cunoştinţă de cauză, pentru a evita o emoţie prea mare). Lumea citi, mai departe, că tânăra şi populara pacientă părăsise patul pentru prima oară şi că, în cele din urmă, se anunţa că prima ei ieşire din casă, cu maşina, era iminentă. Această ieşire, care se petrecu la opt zile după îmbolnăvirea domnişoarei, într-o dimineaţă de toamnă însorită, avea să ofere, totuşi, prilejul unei manifestări a sentimentelor publicului, manifestare care fu calificată de către oamenii cu o serioasă conştiinţă de sine, ca fiind prea exagerată. În jurul uriaşului automobil de culoare oliv şi cu perne de piele cărămizii, care aştepta în faţa intrării principale de la „Locul delfinului”, la volan fiind un şofer tânăr cu trăsături anglo-saxone şi cu o mutră palidă, concentrată, se adunase o mulţime mai mare de oameni; şi, când domnişoara Spoelmann ieşi din casă, însoţită de contesa Löwenjoul şi urmată de un lacheu care ducea pledurile, izbucniră într-adevăr strigăte de „trăiască”, însoţite de fluturatul şepcilor şi al batistelor; strigătele se repetară şi se prelungiră până când vehiculul îşi croi, cu urlete de claxon, drum prin îmbulzeală, lăsându-i pe manifestanţi în urmă, în nori de benzină. Să admitem că grupul de oameni care strigau era alcătuit din acele elemente nu tocmai onorabile, care obişnuiesc să se adune în asemenea ocazii; adică din adolescenţi, câteva femei cu coşuri de târguieli, câţiva copii de şcoală, gură-cască, pierde-vară şi oameni fără ocupaţie, de toate soiurile. Dar ce e poporul şi din cine trebuie el să se compună pentru a fi determinat? În continuare, nu poate fi trecută complet sub tăcere o afirmaţie care a fost difuzată ulterior de unele firi zeflemiste şi după care în gloata poporului, adunată în jurul maşinii, s-ar fi aflat un agent în slujba domnului von Knobelsdorff, membru al poliţiei secrete; acesta ar fi dat tonul pentru urale şi le-ar fi întreţinut cu mult zel. Putem să-i lăsăm în plata Domnului şi le acordăm acestor detractori ai unor importante evenimente, mica lor satisfacţie. În cel mai rău caz –

adică dacă informaţiile acelor oameni se confirmau – fusese vorba de o declanşare mecanică a unor sentimente care, vezi bine, trebuie să fi fost, totuşi, vii pentru a putea fi declanşate. În orice caz, această scenă, care a fost descrisă, fireşte, amănunţit în presă, n-a întârziat să producă efect asupra tuturor; iar pentru persoanele cu oarecare perspicacitate în materie de înlănţuire a faptelor, n-a existat nicio îndoială că o altă veste, care a preocupat sufletele la câteva zile după aceea, trebuie să fi avut o legătură mai profundă cu toate aceste manifestări şi simptome.

Informaţia spunea că alteţa sa regală principele Klaus Heinrich l-ar fi primit pe domnul ministru de stat von Knobelsdorff, la palatul „Ermitaj”, într-o audienţă care ar fi durat fără întrerupere de la ora trei după-amiază până la ora şapte seara. Patru ceasuri bătute pe muchie! Despre ce fusese vorba? Doar nu despre viitorul bal al curţii? Fireşte, printre altele, fusese vorba şi de balul curţii.

Cu prilejul unei vânători a curţii, care avusese loc la zece octombrie lângă palatul „Premiul vânătorului”, în pădurile dinspre vest – şi la care Klaus Heinrich luase parte, îmbrăcat, ca şi verii săi roşcovani, într-o uniformă verde, cu pălărie moale şi cizme cu tureatcă, având asupra lui binoclu, pumnal, cuţit de vânătoare, centiron cu cartuşe şi pistol cu toc – domnul von Knobelsdorff îl rugase pe prinţ să-i acorde o întrevedere. Fusese consultat domnul von Braumbart-Schellendorf şi convorbirea se stabilise pentru ora trei după-amiază, în cea de a douăsprezecea zi a lunii octombrie. De altfel, Klaus Heinrich se oferise să facă el o vizită bătrânului domn la locuinţa sa oficială; dar domnul von Knobelsdorff preferase să vină el la „Ermitaj” şi sosi, punctual, primit fiind cu toată amabilitatea şi căldura pe care Klaus Heinrich le socotea că sunt indicate de protocol faţă de bătrânul sfetnic al tatălui şi fratelui său. Micul şi austerul salon, în care se aflau cele trei fotolii de mahon cu motive

albăstrui în formă de liră brodate pe fond galben, fu locul unde se desfăşură discuţia.

Deşi nu mai avea mult până să împlinească vârsta de şaptezeci de ani, excelenţa sa domnul von Knobelsdorff era încă viguros şi la trup şi la minte. Redingota sa nu prezenta cutele vârstei, ci se mula strâns, şi cât se poate de bine întinsă, pe trupul îndesat şi plăcut capitonat al unui bărbat cu o fire plăcută. Părul său, încă îmbelşugat şi pieptănat lins, cu cărare la mijloc, era de un alb pur, ca şi mustaţa tăiată scurt; iar bărbia era simpatic despicată de o cută ce putea fi luată drept gropiţă. Creţurile dispuse în evantai la colţurile ochilor jucau ca şi odinioară; ba chiar mai căpătaseră cu vremea mici ramificaţii şi linii secundare, astfel încât această multiplă şi vie reţea de riduri dădea ochilor săi albaştri o expresie constantă de şiretenie şi de bună dispoziţie. Klaus Heinrich ţinea la domnul von Knobelsdorff, fără ca între ei să fi existat vreo relaţie mai strânsă. De fapt, ministrul de stat veghease şi călăuzise evoluţia prinţului: îl desemnase iniţial pe profesorul titular Dröge ca prim dascăl al său, apoi înfiinţase pentru el colegiul „fazanilor”; mai târziu îl trimisese la universitate împreună cu doctorul Überbein, rânduise şi serviciul său militar de formă şi chiar îi destinase palatul „Ermitaj” ca locuinţă; dar totul indirect şi venind rareori în contact cu el; iar dacă domnul von Knobelsdorff se întâlnise uneori cu Klaus Heinrich în anii educaţiei acestuia, se informase cât se poate de respectuos de deciziile şi planurile de viitor ale principelui, de parcă n-ar fi ştiut nimic despre ele; şi poate că tocmai această ficţiune, respectată cu consecvenţă de ambele părţi, fusese ceea ce menţinuse relaţiile dintre ei într-un cadru formal.

Domnul Knobelsdorff – care preluă conducerea discuţiei cu uşurinţă şi, totuşi, cu o atitudine reverenţioasă, în timp ce Klaus Heinrich încerca să ghicească intenţiile acestei vizite – vorbi mai întâi despre vânătoarea de alaltăieri a curţii, aruncă, pe îndelete, o privire retrospectivă asupra

traseului parcurs şi aminti, ca din întâmplare, de eminentul său coleg de la finanţe, doctorul Krippenreuther, care luase şi el parte la vânătoare şi a cărui mină jalnică o deplângea. Într-adevăr, domnul Krippenreuther nu trăsese decât pe alături, la „Premiul vânătorului”. „Mda, grijile te fac să nu ai mâna sigură”, remarcă domnul von Knobelsdorff şi-i puse, astfel, prinţului în gură cuvântul-cheie, care să reclame o scurtă caracterizare a acestor griji, îi vorbi despre deficitul „nu lipsit de importanţă” al proiectului de buget, despre disensiunile dintre miniştri şi comisia bugetară, despre noul impozit pe avere, despre cota de treisprezece şi jumătate la sută şi despre opoziţia furibundă a reprezentanţilor citadini, despre antediluvianul impozit pe carne, şi despre strigătele de foame ale funcţionarilor; Klaus Heinrich, la început surprins de atâtea date concrete, îl ascultă cu seriozitate şi aprobând de zor din cap.

Cei doi domni, cel bătrân şi cel tânăr, şedeau alături, pe o canapea firavă şi puţin cam tare, cu tapiseria galbenă şi cu aplicaţii de alamă în formă de cunună; canapeaua era aşezată îndărătul mesei rotunde, cu faţa spre uşa îngustă, cu geamuri, ce da spre terasă şi dincolo de care se estompa, în negura toamnei, parcul pe jumătate desfrunzit, cu lacul acoperit de raţe. Scundă şi de un alb modest, soba de cahle în care trosnea focul, răspândea o căldură molcomă în camera mobilată auster şi meschin; iar Klaus Heinrich, nu întrutotul în stare să urmărească expozeul politic, dar mândru şi fericit de a se întreţine atât de serios cu încercatul demnitar, se simţea cuprins tot mai mult de o dispoziţie plină de recunoştinţă şi de încredere. Domnul von Knobelsdorff vorbea în mod agreabil despre cele mai dezagreabile lucruri; glasul lui era plăcut, alcătuirea cuvântării sale abilă şi insinuantă; şi, deodată, Klaus Heinrich îşi dădu seama că bătrânul părăsise domeniul economic şi că trecuse de la grijile doctorului Krippenreuther la starea sănătăţii lui, a lui

Klaus Heinrich. Oare se înşela domnul von Knobelsdorff? Ochii săi începeau să-l cam lase, uneori. Dar parcă i se părea că şi alteţa sa regală avusese cândva o mină mai bună, mai plină de prospeţime, mai veselă. Nu se putea să nu observe o oarecare oboseală, o umbră de grijă... Domnul von Knobelsdorff se temea să nu pară indiscret, dar trebuia să spere că aceste semne, nu sunt pricinuite de vreo suferinţă gravă, trupească sau sufletească?

Klaus Heinrich privi afară, în ceaţă. Privirea lui era încă ermetică; dar, cu toate că şedea pe canapeaua tare, într-o atitudine controlată, de concentrare atentă, ca totdeauna, cu picioarele încrucişate, cu mâna dreaptă peste cea stângă şi cu bustul întors spre domnul von Knobelsdorff, atitudinea lui interioară se destinse totuşi din clipa aceasta; şi, istovit cum era, de luptele sale ciudat de delicate şi fără succes, nu lipsi mult ca ochii lui să se umple de lacrimi. Era atât de singur şi nimeni nu-l ajuta cu sfaturi... Doctorul Überbein evita, în ultima vreme, să vină la „Ermitaj”... Klaus Heinrich mai spuse: „Ah, excelenţă, asta ar duce prea departe”.

Dar domnul von Knobelsdorff răspunse:

„Prea departe? Nu, alteţa voastră să nu se teamă că trebuie să vorbească prea pe larg. Recunosc că sunt mai bine informat cu privire la evenimentele trăite de alteţa voastră regală, decât am lăsat să se întrevadă. În afară de acele subtilităţi şi amănunte, pe care zvonurile nu le pot înregistra, alteţa voastră regală nu va avea să-mi împărtăşească prea multe lucruri noi. Dar, dacă faptul de a vă descărca sufletul faţă de un slujitor care v-a ţinut în braţe, ar putea să facă bine alteţei voastre regale... poate că n-aş fi cu totul incapabil de a fi alături de alteţa voastră regală cu sfatul şi cu fapta.”

Şi atunci tot ce era în sufletul lui Klaus Heinrich se topi şi se revărsă năvalnic, în chip de mărturisire; îi povesti totul domnului von Knobelsdorff. Povesti cum povesteşte cineva, când e cu inima plină şi când cuvintele îi năvălesc pe buze: nu fu prea sistematic, nu luă lucrurile chiar pe

rând, şi insistă peste măsură asupra unor fapte neesenţiale; dar fu cât se poate de convingător, dând povestirii acea notă concretă care e rodul unei trăiri pasionate. Începu cu mijlocul, sări, pe nebăgate de seamă, la început, se grăbi să ajungă la sfârşit (un sfârşit care nu exista), se precipită şi se împotmoli nu o singură dată. Dar cunoaşterea prealabilă a situaţiei îi uşură domnului von Knobelsdorff formarea unei priviri de ansamblu, îl puse în măsură să readucă corăbioara pe linia de plutire prin întrebări utile; şi, în cele din urmă, imaginea trăirilor lui Klaus Heinrich, cu toate personajele şi întâmplările, cu silueta lui Samuel Spoelmann, a confuzei contese Löwenjoul, ba chiar şi a nobilului dulău scoţian Perceval şi, mai cu seamă a Immei Spoelmann, se înfăţişa, cu toate dificultăţile ei, destul de desăvârşită şi fără lacune, pentru a putea fi supusă discuţiei. Până şi bucăţica de foaie de gutapercă fu amintită pe larg, căci domnul von Knobelsdorff păru să pună preţ pe ea; şi nimic nu fu omis, de la acea apariţie impresionantă din timpul schimbării gărzii palatului şi până la ultimele lupte intense şi chinuitoare, duse călare şi pe jos. Klaus Heinrich era tare înfierbântat când termină, iar ochii săi albaştri ca oţelul, îngustaţi de pometii populari, erau înlăcrimaţi. Părăsi canapeaua, gest prin care îl silise pe domnul von Knobelsdorff să se ridice şi el, şi vru să deschidă neapărat, din cauza căldurii, uşa cu geamuri dinspre mica verandă; dar domnul von Knobelsdorff, îl împiedică s-o facă, atrăgându-i atenţia asupra pericolului de a răci. Apoi îi adresă prinţului prea supusa rugăminte, să se aşeze din nou, întrucât alteţa sa regală nu poate ignora necesitatea unei discutări liniştite a situaţiei. Şi amândoi luară din nou loc pe pernele prea puţin moi şi umflate.

Domnul von Knobelsdorff chibzui o vreme şi chipul său deveni atât de serios, cât putea fi, avându-se în vedere bărbia sa despicată şi creţurile jucăuşe de la colţurile ochilor. Întrerupându-şi tăcerea, îi mulţumi prinţului, cu

emoţie în suflet, pentru marea cinste pe care i-o făcuse, acordându-i încrederea sa. Imediat după asta, domnul von Knobelsdorff îi făcu următoarea declaraţie, apăsând pe fiecare cuvânt în parte: indiferent de atitudinea la care s-ar fi aşteptat prinţul din partea lui, a domnului von Knobelsdorff, el, domnul von Knobelsdorff, nu este, oricum, omul care să se declare împotriva dorinţelor şi speranţelor prinţului, ci mai curând este dispus să-i netezească alteţei sale regale, în măsura puterilor sale, calea spre ţelul dorit.

Tăcere lungă. Klaus Heinrich îl privi consternat pe domnul von Knobelsdorff în ochii cu ridurile dispuse în evantai. Aşadar avea dorinţe şi speranţe? Exista, deci, un ţel? Nici el singur nu ştia ceea ce auzea acum. Spuse: „Excelenţa voastră sunteţi atât de amabil.”

Atunci domnul von Knobelsdorff adăugă marii sale declaraţii ceva despre o condiţie şi spuse: „Fireşte că el, ca primul slujitor al statului, nu-şi poate impune modesta influenţă în sensul dorit de alteţa sa regală decât cu o condiţie.”

„Cu o condiţie?”

„Cu condiţia ca alteţa voastră regală să nu se gândească numai la propria sa fericire, în mod egoist şi nesemnificativ, ci să-şi privească destinul personal din perspectiva ansamblului, a întregului, aşa cum îi cere înalta sa profesiune.”

Klaus Heinrich tăcu, ochii i se înnegurară de gânduri.

„Să îngăduie alteţa voastră regală, continuă domnul von Knobelsdorff, după o pauză, să părăsim pentru o clipă această chestiune delicată şi imprevizibilă şi să ne îndreptăm spre lucruri mai generale! Acesta este ceasul încrederii şi al înţelegerii reciproce... rog respectuos să-mi fie îngăduit să-l folosesc! Prin sublima ei vocaţie, alteţa voastră regală este smulsă din angrenajul aspru al realităţii, este despărţită de ea prin anumite măsuri frumoase. Nu voi uita că acest angrenaj nu este defel – sau e doar în mod indirect – treaba alteţei voastre regale.

Totuşi mi se pare că a sosit clipa să explic alteţei voastre regale, absolut numai de dragul lucrului în sine, măcar un anumit domeniu al acestei lumi aspre, pentru a-şi face o părere şi a lua cunoştinţă de el. Vă cer în prealabil, prea supus, iertare dacă, prin informaţiile mele, va urma s-o afectez greu, lăuntric, pe alteţa voastră regală."

„Vă rog, vorbiţi, excelenţă!" rosti Klaus Heinrich, nu fără consternare. Fără să vrea se aşeză mai bine, aşa cum te aşezi mai bine în scaunul dentistului, concentrându-te în vederea unei intervenţii dureroase...

„Se impune o atenţie concentrată", spuse domnul von Knobelsdorff aproape cu severitate. Şi apoi, pornind de la disensiunile cu comisia bugetară, urmă acea expunere, acea instruire clară, temeinică şi neretuşată, bine documentată cu cifre şi cu explicaţii intercalate referitoare la relaţiile fundamentale şi la termenii de specialitate; acea lecţie asupra situaţiei economice a ţării, a statului, care-i punea prinţului în faţă, cu o inexorabilă claritate, întreaga noastră situaţie mizeră. Bineînţeles că aceste lucruri nu-i erau complet noi şi străine; ba chiar, de când făcea act de reprezentare, îi slujiseră ca punct de plecare şi temă pentru acele întrebări formale, pe care obişnuia să le adreseze primarilor, agricultorilor, înalţilor funcţionari; întrebări la care primea răspunsuri ce erau date pur şi simplu doar pentru a fi date, şi nu pentru a lămuri lucrurile, şi care erau însoţite de zâmbetul cunoscut de el încă din copilărie, zâmbet ce voia să spună: „Tu curatule, tu delicatule!" Dar încă niciodată aceste lucruri nu-l copleşiseră cu asemenea obiectivitate masivă şi nudă, încât să-i solicite în mod serios puterea de gândire. Domnul von Knobelsdorff nu se mulţumi câtuşi de puţin cu obişnuitele aprobări din cap, încurajatoare, ale lui Klaus Heinrich; luă lucrurile în serios, se prefăcu a nu fi auzit spusele tânărului, acceptă să repete explicaţii întregi, îl menţinu, cu severitate, sub imperiul datelor concrete; şi parcă era tot un deget arătător care, încreţit din cauza pielii uscate, insista

asupra unui singur punct şi nu se clintea din loc până ce nu se făcea dovada că lucrul fusese înţeles cu adevărat.

Domnul von Knobelsdorff începu cu temeiurile şi vorbi despre ţară şi despre condiţiile ei de slabă dezvoltare sub raportul comerţului şi industriei; vorbi despre popor, despre poporul lui Klaus Heinrich, acel soi de oameni gânditori şi cumsecade, sănătoşi şi înapoiaţi; vorbi despre încasările deficitare ale statului, despre căile ferate ce nu rentează, despre insuficientele zăcăminte de cărbuni. Trecu apoi la administraţia domeniilor silvice, a vânătorii şi păşunilor, vorbi despre păduri şi despre tăierile exagerate, despre exploatarea excesivă a stratului vegetal din păduri, despre efectivele de arboret diform, despre renta silvică scăzută. După aceea insistă mai îndeaproape asupra economiei financiare, explică incapacitatea firească a poporului de a plăti dări, caracteriză administrarea dezordonată a finanţelor din perioadele precedente. Iar mai apoi veni cu cifra datoriilor de stat, pe care domnul von Knobelsdorff îl sili pe prinţ să o repete de mai multe ori. Lecţia se extinse în continuare asupra sistemului obligaţiilor, asupra condiţiilor de plată a dobânzilor şi a amortizării, reveni la situaţia dificilă a doctorului Krippenreuther în momentul de faţă şi zugrăvi grelele împrejurări defavorabile din prezent. În mână cu *„Revista biroului statistic”* – pe care-o scoase deodată dintr-un buzunar – domnul von Knobelsdorff îi aduse la cunoştinţa elevului său rezultatele recoltelor din ultimii ani: enumeră intemperiile care provocaseră anomaliile vegetaţiei, schiţă deficitul pricinuit de acestea prin neplata impozitelor şi aminti chiar de făpturile subalimentate de la ţară. Apoi trecu la situaţia pieţii financiare, în mare, şi prezentă mai pe larg scumpirea banilor şi criza economică generală. Iar Klaus Heinrich află despre scăderea maximă a cursurilor, despre neliniştea creditorilor, despre scurgerea banilor în străinătate, despre falimente; văzu că creditul e zdruncinat, că hârtiile de valoare sunt devalorizate, şi

înţelese pe deplin că realizarea unui nou împrumut era aproape imposibilă.

Amurgul pătrundea în încăpere, trecuse de mult de ora cinci când domnul von Knobelsdorff îşi încheie expozeul de economie politică. La ora asta, Klaus Heinrich obişnuia să-şi ia ceaiul, dar nu se gândi la el decât în treacăt; iar de-afară nu îndrăzni nimeni să conturbe o întrevedere, a cărei importanţă se vădea din durata ei. Klaus Heinrich ascultă şi ascultă. Nici nu-şi da, încă, seama cât era de zguduit. Dar cum cuteza, oare, cineva să-i spună toate astea? În cursul acestei lecţii, nu i se spusese niciodată „alteţă regală”, fusese violentat, oarecum, iar puritatea şi delicateţea lui fuseseră ofensate grosolan; şi, cu toate astea, era bine, îl încălzea lăuntric faptul de a asculta toate datele acestea şi de a trebui să se adâncească în ele, de dragul lucrului în sine... Uită chiar şi să cheme pe cineva pentru a aprinde lumina, atât de captivată îi fusese atenţia.

„Acestea erau împrejurările, încheie domnul von Knobelsdorff, pe care le aveam în minte, când am invitat pe alteţa voastră regală să-şi privească dorinţele şi intenţiile sale în lumina situaţiei generale. Alteţa voastră regală va trage un folos din ceasul acesta şi din conţinutul care mi-a fost îngăduit să-l dau acestui ceas, nu mă îndoiesc. Şi, cu această convingere, să-mi permită alteţa voastră regală să revin asupra problemelor noastre mai intime.”

Domnul von Knobelsdorff aşteptă până ce Klaus Heinrich îi făcu din mână un semn de consimţire, apoi continuă: „Dacă acestei chestiuni îi este dat să aibă un viitor, atunci e necesar ca ea să se ridice pe o nouă treaptă de dezvoltare. Deocamdată stagnează, stă pe loc, lipsită de formă şi de perspective, ca şi ceaţa de afară. E o situaţie insuportabilă. Trebuie să i se dea o formă, trebuie să fie condensată, trebuie să fie mai precis conturată şi, anume pentru ochii lumii...”

„Chiar aşa! Chiar aşa! Să i se dea o formă... să fie

condensată... Asta e! E neapărat necesar! continuă Klaus Heinrich ca ieşit din fire, părăsind din nou canapeaua şi începând să umble în sus şi în jos prin cameră. Dar cum? Spuneţi-mi, excelenţă, pentru Dumnezeu, cum?”

„Primul pas înainte, spuse domnul von Knobelsdorff fără să se scoale în picioare – atât de neobişnuită era clipa prezentă – trebuie să fie acesta: Spoelmannii să fie văzuţi la curte.”

Klaus Heinrich se opri locului.

„Niciodată, preciză el, din câte-l cunosc eu pe domnul Spoelmann, nu va putea fi determinat să vină la curte.”

„Ceea ce nu exclude, ripostă domnul von Knobelsdorff, ca domnişoara, fiica sa, să ne facă această plăcere. Nu mai este mult până la balul curţii, stă în puterea voastră, alteţă regală, s-o hotărâţi pe domnişoara Spoelmann să participe la el. Doamna ei de companie este contesă... se pare că nu e lipsită de ciudăţenii, dar este contesă, şi asta uşurează treaba. Şi, dacă o asigur pe alteţa voastră regală că nici curtea nu se va arăta lipsită de amabilitate, o fac de comun acord cu domnul prim-ministru de ceremonii von Bühl zu Bühl...”

În continuare, discuţia se mai purtă, vreme de trei sferturi de ceas, în jurul problemelor referitoare la fixarea locurilor şi la condiţiile de ceremonial în care avea să se desfăşoare introducerea la curte, prezentarea. Inevitabilă rămânea depunerea cărţilor de vizită la prim-maestrul de ceremonii a principesei Katharina, o contesă văduvă von Trummerhauff, care prezida lumea feminină la festivităţile de la palatul vechi. În privinţa actului prezentării doamnelor la curte, domnul von Knobelsdorff se pricepuse să obţină unele concesii, care aveau un caracter de bună intenţie şi de invitaţie. Nu exista în localitate niciun însărcinat cu afaceri american, deci nu era niciun motiv – declară domnul von Knobelsdorff – pentru a pune pe primul venit dintre şambelani să le prezinte pe doamne; nu, domnul prim-maestru de ceremonii roagă, personal, să i se acorde onoarea de a i

se îngădui să le prezinte marelui duce. Când? În ce moment al succesiunii ierarhice protocolare? Ei, fără îndoială, situaţia neobişnuită impunea o excepţie. La început, deci, în primul rând, înaintea tuturor noilor invitaţi de diferite ranguri de la curte; Klaus Heinrich îi poate da asigurări domnişoarei Spoelmann cu privire la această măsură extraordinară. Se vor face comentarii, faptul va produce senzaţie la curte şi în oraş. Dar n-are a face şi cu atât mai bine! Senzaţia nu era câtuşi de puţin nedorită, senzaţia era utilă, era necesară...

Domnul von Knobelsdorff plecă. Se făcuse atât de întuneric când îşi luară rămas bun, încât abia dacă se mai vedeau unul pe altul. Klaus Heinrich, care îşi dădu abia acum seama de acest lucru, se scuză oarecum încurcat; dar domnul von Knobelsdorff declară că era complet neesenţial în ce lumină are loc o asemenea întrevedere. Apucă mâna pe care i-o întinse Klaus Heinrich şi o strânse cu ambele sale mâini. „Niciodată, spuse el cu căldură – şi acestea fuseră ultimele sale cuvinte înainte de a se retrage – niciodată fericirea unui principe n-a fost mai strâns legată de aceea a ţării sale. Orice aţi chibzui şi aţi face, alteţa voastră regală, să nu pierdeţi din vedere că fericirea alteţei voastre regale a devenit, prin voia destinului, o condiţie a bunăstării generale, cum şi faptul că alteţa voastră regală, la rândul său, trebuie să vadă în bunăstarea ţării o condiţie şi o justificare inevitabilă a fericirii sale.”

Adânc mişcat şi încă incapabil să-şi ordoneze gândurile, care-l asaltau în mii de chipuri, Klaus Heinrich rămase în austerele sale camere *empire.*

Petrecu o noapte agitată şi, în dimineaţa următoare, făcu o plimbare călare, solitară şi prelungită, în ciuda vremii lipsită de vizibilitate şi câlţoase. Domnul von Knobelsdorff vorbise limpede şi din plin, prezentase anumite fapte şi luase act de altele; dar nu dăduse decât indicaţii scurte, sentenţioase, pentru contopirea, modelarea şi prelucrarea lăuntrică a acestei multimorfe

materii prime; şi Klaus Heinrich avu de făcut o grea muncă intelectuală, câtă vreme rămase treaz în timpul nopţii, ca şi în timp ce mergea călare pe Florian.

Reîntors la „Ermitaj”, făcu un lucru surprinzător. Scrise cu creionul, pe o coală de hârtie, un ordin, o anumită comandă, şi trimise pe lacheul-camerist Neumann cu ea în oraş, la librăria academică din strada Universităţii. Ceea ce aduse Neumann, cărând din greu, era un pachet de cărţi; Klaus Heinrich porunci să le aşeze pe biroul său şi începu numaidecât lectura lor.

Erau tomuri cu un aspect prozaic şi şcolăresc, cu coperţi de hârtie lucioasă, cu cotor de piele ornamentat inestetic şi cu o hârtie grosolană, pe care conţinutul era strict orânduit în capitole, secţiuni principale şi secundare şi paragrafe. Titlurile lor nu erau vesele. Erau manuale şi compendii de ştiinţă financiară, compendii de economie naţională, prezentări sistematice ale economiei politice. Şi, cu aceste scrieri, prinţul se închise în cabinetul său şi dădu dispoziţii că doreşte să nu fie deranjat pentru nimic.

Toamna era ploioasă şi Klaus Heinrich nu se prea simţi tentat să părăsească „Ermitajul”. Sâmbătă se duse la palatul vechi pentru a acorda audienţe; în restul săptămânii fu stăpân pe timpul său şi ştiu cum să-l folosească. Îmbrăcat în cazaca sa, şedea la căldura sobei scunde de faianţă, la micul său birouaş, demodat şi puţin cam uzat, şi citea, cu tâmplele sprijinite în palme, citea cărţile despre finanţe. Citea despre cheltuielile statului şi din ce anume se alcătuiau, despre venituri şi despre sursele din care proveneau ele în cazurile fericite; parcurse întreg sistemul fiscal, cu toate capitolele sale; se îngropă în teoria planului financiar şi a bugetului, insistă mai îndelung şi mai temeinic asupra datoriei de stat şi a felurilor sale, asupra împrumutului, a raportului dintre dobândă şi capital şi asupra amortizării; uneori, ridica încet ochii de pe carte şi visa, zâmbind, la ceea ce citise, de parcă ar fi fost poezia cea mai policromă.

De fapt găsea că nu era greu să înţelegi toate astea,

dacă îţi puneai în gând s-o faci. Nu, toată realitatea asta serioasă la care participa doar, această simplă şi grosolană îmbinare de interese, această doctrină a unor nevoi şi necesităţi de o logică banală, pe care tinerii cu o origină obişnuită trebuiau să şi le bage în cap pentru a-şi trece examenele respective, nu era nici pe departe atât de greu de stăpânit, pe cât îşi închipuise de la înălţimea lui. Mult, mult mai dificile şi mai anevoioase erau luptele sale delicate cu Imma Spoelmann, purtate călare şi pe jos. Totuşi, studiul său îl încălzea şi-l bucura şi simţea că i se rumenesc obrajii de atâta sârguinţă, ca şi cumnatului său zu Ried-Hohenried din pricina turbei sale.

După ce făuri astfel un fundament general şi academic pentru datele pe care i le dăduse domnul von Knobelsdorff şi după ce depuse şi în rest o însemnată muncă intelectuală de corelare a relaţiilor interne şi de cântărire a posibilităţilor, se înfiinţă din nou la „Locul delfinului”, pe la ora ceaiului. Becurile candelabrului cu picior de leu şi ale marii lustre de cristal din salonul-seră ardeau. Doamnele erau singure.

După primele întrebări şi răspunsuri referitoare la starea sănătăţii domnului Spoelmann şi la boala prin care trecuse Imma, Klaus Heinrich îi făcu vii reproşuri pentru imprudenta ei impetuozitate, la care ea ripostă, cu buzele ţuguiate, că, din câte ştia, era propriul ei stăpân şi că putea face ce voia cu sănătatea ei; discuţia trecu apoi la toamnă, la vremea ploioasă care te împiedică să călăreşti, la anotimpul ce se apropie de sfârşit, la iarna nu prea depărtată; Klaus Heinrich pomeni, ca din întâmplare, de balul curţii, cu care prilej îndrăzni să întrebe dacă – în ipoteza că domnul Spoelmann ar fi împiedicat, din păcate, de suferinţa sa, să participe – doamnele n-ar avea poftă să ia parte la el. Când Imma răspunse că nu, departe de ea orice intenţie de a jigni, dar pur şi simplu n-are nici cea mai mică poftă pentru asemenea lucru – Klaus Heinrich nu insistă, ci lăsă, cu indiferenţă, întrebarea deocamdată în suspensie.

Ce-a mai făcut în ultimele zile? – Oo, a fost ocupat, poate spune că a avut de lucru până peste cap. – Lucru? Fără îndoială, se referă la vânătoarea curţii de la „Premiul vânătorului”. – Ei, vânătoarea curţii... Nu, s-a îndeletnicit cu studii adevărate, pe care, de altfel, încă nu le-a încheiat nici pe departe; mai curând, este încă adâncit în respectiva materie... Şi Klaus Heinrich începu să povestească despre cărţile sale inestetice, despre orientarea sa în domeniul ştiinţei financiare; vorbi cu atâta bucurie şi preţuire despre această disciplină, încât Imma Spoelmann îl măsură cu ochi mari. Când îl întrebă, însă, ce l-a determinat s-o facă şi care e ţelul acestei îndeletniciri – lucru ce se petrecu într-un fel timid – el răspunse că a fost îndemnat de probleme mult prea arzătoare: condiţii şi împrejurări care, din păcate, sunt prea puţin potrivite pentru o discuţie veselă, la ceai. Această formulare o ofensă vizibil pe Imma, care îl întrebă tăios şi sucindu-şi căpşorul într-o parte şi-n alta, pe ce observaţii se întemeiază, de fapt, convingerea lui că ea este accesibilă exclusiv sau de preferinţă discuţiilor vesele? Şi mai mult îi porunci decât îl rugă, să binevoiască să-şi spună părerea asupra problemelor arzătoare ale zilei.

Atunci Klaus Heinrich arătă ceea ce învăţase de la domnul von Knobelsdorff şi vorbi despre ţară şi despre situaţia ei. Era bine informat cu privire la fiecare punct, asupra căruia zăbovise degetul arătător plin de creţuri; vorbi despre neajunsurile generale şi despre cele mai limitate, despre cele târâte de la un an la altul şi despre cele ce se adaugă, înăsprind condiţiile; stărui în special pe cifra datoriilor de stat şi a presiunii ce-o exercitau ele asupra economiei poporului – era vorba de şase sute de milioane – şi nu uită nici măcar făpturile subalimentate de la ţară.

Nu vorbea coerent; Imma Spoelmann îl întrerupea cu întrebări şi-l ajuta cu întrebări să meargă mai departe, lua lucrurile în serios şi cerea să-i explice tot ceea ce nu

înţelegea imediat. În rochia ei de casă din borangic cărămiziu, cu o broderie mare pe piept şi cu mânecile despicate, cu un lanţ de vechi demnitar spaniol în jurul grumazului de copil, Imma sta aplecată asupra mesei de ceai ce sclipea de cristaluri şi de argintărie şi de porţelanuri superbe, se sprijinea într-un cot, cu bărbia îngropată în mâna delicată şi fără bijuterii, şi-l asculta din toată inima, în timp ce ochii ei nespus de mari şi strălucind întunecat îi scrutau expresia. Dar, în timp ce el vorbea, îndemnat de întrebările din gură şi din ochi ale Immei, în timp ce se străduia, se înfierbânta şi se dăruia cu totul subiectului său, contesa Löwenjoul nu se mai simţi obligată să rămână, mai departe, lucidă, începu să divagheze şi îşi îngădui binefacerea sporovăielii fără şir. Ea declară, cu gesturi distinse şi cu ochii mijiţi straniu, că vina întregii mizerii, chiar şi a recoltelor deficitare, a poverii datoriilor şi a scumpirii banului, o poartă muierile destrăbălate, care mişună pretutindeni şi care, din păcate, au ştiut să găsească şi calea de a pătrunde prin duşumea, ca de pildă, în noaptea trecută, când nevasta unui plutonier din cazarma puşcaşilor de gardă a zgâriat-o pe piept şi a chinuit-o cu gesturi neruşinate. După aceea pomeni de castelele ei din Burgundia, în care plouă prin acoperiş, şi merse atât de departe, încât povesti că a participat, ca sublocotenent, la o campanie împotriva turcilor, în cursul căreia fusese singura care „nu-şi pierduse capul”. Imma Spoelmann şi Klaus Heinrich îi spuneau din când în când câte o vorbă bună, îi făgăduiau s-o numească deocamdată „doamna Maier”, iar, în rest, nu se lăsară stânjeniţi de intervenţiile ei.

Aveau amândoi chipurile înfierbântate, când Klaus Heinrich termină de spus tot ce ştia; da, chiar şi pe faţa, de obicei palidă ca sideful, a Immei Spoelmann, se observa o roşeaţă diafană. Tăcură apoi, amuţi şi contesa, cu capul ei mic aplecat pe umăr şi cu ochii abia mijiţi, privind în gol. Pe faţa de masă sclipitor de albă, Klaus Heinrich se juca cu codiţa unei orhidee care fusese

aşezată lângă tacâmul său, într-un pahar conic; dar, de-ndată ce ridică privirea, întâlni ochii Immei Spoelmann, nespus de mari, înflăcărați şi neclintiţi, care-i vorbeau, pe deasupra mesei.

„A fost plăcut, de data asta, spuse cu glasul ei frânt, când îşi luă rămas bun – şi Klaus Heinrich simţi cum mâna ei îngustă şi cu falange delicate i-o cuprinse puternic pe-a sa. – Când alteţa voastră va binevoi să onoreze iar nevrednica noastră casă, să-mi aducă una sau alta din bunele cărţi pe care şi le-a procurat.” Nu putea să renunţe cu totul la ironie, dar îl ruga să-i aducă din cărţile lui şi el îi aduse.

Îi aduse două din ele, pe care le considera mai instructive şi mai uşor de înţeles; le aduse câteva zile mai târziu, în cupeul său, trecând prin parcul oraşului ud de ploaie, şi ea îi fu recunoscătoare pentru asta. Îndată după ceai se retraseră într-un ungher al salonului; acolo, aşezaţi în două fotolii ca nişte tronuri, dinaintea unei măsuţe aurite, îşi începură studiul comun, aplecaţi asupra primei file a unui manual intitulat *Ştiinţa finanţelor,* în timp ce contesa rămase, absentă, la masa de ceai. Citiră împreună chiar şi prefeţele de la ediţia întâia şi a şasea, alternativ, cu voce încetişoară, fiecare câte o frază; căci Imma Spoelmann considera că trebuie să pornească metodic la lucru şi să înceapă cu începutul.

Bine pregătit cum era, Klaus Heinrich făcu pe călăuza prin şirul paragrafelor şi nimeni n-ar fi putut să-l urmeze cu mai multă sprinteneală şi perspicacitate decât Imma.

„E uşor! spuse ea şi ridică privirea râzând. Mă miră faptul că este, în fond, chiar atât de simplu. Algebra e mai grea, prinţe...”

Dar, întrucât făcură treaba atât de temeinic, nu ajunseră prea departe într-o singură oră a după-amiezii; făcură deci un semn în carte, de unde să continue rândul viitor.

Aşa se şi întâmplă; de-atunci înainte, vizitele principelui la „Locul delfinului” avură conţinutul cel mai concret.

Totdeauna, când domnul Spoelmann nu-şi făcea apariţia la ceai sau când se retrăgea cu doctorul Watercloose îndată ce-şi muiase biscuitul dietetic în ceai, Imma şi Klaus Heinrich se aşezau comod cu cărţile lor, la măsuţa aurită, pentru a se adânci, alăturându-şi capetele, în ştiinţa economiei financiare. În timp ce progresau, comparau cu realitatea învăţămintele trase din lectură, aplicau cele citite la situaţia ţării, aşa cum o prezentase Klaus Heinrich, şi studiau cu folos, deşi nu rareori se întâmplă ca investigaţiile lor să fie întrerupte de consideraţii cu caracter personal.

„Atunci emisiunea se poate face pe cale directă sau indirectă, spuse Imma, mda, asta e limpede. Fie că statul se adresează direct capitaliştilor şi deschide subscripţia... mâna dumitale este de două ori mai lată decât a mea, constată ea; vezi, prinţe?” Şi atunci, zâmbitori şi plăcut impresionaţi de descoperire, îşi priviră mâinile, cea dreaptă a lui şi stânga ei, aşezate alături pe tăblia măsuţei aurite. „Sau, continuă Imma, împrumutul este plasat prin negocieri, şi este nevoie de o bancă mare sau de un consorţiu de bănci, căruia statul să-i remită obligaţiile sale pentru...”

„Ia stai! făcu el încetişor. Stai, Imma, şi răspunde-mi la o întrebare. Oare nu pierzi din vedere lucrul principal? Îţi dai osteneală şi faci progrese. Cum stăm cu luciditatea şi cu intimidarea, Imma mică şi dragă? Acum ai căpătat un pic de încredere în mine?”

Buzele lui rostiră întrebarea aproape de părul ei, din care se revărsa o mireasmă delicată; iar ea rămase cu căpşorul ei smead palid, de copil, neclintit, aplecat deasupra cărţii, fără să-i răspundă imediat la întrebare.

„Oare trebuie să fie o bancă sau un consorţiu? reflecta ea. Nu se scrie nimic despre asta, dar mie mi se pare că, într-un caz concret, nu trebuie să fie neapărat aşa...”

Imma vorbea serios şi fără ghilimele, căci, în ce-o privea, trebuia să biruie şi ea munca intelectuală pe care o efectuase Klaus Heinrich după întrevederea cu domnul

von Knobelsdorff. Şi când el reveni, după câteva săptămâni, asupra întrebării, dacă nu i-ar face plăcere să meargă la balul curţii, explicându-i condiţiile de ceremonial care fuseseră aprobate în acest caz, ea îi răspunse că da, îi face plăcere şi o să treacă mâine cu contesa Löwenjoul, cu maşina, pe la contesa văduvă Trummerhauff ca să-şi depună cărţile de vizită.

Anul acela balul curţii avu loc mai devreme ca de obicei: încă la sfârşitul lui noiembrie; o măsură care, din câte se auzise, era dictată de unele dorinţe venite dinlăuntrul casei marelui duce. Domnul von Bühl zu Bühl deplângea amarnic această precipitare a lucrurilor, care-l constrângea, pe el şi pe subalternii săi, să dea peste cap pregătirile de care aveau o atât de urgentă nevoie saloanele pentru festivităţi din palatul vechi. Dar dorinţa respectivului membru al preaînaltei familii fusese sprijinită de domnul von Knobelsdorff, iar mareşalul curţii trebuise să se supună. Aşa că spiritele abia avură timp să se pregătească suficient pentru ceea ce reprezenta, în seara respectivă, acel bal şi faţă de care data neobişnuită nu mai însemna nimic; când *„Curierul rapid”* publică, cu litere groase, ştirea despre depunerea cărţilor de vizită şi despre invitaţie – nu fără a-şi exprima în cuvinte calde, cu litere ceva mai mici, satisfacţia cu privire la acest fapt şi a ura fiicei lui Spoelmann bun venit la curte – seara cea importantă bătea la uşă şi totul deveni realitate şi se consumă, mai înainte ca limbile să fi apucat să se pună bine în mişcare.

Niciodată nu fuseseră mai pizmuite cele cinci sute de persoane favorizate, al căror nume figura pe lista balului curţii; niciodată cetăţenii nu devoraseră, dimineaţa, cu ochi mai lacomi relatarea *„Curierului rapid”,* acele coloane scăpărătoare, care erau redactate în fiecare an de către un nobil decăzut din pricina beţiei şi care erau atât de luxuriante, încât aveai impresia că ai aruncat o privire în împărăţia zânelor, în timp ce, în realitate, festivitatea balului din palatul vechi decursese fără

exuberanţă, ba chiar prozaic. Dar reportajul nu ajungea decât până la supeu, inclusiv suita de mâncăruri franţuzeşti; şi tot ceea ce mai urmase apoi, ca şi, în general, toate aspectele gingaşe şi imponderabile ale marelui eveniment rămâneau rezervate, în mod inevitabil, tradiţiei orale.

Doamnele îşi făcuseră apariţia relativ punctual la palatul vechi, în colosala maşină de culoarea măslinei care frânase în faţa Porţii Albrecht, deşi nu chiar atât de punctual încât domnul von Bühl zu Bühl să nu fi avut timpul să intre în panică. În uniformă de mare gală, acoperit cu ordine până la abdomen, cu o meşă falsă, castanie şi lucioasă, şi cu ţvicărul de aur pe nas, mareşalul se înfiinţase la şapte şi un sfert în mijlocul Sălii cavalerilor, plină de armuri de-a lungul pereţilor, unde se reunea casa mare ducală cu protipendada; se mutase de pe un picior pe altul şi trimisese de mai multe ori un iuncăr-camerier în sala de bal, dincolo, pentru a afla dacă domnişoara Spoelmann îşi făcuse apariţia. Lua în consideraţie cele mai neaşteptate posibilităţi. Dacă această regină din Saba venea prea târziu – şi la ce nu te-ai fi putut aştepta din partea uneia ca ea, care trecuse prin mijlocul trupei de gardă – atunci trebuia întârziată intrarea cortegiului mare-ducal, atunci curtea trebuia s-o aştepte, căci ea urma să fie prezentată, vezi bine, neapărat prima, şi ar fi fost un lucru imposibil ca ea să sosească în sala de bal după marele duce... Dar, slavă Domnului! cu un singur minut înainte de şapte şi jumătate, venise cu contesa ei (şi fusese mare agitaţie, când camerierii de la primire o rânduiseră în mijlocul societăţii de la curte, printre diplomaţi, deci înaintea nobilimii, a doamnelor de la palat, a miniştrilor, a generalilor, a preşedinţilor celor două camere şi a întregii lumi); aghiotantul personal, von Platow, îl adusese pe marele duce din camera sa; Albrecht, îmbrăcat în uniformă de husar, salutase, cu ochii în jos, pe membrii casei sale şi oferise mătuşii sale Katharina, braţul; apoi,

după ce domnul von Bühl lovise de trei ori în parchet cu bastonul, în faţa uşii cu canaturile deschise, se produsese intrarea curţii în sala de bal.

Martori oculari asigură ulterior că neatenţia generala din timpul turului făcut de cele mai înalte personalităţi în jurul sălii frizase necuviinţa. Oriunde ajungea Albrecht cu mătuşa lui, care păşea cu demnitate, se schiţau, fără o adevărată concentrare, plecăciuni grăbite, ca o tălăzuire; dar, în rest, toate feţele erau întoarse numai spre un punct al sălii, toţi ochii se îndreptau, cu o curiozitate febrilă, tocmai spre acel punct... Cea care se afla acolo avea duşmani în sală, cel puţin printre femei, printre reprezentantele feminine ale familiilor Trümmerhauf, Prenzlau, Wehrzahn şi Platow, care îşi agitau evantaiele; şi priviri feminine, tăioase şi reci, o măsurau de sus până jos. Dar fie că poziţia ei era prea consolidată pentru ca critica să îndrăznească să scoată capul la lumină, fie că personalitatea ei înfrânsese, de fapt, orice rezistenţă ascunsă, – toate glasurile afirmaseră, la unison, că Imma Spoelmann era frumoasă ca fiica regelui spiriduşilor din inima muntelui. Capitala întreagă ştia a doua zi, pe dinafară, toaleta ei – conţopiştii din ministere, comisionarii de la colţul străzii. Purtase o rochie din *crêpe-de-Chine* verde pal, brodată cu fir argintiu şi cu corsajul dintr-o veche dantelă din fir de argint, de o valoare fabuloasă. În părul ei negru-albăstrui, care tindea să-i cadă pe frunte în şuviţe linse, scânteiase o bijuterie din diamante, ca o coroniţă; iar un lănţug lung, din aceleaşi nestemate, atârnat pe piept, fusese încolăcit de două-trei ori în jurul gâtului ei bronzat. Mică şi copilă încă, dar împletind impresia copilărească, pe care o făcea, cu o admirabilă notă de seriozitate şi înţelepciune, cu chipşorul ei palid şi cu ochii mari care vorbeau într-un chip neobişnuit de pătrunzător, – aşa apăruse la locul ei de onoare, alături de contesa Löwenjoul, care era îmbrăcată în maro, dar de data aceasta în atlas. Cu o anumită graţie rece, de paj dispreţuitor, ea schiţase doar

o reverenţă protocolară, în momentul când cortegiul ajunsese în dreptul ei, dar n-o dusese până la capăt; iar când, îndată după marele duce, trecuse prin faţa ei principele Klaus Heinrich – cu panglica galbenă ca lămâia şi cu lanţul plat al ordinului pentru statornicie al casei, peste tunica militară, cu steaua de argint al ordinului Grimmburg pe piept, la braţ cu acea verişoară clorotică, în stare să spună doar „deh” –, ea îi zâmbise cu buzele strânse şi făcuse un semn din cap ca un camarad – cu care prilej toţi cei prezenţi, tresăriseră şocaţi...

Apoi, după ce diplomaţii fuseseră salutaţi de preaînaltele personalităţi, începuseră prezentările; începuseră cu Imma Spoelmann, cu toate că printre doamnele proaspăt invitate erau două contese Hundskael şi o domnişoară baroneasă von Schulemburg-Tressen. Ploconindu-se şi zâmbind cu dantura sa falsă, domnul von Bühl o prezentase suveranului pe fiica lui Spoelmann. Sugându-şi buza superioară, Albrecht privise de sus la reverenţa ei rece, de paj dispreţuitor, din care se ridicase pentru a-l contempla, cu o privire întunecat iscoditoare pe el, colonelul de husari suferind, cu trufia lui tăcută. Marele duce îi adresase mai multe întrebări, în timp ce de obicei se rezuma, fără excepţie, la una singură; se interesase de starea sănătăţii tatălui ei, de efectul izvorului Ditlinde, şi de cum se simţea ea în ţara lui – întrebări la care Imma răspunsese cu vocea sa frântă, cu buzele ţuguiate şi legănându-şi capul într-o parte şi-n alta. Apoi, după o pauză, care fusese, poate, o pauză a luptei lăuntrice, Albrecht îşi exprimase satisfacţia de a o vedea la curte; abia după aceea, putuse şi contesa Löwenjoul să-şi execute reverenţa, cu privirea lunecând într-o parte.

Această scenă – Imma Spoelmann în faţa lui Albrecht – rămase multă vreme obiectul preferat al discuţiilor; şi, cu toate că se desfăşurase fără bizarerii, aşa cum trebuia să se desfăşoare, nu e cazul să-i diminuăm farmecul şi însemnătatea. Dar ea nu fu punctul culminant al serii. În ochii multora, punctul culminant îl constitui *quadrille*

d'honneure, pentru alţii, supeul; în realitate fu, însă, un dialog secret între cele două personaje principale ale piesei, un schimb de cuvinte scurt şi neauzit de nimeni, al cărui cuprins şi rezultat final concret opinia publică nu putea, fireşte, decât să-l bănuiască: încheierea anumitor lupte delicate, purtate călare şi pe jos...

În ce priveşte cadrilul de onoare, se găsiră a doua zi persoane care pretinseră că domnişoara Spoelmann îl dansase şi ea, şi anume alături de principele Klaus Heinrich. Numai prima jumătate a afirmaţiei corespundea realităţii. Domnişoara luase parte la turul festiv, dar condusă de însărcinatul cu afaceri englez şi vizavi de principele Klaus Heinrich. Oricum, fusese un lucru surprinzător, dar şi mai surprinzător fusese faptul că majoritatea oaspeţilor la festivitate nici măcar nu-l găsiseră nemaipomenit, ci, dimpotrivă, îl consideraseră ca de la sine înţeles. Da, poziţia Immei Spoelmann era consolidată, persoana ei – poporul o află a doua zi – precumpănise în sala balului curţii: de altfel, domnul von Knobelsdorff se îngrijise ca această treabă să fie exprimată cu toată claritatea pe care o considera necesară. Imma Spoelmann nu fusese tratată cu menajamente şi nici în mod distinctiv, nu, ci ceremonios, şi asta cu o accentuare intenţionată. Cei doi maeştrii de ceremonii de serviciu, camerieri după rangul lor, îi prezentaseră dansatorii în mod selectiv; şi, de-ndată ce-şi părăsea locul din imediata apropiere a estradei scunde, tapisată cu roşu – unde şedea familia marelui duce în fotolii de damasc – şi se ducea cu vreun cavaler să danseze, conducerea balului se agita să-i creeze un spaţiu liber sub lustra din mijloc, cum se proceda la dansul principeselor, şi s-o ferească de orice ciocnire; ceea ce fusese, de fapt, lucru uşor, căci oricum, când dansa, se forma în jurul ei un cerc al curiozităţii ocrotitoare.

Se relata că, atunci când principele Klaus Heinrich o invitase pe domnişoara Spoelmann, pentru prima oară, la

dans, în agitaţia sălii se auzise un puternic răsuflat de uşurare şi un sâsâit formal; iar deschizătorii dansului trebuiseră să facă mari eforturi pentru a menţine balul în forma lui firească şi pentru a împiedica lumea să se adune, avidă de spectacol, în jurul celor doi dansatori. În special doamnele urmăriseră perechea singuratică cu o încântare exaltată care, dacă poziţia Immei Spoelmann ar fi fost doar puţin mai slabă, ar fi luat, fără îndoială, forme de furie şi de răutate. Dar fiecare din cei cinci sute de invitaţi la festivitate se simţise prea intens sub presiunea şi influenţa sentimentului public general, a acelei imense influenţe de jos în sus, pentru a privi spectacolul acesta cu alţi ochi decât ai poporului. Prinţul părea să fi primit sfatul de a se arăta reţinut. Numele său – şi anume în simpla prescurtare „K. H.” – figurase de două ori pe carneţelul de bal al lui miss Spoelmann, şi anume pentru două dansuri întregi; în afară de asta, el asistase de mai multe ori, cu interes, la dansurile ei. Acolo dansaseră Klaus Heinrich şi Imma Spoelmann. Braţul ei bronzat se sprijinise de panglica de mătase galbenă ca lămâia a ordinului, petrecută peste umăr, iar mâna lui dreaptă cuprinsese silueta ei uşoară şi straniu de copilărească, în timp ce stânga şi-o proptise în şold, după obiceiul său, conducându-şi partenera doar cu o singură mână...

Astfel venise ora supeului şi un alt paragraf al condiţiilor de ceremonial, obţinute de domnul von Knobelsdorff pentru venirea Immei Spoelmann la balul curţii, intrase în vigoare într-un fel zguduitor. Paragraful privea ordinea locurilor la masă. În timp ce marea mulţime a oaspeţilor mâncau la mese lungi, în galeria tablourilor şi în Sala celor douăsprezece luni, pentru familia marelui duce, diplomaţi şi cei mai înalţi demnitari ai curţii se pusese masa în Sala argintie. Într-o ordine festivă, ca la intrarea în sala de bal, Albrecht şi ai săi se îndreptară într-acolo la ora unsprezece fix. Şi, prin faţa lacheilor-camerişti, care păzeau uşile şi interziceau accesul celor neautorizaţi, intrase în Sala argintie Imma

Spoelmann la braţul însărcinatului cu afaceri englez, pentru a lua parte la masa mare-ducală.

Fusese un lucru nemaipomenit şi totodată, după toate cele precedente, de o consecvenţă atât de stringentă încât orice mirare sau chiar revoltă ar fi însemnat lipsă de judecată sănătoasă. După ce se ridicaseră de la masă şi după ce marele duce se retrăsese, iar prinţesa Griseldis deschise cotilionul cu unul dintre camerieri, aşteptările deveniseră din nou febrile; căci toată lumea se întrebase, dacă i se îngăduise principelui să-i ofere un bucheţel domnişoarei Spoelmann. Instrucţiile cereau, pare-se, să nu i-l ofere chiar pe primul. Oferise mai întâi câte unul mătuşii sale Katharina şi unei verişoare cu părul roşcat; apoi se înfiinţase înaintea Immei Spoelmann cu un bucheţel de liliac din grădinăria palatului. În clipa când era gata să ducă la năsuc frumosul mănunchi, Imma şovăise din motive necunoscute, cu o expresie de teamă pe faţă; şi, abia după ce el o încurajase cu un gest din cap, zâmbind uşor, se hotărâse să încerce mirosul florilor. Apoi dansaseră destul de mult împreună, discutând liniştit.

Totuşi, în cursul acelui dans avusese loc între ei acea discuţie neauzită de nimeni, acea convorbire cu un conţinut clar burghez şi cu un succes final concret... Iat-o.

„Eşti mulţumită de data aceasta, Imma, de florile pe care ţi le-am adus?”

„Da, prinţe, liliacul dumitale e frumos şi miroase cum trebuie, îmi place foarte mult.”

„Într-adevăr, Imma? Îmi pare rău de bietul trandafir de jos, din curte, pentru că florile lui, cu mirosul lor de putregai, îţi displac.”

„Nu vreau să spun că-mi displac, prinţe.”

„Dar te fac să devii lucidă şi te îngheaţă, nu-i aşa?”

„Mda, asta poate.”

„Ţi-am povestit, despre credinţa oamenilor, că trandafirul se va schimba cândva, şi anume în ziua fericirii generale şi va da flori care, pe lângă marea lor

frumuseţe, vor fi înzestrate cu un miros agreabil?”

„Da, prinţe, să aşteptăm să se întâmple.”

„Nu, Imma, trebuie să dăm o mână de ajutor şi să acţionăm! Trebuie să te hotărăşti, să te dezbari de orice îndoială, micuţă Imma! Ia spune-mi... spune-mi azi... acum, ai încredere în mine?”

„Da, prinţe, în ultima vreme am căpătat încredere în dumneata.”

„Vezi?... Slavă Domnului!... N-am spus eu că până la urmă trebuie să reuşesc?... Acum crezi că iau în serios, realmente şi cu toată seriozitatea în serios, ceea ce te priveşte şi ne priveşte?”

„Da, prinţe, în ultima vreme cred că pot să te cred.”

„În sfârşit, în sfârşit, micuţă şi nehotărâtă Imma!... Ah, îţi mulţumesc din străfundul inimii!... Atunci ai, aşadar, curajul să mi te alături înaintea întregii lumi, de vreme ce locul ţi-e alături de mine?”

„Alătură-te dumneata mie, alteţă regală, dacă asta ţi-e voia.”

„Asta şi vreau, Imma, cu glas tare şi neabătut. Dar nu pot s-o fac decât cu o condiţie, şi anume, să nu ne gândim, în mod egoist, numai la propria noastră fericire, ci să privim totul dintr-un punct de vedere măreţ, din acela al ansamblului. Căci, vezi, bunăstarea publică şi fericirea noastră se condiţionează reciproc.”

„Bine spui, prinţe. Fără studiile noastre privitoare la bunăstarea publică, cu greu m-aş fi decis să am încredere în dumneata.”

„Iar fără dumneata, Imma, cea care mi-ai încălzit astfel inima, cu greu mi-ar fi dat prin gând să fac asemenea studii”.

„Atunci să vedem ce o să putem realiza, fiecare la locul lui, prinţe. Dumneata pe lângă ai dumitale şi eu pe lângă tatăl meu.”

„Surioară mică, spusese el cu un aer liniştit şi o strânsese, în plin dans, mai aproape de el. Logodnică dulce...”

Acesta a fost, într-adevăr, un fel unic de discuţie despre logodnă.

Fireşte, cu asta nu se rezolvase totul, ba chiar se realizase foarte puţin; privind în urmă, trebuie să spunem că, dacă în aspectul general al situaţiei am fi omis un factor sau l-am fi gândit altfel, totul risca încă de pe atunci să se năruie şi să nu ducă la nimic. Ce fericire – se simte cronicarul tentat să exclame – ce fericire că în fruntea treburilor se afla un om care privea timpurile în faţă, ferm şi fără teamă, ba chiar nu fără oarecare ghiduşie în ochi, şi care nu considera o problemă ca imposibilă, doar pentru simplul motiv că nu se mai ivise încă niciodată până atunci.

Expunerea pe care excelenţa sa von Knobelsdorff i-a făcut-o, la palatul vechi, suveranului său, marele duce Albrecht al II-lea, cam la o săptămână după memorabilul bal al curţii, face parte din istoria contemporană. În ziua premergătoare, preşedintele consiliului prezidase o şedinţă a cabinetului, în legătură cu care *„Curierul rapid”* fusese pus în situaţia de a relata numai că la ordinea de zi a consfătuirii figurează probleme financiare şi chestiuni interne ale familiei marelui duce, cum şi că – şi aceasta o adăuga ziarul cu litere rărite – miniştrii ajunseseră la o perfectă unitate de vederi. Astfel, la audienţa respectivă, domnul von Knobelsdorff avea o poziţie tare faţă de tânărul monarh; căci avea în spatele său nu numai masa scânteietoare a poporului, ci şi o manifestare de voinţă unanimă a guvernului statului.

Întrevederea din camera de lucru a lui Albrecht, unde trăgea curentul din toate părţile, ţinu aproape tot atâta timp cât şi cea din micul salon galben de la palatul „Ermitaj”. Trebuiră chiar să facă o pauză, în timpul căreia marelui duce i se servi o limonadă, iar domnului von Knobelsdorff un pahar de porto cu biscuiţi. Numai că durata mare trebuia atribuită exclusiv măreţiei subiectului discuţiei, nicidecum împotrivirii monarhului; căci Albrecht nu se împotrivi defel. Îmbrăcat în redingota

sa butonată, cu mâinile slabe şi sensibile încrucişate pe genunchi, ţinându-şi în sus capul mândru şi fin, cu cioc şi tâmple înguste, marele duce îşi sugea uşor buza de sus; el însoţea, din când în când, explicaţiile domnului von Knobelsdorff de o înclinare din cap măsurată, care exprima deopotrivă asentiment şi respingere, un asentiment obiectiv-neutru, sub rezerva tăcută şi rece a demnităţii sale personale, pe care nu o putea atinge nimic.

Domnul von Knobelsdorff intră fără întârziere în miezul problemei şi vorbi despre vizitele principelui Klaus Heinrich la palatul „Locul delfinului”. Albrecht ştia de ele. Până şi în singurătatea sa pătrunsese un ecou potolit al evenimentelor, care ţineau oraşul şi ţara cu sufletul la gură; de altfel, îl cunoştea bine pe fratele său Klaus Heinrich, care „scotocise” şi stătuse de vorbă cu lacheii, care, atunci când se lovise cu capul de masa cea mare de joc, plânsese de mila frunţii – şi, în general, n-avea nevoie să fie informat. Sâsâind şi cu o umbră de îngrijorare fugară pe faţă, îi dădu a înţelege acest lucru domnului von Knobelsdorff şi mai adăugă că primul ministru nu numai că n-a intervenit pentru a împiedica, ci chiar îi aruncase în braţe fata miliardarului, fără ca el, marele duce, să întrevadă, de fapt, unde ar putea să ducă toate lucrurile astea. Domnul von Knobelsdorff răspunsese că guvernul ar intra într-o contradicţie primejdioasă cu voinţa poporului şi s-ar înstrăina de ea, dacă ar încerca să contracareze intenţiile prinţului.

„Aşadar fratele meu urmăreşte anumite ţeluri?”

„Multă vreme, dădu răspuns domnul von Knobelsdorff, a acţionat fără niciun plan şi numai după voia inimii; dar de când s-a întâlnit cu poporul pe terenul realului, dorinţele lui au căpătat o formă practică.”

„Şi toate astea vor deci să spună că publicul aprobă demersurile prinţului?”

„Că le aclamă, alteţă regală, că-şi pune cele mai mari speranţe în ele!”

Domnul von Knobelsdorff arătă încă o dată imaginea sumbră a situaţiei ţării, a mizeriei, a marii, marii încurcături. Unde erau ajutorul şi scăparea? Erau acolo, numai acolo, în parcul oraşului, în al doilea centru al capitalei, la reşedinţa suferindului prinţ al banilor, la oaspetele şi locuitorul lor; în jurul persoanei lui poporul îşi ţesea lacrimile; pentru el ar fi fost o bagatelă să pună capăt tuturor disensiunilor. Dacă putea fi determinat să se ocupe de economia ţării, îmbogăţirea ei era asigurată. Destinul rânduise o concordanţă de sentimente între unica fiică a prea puternicului şi principele Klaus Heinrich! Şi să sfidăm, oare, această potrivire înţeleaptă şi bună? Să împiedicăm, din cauza unor tradiţii rigide şi depăşite, o legătură ce cuprinde în sine atâta nemăsurată binefacere pentru ţară şi popor? Căci era, fireşte, de presupus, că va aduce asemenea binefacere, şi în asta consta justificarea şi înalta ei valabilitate. Dar, dacă această condiţie era îndeplinită, dacă Samuel Spoelmann se arăta, ca s-o spunem pe şleau, dispus să finanţeze statul, atunci legătura aceasta – de vreme ce cuvântul a fost în sfârşit rostit – nu era numai îngăduită, era necesară, însemna salvarea – prosperitatea statului o cerea şi, până dincolo de hotarele ţării, pretutindeni unde exista un interes pentru refacerea finanţelor şi pentru evitarea unei panici economice, toată lumea implora cerul s-o înfăptuiască.

La acest pasaj, marele duce interveni cu o întrebare, pusă încet, fără a ridica privirea, şi cu un zâmbet batjocoritor.

„Şi succesiunea la tron?” vru el să ştie.

„Legea, ripostă domnul von Knobelsdorff neabătut, pune în mâna alteţei voastre regale posibilitatea de a înlătura orice reticenţe de natură dinastică. Înălţarea în rang şi chiar acordarea unui statut de egalitate se numără, şi la noi, printre prerogativele suveranului ţării – şi când oare a existat, în istoria noastră, un prilej mai întemeiat pentru exercitarea acestor prerogative? Această legătură îşi poartă autenticitatea în sine, este

pregătită încă de multă vreme în sufletul poporului; iar recunoaşterea ei deplină, din punctul de vedere al dreptului public şi al celui princiar, n-ar avea pentru popor decât semnificaţia unei confirmări exterioare a sentimentului său lăuntric.”

Astfel domnul von Knobelsdorff aduse vorba despre popularitatea Immei Spoelmann, de grăitoarea manifestaţie ce avusese loc cu prilejul însănătoşirii ei după uşoara indispoziţie, şi de egalitatea în rang pe care această fiinţă extraordinară o avea în fantezia poporului; cutele de la coada ochilor îi jucară, când îi aminti lui Albrecht de vechea prezicere ce dăinuia în popor, când vorbi de prinţul care urma să dea ţării, cu o singură mână, mai mult decât izbutiseră alţii cu două; explică elocvent, cum legătura dintre Klaus Heinrich şi fata lui Samuel Spoelmann îi apărea poporului ca o împlinire mult aşteptată a prezicerii.

Domnul von Knobelsdorff mai spuse multe lucruri înţelepte, lipsite de orice constrângere şi întemeiate. Aminti de complexa compoziţie a sângelui Immei Spoelmann – căci în afară de sânge german, portughez şi englezesc mai curgea în vinele ei, din câte se aflase, şi puţin din străvechiul sânge al indienilor; şi accentuă, că speră tot ce-i mai bun pentru dinastie, din efectul regenerator pe care-l produce amestecul de rase la stirpele străvechi. Dar imparţialul domn bătrân trăi clipele sale cele mai însemnate când veni vorba despre imensele şi binefăcătoarele transformări pe care îndrăzneaţa căsătorie a succesorului la tron urma să le prilejuiască în însăşi situaţia economică a curţii, „a curţii noastre înglodate în datorii şi strâmtorate”. Acesta a fost punctul la care Albrecht şi-a supt mai orgolios buza superioară. Valoarea banilor scădea, cheltuielile creşteau, căsătoria era binevenită atât pentru bugetul administraţiilor curţii, cât şi pentru orice menaj particular; o sporire a încasărilor era imposibilă. Nu se cădea ca averea suveranului ţării să fie mai prejos de aceea a unora dintre supuşi; în spiritul

demnităţii monarhice, era intolerabil ca locuinţa fabricantului de săpun Unschlitt să aibă de mult încălzire centrală, iar palatul vechi nu. Era vorba de un ajutor în multe direcţii şi ferice de casa domnitoare căreia i se oferea un ajutor atât de măreţ ca acesta! În vremurile actuale, din tratarea problemelor băneşti ale curţii, trebuia să dispară toată pudoarea de odinioară. Acele înstrăinări voluntare, prin care familiile princiare aduseseră cândva cele mai grele jertfe, ca să interzică opiniei publice să arunce o privire dezamăgitoare asupra situaţiei averii lor, nu se mai repetaseră; la ordinea zilei erau acum procese, puneri sub interdicţie, vânzări problematice. Dar, faţă de această manieră meschină şi burgheză de adaptare, nu era, oare, de preferat o alianţă cu bogăţia suverană, o legătură, care să ridice augustitatea deasupra tuturor mărunţişurilor economice şi s-o pună în situaţia de a se prezenta înaintea poporului cu toate acele semne exterioare de care simţea nevoia?

Astfel întrebă domnul von Knobelsdorff şi răspunse tot el la întrebare, printr-o afirmaţie fără rezerve. Pe scurt, cuvântarea lui fu atât de înţeleaptă şi de irezistibilă, încât nu părăsi palatul vechi fără a duce cu sine aprobări şi împuterniciri murmurate fără trufie, dar destul de cuprinzătoare pentru a asigura finalizări nemaiîntâlnite, bineînţeles dacă domnişoara Spoelmann avea să îndeplinească şi ea sarcina care-i revenea.

Astfel, lucrurile îşi urmară cursul lor până la finalul fericit. Încă înainte de sfârşitul lui decembrie se menţionau numele persoanelor care văzuseră (nu auziseră doar din relatări) cum, într-o dimineaţă întunecată de iarnă la ora unsprezece, prim-mareşalul curţii, von Bühl zu Bühl, cu un joben peste meşa sa falsă, castanie şi cu ţvicărul pe nas, coborâse dintr-o caleaşcă a curţii în faţa „Locului delfinului” şi dispăruse, legănându-se ca un răţoi, în interiorul palatului. Pe la începutul lui ianuarie umblau prin oraş indivizi, care afirmau sub jurământ că domnul îmbrăcat şi el în palton îmblănit şi cu

joben în cap care părăsise la o oră dinaintea amiezii „Locul delfinului” – trecând prin faţa maurului ce rânjea, în hainele sale de pluş – şi care se aruncase, cu o privire febrilă, într-o birjă, fusese fără îndoială ministrul de finanţe, doctorul Krippenreuther. Cam în aceeaşi vreme, apărură în semioficiosul *„Curier rapid”* primele înregistrări pregătitoare ale unor zvonuri, care vorbeau despre o logodnă iminentă în casa marelui duce; aceste anunţuri de sondaj deveniră din ce în ce mai limpezi, într-un crescendo prevăzător, şi, în cele din urmă, prezentară alături cele două nume, Klaus Heinrich şi Imma Spoelmann, tipărite clar... Această alăturare nu mai reprezenta ceva nou, dar faptul de a le vedea, totuşi, negru pe alb, avu un efect asemănător celui produs de un vin tare.

De altfel, era cât se poate de pasionant să observi cum, în comentariile publiciste care se însăilară după aceasta, presa cu orientare luminată şi liber-cugetătoare se situa de partea populară a problemei, şi anume, de partea prezicerii, care dobândise totuşi o semnificaţie în prea mare măsură politică, pentru ca intelectualitatea şi cultura să nu fie nevoite s-o discute. Prezicerile, chiromanţia şi alte asemenea meşteşuguri vrăjitoreşti – declara *„Curierul rapid”* – trebuiau trecute direct în domeniul întunecos al superstiţiilor, în măsura în care era vorba de soarta fiecărui individ în parte; ele aparţineau Evului Mediu pierdut în negura timpului; şi nu te puteai, amuza îndestul pe socoteala oamenilor încrezători în amăgiri, – lucru ce nu se mai întâmplă, fireşte, la oraşe – şi care îngăduie pungaşilor şmecheri să le stoarcă bănuţii din pungă, pentru a le ghici în palmă, în cărţi sau în zaţul de cafea, viitorul lor modest, care pun să se facă rugăciuni pentru însănătoşirea lor, care se lasă vindecaţi homeopatic sau plătesc descântece pentru alungarea demonilor intraţi în vitele bolnave, ca şi cum apostolul n-ar fi întrebat cândva: „Oare Dumnezeu se îngrijeşte şi de boi?” Numai că, privind lucrurile în mare şi punând în

discuţie cotiturile hotărâtoare în destinul unor popoare sau dinastii întregi, o gândire instruită şi ştiinţifică nu respinge neapărat ideea că – întrucât timpul nu e decât o iluzie, iar orice întâmplare, privită din perspectiva adevărului, este etern stabilă – asemenea transformări, adăstând în sânul viitorului, ar putea zgudui cu anticipare spiritul omenesc şi i s-ar putea revela sub formă de viziuni. Şi pentru a dovedi aceasta, zeloasa gazetă publica un studiu cuprinzător, pus cu bunăvoinţă la dispoziţie de către un profesor universitar, studiu ce oferea o privire de ansamblu asupra tuturor cazurilor din istoria omenirii, când oracolul sau horoscopul, somnambulismul sau clarvizionarismul, visul, luciditatea în somn, al doilea văz sau inspiraţia jucaseră un rol; un memorandum demn de toată recunoştinţa şi care nu şi-a ratat efectul în cercurile culte.

Toată lumea – presa, guvernul, curtea şi publicul – mergea strâns unită printr-un profund consens; cu siguranţă că şi *„Curierul rapid”* şi-ar fi ţinut gura, dacă prestările sale de servicii filosofice ar fi fost premature sau primejdioase politiceşte – cu un cuvânt, dacă tratativele de la „Locul delfinului” n-ar fi fost foarte avansate. Astăzi se ştie relativ exact cum s-au desfăşurat tratativele şi ce situaţie dificilă, chiar penibilă, aveau acolo reprezentanţii intereselor ţării; atât cel căruia, ca persoană de încredere a curţii, îi revenise sarcina delicată de a pregăti peţitul prinţului Klaus Heinrich, cât şi supremul administrator al finanţelor care, deşi cu sănătatea grav zdruncinată, n-a renunţat să susţină personal cauza ţării în faţa lui Samuel Spoelmann. În privinţa asta, în primul rând trebuie ţinut seama de firea supărăcioasă şi irascibilă a domnului Spoelmann; iar în al doilea rând trebuie să ne gândim că înspăimântătorul om mărunţel nu era nici pe departe atât de interesat, ca noi, de încheierea favorabilă – în sensul nostru – a târgului. Abstracţie făcând de dragostea domnului Spoelmann pentru fiica sa, care îşi deschisese sufletul faţă de el şi-i

comunicase frumoasa dorinţă de a se face utilă în iubirea ei, mandatarii ţării n-aveau nici măcar *un singur* atu în jocul împotriva lui, căci nu era cazul ca doctorul Krippenreuther să-şi prezinte doleanţele drept condiţii pentru ceea ce avea de oferit domnul von Bühl. În legătură cu principele Klaus Heinrich, domnul Spoelmann folosi în mod constant denumirea de „tânărul” şi se arătă atât de puţin încântat de perspectiva de a-şi da fata de soţie unei alteţe regale, încât atât doctorul Krippenreuther, cât şi domnul von Bühl se văzură nu numai o dată într-o încurcătură mortală.

„Măcar să fi învăţat ceva, să fi avut o îndeletnicire ca lumea! cârâi el ursuz. Dar un tânăr care nu se pricepe la altceva decât să se lase ovaţionat...” Cu adevărat mânios se arătă când i se pomeni pentru prima oară de „căsătoria morganatică”. Fata lui – declară el, *„once for all”*[9] – nu e concubină, şi nici nu e făcută pentru o căsătorie morganatică. Dacă o ia în căsătorie, atunci s-o ia cu adevărat în căsătorie... Dar, în această privinţă, interesele ţării şi ale dinastiei coincideau perfect cu ale sale; obţinerea unor descendenţi cu drept de succesiune la tron era o necesitate, iar domnul von Bühl dispunea de toate plenipotenţele pe care domnul von Knobelsdorff ştiuse să le obţină de la marele duce. În ceea ce privea misiunea doctorului Krippenreuther, cu siguranţă că nu elocvenţa celui ce-o prezenta o făcuse să reuşească, ci doar afecţiunea părintească a domnului Spoelmann – bunăvoinţa unui tată suferind şi sătul de toate, aflat de multă vreme într-o dispoziţie sufletească paradoxală din cauza existenţei sale de animal fabulos, bunăvoinţa faţă de unica lui fiică şi moştenitoare, care, la urma urmei, n-avea decât să-şi aleagă singură obligaţiile de stat în care dorea să-şi investească averea.

Şi astfel au fost realizate acele pacturi care rămaseră pentru moment învăluite în tăcere şi care nu văzură lumina soarelui decât treptat, prin însăşi desfăşurarea

[9] O dată pentru totdeauna (englezeşte în text, n. tr.)

evenimentelor, dar pe care le enumerăm aici în cuvinte calme.

Logodna lui Klaus Heinrich cu Imma Spoelmann fu acceptată şi recunoscută de Samuel Spoelmann şi de casa Grimmburg. Concomitent cu publicarea logodnei în „*Monitorul statului*” urma să fie anunţată şi ridicarea logodnicei la rangul de contesă sub un nume fantezist, de rezonanţă nobiliară romantică, asemeni celui pe care-l purtase Klaus Heinrich în călătoria sa de studii prin frumoasele ţări ale sudului; iar în ziua căsătoriei, soţia principelui moştenitor al tronului urma să fie ridicată la rangul de principesă. Ambele înălţări în rang erau scutite de taxa de timbru, care s-ar fi cifrat la suma de patru mii opt sute de mărci. Deocamdată, însă, şi pentru ca lumea să se obişnuiască pe îndelete cu ideea, căsătoria urma să se încheie morganatic; iar în ziua în care se va vădi că urmează să fie binecuvântată cu urmaşi, Albrecht al II-lea, ţinând seama de împrejurările fără egal, urma s-o declare pe soţia morganatică a fratelui său ca fiind de condiţie egală şi să-i confere rangul de prinţesă a casei ducale, cu titlul de alteţă regală. Noua membră a casei domnitoare avea să renunţe la orice apanaj. În ce privea ceremonialul curtenesc, la celebrarea căsătoriei morganatice, era prevăzută doar o singură recepţie la curte; dar la festivitatea declarării egalităţii de condiţie urma să aibă loc acea fermă supremă şi desăvârşită de prezentare a omagiului: recepţia cu defilarea tuturor prin faţa tinerilor. La rândul său, Samuel Spoelmann acorda statului un împrumut de trei sute cincizeci de milioane – şi anume în condiţii atât de părinteşti, încât acest împrumut avea mai curând caracterul unei donaţii.

Marele duce Albrecht fu cel care-l puse pe prinţul moştenitor al tronului la curent cu aceste convenţii. Din nou Klaus Heinrich fu primit în marea cameră de lucru a fratelui său, unde trăgea curentul de pretutindeni, sub plafonul cu picturi crăpate, la fel ca şi odinioară, când Albrecht îi transmisese obligaţiile de reprezentare, şi

ascultă, într-o reculeasă atitudine de serviciu, importantele comunicări. Pentru această audienţă îşi pusese o tunică de maior din regimentul puşcaşilor de gardă, în timp ce marele duce purta, sub redingota sa neagră, în jurul încheieturilor, mânecuţele pe care mătuşa sa Katharina i le croşetase din lână de un roşu-închis, ca să se apere de curentul ce trăgea de la ferestrele înalte ale palatului vechi. Când Albrecht termină ce avea de spus, Klaus Heinrich făcu un pas lateral, pentru a-şi pocni din nou călcâiele pentru salut şi spuse:

„Te rog, dragă Albrecht, să-mi îngădui să-ţi depun la picioare mulţumiri cordiale şi prea supuse, în numele meu şi în numele întregii ţări. Căci, la urma urmei, tu eşti cel care faci ca toată fericirea asta să devină posibilă şi iubirea îndoită a poporului te va răsplăti pentru aceste mărinimoase hotărâri.”

Strânse mâna slabă şi sensibilă a fratelui său, pe care acesta i-o întinse fără ca măcar să-şi dezlipească antebraţul de trup. Marele duce îşi ridicase în sus buza inferioară mică şi rotunjită, iar pleoapele îi erau lăsate în jos. Răspunse încetişor şi sâsâit:

„Sunt cu atât mai puţin înclinat să-mi fac iluzii despre iubirea poporului, cu cât, după cum bine ştii, pot să mă lipsesc, fără durere, de această îndoielnică iubire. Şi, în privinţa asta, aproape că nici nu contează, dacă măcar o merit. Mă duc la gară, la ora plecării trenului, pentru a da semnalul – e un lucru mai mult stupid decât meritoriu, dar asta e, la urma urmei, slujba mea. Situaţia ta este, fireşte, diferită. Tu eşti un copil născut cu noroc. Toate îţi ies bine... Îţi doresc fericire!”, spuse el ridicându-şi pleoapele de pe ochii albaştri cu privire însingurată. Şi, în clipa aceea, se văzu că-l iubea pe Klaus Heinrich. „Îţi doresc fericire, Klaus Heinrich, dar nu prea multă, ca să nu te încrezi, cu prea multă satisfacţie, în iubirea poporului. De altfel, am mai spus că toate îţi ies bine. Fata pe care ai ales-o este destul de exotică, prea puţin prozaică, în ultimă analiză destul de diferită de firea noastră. Are tot

felul de sânge... mi s-a spus că ar curge chiar şi sânge indian în vinele ei. Asta poate că e bine. Cu o asemenea tovarăşă de viaţă nu rişti, cel puţin, să devii un om comod."

„Nici fericirea, interveni Klaus Heinrich, nici iubirea poporului nu mă vor face vreodată să încetez de a mai fi fratele tău."

Plecă; mai avea înaintea sa un moment greu, o discuţie între patru ochi cu domnul Spoelmann, în care urma să ceară personal mâna Immei. Şi trebui să înghită, ce înghiţiseră şi intermediarii; căci Samuel Spoelmann nu se arătă câtuşi de puţin încântat, ci îi spuse, cârâit, multe adevăruri care-l făcură să-l treacă toate răcorile. Apoi se isprăvi şi asta şi sosi dimineaţa când logodna fu publicată, cu tot fastul, în *„Monitorul statului".* Atunci, îndelungata încordare făcu loc unor ovaţii interminabile; oameni aşezaţi se salutau fluturând batistele şi se îmbrăţişau în plină piaţă; pe catarge se înălţară drapelele...

Dar, în aceeaşi zi sosi la „Ermitaj" vestea că Raoul Überbein îşi luase viaţa.

Era o poveste nedemnă, ba chiar stupidă, care n-ar merita să fie redată, dacă sfârşitul ei n-ar fi fost atât de groaznic. Să lăsăm deoparte, aici, problema vinovăţiei. La groapa doctorului se formară două tabere. Zguduiţi de fapta lui desperată, unii pretindeau că fusese împins la moarte; ceilalţi declarau, ridicând din umeri, că însăşi comportarea lui fusese imposibilă şi dementă şi că se impunea neapărat sancţionarea lui. În orice caz, nimic nu justifica, de fapt, un sfârşit tragic; ba chiar, în cazul unui om cu darurile lui Raoul Überbein, era o împrejurare cu totul nedemnă, pentru a se prăpădi din cauza ei... Urmează povestea.

Cu un an în urmă, de Paşti, profesorul titular al penultimei clase de la gimnaziul umanist, un om bolnav de inimă, fusese pensionat din pricina suferinţei sale fizice; şi, în ciuda faptului că doctorul Überbein era încă relativ tânăr, i se încredinţase postul de profesor titular

rămas deocamdată vacant; aceasta numai din consideraţie pentru zelul său profesional şi pentru rezultatele incontestabil remarcabile pe care le obţinuse la clasele medii. O măsură bună, după cum s-a dovedit; căci niciodată rezultatele clasei respective nu atinseseră nivelul celor din anul acela. Din cauza bolii sale, care era legată, la rândul ei, de o înclinaţie în fond simpatică, dar, prin excesul ei, îngrijorătoare – şi anume înclinaţia către bere – profesorul pensionat, de altfel un coleg iubit de toţi, fusese un domn capricios, precum şi indolent şi molâu, care considera nota cinci ca foarte indicată şi care promovase, an de an, în clasa de elită un efectiv de şcolari destul de prost pregătiţi. Odată cu noul profesor titular provizoriu, se instaurase în clasă un spirit nou – şi nimeni nu se mirase de asta. Toţi cunoşteau extraordinarul său zel profesional, arivismul său neostoit; se prevedea că nu va lăsa nefolosită această ocazie de a se evidenţia, de care lega, fără îndoială, speranţe ambiţioase. Aşadar, atât leneveala cât şi plictiseala încetară rapid în penultima clasă. Pretenţiile doctorului Überbein erau mari, arta lui de a-i entuziasma şi pe cei mai îndărătnici fusese irezistibilă. Tinerii îl adorau. Felul lui de a fi, superior, părintesc şi fanfaron, îi ţinea cu sufletul la gură, îi zgâlţâia, îi făcea să considere o cinste faptul de a-l urma pe profesor în toate privinţele. Doctorul Überbein şi-i apropie şi mai mult făcând cu ei excursii duminicale, în cursul cărora aveau voie să fumeze, în timp ce le încânta fantezia prin rodomontade tinereşti şi vesele referitoare la măreţia şi severitatea vieţii oneste. Iar lunea, elevii se regăseau din nou cu camaradul plin de experienţă, de ieri, la o muncă plină de voie bună şi pasiune.

Trecuseră astfel trei sferturi de an, când, înainte de Crăciun, sosise vestea că profesorul pensionat, relativ însănătoşit, avea să-şi reia, după vacanţă, activitatea, funcţia sa de profesor titular al penultimei clase. Şi acum se vădi cum stăteau lucrurile cu doctorul Überbein şi care

era explicaţia culorii verzui a feţei lui, explicaţia firii lui degajate şi superioare. Se revoltase, intervenise, ridicase obiecţii energice, şi nu tocmai indiscutabile sub raportul formei, împotriva faptului că i se retrăgea calitatea de titular al clasei în ultimul trimestru, lui, care devenise una cu clasa, care împărţise cu ea munca şi odihna şi care o dusese până aproape de ţintă; şi a faptului că urma să fie atribuită din nou funcţionarului care petrecuse trei sferturi de an ca pensionar. Lucrul acesta putea fi înţeles, priceput, simţit omeneşte. Fără îndoială, sperase să pună la dispoziţia directorului, care era titularul clasei de elită, o clasă model, al cărei nivel avansat şi pregătire excelentă urmau să pună capacitatea sa într-o lumină vie şi să-i accelereze cariera; ideea de a vedea pe altul culegând roadele dăruirii sale trebuie să-l fi durut cumplit. Dar dacă indignarea sa fusese scuzabilă, nebunia sa nu era. Şi, din păcate, lucrurile aşa au stat şi nu altfel, anume că, pur şi simplu, parcă turbase, când directorul rămăsese surd la toate insistenţele sale. Şi-a pierdut capul, şi-a pierdut tot echilibrul, a pus cerul şi iadul în mişcare pentru ca acest pierde-vară, acest băutor de bere, acest cârpaci fără dragoste de meserie – cum îl denumea, fără menajamente, pe profesorul pensionat – să nu-i ia clasa; şi, când n-a găsit niciun sprijin în consiliul profesoral – lucru de care omul singuratic n-ar fi trebuit să se mire – nefericitul şi-a pierdut într-atât busola, încât s-a apucat să instige la revoltă elevii ce-i fuseseră încredinţaţi. Pe cine vor să aibă profesor-diriginte în ultimul trimestru, întrebase el de la catedră – pe el sau pe celălalt? Şi, fanatizaţi de iritarea ce-l făcea să tremure, elevii strigaseră că-l vor pe el. Atunci, le-a spus el, să binevoiască şi să ia problema chiar ei în mână, să declare ce vor şi să procedeze uniţi; Dumnezeu ştie ce-şi închipuise cu asta, în surescitarea sa. Când titularul reîntors a intrat în clasă, după vacanţă, elevii i-au urlat în faţă numele doctorului Überbein, minute în şir, – şi scandalul s-a dezlănţuit.

Nu i s-a dat proporţii în mod inutil. Revoltaţii au rămas aproape nepedepsiţi, întrucât, în cursul anchetei instituite imediat, doctorul Überbein recunoscuse cuvântarea ţinută, şi acest lucru fusese trecut în procesul verbal. Dar şi în ceea ce-l privea pe el, pe doctorul Überbein, autorităţile erau înclinate să închidă ochii. Zelul şi însuşirile sale erau preţuite, anumite lucrări ştiinţifice pe care le publicase, rod al trudei sale de noapte, îl făcuseră cunoscut; anumite persoane suspuse ţineau la el, – persoane, subliniem, cu care nu venea direct în contact şi pe care, astfel, nu le putuse îndârji prin felul său părintesc de-a fi –; mai atârna în balanţă şi calitatea sa de educator al principelui Klaus Heinrich; pe scurt, nu fusese concediat pur şi simplu, aşa cum s-ar fi putut aştepta lumea. Inspectorul general al şcolilor mari-ducale, înaintea căruia fu adusă problema, îi dădu un avertisment serios; şi doctorul Überbein, care-şi încetase activitatea didactică imediat după scandalosul incident, fu lăsat deocamdată în concediu. Dar unii oameni, care erau în măsură să ştie, asigurară ulterior că nu se intenţionase decât mutarea profesorului de liceu la un alt gimnaziu, că forurile superioare nu doriseră altceva decât să se aştearnă uitarea peste această întâmplare şi că doctorului i se păstra deschisă perspectiva unui viitor de seamă. Totul ar fi putut să se termine cu bine.

Dar, dacă autorităţile s-au arătat blânde, în schimb colegii au luat o atitudine cu atât mai ostilă faţă de doctorul Überbein. Asociaţia profesorilor a alcătuit fără întârziere un tribunal de onoare, menit să acorde satisfacţie preaiubitului ei membru, profesorului titular băutor de bere cel ce fusese refuzat de elevi. Încunoştiinţarea ce fu remisă în scris lui Überbein, care trăia retras în camera sa mobilată, suna astfel: „Opunându-se – zicea încunoştiinţarea – să redea titularului penultimei clase, colegul pe care îl suplinise...” iar mai departe: „Uneltind împotriva aceluiaşi şi, până la urmă, instigând chiar elevii la nesupunere faţă de el”,

Überbein se făcuse în asemenea măsură vinovat de o comportare necolegială, încât această comportare trebuia să fie calificată drept dezonorantă, nu numai în sens profesional, ci şi în sens general, civic. Aceasta era sentinţa. Urmarea inevitabilă a fost că doctorul Überbein, care aparţinea Asociaţiei profesorilor – firește – doar cu numele, a declarat că se retrage din acest corp constituit, şi cu asta – îşi spuneau unii – lucrurile se puteau opri aici.

Dar, fie că omul izolat n-avusese cunoştinţă de bunăvoinţa manifestată mai sus faţă de el, fie că îşi considera situaţia mai lipsită de perspective decât era în realitate, fie că nu suporta inactivitatea şi nu putea digera pierderea prematură a clasei sale iubite, fie că termenul „dezonorant” îl otrăvise, ori că firea lui nu era câtuşi de puţin în stare să înfrunte emoţiile acestei perioade la cinci săptămâni după Anul nou, gazdele lui l-au găsit întins pe covorul sărăcăcios din camera sa, nu mai verzui ca de obicei, dar cu un glonţ în inimă.

Astfel a sfârşit Raoul Überbein; de asta s-a împiedicat, asta a fost cauza pieirii sale. Frumoasă ispravă! Acestea erau cuvintele care predominau în toate discuţiile despre jalnica lui prăbuşire. Omul fără astâmpăr şi dezagreabil, care nu fusese niciodată un om printre oameni, care dispreţuise, cu trufie, orice intimitate, orientându-şi viaţa, rece şi exclusiv, spre realizări şi crezând că, din pricina asta, putea trata pe toată lumea părinteşte – omul acesta zăcea acum la pământ; prima neplăcere intervenită, prima întorsătură defavorabilă pe tărâmul realizărilor îl făcuse să se prăbuşească lamentabil. Puţini dintre cetăţeni îl regretau, nimeni nu-l plângea – cu excepţia unuia singur, a medicului şef de la spitalul „Dorothea”, prietenul lui Überbein – şi poate şi a unei femei bălaie, cu care jucase uneori cărţi. Klaus Heinrich, însă, îi păstră, pentru totdeauna, profesorului său o amintire plină de devotament şi de cinstire.

Tufa de trandafiri

ASTFEL, SPOELMANN FINANŢĂ statul. Actul era măreţ şi limpede în trăsăturile sale fundamentale; până şi un copil ar fi putut să-l înţeleagă; într-adevăr, taţii, radiind de fericire, îl explicau copiilor lor, în timp ce-i legănau pe genunchi.

Samuel Spoelmann făcu un semn; domnii Phlebs şi Slippers se puseră în mişcare şi dispoziţiile sale irezistibile ţâşniră, pe sub talazurile oceanului, spre continentul din emisfera vestică. Îşi retrase o treime din participaţia la trustul zahărului, un sfert de la trustul petrolului, jumătate de la trustul oţelului; dispuse să i se transfere capitalul lichid la mai multe din băncile germane; şi, dintr-o singură lovitură, îl luă pe domnul Krippenreuther la parte egală pentru trei sute cincizeci de milioane în obligaţii de stat cu trei şi jumătate la sută. Asta făcu Spoelmann.

Cine a avut prilejul să constate influenţa stării de spirit asupra organelor oamenilor, va putea crede că doctorul Krippenreuther a început să înflorească şi că, în scurtă vreme, a devenit de nerecunoscut. Umbla drept şi degajat, mergea de parcă plutea, gălbejeala dispăru de pe chipul său, care deveni alb şi roşu; ochii îi scăpărau şi, după puţine luni, stomacul său se înzdrăveni într-atât, încât, din câte se află de la cei care-i erau prieteni, ministrul se putu încumeta să savureze varza roşie şi salata de castraveţi. Era o consecinţă îmbucurătoare, deşi strict personală, a intervenţiei lui Spoelmann în finanţele noastre, care atârna uşor în balanţă prin comparaţie cu efectele pe care această intervenţie o exercita asupra

vieţii noastre de stat şi economice.

O parte din împrumut fu atribuită casei de amortizare, şi multe datorii chinuitoare fură achitate. Dar aproape că nu era nevoie de asta, pentru a ne asigura, în toate privinţele, o respiraţie liberă şi credite; căci, cu toată discreţia cu care fu tratată chestiunea, nici nu se află bine că Samuel Spoelmann devenise de fapt, chiar dacă nu nominal, bancherul statului, când cerul se înseninã deasupra noastră şi toată suferinţa se transformă în bucurie şi plăcere. Se termină cu vânzările – dictate de panică – ale creanţelor scadente, dobânda uzuală scăzu; obligaţiile noastre erau căutate cu predilecţie ca hârtii pentru investiţii; şi, de azi pe mâine, cursul împrumuturilor noastre cu dobândă mare crescu, din situaţia lui deplorabilă, cu mult peste paritatea nominală. Presiunea – coşmarul de decenii al economiei noastre – fu înlăturată, doctorul Krippenreuther vorbi în parlamentul landului, umflându-şi pieptul, în favoarea unei radicale reduceri de impozite – care fu hotărâtă în unanimitate – şi, în aclamaţiile tuturor celor cu sentimente sociale, antediluvianul impozit pe carne fu înmormântat. Se aprobă, cu multă largheţe, o substanţială majorare a retribuţiei funcţionarilor, a lefurilor profesorilor, clerului şi tuturor funcţionarilor din întreprinderile de stat. Nu mai lipseau mijloacele pentru a repune în funcţiune minele de argint părăsite, multe sute de muncitori îşi găsiră o pâine şi, pe nesperate, săpăturile dădură de filoane bogate. Bani, existau bani, etica economică crescu, se făcură reîmpăduriri, i se lăsă pădurii îngrăşământul vegetal, proprietarii de vite nu mai aveau nevoie să-şi vândă tot laptele, beau şi ei înşişi, şi zadarnic ar mai fi căutat criticaştrii făpturi subalimentate la ţară. Poporul se arăta recunoscător faţă de casa domnitoare care adusese asemenea nemăsurată binecuvântare asupra ţării şi oamenilor. Domnul von Knobelsdorff nu trebui să desfăşoare o retorică bogată pentru a determina parlamentul să voteze o sporire a apanajelor coroanei.

Dispoziţia, care punea în vânzare palatele „Divertisment” şi „Favorita”, fu retrasă. Meşteşugari îndemânateci veniră la palatul vechi pentru a instala, de jos până sus, încălzire cu aburi sub presiune. Însărcinaţii noştri cu afaceri pe lângă Spoelmann, domnii von Bühl şi doctor Krippenreuther, primiră marea cruce a Ordinului Albrecht, cu briliante, ministrului de finanţe i se conferi, în plus, şi titlul nobiliar, iar domnul von Knobelsdorff fu răsplătit cu un portret al tinerilor soţi în mărime naturală – executat de mâna de artist a bătrânului profesor Lindemann şi înrămat într-un cadru de preţ.

În privinţa zestrei, pe care Imma Spoelmann urma s-o primească de la tatăl ei, circulară în popor, după logodnă, cele mai fantastice zvonuri. Lumea era ameţită, era stăpânită de pofta nebună de-a arunca în jur cu cifre într-adevăr astronomice. Dar zestrea nu depăşea dimensiuni terestre, oricât de îmbucurătoare era. Se cifra la o sută de milioane.

„Ferească Dumnezeu! spuse Ditlinde zu Ried-Hohenried, când auzi prima oară de asta. Şi bunul meu Philipp cu turba lui...”

La fel gândeau, de bună seamă, şi alţii; dar agitaţia nervoasă, ce încolţea, pesemne, în inimile modeste împotriva unor condiţii atât de colosale, fu potolită de fiica lui Spoelmann, care făcu mult bine şi nu uită să-l popularizeze; chiar în ziua logodnei publice, instituí o donaţie de o sută de mii de mărci, ale cărei beneficii urmau să fie distribuite anual celor patru districte provinciale, pentru scopuri filantropice şi de utilitate publică...

Klaus Heinrich şi Imma merseră cu una din maşinile măslinii, cu perne cărămizii, ale Spoelmannilor să facă vizite la membrii casei Grimmburg. Splendidul vehicul era condus de un şofer tânăr – acelaşi care, după spusele Immei, ar fi semănat întrucâtva cu Klaus Heinrich; dar încordarea acestui şofer era minimă la asemenea curse, căci era de-a dreptul nevoit să stăpânească, pe cât putea,

puterea uriaşă a maşinii şi să meargă cu viteză redusă – atât era de înconjurat automobilul, pretutindeni, de cei ce-şi aduceau omagiul. Şi cum autorii mai îndepărtaţi ai fericirii noastre, marele duce Albrecht şi Samuel Spoelmann, se ascundeau de popor, fiecare în felul său, acesta îşi revărsa întreaga dragoste şi recunoştinţă asupra tinerei perechi; dincolo de geamurile şlefuite ale portierelor maşinii, zburau în aer căciuliţele băieţilor; uralele bărbaţilor şi femeilor răzbăteau înăuntru puternice şi răcnite; iar Klaus Heinrich, cu mâna la viziera coifului, îi atrăgea atenţia: „Trebuie să saluţi şi tu, Imma, altfel te vor crede rece”. Căci, nerăbdător cum era, îi spunea tu de la acea discuţie din timpul balului curţii, cu toate că ea, încă nedeprinsă cu sferele mai calde, îl dojenea speriată – şi cât de uşor îi ieşea de pe buze cuvinţelul care în alte ocazii sunase întotdeauna fals şi imposibil!

Merseră la prinţesa Katharina şi fură primiţi cu demnitate. Răposatul mare duce Johann Albrecht, fratele ei, îi spuse mătuşa nepotului ei, n-ar fi îngăduit una ca asta. Dar timpurile progresează, vezi bine, şi ea se roagă lui Dumnezeu ca logodnica lui să se poată adapta la curte. Se duseră la prinţesa zu Ried-Hohenried, şi fură întâmpinaţi cu dragoste. Mândria grimmburgheză a Ditlindei îşi găsi alinare în certitudinea că fiica leviatanului putea să devină, desigur, prinţesă a casei mari-ducale şi alteţă regală, dar niciodată prinţesă mare-ducală ca ea; în rest, era încântată că Klaus Heinrich descoperise, scotocind, o făptură atât de gingaşă şi de preţioasă; ştia de asemenea foarte bine, ca soţie a lui Philipp cel cu turba lui, să preţuiască avantajele acestei căsătorii şi oferi, din inimă, cumnatei sale prietenie şi sentimente de soră. Se opriră şi în faţa vilei prinţului Lambert şi, în timp ce contesa logodnică se străduia să înfiripeze şi să menţină o discuţie cu drăgălaşa, dar foarte inculta baroneasă von Rohrdorf, bătrânul vânător de fuste îl felicită, cu voce sepulcrală, pe nepotul său, pentru alegerea lipsită de prejudecăţi pe care o făcuse şi pentru

festa pe care o jucase, cu atâta cutezanţă, curţii şi augustităţii.

„N-am jucat nicio festă augustităţii, unchiule; şi nici nu m-am gândit numai la propria mea fericire, ci am privit totul dintr-o perspectivă măreaţă”, răspunse Klaus Heinrich destul de amabil; apoi se ridicară şi porniră cu maşina în afara oraşului, spre palatul „Casa binecuvântării”, unde îşi avea curtea îndoliată Dorothea, sărmana mare-ducesă-mamă. Aceasta plânse când o sărută pe tânăra logodnică pe frunte, fără să ştie nici ea de ce.

Între timp Samuel Spoelmann şedea la „Locul delfinului”, înconjurat de planuri şi schiţe de mobile, de mostre de tapete de mătase şi de desene pentru tacâmuri de aur. Nu mai ajungea să cânte la orgă şi uită până şi de calculii renali, iar obrajii aproape că i se îmbujorară de atâta activitate; căci, oricât de puţin preţ punea pe „tânăr”, şi oricât lăsa să se înţeleagă că nici în ruptul capului nu se va arăta vreodată la curte, totuşi fata lui urma să-şi serbeze nunta şi el voia s-o organizeze aşa cum îi îngăduiau condiţiile sale materiale. Planurile se refereau la noul palat „Ermitaj”, căci reşedinţa de burlac a lui Klaus Heinrich urma să fie dărâmată până la pământ şi, în locul ei, să se înalţe un nou palat, spaţios şi luminos şi mobilat după dorinţa lui Klaus Heinrich, într-un amestec de stil *empire* şi modern, de severitate rece şi de confort agreabil. Într-o dimineaţă, după ce-şi băuse apa în Parcul izvoarelor, domnul Spoelmann îşi făcu apariţia personal, în paltonul său de culoare nereuşită, la „Ermitaj”, pentru a stabili dacă vreuna din mobile era utilizabilă la amenajarea noului palat.

„Ia să vedem, tinere prinţ, ce ai!” vorbi el cârâit şi Klaus Heinrich îi arătă totul în camerele sale austere: canapelele slabe, mesele cu picioare rigide, gheridoanele, date cu lac alb, de prin colţuri.

„Astea sunt hodoroage, constată domnul Spoelmann cu dispreţ, şi nu se poate face nimic cu ele.” Doar trei fotolii

din salonul galben, de mahon masiv, cu brăţare în spirală desfăşurată şi cu tapiţerie galbenă, brodată cu lire albastre, aflară îndurare în ochii săi. „Pe astea le putem pune într-un antreu”, spuse el şi Klaus Heinrich puse preţ pe faptul că partea grimmburgheză avea să contribuie cu trei fotolii la mobilier; căci i-ar fi fost, fireşte, puţin cam penibil, ca domnul Spoelmann să fie nevoit să acopere cheltuielile chiar pentru absolut toate lucrurile.

Dar şi parcul sălbăticit şi grădina de flori de la „Ermitaj” trebuiau să fie tăiate parţial şi replantate; iar grădinii de flori i se destinase o podoabă nouă, pe care Klaus Heinrich o solicitase fratelui său ca dar de nuntă. În rondul cel mare din mijloc, în faţa rampei ce ducea la palat, urma să fie răsădită tufa de trandafiri de la palatul vechi; şi acolo, nemaifiind împrejmuită de ziduri mucegăite, ci scăldată de aer şi de soare, cu rădăcinile înfipte în pământul cel mai gras ce putea fi adus, avea să vadă el ce trandafiri o să dea, – şi avea să dea de minciună gura poporului, dacă va fi destul de îndărătnic pentru asta.

După ce trecură martie şi aprilie, veni luna mai şi, odată cu ea, înalta sărbătoare a căsătoriei lui Klaus Heinrich cu Imma Spoelmann. Sosi şi ziua, glorioasă şi încântătoare, cu norişori aurii pe azurul pur; muzica şi corul din turnul primăriei salută mijirea ei. În capitală se revărsă, cu trenurile, pe jos şi cu trăsurile, poporul de la ţară, acel popor blond şi îndesat, sănătos şi înapoiat, cu ochi sinilii şi cu pometi largi, aşezaţi puţin prea sus; îmbrăcaţi în port ţărănesc frumos – bărbaţii cu surtucuri roşii, cu cizme cu tureatcă şi cu pălării de pluş cu boruri mari, femeile cu ilice brodate şi fuste groase, lăsând să li se vadă picioarele, şi cu uriaşa fundă neagră ca găteală a capului –, se îmbulzeau toţi laolaltă cu populaţia orăşenească pe şirul de străzi dintre Parcul izvoarelor şi palatul vechi, care fuseră transformate – prin ghirlande şi tribune încununate şi prin obeliscuri vopsite în alb şi împodobite cu plante – în alei pentru cortegiul festiv. Încă

din zori, steagurile breslelor meşteşugăreşti, ale corporaţiilor de ţintaşi şi ale asociaţiilor sportive fură purtate pe străzi. Pompierii, cu căşti lucitoare, erau toţi în păr. Puteau fi văzuţi delegaţii corpului studenţesc în toată splendoarea, circulând în landouri deschise, cu steagurile lor. Se vedeau grupuri de domnişoare de onoare, în alb, care ţineau în mână buchete ornate cu trandafiri. Birourile şi atelierele erau închise, ca în zi de sărbătoare. Şcolile la fel. În biserici se celebrau servicii divine festive. Iar ediţia de dimineaţă a *„Curierului rapid”,* ca şi cea a *„Monitorului statului”* conţineau, alături de cordiale articole de fond, anunţarea unei largi amnistii, conform căreia se acordau, din mila marelui duce, graţieri sau reduceri de pedepse. Până şi asasinul Gudehus, care fusese condamnat întâi la moarte şi apoi la închisoare pe viaţă, primi învoirea de a ieşi din închisoare, pentru bună purtare. Dar foarte curând trebui să fie pus din nou în siguranţă.

La ora două avu loc un banchet pentru cetăţeni în sala muzeului, cu muzică în timpul mesei şi cu telegrame de omagiere. Iar la poarta oraşului se desfăşură o petrecere populară cu clătite şi cozonac cu stafide, cu bâlci, cu roata norocului şi cu tir la porumbei, cu alergări în sac şi cu întreceri de căţărat, – premiile fiind, pentru tineretul de sex bărbătesc, chifle muiate în sirop. Apoi sosi, în sfârşit, şi clipa când Imma Spoelmann merse de la „Locul delfinului” la palatul vechi. Acest lucru îl făcu în cortegiu festiv.

Steagurile fluturau în adierea primăverii, ghirlandele, de grosimea braţului, împletite din trandafiri roşii, se zbuciumau între obeliscurile de lemn înşirate pe marginea străzilor; mulţimea se îmbulzea ca un furnicar negru, în tribune, pe acoperişuri şi pe trotuare; iar printre spalierele alcătuite din poliţişti şi pompieri, din corporaţii, asociaţii, studenţi şi copii de şcoală, venea încet, pe aleea festivă presărată cu nisip, în mijlocul unei tălăzuiri de aclamaţii, cortegiul miresei. Veneau mai întâi doi călăreţi

deschizători de drum, cu pălării cu trese şi cu ceaprazuri, conduşi de un ofiţer de cavalerie cu tricorn. Urma apoi o trăsură cu patru cai în care se rezema de spătar, însoţit de un camerier, comisarul mare-ducal, funcţionar în ministerul casei domnitoare şi desemnat să aducă mireasa. Apoi o a doua trăsură cu patru cai, unde se zărea contesa Löwenjoul, privind chiorâş la cele două doamne de onoare ce-o însoţeau în trăsură şi faţă de care erau suspicioasă sub aspect moral. După ea, zece surugii, cu pantaloni galbeni şi fracuri albastre, care cântau din corn: *„Îţi împletim cunună de fecioară”.* Îndată după ei, douăsprezece fecioare în alb, care presărau pe stradă boboci de trandafiri şi crenguţe din arborele vieţii. Şi, în sfârşit, escortată de cincizeci de maiştri-meşteşugari călare pe cai uriaşi, străvezia trăsură cu şase cai, a miresei. Sus de tot, pe capra drapată în catifea albă, vizitiul roşcovan la faţă, în cap cu pălărie galonată, îşi întindea mândru picioarele înfăşurate în jambiere şi ţinea hăţurile lungi cu braţele de asemenea întinse; argaţi de la grajduri, cu cizme cu tureatcă răsfrântă, duceau perechile de cai bălani de căpăstru, iar sus, în spatele caleştii ce zuruia, stăteau doi lachei, în mare ţinută, pe ale căror mutre n-ar fi citit nimeni că mituiala şi prefăcătoria nu erau străine de existenţa lor cotidiană. Îndărătul geamului şi a cadrului poleit cu aur al portierei, şedea Imma Spoelmann, cu văl şi cununiţă; alături de ea o bătrână doamnă de la palat făcea serviciul de onoare. Ca neaua în soare strălucea rochia ei de mătase moarată, iar în poală ţinea buchetul alb pe care principele Klaus Heinrich i-l trimisese cu o oră înainte. Chipşorul ei exotic, de copil, era palid ca mărgăritarele mării, iar de sub văl îi cădea pe frunte o şuviţă netedă de păr negru-albăstrui, în timp ce ochii negri ca tăciunele şi nespus de mari vorbeau limpede mulţimii. Dar cine se dezlănţuia, lătra, făcea larmă alături de portiera caleştii? Perceval, dulăul scoţian; îşi ieşise din fire cum nu-l mai văzuse încă nimeni! Zarva, defilarea trăsurii îl iritau peste măsură, îi răpiseră orice

raţiune, îl sfâşiau lăuntric până la a-l face să păcătuiască. Se-nfuria, juca pe loc, suferea, se avânta furtunos şi orbeşte în jur biciuit de beţia nervilor; şi pe ambele părţi, în tribune, pe stradă, pe acoperişuri, aclamaţiile sporiră când fu recunoscut.

Astfel merse Imma la palatul vechi, iar vuietul şi dangătul clopotelor se amestecau necontenit cu uralele poporului şi cu lătratul turbat al lui Perceval. Trecură la pas prin piaţa Albrecht şi intrară în curtea palatului; corpul de călăreţi a breslelor făcu o întoarcere şi luă poziţie de paradă, iar în peristilul cu coloane, în faţa portalului bântuit de vreme, marele duce Albrecht, în uniformă de colonel de husari, însoţit de fratele său şi de ceilalţi principi, primi mireasa, îi oferi braţul şi o conduse pe scara de piatră cenuşie, sus, în saloanele de reprezentare, la ale căror uşi stăteau gărzi în ţinută de gală şi în care era adunată nobilimea de la curte. Prinţesele casei aşteptau în Sala cavalerilor şi tot acolo celebră căsătoria civilă domnul von Knobelsdorff, în cercul familiei mari-ducale. Se spunea după aceea că niciodată nu i-au jucat mai viu cutele de la colţul ochilor decât atunci când i-a unit pe Klaus Heinrich şi pe Imma Spoelmann din punctul de vedere al statului. Dar, odată terminată această formalitate, Albrecht al II-lea dădu semnalul pentru începerea ceremoniei religioase.

Domnul von Bühl zu Bühl făcuse tot posibilul pentru a alcătui un cortegiu impresionant, – cortegiul nupţial, în cadrul căruia se mergea pe scara lui Heinrich cel Somptuos şi printr-o galerie acoperită – până la biserica de la curte. Relativ gârbovit de povara anilor, dar cu meşa falsă, castanie şi legănându-se tinereşte, acoperit de ordine până la şold şi ţinându-şi bastonul înalt mult înainte, pentru a-l propti în podele, mergea precedat de camerierii ce-şi duceau pălăria cu pene sub braţ şi înaintau, cu ciorapi de mătase şi cu cheia aplicată pe cusătura din spate a jachetei. Se apropia tânăra pereche ca o licărire albă, mireasa exotică, iar Klaus Heinrich,

moştenitorul tronului, în uniformă de grenadiri de gardă, cu panglica lată de culoarea lămâii, pusă pieziş peste piept şi spate. Patru domnişoare din nobilimea de la ţară duceau, cu mutre încremenite, trena Immei Spoelmann, însoţite fiind de contesa Löwenjoul care arunca, suspicioasă, priviri în lături; iar domnii von Schulemburg-Tresen şi von Braunbart-Schellendorff păşeau în urma mirelui. Prim-maestrul de vânătoare al curţii, von Stieglitz, şi spectaculara excelenţă şchioapă mergeau înaintea tânărului monarh, care-şi sugea liniştit buza superioară, având-o alături pe mătuşa sa Katharina şi urmat fiind de ministrul casei, von Knobelsdorff, de aghiotanţi, de perechea princiară şi de ceilalţi membri ai casei. La urmă veneau iarăşi camerieri.

În biserica palatului, care era ornată cu plante şi draperii, oaspeţii invitaţi aşteptau cortegiul. Erau diplomaţi cu soţiile, nobilimea de la curte şi de la ţară, corpul ofiţeresc din rezidenţă, miniştrii, printre care se vedea mâna radioasă a domnului von Krippenreuther, cavalerii marelui Ordin al pajurii grimmburgheze, preşedinţii parlamentului landului, tot soiul de demnitari. Şi, cum biroul prim-mareşalului lansase invitaţii în toate clasele societăţii, stranele erau pline şi de comercianţi, de ţărani şi de meşteşugari cu inimile săltând de bucurie. Iar în faţă, lângă altar, şedeau în semicerc, pe fotolii de pluş roşu, rubedeniile mirelui. Cântecul corului răsună delicat şi pur sub bolţi; apoi, întreaga asistenţă intonă, în acompaniamentul răsunător al orgii, un cântec de slavă. Când se stinse ultimul ecou, se auzi doar glasul sonor al preşedintelui consiliului suprem al bisericii, doctorul Wislizenus, care, cu păr argintiu şi cu steaua boltită pe talarul de mătase, stătea în faţa prea înaltei perechi şi-şi rostea măiestrit predica.

Apoi, doctorul Wislizenus celebră cununia şi, în clipa când mirii schimbară verighetele, răsunară trompetele, iar pe deasupra oraşului şi ţării începură să bubuie de trei ori câte douăsprezece salve, trase de armată de pe

meterezele de la „Citadelă”. Îndată după aceea traseră şi pompierii cu tunurile pentru dat onorul; dar între detunături interveneau pauze lungi, ceea ce oferi populaţiei un subiect inepuizabil de râs.

După ce fu rostită binecuvântarea, cortegiul se rândui din nou pentru a se întoarce în Sala cavalerilor, unde casa Grimmburg îi felicită pe tinerii căsătoriţi. Iar după aceea urmă recepţia şi Klaus Heinrich şi Imma Spoelmann trecură, braţ la braţ, prin Camerele frumoase, unde se aşezase în ordine nobilimea de la curte, şi adresară cuvântul domnilor şi doamnelor, zâmbindu-le; iar Imma, cu buzele ţuguiate, îşi legăna capul într-o parte şi-n alta, în timp ce se adresa câte unei persoane, care se trăgea la o parte cu o plecăciune şi răspundea măsurat. După terminarea recepţiei, avu loc masa ceremonioasă, în Sala de marmoră şi masa comună în Sala celor douăsprezece luni; se serviră lucrurile cele mai scumpe, ţinându-se seama de deprinderile soţiei lui Klaus Heinrich. Şi Perceval, care se potolise, fu de faţă la ospăţ şi căpătă friptură. După supeu însă, studenţii şi poporul pregătiră o omagiere cu serenade şi cu defilare cu torţe în piaţa Albrecht. Acolo, afară, domneau o lumină pâlpâitoare şi o larmă indescriptibilă.

Lacheii traseră în lături draperia de la una din ferestrele Sălii argintii, deschiseră larg canaturile ce ajungeau până aproape de podea, şi Klaus Heinrich împreună cu Imma apărură la fereastra deschisă, aşa cum erau, întrucât afară era o noapte călduţă de primăvară. Lângă ei, şedea Perceval, dulăul scoţian, într-o atitudine nobilă şi cu o expresie plină de importanţă şi privea în jos ca şi ei.

Toate fanfarele din capitală cântau în piaţa iluminată, care era înţesată de oameni până la refuz, iar feţele îndreptate în sus ale poporului se zăreau luminate în roşu închis prin fumul torţelor cu care defilau studenţii în faţa palatului. Când tinerii căsătoriţi apărură la fereastră, izbucniră aclamaţiile. Ei salutară şi mulţumiră. Apoi mai rămaseră o vreme acolo, privind în jos şi, totodată,

expunându-se privirilor. Poporul vedea de jos cum îşi mişcau buzele discutând. Spuneau:

„Ascultă, Imma, cât sunt de recunoscători pentru că n-am uitat de nevoile şi de mizeria lor. Ce mulţime de oameni! Stau acolo şi strigă spre noi. Mulţi dintre ei sunt, cu siguranţă, nişte ticăloşi şi se trag pe sfoară unii pe alţii, dar simt neapărat nevoia să fie înălţaţi deasupra cotidianului şi a prozaismului său. Şi dacă, în asemenea ocazie, nu te arăţi străin de nevoile şi de mizeria lor, îţi sunt foarte recunoscători."

„Dar noi suntem atât de proşti şi de singuri, prinţe, pe culmile omenirii, cum se pare că spunea totdeauna doctorul Überbein, şi nu ştim absolut nimic despre viaţă..."

„Absolut nimic, micuţă Imma? Dar ce, oare, ţi-a dat, până la urmă, încredere în mine, iar pe mine m-a îndemnat să am în vedere bunăstarea poporului meu? Oare să nu ştie nimic despre viaţă cel ce cunoaşte iubirea? Ea să fie, de-acum înainte, crezul nostru: augustitate, şi iubire."

SFÂRŞIT

Lei 11

Colecția
«Romanul de dragoste»
81

În colecția «ROMANUL DE DRAGOSTE» au apărut:

61 Gustave Flaubert — Salammbô
62 John Galsworthy — Dincolo de rîu
63 Doamna de La Fayette — Prințesa de Clèves
Benjamin Constant — • Adolphe
64 Stendhal — Armance
65 André Gide — Isabela • Simfonia pastorală
66 Mihail Sadoveanu — Venea o moară pe Siret
67 Erich Maria Remarque — Arcul de Triumf
68 Radu Petrescu — Matei Iliescu
69 Dimităr Dimov — Locotenentul Benz
70 John Galsworthy — Floarea întunecată
71 Józef Ignacy Kraszewski — Contesa Cosel
72—73 Alexandre Dumas — Cele două Diane
74 Honoré de Balzac — Modeste Mignon
75 Charles Dickens — Poveste despre două orașe
76 François Mauriac — Pustiul dragostei
77 Emmanuel Roblès — O primăvară în Italia
78 Thomas Hardy — Departe de lumea dezlănțuită
79—80 Anne Brontë — Necunoscuta de la Wildfell Hall